

**DEWAN RAKYAT
PARLIMEN KETIGA BELAS
PENGKAL KELIMA
MESYUARAT PERTAMA**

Bil. 11	Rabu	22 Mac 2017

K A N D U N G A N

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN (Halaman 1)

USUL-USUL:

Waktu Mesyuarat dan Urusan Dibebaskan Daripada
Peraturan Mesyuarat (Halaman 23)

Usul Menjunjung Kasih Titah Seri Paduka Baginda Yang
Di-Pertuan Agong
- *Datuk Liang Teck Meng (Simpang Rengam)* (Halaman 23)

**MALAYSIA
DEWAN RAKYAT
PARLIMEN KETIGA BELAS
PENGKAL KELIMA
MESYUARAT PERTAMA**

Rabu, 22 Mac 2017

Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.00 pagi

DOA

*[Timbalan Yang di-Pertua (Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said)
mempengerusikan Mesyuarat]*

JAWAPAN-JAWAPAN LISAN BAGI PERTANYAAN-PERTANYAAN

1. **Datuk Dr. Haji. Abd. Latiff Bin Ahmad [Mersing]** minta Menteri Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan menyatakan apakah rasionalnya kerajaan melaksanakan "*managed float*" ke atas RON 95 dan diesel. Apakah impak kepada stesen-stesen minyak apabila kadar harga minyak ditetapkan berdasarkan pada harga minyak dunia yang berubah-ubah.

Menteri Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan [Dato' Seri Hamzah bin Zainudin]: Tuan Yang di-Pertua, terdahulu izinkan saya untuk menjawab pertanyaan ini bersekali dengan pertanyaan daripada Yang Berhormat Pasir Gudang pada 5 April 2017 kerana menyentuh perkara yang sama iaitu penetapan harga petrol dan diesel.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Dato' Seri Hamzah bin Zainudin: Angguklah sikit Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: *[Ketawa]*

Dato' Seri Hamzah bin Zainudin: Tuan Yang di-Pertua, sebagai makluman kepada semua Ahli Dewan yang mulia ini, kerajaan telah mengguna pakai kaedah *managed float* atau pengapungan terkawal dalam menetapkan harga runcit petrol RON95 dan diesel mulai 1 Disember 2014 dan Petrol RON97 sejak mulai tahun 2010. Pengapungan terkawal adalah satu kaedah penetapan harga runcit petrol dan diesel berdasarkan kepada perubahan kos produk petroleum di pasaran.

Penentuan harga runcit petrol dan diesel melalui *managed float* ini adalah berdasarkan kepada harga pasaran melalui perkiraan *automatic pricing mechanism* (APM). Melalui APM ini purata harga pasaran bagi bulan ini akan menentukan harga bagi bulan hadapan. Melalui kaedah ini juga ia dapat menambah baik kaedah penetapan harga runcit petrol dan diesel bagi tujuan:

- (i) menggalakkan penggunaan petrol dan diesel secara berkesan dan tidak membazir;
- (ii) mengikut keadaan harga pasaran atau kos produk;
- (iii) menekankan elemen kestabilan harga; dan

- (iv) mengurangkan beban subsidi kerajaan.

Perubahan harga minyak pada setiap bulan menyebabkan stok minyak yang dibeli oleh pengusaha stesen minyak pada bulan sebelumnya perlu dijual pada harga baru yang telah ditetapkan bagi bulan semasa. Sehubungan dengan itu, sekiranya harga minyak pada bulan sebelumnya adalah lebih rendah daripada bulan semasa, maka pengusaha stesen minyak akan mendapat hasil keuntungan yang lebih tinggi ke atas jualan stok minyak yang dibeli pada bulan sebelumnya.

Sebaliknya jika harga minyak bulan hadapan lebih rendah berbanding bulan semasa, maka margin keuntungan pengusaha stesen minyak akan berkurangan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Dr. Haji Abd. Latiff Ahmad [Mersing]: Tuan Yang di-Pertua, saya amat simpati, kesian dan dalam pada waktu yang sama tengok Yang Berhormat Menteri muka dia itu penuh dengan kasih sebab dia kena agih-agihkan kasih dia kepada tiga kumpulan iaitu syarikat minyak yang banyak modal dia bersifat gergasi, stesen minyak yang kecil dan selalu berhadapan dengan aliran tunai dan modal yang kecil. Ketiga, kasih yang Yang Berhormat Menteri adalah kepada pengguna yang ramai. Saya dapat maklum bahawa Yang Berhormat Menteri sentiasa mengadakan *engagement* dengan persatuan PDAM mengadakan *engagement* juga dengan syarikat-syarikat gergasi minyak. Soalan saya, apakah *engagements* ini yang dibuat oleh Yang Berhormat Menteri yang bila kita lihat muka dia itu penuh dengan bahasa Al-Quran *wa rahmah, mawaddah*, kasih dan cinta. Jadi apakah kerajaan dengan adanya model baru ini syarikat minyak atau *dealer* tidak lagi dibenarkan menetapkan harga atau dalam pada waktu-waktu tertentu kerajaan masih boleh memberi subsidi dan mengekalkan subsidi pada masa-masa yang tertentu. Terima kasih.

■1010

Dato' Seri Hamzah bin Zainudin: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, pada pagi hari ini bercakap fasal kasih dan cinta memanglah itu salah satunya agenda Kerajaan Barisan Nasional yang sentiasa kasihkan kepada rakyat terutamanya kepada pengguna dalam negara kita. [Disampuk] Jadi yang Yang Berhormat Putrajaya kata sibuk kata kahwin, kahwin dua ini fasal apa. Saya ganggu Yang Berhormat Putrajaya cerita fasal kahwin kita cerita fasal kasihkan kepada rakyat, maka sebab itu apabila Yang Berhormat Mersing membangkitkan tentang kaedah ini sama ada kita boleh ataupun syarikat minyak boleh menetapkan harga atau kerajaan masih boleh memberikan subsidi saya hendak jelaskan. Pertama bila kita melakukan, bila kita menjalankan satu kaedah *managed float* yang selama ini kita lakukan ia adalah sesuatu yang memberikan keselesaan kepada seluruh industri *players* dengan izin, Tuan Yang di-Pertua.

Pertamanya syarikat-syarikat minyak. Kita berikan margin yang stabil, kedua kepada *dealers* juga stabil. Maka apabila kita tentukan mengikut APM tadi *Automatic Pricing Mechanism* yang saya sebutkan tadi, maka bermakna seluruh keseluruhannya kos produk, margin yang diberikan, OPEC yang diberikan kepada *oil company* itu kita campurkan juga

dengan margin yang kita berikan kepada dianya stabil. Cuma perubahannya adalah mengikut kadar harga pasaran dunia yang ada turun naiknya. Maka sebab itu yang kita berikan adalah supaya rakyat memahaminya bahawa bila kita menguruskan harga ini kita hendak tentukan hanya harga pasaran dunia yang turun dan naik. *Variable* yang digunakan oleh syarikat minyak dan juga *dealer* petrol-petrol stesen tadi diberikan margin yang tidak berubah daripada semasa ke semasa.

Dalam waktu yang sama oleh sebab kita sayangkan kepada rakyat atau kasihkan kepada rakyat ini, maka ada waktu-waktu dia di mana harganya naik begitu ketara. Maka di situlah kerajaan memikirkan tanggungjawabnya untuk memberikan harga yang agak berpatutan kepada rakyat kita bayarkan sedikit subsidi untuk berikan kelegaan kepada rakyat yang kita kasihkan dan kita cintakan. Itulah jawapannya Yang Berhormat Mersing. Terima kasih.

Dato' Takiyuddin bin Hassan [Kota Bharu]:Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri yang telah memberikan jawapan yang panjang berlarut-larutan daripada Larut.

Tuan Yang di-Pertua, kita boleh lihat dalam masalah harga minyak di dalam negara kita ini setiap kali berlaku ataupun ura-ura berlakunya kenaikan harga minyak di pasaran kita dapati pengguna-pengguna ini terburu-buru, berlumba-lumba pergi untuk mengisi minyak di stesen-stesen minyak sampai *queue* panjang berjam-jam.

Pada masa yang sama juga, operator-operator stesen minyak ini selepas setengah jam ataupun 45 minit letak *level* minyak habis, minyak habis. Sedangkan pada malam-malam atau hari-hari yang tidak ada ura-ura kenaikan harga minyak itu minyak memang melebihi dalam pasaran. Jadi saya hendak tanya adakah ini suatu kesalahan dipihak operator stesen minyak dalam keadaan begitu maknanya macam sorok bekalan yang ada dan apakah langkah yang diambil oleh kerajaan untuk melindungi para pengguna ini. Terima kasih.

Dato' Seri Hamzah bin Zainudin: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih kepada Yang Berhormat Kota Bharu yang menyoalkan begitu panjang dan berlarut-larutan.

Jawapan saya tentang soalan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat, bila kita perhatikan masalah yang timbul ini adalah kerana ramai daripada rakyat yang ada sudah memahami akan cara perkiraan yang kita buat pada tiap-tiap bulan. Maka sebab itu kita hendak mencari satu kaedah supaya turun naiknya *volatility* tentang harga minyak itu tidak lagi begitu ketara. Kita hendak mencari satu kaedah yang memberikan rasa selesanya kepada pengguna tersebut, maka sebab itu telah pun saya umumkan mulai pada 1 April akan saya umumkan tiap-tiap minggu tentang harga yang akan – kaedah baru yang akan kita buat nanti. Kabinet telah pun bersetuju untuk kita mulakan pada minggu hadapan.

Keduanya tentang kalau sekiranya bekalan itu disorok,ia merupakan satu kesalahan yang dibuat oleh pengusaha stesen minyak tersebut. Kalau ada aduan yang tertentu, pegawai saya boleh terus ke petrol stesen tersebut dan kita ambil tindakan. Dalam waktu yang sama sepatutnya aduan-aduan yang berlaku ini biarlah ianya merupakan sesuatu yang jelas. Kita tidak mahu membuat tuduhan tetapi apa yang berlaku bukan seperti apa tuduhan yang diperbuat selama ini. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Hasan bin Arifin [Rompin]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin hendak bertanya Yang Berhormat Menteri sama ada boleh tidak kita buat satu perubahan dalam penetapan harga umpamanya RM2.50, selepas RM2.50 harga kerajaan akan *subsidize*. Di bawah RM2.50 bergantung pada kecekapan syarikat-syarikat minyak Shell kah, Petronas kah menentukan harga. Makna rakyat tahu apabila RM2.50 ke atas dekat mana *subsidize*. Bila RM2 ke bawah terpulang kepada petrol-petrol *company-company* besar untuk menentukan harga.

Ini mewujudkan satu pertandingan yang sihat di antara syarikat-syarikat minyak yang besar untuk menentukan harga masing-masing dan rakyat tahu apa tugas rakyat, apa tugas syarikat yang besar, apa tugas kerajaan dalam menstabilkan harga minyak negara. Saya difahamkan ada setengah-setengah negara melaksanakan sistem ini. Terima kasih.

Dato' Seri Hamzah bin Zainudin: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Rompin saya ucap terima kasih di atas cadangan Yang Berhormat berikan kepada saya ini. Cuma saya hendak jelaskan di sini bila kita melakukan sesuatu ketetapan harga seperti RM2.50 itu kita tidak tahu di mana letaknya formula yang mengatakan RM2.50 itu yang boleh kita stabilkan. Daripada kajian analisa yang kita lakukan selama ini, harganya pernah naik sehingga RM2.90 sebagai contoh. Selalunya dahulu kita berikan sedikit subsidi untuk menyesuaikan keadaan dalam negara kita sendiri. Maka sebab itu, kalau kita hendak tetapkan RM2.50 kalau tiap-tiap waktu ianya naik sehingga RM2.90 yang begitu lama panjang maka bermakna kita terpaksa membayar subsidi yang agak besar.

Saya hendak bagi contoh, kalau harganya naik 5 sen dan kalau kita berikan subsidi sebanyak 5 sen ia adalah sesuatu angka yang besar kerana 5 sen itu berjumlah RM100 juta. Kalau 40 sen bermakna ia berjumlah lebih kurang RM800 juta. Jadi ini menyebabkan kita terpaksa memikirkan tanggungjawab kita untuk memberikan subsidi biarlah kepada kumpulan sasar yang tepat untuk kita berikan. Ini kerana kalau kita berikan subsidi melalui minyak atau minyak petrol ini, ia adalah sesuatu yang tidak begitu adil kalau kita bandingkan dengan penggunaan mereka terutamanya di luar bandar. Maka sebab itu, kita hendak fikirkan bahawa tanggungjawab kita untuk memberikan subsidi itu biarlah ianya benar-benar kepada kumpulan sasar, manakala untuk minyak ini biarlah kita buat seperti kaedah yang sekarang iaitu pengurusan harga terkawal di mana kerajaan akan berikan ketetapan dalam waktu-waktu yang tertentu jika sekiranya kita berkehendakkan supaya bayar subsidi pada waktu-waktu yang tertentu. Terima kasih.

■1020

2. Tuan Loke Siew Fook [Seremban] minta Menteri Pelancongan dan Kebudayaan menyatakan apakah manfaat dan sumbangan program *Malaysia My Second Home (MM2H)* kepada negara dan jumlah peserta yang tinggal di Malaysia kini mengikut negara asal mereka.

Menteri Pelancongan dan Kebudayaan [Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz]: Tuan Yang di-Pertua, program *Malaysia My Second Home (MM2H)* merupakan satu program *long-stay* dengan izin, bagi menarik dan menawarkan peluang kepada warganegara asing yang

berkelayakan untuk tinggal lebih lama dan belanja lebih banyak di Malaysia. Peserta program MM2H akan diberikan pas lawatan sosial selama 10 tahun berserta dengan *multiple entry visa*, dengan izin. Sejak program MM2H dilancarkan pada tahun 2012 hingga November 2016, seramai 31,723 permohonan warganegara asing dari 126 buah negara telah diluluskan. Negara China mendahului negara-negara lain:

Negara	Jumlah Permohonan
China	7,976
Jepun	4,127
Bangladesh	3,399
United Kingdom	2,361
Iran	1,331
Singapura	1,258
Taiwan	1,175
Korea	1,174
Pakistan	958
India	861
Lain-lain	7,103

Program *Malaysia My Second Home* telah memberikan banyak manfaat dan sumbangan kepada negara. Pada tahun 2016, anggaran sumbangan kepada ekonomi negara adalah dalam lingkungan RM2.9 bilion iaitu termasuk kutipan hasil fi visa sebanyak RM6.85 juta, pembukaan simpanan tetap di Malaysia sebanyak RM542.55 juta, pembelian hartanah kediaman sebanyak RM673.96 juta. Anggaran ini tidak mengambil kira perbelanjaan isi rumah bulan yang bergantung kepada bilangan ahli keluarga serta perbelanjaan pendidikan bagi anak-anak mereka dan kos perubatan di samping pembelian kereta pemasangan tempatan (CKD).

Program *Malaysia My Second Home* telah melonjakkan nama Malaysia di persada antarabangsa. Laporan daripada www.internationalliving.com telah menunjukkan bahawa Malaysia berada di tempat keenam terbaik di dunia dan terbaik di Asia sebagai destinasi persaraan. Tambahan kepada itu, kaji selidik tahunan oleh *Japan Long Stay Foundation* juga menunjukkan bahawa Malaysia merupakan pilihan utama untuk tinggal jangka panjang di kalangan rakyat Jepun yang berusia 40 tahun dan ke atas sejak tahun 2006.

Tuan Loke Siew Fook [Seremban]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Memandangkan program *Malaysia My Second Home* ini telah pun berjaya dilaksanakan di negara kita dan pelbagai sumbangan terhadap ekonomi negara seperti yang dikatakan oleh Yang Berhormat Menteri tadi. Soalan saya, adakah pihak kementerian bersedia untuk menggunakan pendekatan ini untuk membuka satu pasaran baru untuk menarik pelancong-pelancong berjangka medium seperti yang saya katakan dalam perbahasan saya dan dijawab oleh Yang Berhormat Menteri semalam. Pelancong-pelancong daripada negara-negara yang ada musim sejuk dan mungkin menggunakan model *Malaysia My Second Home* ini dan dijenamakan sebagai *Malaysia My Summer Home* iaitu untuk mereka yang datang, untuk mereka beriadah, melancong di sini beberapa bulan dan menggunakan syarat-syarat seperti

yang terkandung dalam *Malaysia My Second Home* tetapi mungkin ia lebih tidaklah seketat *Malaysia My Second Home* ini.

Soalan kedua saya ialah, adakah peserta-peserta MM2H yang 1,000 lebih itu yang dikatakan oleh Yang Berhormat Menteri dari negara Korea itu termasuk negara Korea Utara? Oleh sebab negara Korea Utara ini saya lihat ada percanggahan dari segi angka yang diberikan Yang Berhormat Menteri dan Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri. Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri kata ada 198 peserta MM2H dari negara Korea Utara tetapi Yang Berhormat Menteri buat kenyataan media bahawa hanya ada empat. Akan tetapi seperti yang dikatakan jawapan tadi 1,000 lebih itu dari Korea tetapi tidak dinyatakan sama ada Korea Selatan ataupun Korea Utara. Saya harap penjelasan daripada perkara itu. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz: Tuan Yang di-Pertua, soalan pertama itu kita bersedialah dan saya rasa itu adalah cadangan yang baik. Mungkin sedikit sebanyak kita oleh kerana dia datang dalam empat bulan sahaja dan mereka merupakan pesara-pesara yang mungkin tidak mempunyai kekayaan untuk membeli, itu kaedah kita boleh bincang. Itu soalan pertama.

Soalan kedua saya menyebut tentang negara-negara yang telah menunjukkan prestasi yang baik daripada segi pernyataan dalam MM2H ini. Jadi kalau saya sebut negara maknanya kalau Korea itu ialah Korea Selatanlah ya. Di mana ada 1,000 lebih. Korea Utara ada empat seperti yang saya sebutkan dan saya telah pun menyiasat Kim Jong Un bukan daripada seorang peserta itu.

Datuk Rozman bin Isli [Labuan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan tambahan saya. Program MM2H ini tadi saya dengar *percentage* yang mengambil peluang masih kecil dan saya ingin bertanya, kalau sekiranya ada ruang untuk kita lebih agresif dengan memilih beberapa kawasan yang perlu di tolong ekonominya supaya terma ataupun— terma-terma yang diberikan itu lebih menarik terutamanya kawasan-kawasan yang berbentuk pulau seperti Pulau Labuan. Ia adalah pusat kewangan pesisir pantai antarabangsa. Jadi kalau sekiranya boleh diberi terma yang lebih besar, lebih liberal seperti memberikan *instead of* 10 tahun, lebih lama seperti 20 tahun. Walaupun memberikan PR kepada peserta tetapi mengehadkan pergerakan mereka untuk datang masuk ke kawasan Malaysia itu, mereka kena passport balik tetapi di pulau pesisir antarabangsa ini dia boleh duduk sebagai PR. Memandangkan ekonomi Labuan sekarang juga memang memerlukan bantuan dan kita memerlukan *critical mass* untuk dapat menjana ekonomi Labuan. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz: Tuan Yang di-Pertua, daripada segi MOTAC kementerian saya, kita mensyaratkan beberapa syarat sebagai tujuan untuk menjadikan negara kita ini tempat pilihan. Akan tetapi kita tidak boleh meletakkan satu syarat yang mudah dan senang disertai oleh orang seperti contoh dengan mengatakan kita buat murah kah, harga katalah apartmen yang perlu dibeli itu mungkin kita letak setakat RM300,000 kah, ini kita tidak boleh lakukan. Ini kerana berada di Malaysia ini adalah satu premium ya, bukan sebuah negara yang sewenang-wenangnya siapa sahaja suka boleh masuk. Jadi kita kena perketatkan syarat-syarat ini. Cuma kalau apa yang diminta oleh Yang Berhormat iaitu untuk menarik perhatian

mereka pergi ke Labuan, kementerian saya tidak ada masalah. Kita sentiasa terbuka dan boleh bekerjasama. Yang penting ialah kalau ada pemaju-pemaju yang mahu melabur di Labuan dengan membina kondominium yang berharga RM1 juta atau lebih, maka itu boleh kita bukakan kepada peserta-peserta untuk dia pergi ke Labuan.

■1030

Labuan memang satu tempat yang baik untuk menjadi tempat persaraan kerana kalau kita tengok ramai yang menyertai program ini datang daripada *North East Asia*, China, Jepun, Korea dan Taiwan. Jadi Labuan memang hampir sangat dengan *region* ini. Jadi, saya percaya Labuan memang mempunyai tarikan untuk peserta mengambil bahagian dalam MM2H.

Saya Yang Berhormat amat bersetuju sekali selepas ini kita berdua carilah mana-mana pemaju dan Yang Berhormat tolong dari segi kelulusan tanah, Menteri Wilayah pun ada minta tolong dia dan saya boleh membantu Yang Berhormat untuk menjadikan Labuan sebagai tempat yang menarik perhatian MM2H ini.

3. Dato' Sri Ikmal Hisham Bin Abdul Aziz [Tanah Merah] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan mekanisme cadangan mengenakan bayaran terhadap pelajar yang memasuki Maktab Rendah Sains Mara.

Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob]:

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Minta maaf saya tidak boleh jawab pantun tersebut, belum *prepare*. Untuk makluman Yang Berhormat, cadangan untuk mewujudkan MRSM berbayar masih lagi di peringkat awal iaitu di peringkat kajian. Untuk makluman Yang Berhormat, persaingan kemasukan ke MRSM pada waktu ini amat sengit sekali. Ada 80,000 permohonan setiap tahun untuk kemasukan ke Tingkatan 1 dan Tingkatan 4 dan kita hanya mampu menerima 10,000 sahaja. Jadi bermakna 70,000 yang tidak mendapat tempat.

Waktu ini di MRSM, bagi pelajar-pelajar yang ibu bapanya berpendapatan kurang daripada RM4,000, B40 adalah di sekitar 45 peratus sahaja. Sedangkan objektif penubuhan MRSM pada peringkat awal lagi ialah untuk memberi ruang kepada pelajar miskin khususnya pelajar-pelajar luar bandar untuk belajar di MRSM supaya kita boleh merubah cara belajar mereka, merubah persekitaran mereka belajar daripada kampung yang serba kekurangan waktu itu kita bawa ke MRSM yang serba lengkap dan juga berdisiplin. Itu objektif dia. Sebab itu kita hendak kembali kepada objektif tersebut iaitu memberi lebih banyak ruang kepada pelajar miskin khususnya pelajar-pelajar luar bandar untuk memasuki MRSM.

Kalau ini dilakukan, mungkin kita daripada 45 peratus kita tambah katakan sampai 60 peratus atau 70 peratus. Kalau ini dilakukan, bermakna kita akan mengambil hak orang lain untuk masuk iaitu mungkin pelajar-pelajar cemerlang ini datang daripada keluarga berpendapatan tinggi tetapi kita sekat untuk memasuki MRSM kerana hendak beri laluan kepada pelajar-pelajar miskin luar bandar. Kita telah pun mulakan, tahun ini misalnya. Tahun ini kita telah mengurangkan, menurunkan dari segi syarat minimum kelayakan kemasukan untuk pelajar-pelajar miskin luar bandar khususnya dan juga bandar, kelayakan minimum hanya 3A, 3B. Untuk pelajar miskin Sabah, Sarawak dan sebagainya, Orang Asli 3A, 2B, 1C pun kita

benarkan dan bagi pelajar-pelajar anak-anak miskin tegar, anak yatim piatu, anak-anak OKU dan sebagainya lebih rendah lagi kerana kita hendak beri ruang kepada mereka.

Jadi kalau ini berlaku, kita ambil, kita menutup hak orang lain. Jadi bagi pelajar-pelajar cemerlang yang berpendapatan tinggi, mereka mesti mengatakan mereka juga perlu diberi ruang. Takkan kerana mereka anak orang kaya, maka mereka tidak boleh masuk MRSM. Kita bagi alternatif kepada mereka iaitu kita mewujudkan MRSM berbayar. Tetapi ramai yang keliru. Ramai yang menganggap MRSM berbayar ini adalah di MRSM yang sedia ada. Jawapannya salah, kita akan mewujudkan MRSM baru yang berasingan daripada MRSM yang sedia ada. MRSM sedia ada kita buka seluas-luasnya kepada pelajar miskin luar bandar untuk belajar di sini, yang berpendapatan tinggi, mereka boleh hantar anak mereka ke *international school*, mereka boleh hantar ke *private school* di Kuala Lumpur dan sebagainya, tidak ada salahnya mereka menghantar di MRSM yang kita sediakan.

Mungkin namanya bukan MRSM, namanya mungkin lain tetapi konsepnya adalah untuk mereka yang berpendapatan tinggi iaitu kita beri ruang kepada pelajar-pelajar miskin untuk masuk ke MRSM tanpa menutup ruang untuk pelajar-pelajar berpendapatan tinggi kerana kita menyediakan alternatif. Itu adalah kajian yang sedang dijalankan dan ia mungkin tidak diletakkan di bawah bahagian pendidikan MARA mungkin kita wujudkan satu anak syarikat yang khusus seperti juga bagaimana anak syarikat menguruskan UniKL dan sebagainya.

Tetapi walau bagaimanapun saya sudah beritahu tadi baru peringkat awal kajian jadi banyak lagi yang akan kita kaji. Dalam masa yang sama sewaktu kita membuat kajian, kita menerima pandangan daripada Ahli-ahli Yang Berhormat, pandangan daripada akar umbi dan sebagainya bagaimana kita hendak wujudkan dan kita hendak hasilkan apa yang kita rancangkan ini, terima kasih.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Terima kasih jawapan daripada Yang Berhormat Menteri kerana ramai ibu bapa di luar sana merasa gusar, bimbang sebab apa bila hendak mewujudkan MRSM berbayar ini seolah-olah ada dua darjat tetapi dengan penjelasan Yang Berhormat Menteri, tidak semestinya nama MRSM nanti tak menentu tapi jelaslah. Jadi saya setuju dan akui MRSM adalah pilihan ramai ibu bapa. Namun dalam usaha Yang Berhormat Menteri dalam usaha kita hendak meningkatkan lagi kualiti pelajar MRSM sudah tentulah selain daripada tenaga pengajar yang berkualiti atau *facilities* atau kemudahan pembelajaran termasuklah penginapan perlu sempurna sebab amat penting persekitaran yang baik dan kondusif pasti akan melahirkan pelajar yang berkualiti.

Namun Yang Berhormat Menteri, difahamkan kebanyakan MRSM-MRSM kita yang sedia ada sudah banyak yang sudah uzur kelengkapan asrama seperti tilam dan meja pelajar sudah usang, buruk. Kalau macam tilam campak dekat Sungai Bera, Yang Berhormat Menteri mabuk semua ikan, akan senang hendak tangkap ikan, timbul ikan. Jadi, adakah pihak kementerian ada cadangan atau bercadang menggantikan barang-barang berkenaan demi keselesaan pelajar bagi kita melahirkan pelajar yang cemerlang serta membanggakan kita semua. Terima kasih Yang Berhormat.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat. Memang kita akui banyak juga MRSM yang ada masalah dari segi bangunan yang usang, peralatan yang lama kerana MRSM ini sudah lama ditubuhkan. Sebagai contoh MRSM Muar sudah ditubuhkan pada tahun 1980. Bayangkanlah berapa lama? Walau bagaimanapun kerajaan sedar perkara ini dan kita berterima kasih kepada pihak kerajaan kerana setiap tahun untuk penyelenggaraan, menukar peralatan dan sebagainya.

Kerajaan sejak daripada tahun 2012 telah pun memberikan peruntukan setiap tahun. Sebagai contoh tahun 2016, kita memperoleh RM50 juta dan pada tahun 2017, Yang Amat Berhormat Pekan telah mengumumkan peruntukan untuk MRSM bagi penyelenggaraan dan sebagainya sebanyak RM50 juta lagi. Jadi memang setiap tahun kita akan dapat peruntukan dan ini digunakan untuk menaik taraf, membeli peralatan baru dan sebagainya, terima kasih.

■1040

Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Kalau boleh, cadangan untuk hendak mengadakan MRSM berbayar ini, lupakan sahajalah. Biar MRSM ini fokus kepada pelajar-pelajar luar bandar kerana begitu juga saya ingat matlamat penubuhan asrama penuh ini ialah untuk hendak membangunkan potensi pelajar-pelajar yang berada di asrama penuh yang berada di luar bandar dan juga termasuk di Sabah dan Sarawak dulu.

Zaman kita dahulu, penilaian. Ada 3A 2B dan dibenarkan masuk ke sekolah asrama penuh. Mereka yang sekarang yang menjadi profesor, doktor pakar dan juga orang-orang berjaya di dalam pelajaran. Kalau mereka itu dibiarkan di sekolah-sekolah luar bandar, mungkin mereka tidak dapat untuk melanjutkan pelajaran atau potensi mereka itu dapat dibina. Jadi persoalan saya ialah walaupun yang disebutkan tadi adacadangan supaya MRSM ini diletakkan di berlainan tempat yang tidak campur, namun begitu, pada saya, tetap mencuri hak orang yang susah untuk diletakkan di bawah MRSM.

Ini kerana mereka yang berbayar ini, mereka boleh hantar ke *special tuition*, tidak perlu pun ke sekolah berasrama penuh. Sebab itu, soalan saya, apa rasional yang timbulnya idea yang dikatakan supaya MRSM ini berbayar untuk mereka yang mampu untuk bayar? Kalau mereka mampu pergi ke sekolah-sekolah yang lain? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Ismail Sabri bin Yaakob: Terima kasih Yang Berhormat. Seperti yang saya terangkan tadi dan cadangan Yang Berhormat juga untuk memberikan ruang sepenuhnya kepada pelajar miskin luar bandar. Kalau kita beri peluang sepenuhnya kepada pelajar miskin luar bandar, bermakna kita sudah pun menyekat pelajar-pelajar bandar berpendapatan tinggi dan sebagainya untuk memasuki MRSM.

Saya sudah katakan tadi bahawa MRSM yang sedia ada tidak akan berubah dari segi konsep, dari segi dasar dan sebagainya. Tidak akan berubah. Yang kita hendak ubah adalah MRSM yang ada hari ini adalah untuk masukkan lebih ramai pelajar-pelajar miskin luar bandar. Itu yang kita ubah. Kalau saya sebut tadi, pelajar-pelajar yang ibu bapa B40 hanya lebih kurang

40 hingga 50 peratus, mungkin kita tambah lebih banyak lagi. Mungkin 70, 80 peratus untuk pelajar-pelajar miskin luar bandar ini. Akan tetapi dalam masa yang sama, apabila kita tambah sehingga 80 peratus, kita sudah ambil 35 peratus lagi tambahan, bermakna 35 peratus dulu, mungkin adalah pelajar-pelajar bandar yang berada dan sebagainya.

Mereka juga merasakan berhak untuk belajar di sini. Jadi oleh kerana kita tidak hendak sentuh hak yang ada bagi pelajar-pelajar miskin luar bandar kerana kita hendak tambah ruang yang banyak kepada pelajar-pelajar miskin luar bandar, jadi kita wujudkan alternatif tadi. Alternatif tanpa kita sekat yang sini dan kita tambah, kita wujudkan MRSM yang lain. Bukan MRSM pun, mungkin namanya berbeza tetapi tempat mereka untuk belajar di tempat berbayar. Jadi bermakna di sini, kita tidak sentuh dan beri keadilan juga kepada pelajar-pelajar bandar ini yang berkemampuan untuk belajar di sini. Lebih baik dia belajar di MRSM ataupun sekolah swasta yang ditubuhkan oleh MARA daripada mereka belajar di sekolah-sekolah *international school* dan sebagainya yang langsung mungkin tidak mengikut dasar pelajaran kebangsaan dan sebagainya.

Lebih baik mereka belajar di sini supaya dasar pelajaran kebangsaan, bahasa Melayu dari segi apa-apa lagi yang diajar di sekolah biasa dapat kita terapkan di MRSM berbayar yang kita ada ini. Yang jelasnya adalah ia MRSM yang berbeza. Yang ada tidak akan kita ubah dari segi konsep malah kita tambah lebih banyak lagi pelajar-pelajar miskin luar bandar. Bermakna kita wujudkan MRSM ini untuk memberi lebih banyak ruang kepada pelajar miskin luar bandar untuk mendapat tempat yang terbaik kepada mereka. Terima kasih Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya Yang Berhormat, sekarang 10.44 baru soalan nombor empat. Saya minta kerjasama soalan jangan panjang-panjang dan jawapan pun jangan panjang-panjang.

4. Dr. Tan Seng Giaw[Kepong] minta Menteri Sumber Asli dan Alam Sekitar menyatakan perkembangan dan keberkesanan untuk memelihara hutan di seluruh Malaysia

Timbalan Menteri Sumber Asli dan Alam Sekitar [Datuk Ir. Dr. Haji Hamim bin Samuri]: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Kepong. Sehingga tahun 2015, kawasan perhutanan di Malaysia merangkumi 18.25 juta hektar ataupun 55.2 peratus daripada jumlah keluasan tanah seluas 33.18 juta hektar. Daripada jumlah ini, seluas 14.46 juta hektar telah diwartakan sebagai hutan simpanan kekal ataupun HSK.

Kawasan HSK ini diurus melalui amalan pengurusan hutan secara berkekalan untuk kepentingan ekonomi, sosial dan alam sekitar. Kementerian sentiasa komited dalam usaha pemeliharaan dan pemuliharaan hutan selaras dengan komitmen negara di peringkat antarabangsa untuk mengekalkan sekurang-kurangnya 50 peratus daripada keluasan tanah negara dilitupi pokok-pokok dan kawasan hutan. Kerajaan negara dalam mengekalkan kawasan hutan tidak kurang daripada 50 peratus menunjukkan keberkesanan pengurusan hutan secara berkekalan yang dilaksanakan di negara ini.

Antara keberkesanan lain ialah pertama peningkatan kawasan HSK di Semenanjung Malaysia seluas 86,653 hektar pada tahun 2006 hingga tahun 2016. Kedua, berjaya

menguatkuasakan perundangan dan peraturan hutan dengan tangkapan seramai 234 orang yang terlibat dengan kes-kes kesalahan hutan bagi tempoh tahun 2005 hingga 2016 di Semenanjung Malaysia. Ketiga, sebanyak 82 juta pokok berjaya ditanam bagi tempoh tahun 2010 hingga 2016 di seluruh negara. Keempat, negara dapat menjana pendapatan daripada eksport produk kayu-kayan sebanyak RM22.14 bilion pada tahun 2015 dan RM22.11 bilion pada tahun 2016. Kelima, perluasan kawasan hutan tadahan air seluas 734,731 hektar daripada 816,833 hektar yang dikenal pasti sehingga tahun 2016. Sekian terima kasih.

Dr. Tan Seng Giaw [Kepong]: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan. Apakah masalah-masalah yang dihadapi oleh pihak kementerian dan apakah itu usaha untuk menyesuaikan undang-undang dengan negeri-negeri?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, soalan yang ringkas, padat. Sila.

Datuk Ir. Dr. Haji Hamim bin Samuri: Terima kasih Yang Berhormat Kepong. Pertama, saya hendak maklumkan di sini di peringkat kebangsaan sedia ada Majlis Tanah Negara di mana dalam Majlis Tanah Negara juga dibincangkan tentang sektor perhutanan. Majlis Tanah Negara juga menetapkan daripada persetujuan yang telah diperolehi menetapkan tentang keluasan hutan yang boleh dituai bagi setiap negeri.

Yang Berhormat Kepong bertanya tentang masalah. Kita mengakui bahawa ada beberapa negeri yang terpaksa memperoleh pendapatan daripada tuaian hutan. Ini masalah utama. Ada masa kita tidak mampu untuk memastikan bahawa keputusan di peringkat Majlis Tanah Negara itu dipatuhi sepenuhnya atas sebab faktor ekonomi. Itulah di antara yang menjadi perkara pokok yang utama.

Kedua, kita sedia maklum bahawa di antara perkara yang satu ketika dulu sukar untuk dilaksanakan adalah mengawal pembalakan haram. Ini di antara yang sukar dikawal pada satu ketika tetapi *alhamdulillah*, akhir-akhir ini, kebanyakan negeri telah mampu bekerjasama dengan jabatan hutan negeri membendung kegiatan pembalakan haram. Buktinya ialah jumlah penangkapan yang berhasil kita laksanakan dan jumlah keluasan pembalakan haram yang berkurangan. Sekian terima kasih.

Dato' Haji Abdul Rahman bin Mohamad [Lipis]: *Bismillahi Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* . Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan juga kepada Yang Berhormat Menteri.

■1050

Soalan tambahan saya, kalau melihat perkembangan dan keberkesanan untuk memelihara hutan di seluruh negara Malaysia ini bukan satu perkara yang mudah sebab penerokaan haram ini cukup licik sekali sebab perkara-perkara haram ini orang memang suka Tuan Yang di-Pertua. Kita melihat hari ini terjejasnya beberapa kita punya fauna dan flora yang beribu-ribu habitat ini tetapi persoalannya sekarang ini kawasan tadahan air dan banjir kilat semuanya.

Soalan saya, apakah langkah kerajaan yang hendak dikenakan kepada pembalak haram, pelombong haram, langkah yang lebih berkesan maknanya dari segi akta umpamanya

sebab saya melihat dari segi akta ini mungkin agak ringan yang menyebabkan mereka sungguh berani. Hanya denda yang murah umpamanya, mencuri balak, melombong secara haram mungkin agak murah. Kita hendak supaya dikenakan lebih tinggi lagi denda kepada mereka ini sehinggakan kalau kita tengok di Cameron Highlands sendiri hancur lebur. Itulah soalan saya Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Ir. Dr. Haji Hamim bin Samuri: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Lipis. Sebenarnya cadangan untuk meningkatkan denda bagi aktiviti pembalakan termasuklah perlombongan haram ini memang kita alu-alukan. Sekarang ini pun pihak kementerian sedang berusaha untuk meningkatkan lagi atau untuk *transform* undang-undang berkaitan dengan hutan, maksudnya undang-undang berkaitan dengan perlombongan kerana mungkin terlibat dengan kawasan hutan. Di antaranya adalah untuk meningkatkan denda yang boleh dikenakan kepada mereka-mereka yang membalak secara haram termasuklah melombong secara haram di kawasan-kawasan yang ada di dalam Malaysia. Itu pokok utamanya. Sekian, terima kasih.

5. Tuan Khoo Soo Seang [Tebrau] minta Menteri Kesihatan menyatakan apakah langkah pencegahan yang berkesan bagi mengelakkan klinik kecantikan yang berdaftar menawarkan perkhidmatan tambahan yang tidak sepatutnya disediakan seperti suntikan botox, "*micro-plastic surgery*" dan penggunaan peralatan laser atas alasan kecantikan tetapi dikategorikan perubatan atau pembedahan kecil.

Menteri Kesihatan [Datuk Seri Dr. S. Subramaniam]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Tebrau dan Yang Berhormat Tebrau digalakkan untuk melawat ke Segamat. Terima kasih. Terima kasih kerana tanya soalan berkaitan dengan satu isu yang paling dekat dengan rakyat iaitu berkaitan dengan kegiatan pusat-pusat kecantikan dan apa yang dilakukan di dalam pusat-pusat kecantikan.

Saya setuju dengan Yang Berhormat Tebrau bahawa perkara yang dibangkitkan itu contohnya suntikan *botox* itu sebenarnya dalam segi amalan Kementerian Kesihatan dan daripada beberapa akta di bawah kawalan Kementerian Kesihatan adalah satu perkara yang di luar bidang pusat kecantikan kerana *botox* telah diberi takrifan sebagai satu jenis perubatan oleh Biro Farmasi. Perkara-perkara yang telah diberi definisi sebagai satu ubat cuma boleh digunakan oleh seorang pengamal perubatan yang telah didaftar, yang telah mendapat latihan di dalam bidang itu.

Oleh itu, mana-mana pusat kecantikan atau salon yang menyediakan perkhidmatan *botox* itu memang mereka melanggar salah satu daripada itu menggunakan satu produk yang mereka sepatutnya tidak boleh gunakan kerana itu di luar bidang kuasa mereka. Kedua, tempat di mana ini dibuat pun telah melanggar apa yang tersedia ada di dalam akta berkaitan dengan pusat-pusat perkhidmatan kesihatan swasta di mana apa-apa jenis rawatan daripada segi perubatan cuma boleh disediakan di dalam pusat-pusat yang telah daftar dengan Kementerian Kesihatan.

Daripada dua sudut, ini adalah satu pelanggaran tentang akta yang ada dan kementerian melalui dua agensi iaitu Bahagian Amalan Perubatan dan melalui Biro Farmasi

Negara mengambil tindakan ke atas pusat-pusat itu. Salah satu daripadanya melalui Biro Farmasi Negara melalui akta *Sales of Drug Act* kerana mereka yang mempunyai satu bahan sebenarnya yang mereka tidak boleh mempunyai, mereka boleh dikenakan denda RM25,000 dan denda selama lima tahun.

Di bawah Akta Perkhidmatan Kesihatan Swasta, mereka yang menjalankan perkhidmatan kesihatan di dalam satu tempat di mana tidak didaftarkan sebagai tempat untuk memberi perkhidmatan kesihatan di bawah Kementerian Kesihatan, mereka boleh didenda RM300,000 dan kena penjara enam tahun. Dengan menggunakan dua kuasa ini, tindakan diambil oleh kementerian dan biasanya tindakan ini diambil diasaskan kepada aduan daripada rakyat.

Jadi saya berharap kerjasama daripada rakyat untuk memberi aduan kepada Kementerian Kesihatan tentang mana-mana pusat yang melakukan aktiviti-aktiviti macam ini supaya kita boleh membuat pemantauan, buat pemeriksaan dan lepas itu mengambil tindakan selaras dengan apa yang sedia di bawah akta terhadap pusat-pusat ini. Terima kasih.

Tuan Khoo Soo Seang [Tebräu]: Terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri atas jawapan yang serba lengkap.

Tuan Yang di-Pertua, sebagaimana yang diketahui umum, permintaan terhadap pembedahan plastik di Malaysia semakin popular. Mungkin kerana usaha kerajaan kita mempromosikan pembedahan plastik ini sebagai sebahagian daripada *medical tourism* dan ini juga merupakan satu keyakinan kepada perubatan di Malaysia. Namun kebimbangan saya ialah penguatkuasaan ke atas klinik kecantikan yang menawarkan perubatan estetik dan kaedah mereka mengiklankan perkhidmatan.

Maka soalan tambahan saya ialah selain daripada *letter of prudentially and privileging* yang diwajibkan ke atas pengamal perubatan estetik. Bagaimanakah kementerian memastikan *consumer* ataupun pesakit mengetahui keperluan tersebut dan menetapkan kaedah mereka mengiklankan perkhidmatan yang mempunyai unsur-unsur mengelirukan. Sekian, terima kasih.

Datuk Seri Dr. S. Subramaniam: Terima kasih Ahli Yang Berhormat. Dua aspek di dalam soalan itu. Satu ialah rawatan estetik yang disediakan oleh pengamal perubatan dan apakah dasar tersedia ada di bawah kementerian yang memastikan siapa yang membuat satu-satu prosedur dan siapa yang tidak membuat satu-satu prosedur. Untuk memastikan semua pengamal perubatan yang menceburi diri di dalam bidang estetik iaitu bidang untuk meningkatkan kecantikan itu, mereka mesti mempunyai latihan di dalam apa-apa prosedur yang dilakukan oleh mereka.

Untuk memastikan bahawa mereka telah mendapat latihan yang mencukupi di bawah dan dilatih oleh seorang pengamal yang mempunyai kepakaran di dalam bidang tersebut, kementerian mewajibkan mereka wajib mendapat *credentialing* dan supaya mereka boleh diiktiraf sebagai seorang pengamal perubatan yang mempunyai kelayakan yang mencukupi dan pengalaman yang mencukupi untuk menjalani satu-satu prosedur kosmetik yang telah ditetapkan.

Kalau ada seseorang pengamal perubatan yang tidak diiktiraf sedemikian tetapi melakukan aktiviti itu. Maka selepas membuat aktiviti atau akibat daripada apa yang mereka buat ada kesan-kesan buruk yang datang dan implikasi itu besar kerana mereka daripada sudut *medical obedience* telah melakukan satu perkara yang di luar biasa daripada kebolehan beliau. So, ini untuk mereka yang sudah didaftar sebagai seorang pengamal perubatan.

Kedua ialah, untuk mereka yang ada *beauty salon* atau pusat-pusat kecantikan. Mereka ini sebenarnya tidak boleh daripada definisi kosmetik ialah benda yang diletak di luar kulit dan untuk tujuan kecantikan sahaja, bukan benda yang boleh masuk ke dalam kulit. Contohnya *botox* ini memerlukan suntikan.

■1100

Oleh itu, daripada sudut itu daripada semua aspek perundangan mereka tidak boleh buat benda itu. Oleh kerana mereka tidak boleh buat itu, mereka melanggar beberapa perkara daripada akta. Pertama, mereka mempunyai satu jenis ubat yang sebenarnya mereka tidak boleh mempunyai. Kedua, mereka lakukan ini di dalam satu tempat di mana mereka tidak boleh melakukan perkara ini. Di atas itu tindakan boleh diambil terhadap mereka dan terhadap iklan ini memang ada kawalan di dalam kementerian untuk memastikan bahawa apa-apa iklan yang dikeluarkan oleh pengawal perubatan khususnya, ialah yang mempunyai *evidence* daripada segi perubatan. Kalau iklan ini tidak mempunyai *evidence* daripada segi perubatan, iklan itu tidak boleh membenarkan dan tindakan boleh diambil ke atas pengamal perubatan kerana mengiklankan satu perkara yang tidak mempunyai bukti yang betul. Terima kasih.

Dr. Lee Boon Chye [Gopeng]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan saya, kalau kita lihat kepada soalan asal berkenaan dengan *Botox*, *micro plasticsurgery* dan peralatan *laser*. Sebenarnya kementerian ada beberapa akta yang boleh digunakan untuk mengambil tindakan seperti Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta, Akta Racun, Akta Peranti Perubatan, Akta Perubatan dan sebagainya.

Jadi cuma kalau kita lihat dari segi industri persolekan ini, ada kebaikan dari segi ekonomi. Jadi sama ada kementerian bersedia untuk ber-*communicate* atau *liaising* dengan agensi yang lain untuk mengawal selia industri persolekan dan juga *plastic surgery* supaya industri tersebut boleh berkembang dengan *standard* yang tinggi dan menjadi satu industri yang menyumbang kepada negara. Jadi, soalan saya adakah kementerian bersedia untuk *liaising* dengan misalannya SSM tengok berapa agensi, ataupun *business* persolekan dan sebagainya. Soalan saya.

Datuk Seri Dr. S. Subramaniam: Terima kasih Ahli Yang Berhormat. Pusat-pusat kecantikan atau *beauty saloon* mereka di daftar di bawah bidang kuasa KPDNKK dan daripada sudut Kementerian Kesihatan, kita kena jelas di dalam sempadan apa yang dimaksudkan daripada kosmetik dan apa yang dimaksudkan oleh *aesthetic* yang boleh dilakukan oleh seorang pengamal perubatan sahaja.

Kalau sempadan itu jelas, contohnya daripada segi kasar definisi kita ialah apa-apa bahan yang diletakkan cuma di atas kulit sahaja, yang tidak masuk ke dalam, ia boleh dikata sebagai satu bahan kosmetik. Tetapi kalau ia sebenarnya masuk ke dalam contohnya

Botox, Yang Berhormat tahu yang memerlukan suntikan dan contohnya *laser* yang masuk ke dalam berbeza dengan *immune laser* yang cuma meningkatkan suhu di atas kulit contohnya, ada perbezaan. Di dalam perkara itu memang kita ada satu keperluan untuk memastikan bahawa apa yang boleh dilakukan oleh seorang pengamal perubatan sahaja dan yang boleh dilakukan oleh seorang *beautician*. Di dalam isu *beautician* sahaja, kalau Yang Berhormat mempunyai pandangan bahawa KPDNKK atau agensi yang bertanggungjawab itu membantu untuk memastikan bahawa institusi itu atau ekonomi itu boleh berkekalan, kita tiada halangan.

Cuma dengan kepastian bahawa mereka menghormati sempadan itu, itu yang paling mustahak, tidak boleh melalui itu. Kalau mereka contoh, *Botox* Yang Berhormat seorang pengamal perubatan mesti tahu, bahawa *Botox* mungkin 10 kali okey, 11 kali ada kesan-kesan yang begitu teruk. Oleh itu, ini tidak boleh dibenarkan dibuat oleh seseorang yang tidak mempunyai pengalaman di dalam bidang itu. Itulah sebab kita mesti menghormati sempadan yang ditetapkan dan kalau perkara ini cuba dibuat oleh seorang pengamal perubatan, kita tidak boleh kompromi di dalam perkara itu untuk membenarkan bidang *beauty saloon* buat perkara yang sama yang sepatutnya boleh dibuat oleh seorang doktor sahaja.

6. Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang] minta Perdana Menteri menyatakan langkah-langkah yang diperkenalkan untuk meningkatkan amalan toleransi agama di Malaysia bagi mengelak apa yang terjadi di negara-negara luar, tidak berlaku di Negara kita.

Menteri Pelancongan dan Kebudayaan [Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz]:

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua kerana memberi keizinan untuk menjawab bagi pihak Jabatan Perdana Menteri. Tuan Yang di-Pertua, dalam usaha kerajaan bagi meningkatkan persefahaman dan keharmonian di kalangan penganut-penganut pelbagai agama di negara ini, kerajaan melalui Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional iaitu JPNIN telah melaksanakan pelbagai langkah seperti berikut:

- (i) menubuhkan Jawatankuasa Mempromosikan Persefahaman dan Keharmonian Antara Penganut Agama (JKMPKA) yang menunjukkan keikhlasan kerajaan dalam usaha ke arah mempromosikan keharmonian dan persefahaman antara rakyat Malaysia yang terdiri daripada penganut pelbagai agama memandangkan agama mudah dimanipulasikan sehingga menjadi isu sensitif dan membawa kepada konflik antara kaum. Justeru JKMPKA, diwujudkan bagi meningkatkan kefahaman terhadap pelbagai agama, membincangkan isu-isu yang boleh menggugat keharmonian agama dan ketenteraman masyarakat. JKMPKA juga mencadangkan dasar-dasar kerajaan yang berteraskan nilai agama serta melaksanakan aktiviti kemasyarakatan bersama-sama pihak kerajaan;
- (ii) satu pelan strategik telah digubal oleh JKMPKA yang menggariskan mengenai pengurusan isu dan penganjuran program yang merangkumi pelbagai kaedah pelaksanaan seperti dialog, forum, seminar, bengkel,

- kem serta sambutan hari kebesaran pelbagai agama yang melibatkan penyertaan pelbagai kaum dan agama;
- (iii) badan-badan bukan kerajaan (NGOs) dan pemimpin-pemimpin agama melalui platform JKMPKA juga mengambil inisiatif sendiri untuk menganjurkan dan menyertai pelbagai forum, sesi perbincangan, dialog keagamaan dan kegiatan bersama atas galakan dan bantuan JPNIN. Pada tahun 2016, JKMPKA dengan kerjasama JPNIN dan pelbagai badan bukan kerajaan serta lain-lain agensi kerajaan telah melaksanakan 18 program dengan melibatkan seramai 8,200 orang masyarakat pelbagai agama dan kaum di Malaysia;
 - (iv) JPNIN dengan kerjasama JKMPKA juga telah menganjurkan program di peringkat kebangsaan seperti Sambutan Minggu Keharmonian Antara Penganut Agama Sedunia dengan izin, *World Interfaith Harmony Week* dan Hari Toleransi Sedunia dengan izin *International Day for Tolerance*, di mana kedua-dua sambutan ini telah diisytiharkan oleh Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu bagi menggalakkan persefahaman dan dialog antara agama serta memupuk dan mendidik masyarakat umum ke arah toleransi, keharmonian dan keamanan sejagat; dan
 - (v) penganjuran program-program ini menunjukkan bahawa agama bukanlah penghalang dalam usaha mewujudkan kesepaduan sosial dalam kalangan masyarakat Malaysia pelbagai kaum dan agama. Kedua-dua, ia juga memupuk kesedaran dan meningkatkan penghayatan prinsip pertama Rukun Negara iaitu Kepercayaan Kepada Tuhan yang menjadi panduan dan pedoman hidup bermasyarakat pelbagai kaum dan agama di Malaysia. Prinsip ini menekankan kepada pegangan terhadap nilai-nilai murni dalam ajaran agama masing-masing dan seterusnya mencorakkan kehidupan yang harmoni dan sejahtera. Ketiganya, penyertaan peserta pelbagai kaum dan agama dalam program-program ini telah menyuburkan lagi perasaan muhibah dan mengembangkan sikap serta menolak sebarang sikap ekstrem yang cenderung terhadap penghinaan kepada agama lain.

Penghayatan terhadap mesej yang telah disampaikan semasa pelaksanaan program-program ini hanya boleh dihayati dengan baik dan dirasakan oleh masyarakat peringkat akar umbi. Jika semua memainkan peranan terutamanya pihak media harus berganding bahu dengan kerajaan bagi meningkatkan usaha mereka dalam menyemarakkan semangat perpaduan melalui hebahan dan promosi yang dibuat, agar mesej perpaduan dan kebersatuan yang ingin diuar-uarkan dapat difahami, dihayati dan diamalkan bersama oleh semua lapisan masyarakat Malaysia tanpa sebarang prejudis dan sikap *ethnocentrism*.

■1110

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Terima Kasih Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan. Terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri. Kita ada majlis perundingan antara agama tetapi kita dapati peranan prestasinya kurang berkesan. Untuk memupuk kesefahaman antara agama dan kesedaran sivik antara rakyat. Saya ingin bertanya Yang Berhormat Menteri, apakah usaha untuk memperkuat majlis ini supaya dapat diperturunkan di peringkat negeri, daerah dan tidak tertumpu di pusat sahaja. Minta penjelasan. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz: Tuan Yang di-Pertua, saya rasa apa yang Yang Berhormat cadangkan itu, adalah satu perkara yang penting iaitu majlis ini bukan sahaja sekadar untuk bertempat di Kuala Lumpur dan membincangkan perkara-perkara yang tertentu untuk penyelesaian. Saya kira iaitu sememangnya majlis memainkan peranan untuk memastikan apa yang mereka bincangkan hendaklah dilaksanakan di peringkat bawahan. Itulah sebabnya di mana dalam jawapan saya mereka bertanggungjawab untuk juga mengadakan program-program di peringkat di akar umbi kerana dari akar umbi itulah di mana pergaulan antara rakyat Malaysia berbilang kaum itu berlaku.

Akan tetapi saya rasa iaitu bahawa mereka telah pun, majlis telah pun memainkan peranan mereka dengan baik. Sebab saya kira Yang Berhormat merasai seolah-olah tiada apa yang dilakukan di sampingkan oleh sebab sekarang ini kita bebas internet, ada *Facebook*, dulu tidak ada. Dulu mungkin perbincangan yang boleh menyebabkan rasa tidak puas hati berlaku secara *isolated* perbincangan berlaku di antara dua tiga orang yang hanya mereka sahaja faham tetapi sekarang ini orang berkongsi maklumat dan dia menyatakan perasan menerusi *Facebook* dia yang boleh dibaca oleh orang lain.

Itulah mungkin mengapa Yang Berhormat merasakan bahawa mereka memainkan peranan seperti yang diharapkan tetapi ingatlah iaitu sekiranya majlis ini tidak wujud, saya fikir lebih banyak lagi masalah yang berlaku hasil daripada internet yang berleluasa itu.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Terima Kasih Tuan Yang di-Pertua, soalan saya, akhir-akhir ini terdapat banyak perbuatan yang dilihat sebagai cubaan untuk melagakan perpaduan antara kaum dan agama di media sosial dan kebanyakan perbuatan ini dilakukan melalui akaun palsu yang sengaja dicipta untuk perbuatan tersebut.

Soalan saya, apakah bentuk pemantauan yang dijalankan oleh pihak kerajaan bagi membendung cubaan memecahbelahkan perpaduan kaum dan agama di media sosial terutamanya daripada akaun-akaun palsu ini yang sengaja diwujudkan untuk menjalankan perbuatan tersebut terutamanya kerjasama dengan pihak kementerian melalui SKMM. Terima kasih.

Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz: Tuan Yang di-Pertua, kita ada dua perkara yang boleh membendung oleh perkara ini. Pertama sekali, kita ada undang-undang yang boleh dikatakan agak ketat walaupun tidak dipersetujui oleh setengah pihak tetapi Akta Hasutan ini merupakan satu akta boleh kita gunakan untuk menghalang daripada perkara tidak diingini itu berlaku terutamanya seperti disebut sebentar tadi kenyataan-kenyataan yang boleh

mendatangkan kemarahan satu kaum yang ada di negara kita ini maka itu merupakan satu kesalahan di bawah Akta Hasutan.

Kita ada lagi undang-undang yang lain yang boleh digunakan untuk mengawal perbuatan seperti yang disebut oleh Yang Berhormat Sekijang tadi. Kedua, kita ada Kementerian Komunikasi dan Multimedia ini yang bertanggungjawab untuk memastikan supaya akaun-akaun yang palsu sebagai contoh saya juga merupakan mangsa kepada banyak akaun yang kononnya menggunakan atas nama saya dan banyak yang berlakon menjadi saya. Jadi saya membuat laporan kepada pihak Kementerian Komunikasi dan Multimedia untuk tindakan diambil bagi menutup akaun-akaun ini kalau ia berbentuk sebagai akaun palsu.

Pemantauan akan dilakukan oleh KMCK jadi saya rasa dengan ada kedua-dua ini kalau diambil tindakan ia cukup berkesan dan saya percaya itu bahawa rakyat Malaysia sebenarnya sudah muak dan tidak mahu lagi berlaku yang pada tahun 1969 berlaku semula kerana ia satu pengajaran yang besar bahawa kita berada di sebuah negara yang berbilang kaum, berbilang agama, berbilang budaya dan seharusnya bersikap kesederhanaan dan menjaga sensitiviti mana-mana kaum dan saya yakin dengan ada duanya perkara ini kita dapat membendung perkara ini agar tidak berlaku.

7. Datuk Joseph Salang anak Gandum [Julau] minta Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah menyatakan situasi terkini berkenaan bekalan air terawat dan bekalan elektrik dua puluh empat jam (BALB-RES) di kawasan Julau.

Timbalan Menteri Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah [Datuk Alexander Nanta Linggi]: Terima Kasih Tuan Yang di-Pertua, untuk menjawab soalan nombor 7. Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman yang Yang Berhormat Julau, kementerian sentiasa memberi komitmen berterusan dalam memastikan setiap rumah di seluruh negara mendapat akses bekalan air terawat dan bekalan elektrik 24 jam termasuk kawasan Parlimen Julau. Berdasarkan data oleh Kementerian Kemudahan Awam Sarawak (KKA), sehingga tahun 2016, 70.3 peratus penduduk di Parlimen Julau telah mendapat akses bekalan elektrik 24 jam manakala 22 peratus penduduk telah mendapat akses bekalan air 24 jam air terawat. Bagi bekalan air luar bandar terdapat tiga projek yang telah disenaraikan di dalam Rancangan Malaysia Ke-11.

Walau bagaimanapun, pelaksanaan projek-projek ini adalah bergantung kepada senarai keutamaan Unit Perancang Negeri ataupun *State Planning Unit* Sarawak sebelum dipertimbangkan oleh Unit Perancang Ekonomi (EPU), Jabatan Perdana Menteri untuk kelulusan. Selain itu, syarat keperluan skop dan kriteria program bekalan air luar bandar perlu dipatuhi bagi membolehkan projek-projek yang dicadangkan dapat dilaksanakan di bawah program bekalan air luar bandar.

Untuk makluman Yang Berhormat juga, bagi bekalan elektrik pula, kementerian melalui *Rolling Plan* Pertama Rancangan Malaysia Ke-11 ini, telah meluluskan pelaksanaan sembilan projek bekalan elektrik luar bandar di kawasan Parlimen Julau dengan kos berjumlah RM34,800,010 dan dijangka akan memberi manfaat bekalan elektrik 24 jam kepada 655 buah

rumah yang dijangka siap di antara suku ke-3 2017 hingga suku ke-2 tahun 2018. Sekian terima kasih.

Datuk Joseph Salang anak Gandum [Julau]: Terima Kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih juga kepada Yang Berhormat Menteri yang menjawab. Dari jawapan yang telah kita dengar tadi, Tuan Yang di-Pertua bahawa Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah memang ada perancangan untuk menyediakan bekalan asas yang mencukupi kepada rakyat di seluruh negara namun demikian bahawa telah juga dikatakan ada sedikit kekangan iaitu mungkin berkenaan dengan kewangan dan oleh yang demikian saya menyeru agar Kementerian Kewangan dan EPU sama-sama memerhatikan kekurangan bekalan elektrik dan air yang mencukupi di luar bandar.

■1120

Sebagaimana yang Tuan Yang di-Pertua mungkin termaklum, bahawa Julau adalah bukannya satu kawasan yang sangat terpencil tetapi tidak berapa jauh dari bandar. Tadi kita telah mendengar bahawa hanya 22 peratus dari penduduk di Julau mendapat bekalan air terawat dan ini sangatlah rendah angkanya. Oleh yang demikian, saya percaya Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah ada perancangan yang mungkin lebih kepada untuk menyediakan bekalan yang mencukupi.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Soalan, Yang Berhormat.

Datuk Joseph Salang anak Gandum [Julau]: Tuan Yang di-Pertua, oleh sebab pembangunan pertanian di kawasan pedalaman, saya memang faham bahawa kementerian ini tahu, banyak sumber-sumber bekalan air dari bukit sudah tercemar. Oleh yang demikian, saya mohon menanyakan pertanyaan tambahan iaitu adakah kementerian bercadang untuk membangunkan loji rawatan air yang lebih besar di Pekan Julau dan Pekan Pakan serta menyediakan pam *booster*, *booster pump* yang mencukupi di lokasi-lokasi tertentu? Terima kasih.

Datuk Alexander Nanta Linggi: Tuan Yang di-Pertua, pertamanya saya ingin mengucapkan berbilang-bilang terima kasih kepada Yang Berhormat Julau kerana telah membantu Kementerian Kemajuan Luar Bandar dan Wilayah sebentar tadi dengan menyeru kepada Kementerian Kewangan untuk memberi lebih bajet ataupun peruntukan untuk kita menampung keperluan membekalkan bekalan elektrik 24 jam dan juga bekalan air luar bandar di seluruh negeri Sarawak termasuk kawasan Parlimen Julau.

Bagi menjawab pertanyaan tentang adakah tidak perancangan untuk membina loji ataupun penambahan kemampuan untuk membekalkan air terawat di Julau. Ya, dalam Rancangan Malaysia Ke-11 ini, sesungguhnya kita ada satu projek iaitu Projek Bekalan Air Luar Bandar Julau Fasa 2 yang akan memakan belanja RM40,522,000 untuk memanfaatkan rumah yang baru juga yang akan disambungkan bekalan air ini iaitu memberi manfaat kepada sebanyak 2,260 buah rumah. Skop projek ini adalah merangkumi pembinaan loji muka sauk dan sistem perpaipan. Jadi, berita baik kepada Yang Berhormat Parlimen Julau.

Sekian, terima kasih.

8. Tuan Julian Tan Kok Ping [Stampin] minta Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi menyatakan secara terperinci rancangan Kerajaan terhadap *National Space Policy* yang baru-baru ini diwujudkan. Senaraikan secara terperinci, dari segi status perkembangan, peruntukan, objektif projek-projek serta penyelidikan yang wujud di Malaysia sekarang yang berkaitan dengan inisiatif tersebut.

Timbalan Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi [Datuk Wira Dr. Abu Bakar bin Mohamad Diah]: *Bismillahir Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam negaraku Malaysia, salam sejahtera. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dasar yang dimaksudkan oleh Yang Berhormat Stampin adalah Dasar Angkasa Negara ataupun secara ringkasnya yang kita panggil Dasar Angkasa Negara 2030 ataupun DAN yang telah diluluskan oleh Majlis Sains Negara pada 7 Februari 2017, kira-kira sebulan yang lepas. Saya hadir semasa kelulusan itu.

Dengan kelulusan itu, sebenarnya dasar itu tujuan utamanya ialah untuk menyatakan pendirian dan objektif negara dalam menguasai bidang angkasa. Itu yang pertama. Kedua, menyelaraskan aktiviti angkasa negara secara terancang. Ketiga, mengiktiraf keperluan akses kepada keupayaan angkasa dan menentukan hala tuju pembangunan bidang angkasa di Malaysia. Itu sebenarnya tujuan dasar DAN 2030 yang dimaksudkan.

Kalau kita tengok juga, di antara sasarannya untuk dasar itu adalah, yang pertama, untuk meningkatkan produktiviti. Kedua, untuk memperkasakan teknologi angkasa, memperkukuhkan infrastruktur tempatan dan memantapkan sumber manusia. Ketiga, memanfaatkan keupayaan angkasa negara secara optimum. Dan keempat adalah untuk mematuhi instrumen antarabangsa.

Dasar ini menyatakan dengan jelas pendirian, objektif dan hala tuju negara untuk memacu pembangunan sektor angkasa seperti yang kita selalu nyatakan. Dasar ini juga menjadi asas untuk negara menggubal undang-undang angkasa lepas bagi mewujudkan peraturan dan garis panduan yang jelas dalam mentadbir, menyelaraskan dan mengawal selia aktiviti angkasa di semua peringkat pengguna sama ada kerajaan, industri dan orang perseorangan. Akta tersebut juga diperlukan untuk membolehkan kerajaan meratifikasi beberapa triti angkasa lepas antarabangsa yang kita telah persetujui sebelum ini.

Bagi mengukuhkan tadbir urus struktur angkasa, satu jawatankuasa penyelarasan iaitu Jawatankuasa Angkasa Kebangsaan ataupun JANGKA akan diwujudkan. JANGKA akan diwujudkan. Jawatankuasa ini bertujuan untuk menyelaraskan aktiviti angkasa pada peringkat nasional, antarabangsa bagi memastikan pelaksanaan Dasar Angkasa Negara berdasarkan pada matlamat dan hala tuju yang ditetapkan yang telah saya katakan pada awal pembentangan saya tadi. JANGKA akan dianggotai oleh pelbagai kementerian, agensi kerajaan, pihak industri serta juga mereka daripada akademik.

Satu pelan strategik industri angkasa juga akan dibangunkan bersama dengan Kementerian Perdagangan Antarabangsa dan Industri (MITI) melalui *National Aerospace Industry Coordinating Office* ataupun NAICO bagi menggerakkan industri angkasa tempatan.

Di samping itu, R&D C&I infrastruktur dan pembangunan kepakaran akan terus diperkasakan bagi menyokong hasrat negara sebagai sebuah negara yang berpaksikan kepada

sains, teknologi dan inovasi ataupun STI. Selain daripada itu, MOSTI juga akan terus memperkukuhkan kerjasama dan jaringan hubungan antarabangsa dalam sektor industri.

Tuan Yang di-Pertua, projek penyelidikan yang dijalankan adalah menjurus kepada pembangunan teknologi dan aplikasi angkasa yang mempunyai impak signifikan kepada negara iaitu tiga bidang utama yang difokuskan ialah komunikasi, penginderaan jauh dan navigasi. Gabungan ketiga-tiga bidang ini dapat membantu dan menyumbang kepada keupayaan dan keperluan kritikal negara seperti perancangan pengurusan sumber asli dan alam sekitar, ramalan cuaca iklim, operasi mencari dan menyelamatkan ataupun SAR, pengurusan bencana, pemantauan infrastruktur, peralatan pemetaan navigasi dan keselamatan.

Di antara RnD yang telah pun dijalankan ialah penggunaan teknologi satelit untuk fungsi bandar pintar, pemprosesan *big data* melalui jaringan satelit, pemodenan cuaca jitu dan satelit navigasi yang mengenal pasti kawasan yang akan dijangkakan mengalami banjir melalui pemantauan kandungan ionosfera bumi ataupun dipanggil GNS meteorologi. Pelbagai bidang yang difokuskan akan memberi impak kepada pembangunan negara seperti yang dinyatakan dalam dasar yang saya nyatakan tadi. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sebentar Yang Berhormat. Ahli-ahli Yang Berhormat, suka cita dimaklumkan bahawa hadir bersama-sama kita di Dewan yang mulia ini ialah delegasi *the National Assembly of Republic of Korea* yang diketuai oleh *His Excellency Chung Sye-kyun, Speaker of the National Assembly of the Republic of Korea* dan delegasi seramai 29 orang anggota. [Tepuk]

Kepada *His Excellency Chung Sye-kyun* dan delegasi, Dewan ini mengalu-alukan kehadiran mereka ke Dewan yang mulia ini. Semoga dengan kehadiran *His Excellency Chung Sye-kyun* dan delegasinya ini akan mengukuhkan lagi tali persahabatan dan hubungan antara Parlimen Malaysia dan *the National Assembly of the Republic of Korea*. [Tepuk]

Ya sila, Yang Berhormat Stampin.

Tuan Julian Tan Kok Ping [Stampin]: *I would like to take this opportunity to welcome delegation from Korea.*

■1130

Beberapa Ahli: *Kamsahamnida.*

Tuan Julian Tan Kok Ping [Stampin]: *Kamsahamnida.* Terima kasih Yang Berhormat Menteri, atas jawapan yang begitu terperinci dan prihatin sekali. Soalan saya, cadangan saya ke atas jawapan yang diberi oleh Menteri, apakah peranan negeri Sarawak dalam *National Space Policy* ini? Bagi pengetahuan Yang Berhormat, di Kuching pada masa zaman saya, CV Center adalah sebuah *space centre* yang dikenali sebagai *space centre* di mana begitu banyak aktiviti aeroangkasa di jalankan dan berjaya melahirkan generasi muda yang menceburi disiplin sains. Akan tetapi sekarang ia bukan lagi sedemikian.

Contohnya, dulu terdapat satu perpustakaan, orang ramai akan beratur satu jam sebelum ia dibuka. Sepanjang tahun, ramai yang akan mengunjungi perpustakaan tersebut. Sekarang, perpustakaan yang dikenali sebagai *Science Library* itu sudah ditutup. Dulu banyak

aktiviti, merenung bintang atau pun *star gazing*, sekarang sudah menjadi tempat pasar malam. Dulu ada planetarium, sekarang masih ada tetapi tidak lagi berfungsi dengan baik dan tidak pernah diperbaharui.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, soalan Yang Berhormat.

Tuan Julian Tan Kok Ping [Stampin]: Tidak, masuk soalan. Dulu ada pejabat serta ada Pameran Sains Angkasa, sekarang tidak lagi diketahui. Maka, dulu jika *CV Center* dikenali sebagai *Science Centre*, sekarang dikenali sebagai tempat pasar malam. Soalan saya Yang Berhormat, saya amat sedih setiap kali mengunjungi kawasan tersebut yang dulu menjadi ikon yang berjaya memupuk semangat budaya Sains Angkasa di kalangan generasi muda di Sarawak akan tetapi sekarang sudah tiada kelihatan. Maka, saya ingin mengambil kesempatan ini untuk meminta pertolongan kementerian supaya perkara ini boleh diambil berat serta langkah-langkah boleh diambil bagi memulihkan ekosistem yang boleh melahirkan generasi muda kita di Sarawak yang boleh menyumbang ke atas *National Science Policy*. Atas pertimbangan ini, saya ucapkan sekian, terima kasih.

Datuk Wira Dr. Abu Bakar bin Mohamad Diah: Saya memahami kesedihan itu. Sebenarnya, saya tidak ada khusus program di Sarawak tetapi saya nak ceritakan *how active* kita di peringkat negara yang mungkin juga di dalam itu ada komponen-komponen yang untuk dinikmati oleh semua rakyat Malaysia.

Sebenarnya, kita sangat aktif. Pertama, kita ada *International School of Young Astronomers* (ISYA) yang telah dijalankan oleh UKM. Kita juga ada *the 5th Committee on the Space Research* ataupun COSPAR yang dijalankan juga pada tahun 2008 dengan tujuannya untuk Capacity Building Workshop yang kita juga telah menganjurkan *Capacity Building Workshop 2008 - Space Optical and UV Astronomy*. Ketiga, kita juga mengadakan *International Year of Astronomy*. Kelima ya, sebenarnya kita ada banyak lagi.

Kita juga telah menjalankan banyak Program *Science Microgravity* menerusi penerbangan parabola. Program pendidikan sains hayat. Ini semuanya menerusi Program Angkasawan. Sebenarnya, ini semuanya dilakukan di peringkat *national* yang suka saya ingat mungkin juga rakyat negeri Sarawak mendapat manfaatnya. Walau bagaimanapun saya cuba meneliti balik apa yang dicadangkan untuk kita laksanakan di mana ada keperluan. Sekian, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Baiklah Yang Berhormat, selesai sudah sesi pertanyaan-pertanyaan bagi jawab lisan. Saya jemput usul di bawah Peraturan Mesyuarat 12(1), Yang Berhormat Menteri.

[Masa untuk Pertanyaan-pertanyaan Jawab Lisan tamat]

USUL**WAKTU MESYUARAT DAN URUSAN DIBEBASKAN
DARIPADA PERATURAN MESYUARAT**

Menteri Pelancongan dan Kebudayaan [Dato' Seri Mohamed Nazri Abdul Aziz]:

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon mencadangkan:

“Bahawa mengikut Peraturan Mesyuarat 12(1), Majlis Mesyuarat pada hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga pukul 9.30 malam dan selepas itu Majlis Mesyuarat akan ditangguhkan sehingga pukul 10.00 pagi hari Khamis, 23 Mac 2017.”

Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Dato' Razali bin Ibrahim]: Saya sokong.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis untuk diputuskan. Masalahnya ialah usul seperti yang dikemukakan tadi hendaklah disetujui.

[Usul dikemuka bagi diputuskan; dan disetujui]

USUL**MENJUNJUNG KASIH TITAH SERI PADUKA
BAGINDA YANG DI-PERTUAN AGONG**

Aturan Urusan Mesyuarat dibaca bagi menyambung semula perbahasan yang ditangguhkan atas masalah:

“Bahawa suatu ucapan yang tidak sepertinya dipersembahkan kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong, demikian bunyinya;

“Ampun Tuanku,

Patik, Yang di-Pertua dan Ahli-ahli Dewan Rakyat Malaysia di dalam persidangan Parlimen, memohon ampun mempersembahkan suatu ucapan yang ikhlas daripada Majlis Dewan Rakyat mengucapkan berbilang-bilang syukur dan menjunjung kasih kerana Titah Seri Paduka Baginda semasa membuka Penggal Kelima, Parlimen Yang Ketiga Belas”. **[21 Mac 2017]**

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, saya jemput Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat untuk menjawab. Sila Yang Berhormat Menteri.

11.34 pg.

Timbalan Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat [Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun]: *Bismillahir Rahmanir Rahim, Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, selamat pagi dan salam sejahtera. Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin bagi pihak Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga

dan Masyarakat merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada setiap ahli Yang Berhormat, terutamanya Yang Berhormat Simpang Renggam, Yang Berhormat Lenggong, Yang Berhormat Batu, Yang Berhormat Lanang, Yang Berhormat Bandar Tun Razak, Yang Berhormat Batu Kawan, Yang Berhormat Temerloh, Yang Berhormat Parit Sulong, Yang Berhormat Kota Samarahan, Yang Berhormat Kanowit, Yang Berhormat Kuala Kangsar, Yang Berhormat Alor Gajah, Yang Berhormat Ampang, Yang Berhormat Bakri dan Yang Berhormat Rantau Panjang yang telah memberi perhatian terhadap pelbagai perkara di bawah tanggungjawab Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat semasa membahaskan Usul Menjunjung Kasih Titah Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong.

Kementerian ini menerima segala pandangan saranan, cadangan dan teguran secara terbuka dan pihak kementerian akan mengambil tindakan sewajarnya ke atas semua input berkenaan. Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya memberikan penjelasan mengikut isu yang dibahaskan. Pertamanya, mengenai warga emas. Yang Berhormat Simpang Renggam, ada kah? Kalau tidak, saya jawab secara bertulis.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Simpang Renggam tidak jadi hendak keluar, kena tahan lah mana-mana yang patut.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Untuk makluman Yang Berhormat Simpang Renggam dan Yang Berhormat Bandar Tun Razak, Dasar Warga Emas Negara dan pelan tindakan telah diluluskan oleh kerajaan pada 5 Januari 2011 yang dilaksanakan bagi tempoh sepuluh tahun iaitu 2011 hingga 2020. Ia merangkumi tujuh sektor iaitu kesihatan, sosial, rekreasi, pendidikan dan kerohanian, perumahan dan persekitaran, ekonomi, pekerjaan, penyelidikan dan pembangunan. Semakan semula KPI Dasar Warga Emas Negara bagi enam strategi di bawah Pelan Tindakan Warga Emas Negara telah bermula pada tahun 2016 melibatkan Institusi Penyelidikan Penuaan Malaysia, Universiti Putra Malaysia. Hasil semakan akan dibentangkan di Majlis Penasihat dan Perundingan Warga Emas Negara pada tahun ini, *insya-Allah*.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Simpang Renggam juga turut menyentuh isu pekerja sosial. Kementerian menghargai keprihatinan dan usul yang diberikan. Semua cadangan yang diberi seperti pendaftaran pekerja sosial, sistem penilaian dan pentauliahan, piawaian serta peruntukan untuk mempertingkatkan profesionalisme pekerja sosial akan diambil kira dalam penyediaan draf Rang Undang-undang Pekerja Sosial. Dalam hal ini, proses libat urus dan konsultasi telah dilaksanakan dan akan diteruskan sebagai usaha memantapkan Rang Undang-undang Pekerja Sosial berkenaan. Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Lenggong adakah?

Beberapa Ahli: Ada.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Ada. Yang Berhormat Lenggong bertanyakan mengenai perancangan kerajaan berkaitan Akta Kanak-kanak (Pindaan) 2016. Antara perancangan dan pelaksanaan yang dibuat kementerian adalah seperti berikut:

- (i) mengadakan peraturan yang sesuai dengan pindaan akta tersebut;

- (ii) mengadakan garis panduan yang sesuai selaras dengan garis panduan yang diadakan;
- (iii) membangunkan kapasiti pegawai JKM bagi membolehkan penguatkuasaan akta dilakukan dengan lebih efektif;
- (iv) mengadakan program kesedaran dan memberikan kefahaman kepada masyarakat, antaranya dengan pasukan pelindungan kanak-kanak, majlis perwakilan kanak-kanak, pasukan kebajikan kanak-kanak dan pusat aktiviti kanak-kanak di seluruh negara; dan
- (v) *roadshow* mengenai Akta Kanak-kanak (Pindaan) 2016 juga diadakan untuk memberi penjelasan tentang akta tersebut kepada pihak-pihak berkuasa yang berkaitan seperti PDRM, Jabatan Kesihatan, mahkamah dan Jabatan Penjara supaya pelaksanaan akta tersebut dapat dikuatkuasakan dengan berkesan.

Tuan Yang di-Pertua, menyentuh isu penganiayaan seksual kanak-kanak yang juga turut dibangkitkan juga oleh Yang Berhormat Lenggong, jumlah kes penganiayaan seksual kanak-kanak yang dilaporkan pada JKM bagi tempoh 2010 hingga 2016 adalah sebanyak 6,813 kes. Sebanyak 1,180 kes penderaan kanak-kanak telah dirujuk kepada pegawai psikologi ataupun kaunselor JKM.

Terdapat juga mangsa kanak-kanak yang dirujuk kepada pegawai psikologi Jabatan Siasatan Jenayah, Bahagian Siasatan Seksual Wanita dan Kanak-kanak serta juga pegawai psikologi di hospital-hospital. Semasa Seminar Jenayah Kanak-kanak “Hentikan” pada 14 Mac 2017, Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan satu akta baharu berkaitan jenayah seksual kanak-kanak akan digubal. Oleh itu, kita harus sama-sama menyokong cadangan ini.

Di peringkat Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, antara tindakan yang telah dan sedang dilaksanakan antaranya adalah, menguatkuasakan akta kanak-kanak yang telah kita pinda, mewujudkan Majlis Kebangsaan bagi kanak-kanak seperti mana diperuntukkan di bawah Akta Kanak-kanak (Pindaan) 2016 yang dipengerusikan sendiri oleh Yang Berhormat Menteri Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat untuk memutuskan isu-isu berkaitan kanak-kanak.

■1140

Menambah program advokasi sedia ada dengan mengambil kira Pelan Tindakan Perlindungan Kanak-Kanak Dalam Dunia Siber, menyediakan khidmat kaunseling kepada mangsa penderaan, menyebar luas Talian Kasih 15999 dan *Childline* untuk orang awam membuat aduan dan mendapatkan khidmat nasihat. Meneruskan program advokasi peringkat sekolah seperti Sahabat BIJAK tetap diteruskan untuk tujuan tersebut di seluruh negara dan mengaktifkan Pusat Aktiviti Kanak-kanak (PAKK) di peringkat komuniti yang menyediakan perkhidmatan sokongan dan juga advokasi.

Justeru, bagi perancangan untuk kanak-kanak yang menjadi mangsa penderaan seksual sama ada kanak-kanak ini berada di rumah kanak-kanak atau di komuniti, intervensi kaunseling akan dijalankan dan pemantauan secara berterusan akan dilaksanakan iaitu menerusi ujian-ujian psikologi kepada mangsa untuk mengetahui tahap kebimbangan atau stres serta mengenal pasti tanda-tanda *post-traumatic stress disorder* (PTSD) jika perlu.

Berkaitan dengan sindiket meminta sedekah. JKM menjalankan operasi menyelamatkan pengemis berdasarkan peruntukan di bawah seksyen 3 Akta Orang-orang Papa 1977. Bagi yang bukan warganegara pula, mereka akan dirujuk kepada Jabatan Imigresen Malaysia untuk tindakan selanjutnya.

Tuan Yang di-Pertua, berkenaan isu gadis muda yang hamil luar nikah yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Batu Kawan, kementerian sentiasa berusaha untuk menyediakan perkhidmatan bagi membantu mangsa menghadapi situasi tersebut. Antara perkhidmatan yang diberikan adalah perkhidmatan khidmat nasihat dan kaunseling oleh pakar-pakar kaunseling yang terlatih di JKM, di Jabatan Pembangunan Wanita dan juga Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara dan menyediakan rumah perlindungan kepada kanak-kanak dan wanita yang hamil di luar nikah.

Manakala berkenaan isu anak luar nikah yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Temerloh. Perkara ini sama sebenarnya telah pun saya jawab dalam sesi soal jawab pada 15 Mac. Kementerian sentiasa memberi komitmen dalam usaha menangani kelahiran anak luar nikah melalui langkah-langkah. Antaranya seperti berikut. Yang Berhormat Temerloh ada kah?

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Mohon penjelasan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri di atas jawapan yang telah diberikan. Yang Berhormat Menteri, saya ingin membawa kembali isu. Saya faham ada banyak inisiatif dari pihak kementerian, dari JKM untuk memberi kaunseling dan sebagainya. Akan tetapi berdasarkan pandangan daripada pakar-pakar ginekologi ataupun pakar psikologi, isunya bukan sekadar memberi kaunseling selepas anak itu lahir untuk *prevent all these child, babies being dumped*.

Akan tetapi isunya adalah untuk dengan izin, *to prevent the pregnancy in the first place*. Now, berdasarkan apa yang saya terima daripada jawapan kementerian, PEERS satu Pendidikan Kesihatan Reproduktif dan Sosial telah lama diajar di sekolah mulai tahun 1989. Akan tetapi dengan izin Tuan Yang di-Pertua, *I don't believe there any such syllabus that I had study in school when I was schooling. That's no such things as PEEERS. We only learn on sexual reproductive health in Form 3. The first subject of Form 3, the teacher just touch and go. Teacher just told you about the scientific part of reproductive system. There is no concrete topic on preventing unwanted pregnancy*.

Yang Berhormat Menteri, semasa saya di Charing Cross Police Station di London, tandas wanita ada satu poster untuk menggalakkan anak gadis muda yang mungkin sudah terlanjur *and then you are pregnant* di mana mereka boleh mendapatkan bantuan. Tuan Yang di-Pertua, *this is very good posters they put in women's toilets to encourage young girls not to go to seeks help by illegal abortion which may endanger their life. But to go to the right channel*.

Saya mohon dan saya ingin mencadangkan di sini agar kementerian dengan izin, *reach out to all these silent young girls who are suffering. They do not know where to go. May be because of language barrier, may be because of discrimination. That we reach out by putting up posters and banners like what we see in Singapore. We have this nice advertisement* Tuan Yang di-Pertua *outside the bus stop. Every bus stop has advertisement that says, "Have you been sexually harassed? This is what you do, this is where you call". "Have you been forget your morning pill, are you pregnant, this is where you go, this is who you call."*

So kalau kita tidak uar-uarkan nombor ini dan tidak memberikan bantuan kepada mereka, anak gadis kita akan tetap menggunakan cara membuang bayi sekiranya mereka hamil. Saya mohon penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Batu Kawan. Ya sebenarnya kalau di kementerian kita di dalam negara kita Malaysia ini kita sudah ada satu talian yang kita panggil Talian Kasih 15999 yang mana talian ini mereka, sesiapa sahaja termasuklah anak-anak itu boleh menelefon kepada kita dan untuk mendapatkan perkhidmatan.

Untuk tujuan tadi itu, untuk mengelakkan berlakunya perkara seperti begini, di kementerian melalui LPPKN kita mempunyai program PEKERTI @ School itu yang kita telah laksanakan. Ini bukan 1989. Ini baru sahaja kita laksanakan dan kita terus laksanakan. Daripada anak-anak kita selepas UPSR, selepas PMR dan sekarang ini kita teruskan sampai ke peringkat komuniti.

Kita juga melatih bakal guru-guru kita di IPGA supaya apabila mereka lulus daripada maktab itu nanti mereka akan ke sekolah dan akan meneruskan usaha kita yang baik ini. Daripada segi kurikulum di sekolah pula, itu kita akan bekerjasama dengan pihak Kementerian Pendidikan supaya mereka akan *take up* juga perkara ini supaya menjadi sebahagian daripada kurikulum yang diajar di sekolah-sekolah, *insya-Allah*.

Daripada segi apa Yang Berhormat cadangkan sebab dahulu yang cadangkan tentang maklumat yang mungkin boleh dibuat di tandas dan sebagainya ini kita ambil perhatian macam mana caranya yang terbaik dan sesuai dengan negara kita Malaysia, *insya-Allah*. Terima kasih.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: *[Bangun]*

Tuan Yang di-Pertua: Ada lagi? Belum habis?

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Belum.

Tuan Yang di-Pertua: Sila, pendekkan.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri, saya juga ingin membawa isu Kajian Penduduk dan Keluarga Malaysia 2014 menunjukkan ramai remaja di Malaysia ini masih tidak tahu lagi mengenai kesihatan reproduktif atau *reproductive health*.

Saya difahamkan mengikut jawapan yang Yang Berhormat Menteri berikan tadi bahawa PEKERTI diajar di sekolah dari UPSR sehingga PMR *now* dilanjutkan sehingga SPM, umur 17 tahun. Akan tetapi tahun lepas, Yang Berhormat Menteri menjawab mengatakan sekolah-sekolah terpilih ada program PEKERTI ini. Saya ingin bertanya di sini mengapa hanya sekolah-

sekolah terpilih, *certain schools* dengan izin, Tuan Yang di-Pertua dipilih untuk program PEKERTI ini memandangkan *it's a very good noble program*.

Saya ingin mencadangkan agar semua sekolah di Malaysia diajar dan diberikan program PEKERTI ini memandangkan *we have come to a point of we need this more than rather we want to do it or not. Our young students need this program to educate them on unwanted pregnancy, sexually transmitted disease*, mereka perlu pendedahan dan pendidikan di luar daripada sukatan yang ada. Banyak kali dalam Dewan yang mulia ini ramai Ahli Parlimen telah membangkitkan isu keperluan pendidikan seks di sekolah.

Now, sex education is not about having sex as what many people think tetapi ia adalah kesihatan anak muda lelaki dan perempuan, *respecting boundaries, good touch and bad touch* bermula dari pendidikan seks. *We can cut pedophilia, we can educate parents as well on sexual health to children*.

Jadi saya mohon ini kolaborasi daripada Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dengan Kementerian Pendidikan bersama-sama untuk menjayakan program PEKERTI di semua sekolah, sekolah Tamil, sekolah Cina, sekolah mubaligh dan sekolah kebangsaan dalam negara ini. Terima kasih.

Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]: Tuan Yang di-Pertua..

Dr. Azman bin Ismail [Kuala Kedah]: Yang Berhormat Menteri, boleh saya mencelah sedikit?

Tuan Yang di-Pertua: Ya sila.

Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]: *Assalamualaikum*. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Membincangkan berkenaan dengan soal pembuangan bayi. Ia merupakan satu perkara yang agak serius kerana ikut jawapan daripada Dewan Rakyat dahulu daripada tahun 2005 hingga tahun 2009, terdapat 989 kes bayi yang dibuang. Maknanya ini satu peningkatan. Ini yang kita temui. Belum lagi yang kita tengok daripada sudut yang kita tidak temui.

■1150

Saya ucap juga terima kasih atas daya usaha yang dilakukan oleh Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat di dalam soal untuk mengatasi perkara ini. Walau bagaimanapun, walaupun dicadangkan dengan pendidikan seks dan sebagainya, sepatutnya kita di sana adanya peranan yang disebut dalam kaedah disebut Saddaz-Dzari'ah. Maknanya kita tutup pintu-pintu yang menyebabkan berlakunya pergaulan bebas ini sehinggakan melahirkan anak, mereka mengandung dan akhirnya anak ini dibuang.

Maka ini perkara yang perlu ada *integrated* maknanya antara Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dan juga Kementerian Pendidikan perlu adanya satu modul ataupun satu latihan yang perlu di-*educate* terutamanya kepada anak-anak kita dalam konteks untuk mereka mengelak daripada melakukan perbuatan yang durjana ini. Sedangkan benda ini jarang berlaku pada tahun 70-an, dahulu kita tidak berlaku tetapi sekarang ini sudah mencabar kerana kita hendak mendidik anak kita pada hari ini sesuai dengan zaman dia. Bukan sesuai dengan zaman kita.

Maka sudah tentulah pada kita orang Islam pula sudah tentu yang dihalangnya ialah melalui hukuman, yang perlu dihukum terhadap mereka ini berdasarkan kepada kaedah yang Islam letakkan itu perkara-perkara selain daripada yang kita *educate* maka letakkan undang-undang yang perlu membolehkan supaya perkara ini tidak dilakukan sewenang-wenangnya oleh mereka. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dr. Azman bin Ismail [Kuala Kedah]: Yang Berhormat Timbalan Menteri, boleh saya mencelah sedikit? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya hendak sebut sedikit tentang pendidikan seks atau *sexual education* ini kerana ada pengalaman di barat bila mereka mengajar pendidikan seks mulanya, selepas itu lebih banyak kes berlaku kehamilan di luar nikah dan lain-lain lagi.

Akhirnya difikirkan bahawa pendidikan seks sebagai satu pengajian biologi dan kesihatan sahaja tidak mencukupi. Harus ada ketuhanan, aspek ketuhanan dengan izin, *they must be God in the sexual education*. Barulah dia memberikan kesan yang lebih baik. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih kepada ketiga-tiga Yang Berhormat yang mencelah. Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya PEKERTI @Sekolah itu adalah terhasil setelah adanya perbincangan di antara Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat melalui LPPKN dengan Kementerian Pelajaran Malaysia dan hasil perancangan tersebut ada kelulusan yang mana dengan itu pada 2012 dimulakanlah projek atau program rintis PEKERTI @ Sekolah. Itu sebab Yang Berhormat Batu Kawan tadi hanya beberapa sekolah yang terpilih. *Actually* adalah merupakan pilot projek, projek rintis.

Akan tetapi selepas itu projek ini didapati daripada hasil kajian pelajar-pelajar ini didapati mereka berpuas hati dan mereka mendapat banyak maklumat yang perlu untuk diri mereka. Di situ maka kita teruskan program ini untuk memastikan dia dapat diteruskan ke semua sekolah maka kita menuju kepada IPG kerana di situ terdapat bakal guru yang sedang belajar. Dengan itu tujuan kita supaya mereka itu nanti akan membawa ke sekolah-sekolah dan dengan asal kita juga sebab ada kerjasama di antara kementerian dengan Kementerian Pendidikan ini guru-guru yang sudah dilatih nanti akan menjadi tenaga pengajar yang mengajar di sekolah-sekolah pula.

Hasrat itu akan menjadi dan kita berharaplah supaya kedua-dua gabungan kementerian ini dapat melihat dengan lebih mendalam supaya usaha yang baik kita maksudkan ini. Untuk makluman Yang Berhormat Kuala Kedah mengambil juga, mengambil kira ketuhanan itu tadi, mengambil kira hal ehwal agama itu sama ada dia untuk orang Islam ataupun bukan Islam tetapi diambil kira supaya kita tidak melihat dari segi saintifiknya sahaja tetapi melihat juga kepada segi ketuhanan itu bagi memastikan apa yang dibagi kepada anak-anak kita ini adalah secara holistiknya mengambil kira kita adalah sebuah negara Islam.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: [Bangun]

Itu dia dan kita berharap kita akan terus-menerus akan dapat peruntukan-peruntukan yang kita perlukan bagi memastikan program ini akan dilaksanakan secara menyeluruh dalam

negara dan melibatkan sekolah-sekolah. Yang Berhormat Kota Kinabalu tidak ada soalanlah dengan saya.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ada soalan. Minta...

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Mana ada soalan.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Bukan, saya minta..

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, perlukah saya bagi laluan kepada Yang Berhormat Kota Kinabalu ini?

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Minta peluang sahaja, boleh? Sabah tidak ada soalan.

Tuan Yang di-Pertua:[Ketawa] Yang Berhormat, bukan saya yang menentukan, Yang Berhormat.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Saya tidak cukup masa untuk bahas dalam saya punya ucapan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Cukuplah itu, cukup, cukup.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Bagi peluang kepada orang Sabah, orang miskin.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Eh mana miskin ini Yang Berhormat Kota Kinabalu.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ini tetap miskin punya, bukan Yang Berhormat Kota Kinabalu, Kota Kinabalu orang miskin punya, faham kah tidak? Ada. *[Dewan riuh]* Mahu fikir sama orang kayalah.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tidak apalah tengok dia merayu-rayu Tuan Yang di-Pertua, saya bagi dia sedikit, sedikit sahaja.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey, satu minit pun cukup. Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih, Yang Berhormat Timbalan Menteri kasi peluang tanya sedikit soalan. Soalan saya ini *regarding* KK sahaja. Kawasan KK sahaja, orang miskin di KK. Jadi saya mahu minta kebajikan, bagaimanakah kementerian pastikan orang miskin dan susah di kampung-kampung di KK seperti di Kampung Kolam Damai di Luyang, Kampung Air di Tanjung Aru, pulau-pulau seperti Pulau Gaya, kayalah tetapi miskin, Pulau Sepanggar mendapat bantuan daripada Jabatan Kebajikan.

Boleh kah Yang Berhormat Timbalan Menteri bagi jumlah penerima bantuan kebajikan di Kampung Kolam Damai, Luyang, Kampung Air, Tanjung Aru dan Pulau Gaya, Sepanggar dan Kampung Numbak di Sepanggar? Sekian, terima kasih.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]:[Bangun]

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, oleh kerana soalan itu tidak berkaitan saya tidak akan menjawab. *[Dewan riuh]* Saya cuma hendak tambah sahaja yang tadi dikemukakan itu. Saya hendak beritahu kepada Dewan yang mulia sehingga kini 683 orang guru telah pun kita berikan latihan sejak tahun 2012 hinggatahun 2015. Hasilnya lebih 10,000 pelajar daripada 141 buah sekolah yang telah mendapat manfaat

daripada program yang bermodulkan PEKERTI @ Sekolah dan *insya-Allah* akan diteruskan lagi. Sampai sekarang Yang Berhormat Rantau Panjang hendak bertanya.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih, Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya ingin penjelasan. Saya ucapkan terima kasih di atas usaha yang dibuat oleh kementerian untuk menangani isu yang cukup besar yang memberi kesan kepada masa depan anak muda kita.

Saya ingin penjelasan sejauh mana kajian yang telah dibuat puncanya berlaku gejala sosial yang melibatkan kelahiran anak luar nikah ini. Adakah ia berpunca daripada kurang pengetahuan ataupun berpunca daripada pergaulan terlalu bebas, kurangnya kawalan keluarga dan mungkin juga kerana banyaknya tempat-tempat hiburan yang mendorong mereka kepada aktiviti yang tidak bermoral ini.

Jadi kalau kita buat program pekerja kepada pelajar bagaimana pula kepada remaja yang sudah lepas belajar yang melibatkan warga asing dan sebagainya yang mereka mungkin tidak berpeluang mendapat kursus sebagaimana yang disediakan. Jadi mungkin ini adalah satu perkara yang perlu kita melihat lebih jauh. Jadi apakah perkara ini dalam penelitian pihak kementerian untuk memastikan punca utama yang dihadapi menyebabkan berlakunya gejala yang semakin merebak ini. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya minggu lalu saya telah menjawab soalan ini dan saya telah pun beritahu antara punca-puncanya. Antara lainnya ialah kanak-kanak yang biasanya terlibat dalam perkara ini adalah mereka yang tidak dalam keluarga yang lengkap iaitu daripada keluarga ibu tunggal dan yang bercerai. Itu sebab pentingnya institusi keluarga ini dan juga disebabkan oleh mereka terlibat dengan rakan-rakan yang terlibat dalam perkara-perkara yang tidak baik seperti dadah dan sebagainya dan juga pergaulan yang bebas.

Antara satunya lagi ialah berkaitan dengan kalau ingat minggu lalu saya pegang *smartphone* saya itu. Itu antara lainnya, itu maklumat yang ada di hujung jari yang kita boleh dapat yang menyebabkan mudah bagi anak-anak muda kita terlibat dalam perkara yang tidak baik ini.

■1200

Sebab kecil-kecil lagi anak-anak kita sudah diajar menggunakan *smartphone* itu. Ibu bapa sekarang ini mahu mudah sahaja kerja, bagilah gajet-gajet ini. Jadi anak-anak daripada peringkat kecil yang belum tahu membaca pun sudah pandai menggunakan gajet-gajet ini. Daripada situ, mereka boleh mendapat pelbagai maklumat yang sebenarnya boleh menjahanamkan masa hadapan mereka. Walau macam mana pun, ingin saya maklumkan kepada Dewan yang mulia ini sesungguhnya kita bukan hendak membawa pekerti ini di peringkat sekolah sahaja. Di komuniti juga kita membawa, dengan keluarga juga kita membawanya.

Cuma sekarang kalau yang terhormat tadi menyebut tentang— kita juga membawa ke tempat-tempat yang kita kata mempunyai risiko yang tinggi seperti kawasan-kawasan rumah

PPR di mana terdapat anak-anak muda kita yang sudah habis bersekolah, mungkin mereka tidak tahu apa hendak buat lagi, mereka suka melepak-lepak dan mungkin terlibat dengan perkara yang tidak baik, di situ juga menjadi tumpuan kita, kawasan-kawasan tumpuan kita. Akan tetapi tadi yang berhormat sebut tentang pendatang daripada luar, warga asing itu, mungkin ini satu perkara yang kita kena tengok lagilah sebab sekarang ini kita mengutamakan kepada warga negara kita. Akan tetapi kalau perlunya kita melihat kepada warga asing, ini pun satu perkara yang kita akan kaji jugalah, *insya-Allah*.

Berkenaan dengan tadi daripada yang berhormat Temerloh itu saya telah menjawabnya. Temerloh adakah? Tak ada. Temerloh tak ada. Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Alor Gajah ada atau tidak? Yang Berhormat Alor Gajah tak ada ya? Kalau Yang Berhormat Alor Gajah tak ada, saya tak jawab, bertulis. Yang berhormat Batu ada tak? Yang Berhormat Batu pun tak ada ya? Okey, Yang Berhormat Batu tak ada, saya tak payah bagi jawapan, secara bertulis nanti.

Yang Berhormat Parit Sulong ada tak? Ada, okey. Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Parit Sulong membangkitkan isu Program Pengarah Wanita. Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat melalui agensinya NAM - *Institute for the Empower of Women* ataupun NEW telah melaksanakan Program Pengarah Wanita atau dengan izin *Women Directors Program* (WDP) bagi melatih kumpulan wanita yang kompeten untuk diketengahkan sebagai ahli lembaga pengarah syarikat tersenarai awam atau dengan izin *public listed companies* (PLC's) di Bursa Malaysia.

Kementerian masih meneruskan pelaksanaan Program Pengarah Wanita tersebut. Bagi tempoh 2012 sehingga 2016, seramai 1,051 calon pengarah wanita telah menyertai Program Pengarah Wanita. Untuk tempoh 2013 hingga Februari 2017 pula, terdapat seramai 58 dengan izin *placement* baru bagi wanita sebagai ahli lembaga pengarah syarikat di Bursa Malaysia yang dilatih oleh NEW melalui Program Pengarah Wanita. *Placement* wanita sebagai ahli lembaga pengarah tersebut adalah konsisten iaitu 13 pada tahun 2013, 13 orang pada tahun 2014, 14 orang pada tahun 2015, 14 orang bagi tahun 2016 dan empat orang setakat Februari 2017 ini.

Berdasarkan statistik daripada Suruhanjaya Syarikat Malaysia, sehingga 31 Disember 2016 terdapat 421,308 *placement* wanita sebagai ahli lembaga pengarah syarikat di sektor korporat ataupun 29.9 peratus dari keseluruhan 1,410,862 *placement* ahli lembaga syarikat. Ertinya kalau kita bulatkan, dia 30 peratuslah. Mengikut statistik dari Bursa Saham Malaysia, sehingga 31 Disember 2016, terdapat 144 *placement* wanita sebagai ahli lembaga pengarah syarikat dengan izin dalam *Top 100 Public Listed Companies* (PLC's) bagi *market capitalization* di Bursa Malaysia ataupun 16.6 peratus dari keseluruhan 865 *placement* ahli lembaga pengarah syarikat. So, ini satu jumlah yang cukup baiklah.

Untuk maklumat ahli-ahli yang berhormat, pada April 2015, kementerian dengan kolaborasi Malaysian Directors Academy (MINDA) telah pun melaksanakan satu kajian semula ke atas kurikulum WDP untuk meningkatkan pengetahuan dan kemahiran calon. Antara modul baru yang diperkenalkan ada lah dengan izin *board leadership, new board risk and challenges*

serta *sustainability* dan seterusnya meningkatkan dengan izin *marketability* serta *visibility* calon pengarah tersebut, bukan calon pilihan raya ya. Kementerian mengambil inisiatif pada tahun 2015 dan 2016 melalui pelaksanaan program kepimpinan wanita di setiap negeri melibatkan 133 peserta wanita yang mewakili kawasan Parlimen masing-masing bertujuan bagi melatih wanita tersebut untuk menjadi pemimpin yang berintegriti dan pengetahuan luas.

Program-program kepimpinan seperti ini akan ditambah baik modul pelaksanaannya dari semasa ke semasa. Ingin juga saya memaklumkan di Dewan yang mulia ini bahawa pada tahun 2015 dan tahun 2016 dan akan kita sambung pada tahun 2017 ini kita telah mengadakan konvensyen yang mana melibatkan kepimpinan wanita daripada seluruh negara di mana mereka ini dilatih ataupun diketengahkan untuk menunjukkan kewibawaan dan kepimpinan mereka bagi dengan harapan untuk mereka ini *visible* kepada pucuk wanita dan juga kepada masyarakat keseluruhannya. *Insyah-Allah*, program ini akan kita teruskan lagi supaya kita dapat melahirkan pemimpin-pemimpin wanita di semua peringkat.

Ya, Yang Berhormat Kinabatangan? Yang Berhormat Kinabatangan kah? Selepas Kinabatangan, apa itu...

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Terima kasih. Yang Berhormat Menteri, saya terpanggil berhubung dengan program kepimpinan wanita ini. Jadi, saya percaya program ini akan melibatkan seluruh kawasan Parlimen dan tidak terkecuali kawasan Parlimen di luar bandar. Sebab apa yang saya dapat lihat, yang menonjol sekali iaitu wanita-wanita di bandar sedangkan wanita di luar bandar ini banyak juga yang *talent* sebetulnya. Banyak yang ada kebijaksanaan tetapi penonjolan itu kurang. Jadi sejauh mana keseimbangan program ini, peruntukan dan juga penyertaan dia dapat diagih-agihkan di semua peringkat sebab wanita saya di Kinabatangan pun mereka juga mahu *progress* bersama dengan wanita-wanita di bandar. Terima kasih.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Okey, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak mengucapkan terima kasih di atas penjelasan terutamanya mengenai Program Pengarah Wanita. Saya tertarik dengan apa yang dikatakan mengenai 144 *placement* dekat Top100 PLC's.

Soalan saya adalah adakah pihak kementerian ada cadangan untuk membuat lebih banyak perbincangan dengan Security Commission ataupun SC untuk memastikan bahawa setiap mereka yang akan mendapat *placement* ini supaya melalui proses ataupun mesti menghadiri terutamanya yang baru, *board of director* wanita yang baru untuk melalui program pengarah wanita ini sebagai satu daripada tambahan pengetahuan mengenai apa yang akan di *expect* dengan izin, berlaku sebagai *board of director* sebab PLC's ini dia susah wanita untuk disenaraikan. Jadinya saya hendak minta penjelasan daripada pihak kementerian mengenai perkara ini.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Saya akan jawab Yang Berhormat Parit Sulong dulu. Seperti saya sebutkan tadi bahawa sekarang ini kita mengadakan kolaborasi di mana kita kaji semula modul-modul kita supaya dia akan dapat memberikan lagi pengetahuan, pengalaman dan kemahiran yang lebih baik lagi kepada calon-calon kita.

Saya percaya bahawa 144 wanita yang diberikan *placement* di dalam *The Top 100 Public Listed Companies* ini adalah mereka yang telah mempunyai pengetahuan, kemahiran serta ilmu yang telah dilihat sebagai sesuai untuk mereka dilantik di dalam *the Top 100 Public Listed Companies* ini. Walau macam mana pun, sekarang ini di kementerian kita telah menubuhkan apa yang kita panggil *30% Club Malaysia* ini di mana ini adalah dianggotai oleh *captain of industries* dalam negara kita Malaysia ini. Mereka ini merupakan mereka yang boleh memberikan ilmu dan pengetahuan serta membantu kita dalam mempertingkatkan lagi usaha kita untuk melantik wanita-wanita yang berpengetahuan atau berilmu dan juga berkemahiran ke *board of directors* termasuklah di dalam *public listed companies*.

Insya-Allah melalui *30% Club Malaysia* ini akan ada perbincangan untuk memastikan kalau mereka yang telah kita telah berikan *placement* ini kurang kemampuan, kita akan pastikan mereka juga akan kita tambah kemahiran mereka lagi, *insya-Allah*. Bagi Yang Berhormat Kinabatangan pula, sebenarnya program kepimpinan kita itu secara menyeluruh di negara kita Malaysia ini. Melibatkan 222 kawasan Parlimen, tidak tertinggal sama ada dalam bandar ataupun di luar bandar kerana tujuan kita itu adalah bagi memastikan kita dapat mencungkil bakat-bakat wanita kita yang berada di mana sahaja.

■1210

Saya pun orang daripada luar bandar juga. Jadi kita mahu mencungkil bakat-bakat wanita kita yang berkebolehan ini supaya dapat menambah baik lagi kebolehan mereka, kemahiran mereka, kehandalan mereka. Apa yang penting, mereka akan *visible*, dapat dilihat oleh para pemimpin dalam parti-parti politik termasuklah pihak di sebelah sana supaya mereka nanti dalam pilihan raya bolehlah dicalonkan sebagai calon-calon pilihan raya dan sebagainya. Bukan sahaja setakat calon pilihan raya tetapi calon-calon yang lain, *insya-Allah*. Jadi kita bagi kepada semua, kita akan teruskan lagi, *insya-Allah*.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Mungkin saya boleh bagi cadangan. Mungkin calon bagi Barisan Nasional di Kinabatangan harus tukar kepada wanita. Sokong Yang Berhormat Kinabatangan?

Dato' Sri Bung Moktar bin Radin [Kinabatangan]: Ini cadangan Tuan Yang di-Pertua, tak masuk akal [*Ketawa*]

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Bagi kita dalam Barisan Nasional –keputusan calon itu sama juga saya ingat macam kamu, diputuskan oleh pucuk pimpinan mengikut kriteria-kriteria yang tertentu. Akan tetapi bagi kita di kementerian ini, kita membuat yang terbaik supaya kita kemukakan wanita itu dan kita latih mereka supaya mereka akan kelihatan. Jadi tidaklah Yang Berhormat Seputeh sahaja. [*Dewan ketawa*]

Dato' Johari bin Abdul [Sungai Petani]: Yang Berhormat Menteri, Yang Berhormat Sungai Petani.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Ada kaitan?

Dato' Johari bin Abdul [Sungai Petani]: Ada.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Nak bagi calon wanita di situ?

Dato' Johari bin Abdul [Sungai Petani]: Ya, ya. Tuan Yang di-Pertua, saya nak tanya Menteri. Selepas program-program ini dilaksanakan dan wanita-wanita ini telah pun didedahkan dengan berbagai-bagai pendedahan dan ilmu, adakah program-program *follow up* akan menyusul? Kita lihat banyak program khususnya AMANITA, setelah program-program dilaksanakan, program susulan itu agak terkebelakang. Jadi ini menyebabkan kadang-kadang mereka telah pun mengikuti kursus tetapi mereka ditinggalkan begitu sahaja. Oleh sebab wanita ini dia perlu *follow up* macam kita hendak *tackle girl*, kita kena *keep on consistent push them* supaya mereka ini ditonjolkan. Apa pendapat Yang Berhormat Menteri tentang hal ini? Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih. *Insyallah*, bagi kami terus memerintah negara ini dan kami akan teruskan usaha-usaha yang baik ini. Dapat kita membina lebih ramai lagi wanita menjadi wanita terkemuka dalam negara kita, Malaysia dan juga di dunia ini, *insya-Allah*. Terima kasih di atas cadangan tadi.

Tuan Yang di-Pertua, bagi isu wanita yang telah disentuh oleh Yang Berhormat Kota Samarahan, ada Yang Berhormat Kota Samarahan? Yang Berhormat Kota Samarahan tak ada. Okey, dia berada di bilik air. Bagi isu wanita yang disentuh oleh Yang Berhormat Kota Samarahan, kerajaan telah menetapkan sasaran 59 peratus penyertaan wanita dalam tenaga kerja dalam Rancangan Malaysia Kesebelas iaitu tahun 2016 hingga tahun 2020.

Program *Career Come Back* yang dilaksanakan telah menunjukkan peningkatan yang memberangsangkan. Sehingga Disember 2016, seramai 424 orang wanita telah mendapat pekerjaan berbanding hanya 62 orang wanita yang diberi pekerjaan pada Ogos 2015. Jadi kita nampak ada pertambahan yang begitu mendadak sekali. Untuk makluman, Program *Career Come Back* ini masih diteruskan bagi memastikan lebih ramai lagi wanita kita kembali ke pasaran pekerjaan. Kementerian juga menjalankan Program Inkubator Kemahiran Ibu Tunggal (I-KIT) dan Program Inkubator Keusahawanan Wanita (*I-KeuNita*). Bagi tempoh tahun 2008 hingga Disember 2016, seramai 5,294 orang ibu tunggal telah dilatih melalui Program I-KIT. Manakala bagi Program I-KeuNita, jumlah peserta yang telah mengikuti program ialah 8,510 orang. Kursus ini turut dilaksanakan dengan kerjasama pihak swasta berdasarkan kepakaran penyedia perkhidmatan seperti [Tidak jelas] Universiti Kolej Bestari, Setiu dan juga syarikat JAKEL yang terkenal.

Selain daripada itu, bagi isu ibu tunggal yang disentuh oleh Yang Berhormat Kuala Kangsar, bimbingan dan kemahiran yang diberikan kepada ibu tunggal secara percuma sentiasa mengambil kira kemudahan dan kebajikan mereka. Antara tempat latihan yang diatitkan adalah seperti di Pejabat Pembangunan Wanita Negeri, Dewan Nur, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, pusat-pusat latihan awam seperti pusat GIATMARA, Kolej Komuniti, kawasan Peladang AMANITA dan lain-lain. Selain itu terdapat juga latihan yang dilaksanakan di tempat-tempat pengendali latihan yang sesuai seperti bengkel jahitan milik persendirian.

Jabatan Pembangunan Wanita sedang merancang untuk melaksanakan padanan pekerjaan yang melibatkan ibu tunggal pada tahun ini. Sekiranya perancangan ini dapat

dilaksanakan dengan jayanya, maka ianya akan dapat membantu ibu tunggal dalam menambah baik kualiti kehidupan mereka, *insya-Allah*. Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Rantau Panjang...

Datin Mastura binti Tan Sri Dato' Mohd Yazid [Kuala Kangsar]: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ingin bertanya mengenai padanan pekerjaan ini. Semestinya ada satu senarai atau agensi yang diletakkan di peringkat kementerian dan digabungkan dengan kementerian-kementerian lain supaya satu perkara yang dilakukan di peringkat perdana harus dijalankan. Saya perhatikan di kawasan saya sendiri, sekiranya saya tidak membuat satu kaunter pekerjaan untuk padanan pekerjaan untuk wanita-wanita, semestinya mereka tidak tahu saluran mana untuk diikuti. Saya mohon pandangan Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Ya, terima kasih Yang Berhormat Kuala Kangsar. Semestinya di bawah kementerian kita, kita ada Jabatan Pembangunan Wanita yang bertanggungjawab mengadakan program-program yang ada kaitan dengan wanita termasuklah pelaksanaan Program Ibu Tunggal ini. Seperti saya sebutkan tadi, kita sekarang sudah pun merancang untuk melaksanakan padanan pekerjaan ini dan tentunya kita akan bekerjasama dengan Kementerian Sumber Manusia dan juga dengan majikan-majikan yang telah dikenal pasti bagi memastikan latihan yang diberikan itu padan dengan pekerjaan yang tersedia supaya mereka diberikan latihan yang sesuai dan akan dapat pekerjaan yang sesuai dengan latihan yang telah diberikan kepada mereka, *insya-Allah*.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Cuma berbangkit apa yang ditanya oleh Yang Berhormat Kuala Kangsar. Yang Berhormat Menteri, saya nampak kita banyak fokus kepada ibu tunggal tetapi saya rasa kita juga kena memikirkan bukan sahaja ibu tunggal yang perlukan latihan, yang bukan ibu tunggal pun perlu juga diberi latihan khususnya di kawasan luar bandar, mereka untuk menambahkan pendapatan. Ada kawasan luar bandar, mereka terdedah dengan kemiskinan, taraf hidup mereka susah. Cuma saya hendak tahu dan saya minta penjelasan mengenai apakah jenis-jenis latihan yang sedia ada sekarang yang dibuat oleh Jabatan Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Sebenarnya Yang Berhormat, kita bukan menjaga ibu tunggal sahaja. Cuma ibu tunggal itu satu segmen yang kita juga lihat mereka dan kita cuba mahu bantu mereka. Akan tetapi kepada keseluruhannya memang kita menjaga wanita itu.

Program ataupun kursus wanita ini yang saya sebutkan tadi di bawah I-KeuNita itu iaitu Program Inkubator Keusahawanan Wanita. Itu memanglah kita laksanakan secara berterusan. Program ini termasuklah latihan kemahiran berkaitan dengan jahitan, masak-memasak, bakeri dan lain-lain lagi yang diperlukan oleh wanita itu yang mana daripada semasa ke semasa kita akan tambah baik supaya dia dapat mengambil kira keperluan dan jenis kemahiran yang diperlukan oleh wanita kita termasuk mereka yang berada di luar bandar. Jadi tidak ditinggalkan. Sebenarnya semua wanita kita ambil kira termasuklah dalam Program 1Azam

Niaga kita itu juga melibatkan ramai yang kita bantu itu adalah daripada kaum wanita iaitu kurang lebih 65 peratus.

Selain daripada itu, bagi isu ibu tunggal yang di...

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Yang Berhormat Menteri, sikit lagi. Sini, sini. Yang Berhormat Tanah Merah. Tuan Yang di-Pertua, boleh? Terima kasih. Adakah 1Azam Niaga ini dalam Jabatan Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat? Saya nak tahu. Akan tetapi bagi sayalah Yang Berhormat Menteri, apa-apa pun program kita mesti bermatlamat untuk meningkatkan taraf hidup wanita sama ada wanita ibu tunggal ataupun tidak dan untuk mereka dapat menambahkan pendapatan dan mengeluarkan mereka dari daripada taraf kemiskinan yang dialami oleh mereka. Terima kasih.

■1220

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat, 1AZAM ini di bawah kementerian. 1AZAM Niaga ini di bawah Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat. Program itu memanglah tujuannya untuk memastikan mereka yang terlibat, yang kita bantu itu akan meningkatkan pendapatan mereka. Dengan erti kata lain akan merubah kehidupan mereka itu dan kita melihat bahawa rata-rata, majoriti daripada mereka yang telah kita bantu itu telah meningkat pendapatan mereka daripada zero kepada sekurang-kurangnya RM300 sebulan. Ini kita pantau secara berterusan selama enam bulan dan kita dapati berlaku perubahan dalam kehidupan mereka ini. Ada pula yang lain itu yang telah menjadi yang katakan daripada zero menjadi hero itu, yang mana pendapatan mereka telah berlipat ganda, daripada kosong, daripada RM100, RM200 menjadi beribu-ribu. Ada yang sampai RM10,000, RM12,000 dan sebagainya.

Jadi kita lihat ini adalah satu kejayaan yang boleh sama-sama kita banggakan dan mestilah kita akan teruskan *insya-Allah*, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: [Bangun]

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Saya tidak tahu apa lagi Yang Berhormat Kota Kinabalu hendak ini.

Beberapa Ahli: [Ketawa]

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya Tuan Yang di-Pertua, saya minta tanya satu soalan saja. Ibu tunggal. Okey. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri ke atas perhatian ke atas orang Sabah. Saya hanya mahu tanya Yang Berhormat Menteri, ada jumlah seluruh Sabah, ada berapa ibu tunggal di Sabah. Itu saja, sekian. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, nanti saya akan dapatkan. Kita ada jumlahnya. Nanti saya akan dapatkan, bagi pada Yang Berhormat secara bertulis ya. Boleh ya? Okey, terima kasih.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Tuan Yang di-Pertua, Sekijang.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat Sekijang. Yang Berhormat Sekijang hendak tanya ibu tunggal?

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Terima kasih. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Tadi Yang Berhormat Menteri ada menyebut tentang ibu-ibu tunggal dan juga mereka yang telah menerima bantuan daripada pihak kementerian ada yang telah berjaya berlipat kali ganda. Malah mereka ini dilihat telah berjaya mengubah kehidupan mereka. Namun ada beberapa kes ibu-ibu tunggal dan juga mereka yang tinggal di kawasan luar bandar ini, mereka menerima bantuan daripada pihak kementerian melalui pelbagai program yang telah disediakan tetapi mereka ini gagal.

Adakah pihak kementerian memantau mereka ini dan diberikan mungkin latihan-latihan tambahan kepada mereka ini ataupun libatkan mereka ini bersama dengan golongan-golongan ibu tunggal dan mereka yang telah berjaya di dalam proses pemberian peruntukan yang telah diberikan oleh pihak kementerian itu supaya mereka ini boleh membantu ibu-ibu tunggal dan mereka yang tinggal di kawasan luar bandar ini terutamanya yang mendapat peruntukan bantuan ini untuk mendapat kejayaan sama seperti kawan-kawan mereka yang lain. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Sekijang. Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya memanglah daripada begitu ramai yang kita bantu itu, tidak mungkin semua yang akan berjaya. Tentu akan ada sedikit *failure rate*. Tetapi pada keseluruhannya dia berjaya dan tetapi tidak bererti mereka yang kurang berjaya ini akan kita lupakan. Itu sebablah kita sekarang sudah ada satu, kita sudah ada lagi Pelan Tindakan Pemerkasaan Ibu Tunggal yang baru yang mana salah satu tindakan kita yang telah kita ambil. Kita telah menubuhkan satu *task force* yang dipengerusikan sendiri oleh saya. Melibatkan pelbagai agensi-agensi Kerajaan Persekutuan ini dan juga di peringkat negeri.

Kita telah juga menetapkan supaya setiap negeri itu mewujudkan *one stop centre* bagi tempat di mana para ibu tunggal ini melalui persatuan-persatuan ibu tunggal yang ada di dalam negara kita ini dapat mendapatkan bantuan ataupun khidmat nasihat dan macam-macam lagi yang lain. Kita *insya-Allah* melalui kerjasama dengan NGOs, Persatuan Ibu Tunggal ini, kita akan memantau mana-mana ibu tunggal kita yang telah menerima bantuan. Kita pelbagai bantuan yang kita berikan sama ada daripada bentuk kewangan bulanan ataupun dari segi ilmu dan kemahiran. Mengapa mereka tidak berjaya, supaya kita dapat mencari jalan terbaik, yang lebih holistik, yang akhirnya dapat menghasilkan hasil yang benar-benar kita harapkan iaitu menaikkan taraf kehidupan mereka dan mereka tidak tinggal dalam keadaan yang susah lagi. *Insya-Allah* Tuan Yang di-Pertua.

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Yang Berhormat Menteri.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat Rantau Panjang menyentuh berkenaan isu kekeluargaan. Pihak kementerian sedar bahawa....

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Yang Berhormat Menteri, Kulai sini.

Tuan Yang di-Pertua: Jawab dulu Yang Berhormat Menteri. Teruskan dulu itu.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Saya teruskan, okey. Menyentuh berkenaan isu kekeluargaan, pihak kementerian sedar bahawa kadar perceraian di negara mencatat peningkatan. Oleh yang demikian, pihak kementerian terus berusaha untuk

merangka dan melaksana program untuk memantapkan institusi perkahwinan dan kekeluargaan. Kementerian melalui Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara (LPPKN) ada menyediakan perkhidmatan kaunseling, kekeluargaan bagi membantu pasangan suami isteri dalam menguruskan tekanan konflik dan masalah-masalah yang wujud dalam perkahwinan.

Perkhidmatan ini boleh diperolehi di setiap pejabat LPPKN negeri yang berada di seluruh negara. Daripada tahun 2006 sehinggalah 2016, sebanyak 45,930 sesi dengan melibatkan seramai 113,252 orang *client* telah diadakan. LPPKN juga telah melaksanakan program pengukuhan institusi perkahwinan yang merangkumi program Pra Perkahwinan *Smart Start*, program mega *Smart Start Second Honeymoon* kepada pasangan suami isteri bagi menerapkan ilmu pengetahuan dan kemahiran kekeluargaan. Sehubungan dengan itu program Pra Perkahwinan *Smart Start* ditumpukan kepada pasangan yang akan dan baru berkahwin iaitu usia perkahwinan tidak lebih daripada lima tahun.

Manakala program *Smart Start Second Honeymoon* disasarkan kepada pasangan suami isteri yang telah berkahwin lebih daripada lima tahun bagi mengukuhkan semula hubungan antara suami dan isteri. Daripada tahun 2006 sehingga 2016, LPPKN telah melaksanakan 628 program pra perkahwinan dan pengukuhan institusi keluarga dengan melibatkan seramai 25,072. Program Pra Perkahwinan juga turut dilaksanakan oleh agensi kerajaan lain seperti JAKIM dan pertubuhan bukan kerajaan, NGO.

Kementerian juga telah mengadakan kerjasama dengan Institut Wasatiyyah Malaysia (IWM) untuk melaksanakan Program Seminar Kebangsaan Wasatiyyah pada tahun 2016 melibatkan pasangan yang baru berumah tangga dalam membentuk keluarga yang wasatiyyah, keluarga yang seimbang. Kerjasama dengan IWM ini akan diteruskan pada masa akan datang, *insya-Allah*.

Yang Berhormat Ampang, ada tidak.

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Berkaitan.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri *kasi*. Ya, silakan.

Puan Teo Nie Ching [Kulai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Timbalan Menteri. Saya hendak tanya sikit. Saya amat menghargai segala usaha itu kementerian untuk mengukuhkan perkahwinan pasangan ini. Tetapi saya rasa kes perceraian memang meningkat dan saya rasa di kebanyakan kes ini walaupun kebanyakan masa suami adalah di perintah oleh mahkamah untuk memberi nafkah kepada budak-budak mereka, kanak-kanak mereka yang bawah umur, yang tidak mencapai umur 18 tahun tetapi oleh sebab lepas itu emosi ataupun masalah di antara suami dan isteri itu yang sudah bercerai, suami itu ataupun ayah untuk kanak-kanak ini kebanyakan mereka banyak dalam banyak kes mereka enggan untuk membayar nafkah itu untuk membantu kehidupan dan juga pelajaran persekolahan anak-anak mereka sendiri.

Jadi saya amat menghargai usaha kementerian untuk mewujudkan pelbagai institusi untuk bantu untuk memperkukuhkan perkahwinan pasangan. Tetapi boleh tidak ataupun sudah

saya rasa sudah tiba masa untuk kita wujudkan satu agensi supaya kita boleh memantau kes-kes di mana selepas pasangan itu bercerai, suami ataupun ayah itu terus memainkan dan juga memikul tanggungjawab mereka sebagai seorang ayah. Kalau tidak saya rasa kebanyakan kes *welfare* kanak-kanak ataupun kepentingan kanak-kanak itu adalah terjejas. Jadi saya minta pandangan Yang Berhormat Timbalan Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Kulai dan Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih di atas cadangan Yang Berhormat Kulai itu. Mungkin ini satu perkara yang boleh kita bincangkan, kementerian kami bincangkan dengan pihak kehakiman kerana setelah perceraian berlaku melalui mahkamah dan semua keputusan dibuat oleh kehakiman itu, *actually* bukan tempat kamilah untuk campur tangan. Tetapi sekiranya ada keperluan memandangkan keperluan keluarga, keperluan anak-anak dan sebagainya, mungkin kita boleh mengadakan perbincangan dengan pihak kehakiman bagaimana kita dapat memantau keadaan ini.

■1230

Puan TeoNie Ching [Kulai]: Saya hendak bantu sedikit, boleh? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak bantu sedikit. Memang perintah itu adalah diberi oleh mahkamah. Saya rasa di sini, kementerian tidak perlu campur tangan tetapi adalah tentang pelaksanaan perintah nafkah tersebut. Ini kerana macam EPF, ini adalah satu tanggungjawab majikan untuk terus bayar EPF itu kepada KWSP. Akan tetapi untuk nafkah ini, kalau seseorang suami ataupun ayah tidak bayar nafkah menurut perintah, isteri atau ibu kepada kanak-kanak ini mereka perlu pergi ke mahkamah satu kali lagi untuk dapatkan perintah *committer*. Barulah boleh memenjarakan ayah ataupun suami itu. Jadi saya rasa kalau untuk seorang ibu tunggal, sumber kewangan itu sudah tidak banyak tetapi beliau perlu cari peguam lagi untuk pergi ke mahkamah untuk dapatkan perintah *committer*. Saya rasa bebanan kewangan itu sangat tinggi. Jadi saya rasa kita perlu wujudkan sebuah agensi untuk melaksanakan perintah nafkah ini dan juga ambil tindakan terhadap suami-suami ataupun ayah-ayah yang enggan melaksanakan dan mengikut perintah nafkah ini untuk melindungi kepentingan anak-anak. Ini pandangan saya dan juga ini sebenarnya apa yang telah dilaksanakan di beberapa negara yang lain.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih di atas pandangan Yang Berhormat Kulai itu tetapi seperti mana yang kita semua tahu bahawa perundangan dalam negara kita ini memang memerlukan mereka sekiranya si suami itu tidak membayar nafkah, maka akan diambil semula kes ke mahkamah untuk pelaksanaan selanjutnya.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: [Bangun]

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Sekiranya wanita itu tidak mampu, maka kerajaan kita menyediakan satu jabatan yang dinamakan Jabatan Bantuan Guaman untuk membantu mereka.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: [Bangun]

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Walau bagaimanapun, cadangan Yang Berhormat itu boleh kita lihat. Jika itu berlaku di luar negara dan baik, mengapa tidak yang baik itu boleh kita buat dalam negara kita. Yang Berhormat Rantau Panjang.

Puan Hajah Siti Zailah binti Mohd. Yusoff [Rantau Panjang]: Ya, ya ia berkait. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin penjelasan terhadap apa yang dibangkitkan dalam persoalan saya yang telah dijawab oleh Yang Berhormat Menteri tadi iaitu berkaitan dengan program untuk kita memulihkan institusi keluarga di mana kerapnya berlaku penceraian di awal perkahwinan. Jadi kita mendapat jawapan tadi bagaimana beribu program yang telah dibuat oleh pihak kementerian. Saya ucapkan tahniah.

Cuma setakat ini sejauh mana penglibatan keluarga. Kalau hanya pasangan sahaja yang kita bagi latihan dan kesedaran, mungkin penglibatan ibu bapa ataupun mertua perlu juga diberi peranan untuk memastikan supaya kestabilan rumah tangga itu dapat juga diberi nasihat oleh kaum keluarga terdekat. Jadi sejauh mana penglibatan kaum keluarga terdekat dilibatkan dalam program-program yang melibatkan isu-isu berkaitan untuk menangani masalah penceraian dan berapa ramai dari sudut kehadiran program itu yang melibatkan kaum suami. Ini kerana kadang-kadang banyak program yang kita buat yang datangnya kebanyakan kaum ibu. Jadi sejauh mana perkara ini dilihat oleh pihak kementerian. Minta penjelasan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih Yang Berhormat Rantau Panjang. Memanglah pada dasarnya program kita itu akan melibatkan dua pasangan. Suami isteri, lelaki dan perempuan. Ini kerana mereka ini yang utama, yang penting. Program kaunseling kita juga akan melibatkan kedua-dua pasangan ini. Akan tetapi jika Yang Berhormat tadi mencadangkan supaya keluarga yang lebih besar, yang lebih luas itu juga dilibatkan, ini satu perkara yang mungkin akan kita lihat, boleh kita kaji dan bagaimana kita melaksanakannya. *Insha-Allah*.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: *[Bangun]*

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Daripada segi program-program kursus-kursus itu, memang kita akan terbuka. Terbuka. Suami isteri iaitu institusi keluarga yang terdekat itu tetapi kita juga membukanya kepada mana-mana sahajalah. Ibu bapa, nenek-nenek pun boleh kita libatkan sama. Yang penting mereka mahu dan bersedia untuk mengikuti program-program kita. Akan tetapi saya ingin mengambil kesempatan ini supaya janganlah mengharap kepada kita sahaja yang buat ini tetapi institusi-institusi lain di akar umbi juga mestilah turut sama untuk mengadakan program ini seperti NGO, masjid-masjid, surau-surau dan juga *temple, churches* juga sama-sama dalam usaha yang baik ini untuk kita memastikan institusi keluarga kita ini akan terus terjaga dalam negara kita, Malaysia yang tercinta ini.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Yang Berhormat Menteri, minta...

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tidak payahlah, Yang Berhormat Kota Kinabalu ya.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Satu soalan lagi, terakhir untuk Kota Kinabalu. Boleh, Yang Berhormat Menteri? Ini penting ini untuk ibu tunggal juga.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ibu tunggal yang banyak kesian di Sabah. Banyak-banyak. Yang banyak yang saya...

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tadi saya sudah beritahu kata nanti jumlah saya akan beritahu.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Satu minit sahaja. Lima *second* sahaja boleh habis. Okey? Lima *second* sahaja. Saya hanya minta Yang Berhormat Menteri jawab bertulis.

Yang Berhormat Menteri, saya dari Sabah. Apakah jenis-jenis program dan kejayaan Jabatan Kebajikan Masyarakat dalam membantu ibu tunggal di Sabah terutamanya di kawasan KK, Pulau Gaya, Sepanggar dan Kampung Numbak dan juga Putatan. Ini saya mahu tanya. Boleh jawab secara bertulis. Sekian, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Tuan Yang di-Pertua, saya ada...

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, Yang Berhormat Kota Kinabalu, adakah ibu tunggal di luar sana yang sering kali SMS Yang Berhormat? *[Ketawa]* Saya nampak Yang Berhormat baca soalan itu daripada *handphone*.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ini soalan semua pun dari ibu tunggal kasi saya.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Tuan Yang di-Pertua, saya tidak ada soalan. Saya hendak bagi pandangan.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ini ibu tunggal dari Kota Kinabalu dari Kota Kinabalu beritahu soalan-soalan untuk ditanyakan kepada Yang Berhormat Menteri supaya Yang Berhormat Menteri boleh ambil perhatian yang sungguh-sungguh manis. Okey.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Yang Berhormat Menteri, saya hendak bagi satu pandangan berkenaan dengan ibu tunggal ini. Saya terbaca dalam akhbar, ada ibu tunggal yang ada tiga empat orang anak, Tuan Yang di-Pertua yang membesarkan anaknya dengan susah. Anak-anak mereka ada yang berjaya mendapat 9A, 7A+. Saya mencadangkan agar kementerian ini memberi penghormatan kepada ibu-ibu tunggal ini. Terima kasih.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terima kasih di atas cadangan tersebut. Berkaitan dengan Yang Berhormat Kota Kinabalu itu, kalau Jabatan Kebajikan Masyarakat memanglah bantuan dari segi kewangan. Kalau ibu tunggal mempunyai anak-anak yang bersekolah, maka mereka akan mendapat bantuan kewangan itu. Itu memang kita laksanakan tidak kira di mana. Di kawasan Yang Berhormatkah atau di mana-mana sahaja kita tidak mengira dia ini penyokong Yang Berhormat itu pembangkangkah, tidak kira. Kita akan bagi. Nanti saya akan bincang dengan Persatuan Ibu Tunggal Negeri Sabah yang ada di Kota Kinabalu itu apa yang telah mereka laksanakan dan kita boleh bekerjasama lagi untuk memastikan kita rancakkan lagi program-program yang sesuai. *Insyaa-Allah*.

Tuan Wong SzePhin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Banyak terima kasih. Ribuan terima kasih, Yang Berhormat Menteri.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Tuan Yang di-Pertua, menyentuh berkenaan isu bantuan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Kanowit. Yang Berhormat Kanowit adakah? Yang Berhormat Kanowit dan Yang Berhormat Bakri, bagi mengetahui prosedur permohonan Bantuan OKU dan Warga Emas, orang awam boleh melayari laman web JKM di www.jkm.gov.my atau menghubungi Talian Kasih 15999 atau hadir sendiri ke pejabat Kebajikan Masyarakat yang berhampiran. Boleh dapatkan di situlah. Jika sesebuah keluarga itu mempunyai ahli isi rumah yang lebih dari satu kumpulan sasar JKM seperti warga emas dan OKU, mereka boleh memohon dan dipertimbangkan berbagai-bagai perkhidmatan JKM seperti bantuan kewangan, bantuan alat tiruan, bantuan pemerkasaan ekonomi dan juga didaftarkan sebagai OKU.

Ini membawa maksud bantuan-bantuan yang sesuai dengan keadaan *client* semasa siasatan dibuat oleh pihak pegawai-pegawai kita. Untuk makluman juga, setiap kes Bantuan Skim Persekutuan, Bantuan Orang Tua, Bantuan Kanak-kanak, Bantuan Penjagaan Pesakit Kronik, OKU Terlantar, Bantuan OKU Tidak Upaya Bekerja dan Elaun Pekerja Cacat diluluskan untuk tempoh satu tahun. Bantuan di bawah skim negeri iaitu bantuan am diluluskan untuk tempoh dua tahun. Oleh itu setiap penerima bantuan perlu mengemaskini maklumat tiga bulan sebelum tarikh tamat bantuan supaya bantuan tersebut dapat diteruskan tertakluk kepada syarat-syarat kelayakan.

Antara sebab penamatan kes bantuan adalah mengikut syarat skim iaitu anak sudah melebihi umur 18 tahun untuk bantuan kanak-kanak, pesakit sudah meninggal dunia, bantuan penjagaan pesakit kronik ataupun OKU terlantar atau pendapatan isi rumah melebihi RM3,000 sebulan atau berpindah ke daerah atau negeri lain, keadaan sosioekonomi mereka sudah berubah dan bertambah baik dan *client* mendapat bantuan daripada agensi pemberi bantuan yang lain.

Ahli keluarga atau ketua kaum berperanan melaporkan kepada Pejabat Kebajikan Masyarakat Daerah status ekonomi penerima-penerima jika penerima tersebut tidak mampu untuk hadir sendiri ke sesi kaji semula yang dijadualkan.

■1240

Menjawab kepada soalan Yang Berhormat Kanowit, Jabatan Kebajikan Masyarakat Daerah Kanowit membuat kaji semula kes melalui program *satellite office* iaitu kaji semula berkelompok yang mana penerima bantuan ini berkumpul di dewan atau balai raya mengikut jadual yang telah ditetapkan. Temu bual akan dibuat secara individu di tempat tersebut manakala lawatan ke rumah dibuat jika ada keraguan dalam maklumat yang diberikan semasa temu ramah tersebut.

Datuk Aaron Ago anak Dagang [Kanowit]: Yang Berhormat Menteri, ada dua isu di sini. Satu tadi mungkin telah dijawab oleh Yang Berhormat Menteri di mana ramai dari penerima bantuan ini apabila mereka datang ke pejabat dan diberitahu bahawa bantuan mereka telah ditamatkan, jadi ini yang jadi masalah. Mungkin apa yang telah dikatakan oleh

Menteri memerlukan semak semula setiap tiga bulan tetapi mereka di rumah-rumah panjang ini mereka tidak tahulah. Jadi ini yang menjadi masalah.

Kedua, tadi ialah mungkin juga dijawab oleh Yang Berhormat Menteri. Sekarang ini apabila diadakan *satellite office* untuk temu bual atau temu duga. Akan tetapi, yang jadi isu di sini adalah apabila permohonan bantuan orang tua, permohonan ibu tunggal banyak-banyak kali dihantar ke Jabatan Kebajikan Masyarakat di Kanowit tapi tidak ada jawapan sama ada lulus ataupun tidak dan mereka juga telah berjumpa dengan kita sebagai wakil rakyat dan kita pun kadang-kadang kesian pada mereka ini.

Saya melihat di Kanowit ini satu daripada masalah, *whether it is correct or not* adalah pegawai JKM memang tidak mencukupi dan mereka tidak pergi ke rumah-rumah panjang di hulu sungai sana untuk melihat sendiri sama ada mereka ini betul-betul memerlukan bantuan atau tidak dan ibu tunggal ini. Jadi masalah sebab ramai daripada ibu tunggal ini apabila sudah bercerai mereka balik ke rumah panjang dengan anak tiga, empat orang. Ini jadi masalah. Jadi apabila mereka memohon untuk bantuan dikatakan mereka mempunyai adik-beradik dan ibu bapa yang masih dapat menolong mereka, ini juga masalah. Minta penjelasan.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat kalau dikatakan bahawa tidak mencukupi pegawai itu menjadi penyebab, itu sebenarnya bukan sebabnyalah. Sepatutnya dalam tempoh satu bulan setelah borang diisi dengan betul, dokumen-dokumen yang lengkap diberikan sepatutnya sudah ada jawapan lulus atau tidak. Sekiranya Yang Berhormat mempunyai data-data yang mana kes-kes yang tidak dijawab ini boleh dikemukakan kepada kami supaya kita ambil tindakan bagi memastikan jawapan diberikan kepada para pemohon yang terlibat ini dan memanglah kita amat simpati dengan ibu tunggal-ibu tunggal kita yang mempunyai anak-anak yang ditinggal sang suami ataupun bekas suami tapi masih bapa yang tidak mempedulikan anak-anak mereka. Amat sedihlah saya ambil kesempatan ini kepada kaum bapa dalam Dewan yang mulia ini tolonglah kami supaya kaum lelaki ini bertanggungjawab terhadap, kalau tidak pun bekas isteri tetapi anak-anak yang tidak pernah bekas itu tetap anak juga mesti dibantu mereka.

Tuan Yang di-Pertua, menyentuh tentang isu banjir yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lenggong, dia sudah keluar ya?

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Bolehkah itu Tuan Yang di-Pertua atau saya jawab secara bertulis sahaja.

Tuan Yang di-Pertua: Kalau tidak ada, bertulis sahaja.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Bertulis sahaja, okey.

Bagi isu kejadian banjir kilat di kawasan Parlimen Lanang dan Sibu— Yang Berhormat Lanang ada kah? Okey, Yang Berhormat Lanang ada. Ia tidak melibatkan perpindahan penduduk ke pusat pemindahan kerana banjir di kawasan tersebut adalah berskala kecil dan sekejap sahaja. Oleh hal yang demikian, tidak ada sebarang bantuan disalurkan oleh JKM kerana banjir tidak menjejaskan aktiviti harian penduduk.

Isu berkaitan perancangan sewajarnya untuk mengatasi masalah banjir kilat ini sebenarnya perlu dibawa kepada Jawatankuasa Pengurusan Bencana Negeri dan Daerah yang berkaitan. Pendaftaran mangsa banjir dibahagikan kepada dua peringkat – ini pun ada kaitan tadi dengan Yang Berhormat Lenggong tapi oleh kerana Yang Berhormat Lenggong tidak ada di dalam Dewan ini saya tidak – saya akan bagi dia secara bertulis sahaja.

Tuan Yang di-Pertua, setakat ini sahajalah pandangan yang dapat saya berikan mengenai isu-isu yang telah dibangkitkan sepanjang tempoh perbahasan. Saya berharap penjelasan ini dapat memberi gambaran yang lebih jelas terhadap perkara-perkara yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat yang menyentuh...

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Menteri, ada lagi satu isu mungkin Yang Berhormat Menteri terlupa atau belum sentuh lagi. Ini mengenai cuti *paternity leave* yang saya bangkitkan dalam ucapan perbahasan saya supaya ayah dan ibu kedua-dua diberikan cuti *paternity* untuk menjaga anak yang sakit. *That was my first point* dalam ucapan saya.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yang Berhormat Batu Kawan, persoalan itu telah kita hantar kepada kementerian yang berkenaan untuk menjawab nanti kepada Yang Berhormat di Dewan yang mulia ini.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: *Human resource* kah?

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Yes.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Okey, terima kasih, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Hajah Azizah binti Datuk Seri Panglima Mohd. Dun: Terhadap perkara-perkara yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat yang menyentuh bidang tugas dan peranan Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat.

Jutaan terima kasih sekali lagi diucapkan kepada setiap Ahli Yang Berhormat yang telah mengemukakan pertanyaan dan membangkitkan isu berkenaan. Kementerian akan mengambil perhatian terhadap teguran dan pandangan yang telah diutarakan oleh setiap Ahli Yang Berhormat dan seterusnya diterjemahkan melalui tindakan yang sewajarnya.

Saya juga ingin menyeru kepada semua Ahli Yang Berhormat untuk terus menyokong usaha-usaha kerajaan khusus Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat bagi memastikan rakyat mendapat faedah dan menerima impak yang maksimum. Isu-isu yang lain telah pun kita sampaikan dan kita kemukakan kepada pihak-pihak yang berkenaan yang lain untuk dijawab termasuklah isu yang berkaitan dengan polisi pengambilan kerja dan juga *paternity leave* tadi. Sekian, *wabillahi taufiq wal hidayah assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*.

Tuan Yang di-Pertua: *Waalaikumsalam*. Sila Menteri Kerja Raya.

12.46 tgh.

Menteri Kerja Raya [Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof]: *Bismillahir Rahmanir Rahim, Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terlebih

dahulu izinkan saya mengambil kesempatan untuk mengucapkan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam sesi perbahasan ke atas Usul Menjunjung Kasih Titah Diraja Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan turut menyentuh isu-isu bidang kuasa Kementerian Kerja Raya. Segala cadangan, pandangan, teguran mengenai isu-isu yang dibangkitkan itu amatlah dihargai dan akan diberikan perhatian oleh kementerian ini.

Tuan Yang di-Pertua, keseluruhan lebih kurang ada 16 orang Ahli Parlimen yang menyentuh berhubung kait dengan kementerian kami dan isu yang pertama ialah berhubung kait dengan isu naik taraf bangunan Parlimen.

Tuan Yang di-Pertua, sidang Dewan Rakyat kali ini sungguh istimewa apabila kita kembali bersidang di dalam Dewan yang mulia ini yang telah siap dinaiktarafkan. Tentunya sesuatu yang baru ini ada sedikit kekurangan yang boleh diberi penambahbaikan dan kementerian amat menghargai semua maklum balas yang diberikan oleh beberapa Ahli Yang Berhormat iaitu Yang Berhormat Lipis, Yang Berhormat Bintulu, Yang Berhormat Kinabatangan yang merangkumi menyentuh berhubung kait dengan penghawa dingin dan juga kerusi yang menggelongsor ataupun kerusi yang licin.

Yang Berhormat Bintulu berhubung kait dengan karpet berbulu dan juga *sound system* dan Yang Berhormat Kinabatangan menyentuh berhubung kait dengan beberapa perkara termasuklah tulisan ataupun label nama Ahli Yang Berhormat pada CCTV.

Tuan Yang di-Pertua, mengenai Dewan yang terlalu sejuk, bacaan suhu ketika ini adalah antara 20 hingga 22 darjah Celsius. Ketika ini pasukan mekanikal JKR sedang dalam proses penyelarasan akhir ataupun dengan izin, *fine tuning* mengikut keadaan di dalam Dewan Rakyat dengan mengambil kira juga suhu, cuaca ketika Dewan sedang bersidang. Proses ini adalah perlu memandangkan Dewan ini baru siap dinaiktarafkan dan perlu mencapai suhu mengikut keselesaan Ahli-ahli Yang Berhormat di dalam Dewan Rakyat. Proses mendapatkan suhu ini juga memerlukan maklumat balas daripada Ahli-ahli Yang Berhormat yang sedang bersidang bagi membolehkan pihak JKR mengubah *set point* suhu mengikut keselesaan semua. Saya kira masalah ini telah pun dapat kita atasi.

Mengenai masalah karpet atau permaidani yang dikatakan mudah tercabut bulunya. Untuk maklumat Ahli Yang Berhormat karpet dibekalkan ini beberapa kawasan utama adalah jenis *hand tufted wool carpet*. Di antara ciri-ciri permaidani jenis ini adalah di peringkat permulaan, bulu-bulu yang berlebihan akan keluar dengan sendirinya dengan *regular vacuuming* dengan izin, masalah ini akan diatasi selepas beberapa minggu.

Manakala, bagi masalah kerusi, tindakan sedang diambil oleh JKR untuk meneliti dan menyelaraskan semula kecondongan semua kerusi berkenaan bagi mengelakkan pengguna kerusi menggelongsor.

■1250

Mengenai masalah *sound system* mikrofon. Ujian ini telah dilaksanakan semula terhadap mikrofon. Tiada sebarang masalah dapat dikesan setakat ini. Kekuatan bunyi amat bergantung pada kekuatan bunyi suara dan ketinggian pengguna. Manakala masalah bunyi

bergema, saya kira masalah ini telah dapat kita selesaikan. Pada peringkat awal dulu berdasarkan penelitian pihak JKR didapati paras bunyi yang ditetapkan di luar Dewan agak tinggi daripada paras bunyi di dalam Dewan. Ini telah menyebabkan sebahagian bunyi daripada luar memasuki Dewan terutamanya ketika pintu-pintu Dewan dibuka. Tindakan bagi mengatasi isu ini telah diambil dengan merendahkan paras bunyi pembesar suara di luar Dewan ke satu tahap yang sesuai supaya lebih rendah daripada di dalam Dewan. Ujian telah dibuat dan didapati kaedah ini berkesan dan telah dapat mengatasi masalah bunyi bergema tersebut. Pemantauan yang berterusan dan *fine tuning* akan dibuat dari semasa ke semasa untuk mendapat output yang optimum.

Bagi masalah tulisan label pada CCTV atau PIDS menggunakan nama singkatan pula. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, isu ini berkait rapat dengan kekangan perkataan ataupun *hardware limitation* yang membenarkan hanya 16 aksara sahaja digunakan. Walau bagaimanapun, isu ini telah diselesaikan dengan membolehkan penggunaan 40 aksara setiap baris untuk dua baris.

Manakala bagi masalah paparan wajah di PIDS, hanya separuh badan sahaja. Ingin dimaklumkan saiz paparan wajah Ahli-ahli Yang Berhormat adalah berdasarkan saiz paparan di Dewan sementara. Pihak kontraktor masih terus membuat pelarasan kamera untuk mendapatkan saiz wajah yang terbaik. Saya berpandangan isu ini juga telah dapat diatasi selepas dua minggu sidang Dewan Rakyat ini.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, reka bentuk asal *lounge* Dewan Rakyat mempunyai dinding berkaca di sekelilingnya...

Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru]: Menteri, sikit.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Biar saya selesaikan dulu ya. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, reka bentuk asal *lounge* Dewan Rakyat mempunyai dinding berkaca di kelilingnya. Oleh kerana pembesaran Dewan, maka dinding kaca di bahagian kanan *lounge* telah dijadikan *solid wall* dan secara tidak langsung mengurangkan *openness effect* di *lounge*. Terima kasih. Ya.

Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru]: Terima kasih. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Menteri. Terima kasih kerana *renovate* Dewan ini begitu indah sekali dan kita pun rasa lebih selesa. Walau bagaimanapun saya minta Menteri ambil berat tentang isu kerusi kerana *we spent a lot of time here* daripada awal pagi sampai malam. Kalau boleh kita minta Menteri pertimbangkan supaya kerusi ini guna pakai kerusi yang ada *lumbar support* dengan *ergonomics design* di mana dia ada *support back*. Saya *personally* ada *backache*. Jadi saya perlukan, kalau boleh kita ada. Apabila JKR membuat pengubahsuaian, boleh ditambah *features* seperti *ergonomics and lumbar support*.

Kedua tentang CCTV yang video yang kita paparkan. Kita nampak bahawa kualiti video agak rendah di mana kita nampak dia punya *pixel* itu ada kurang *resolution*. Jadi saya rasa kalau boleh kita kena tingkatkan daripada segi itu. Ini kerana apa yang kita *tab* daripada CCTV ini untuk dipaparkan kepada YouTube, kualitinya amat rendah sekali. Sebenarnya kita mahu suara dan apa yang kita cakap di sini, diedarkan keluar supaya orang tahu bahawa kita bekerja

untuk rakyat. Jadi kalau kualiti video itu agak rendah, maka orang tidak ada keyakinan dan mereka tidak berminat untuk menonton CCTV dan sebagainya. Terima kasih.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Menteri, sikit boleh? Yang Berhormat Bagan Serai.

Seorang Ahli: *[Berucap tanpa menggunakan pembesar suara]* Belakang, belakang.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Pertama sekali saya ucapkan tahniah kepada kerajaan dan kementerian kerana telah berjaya menyiapkan tempat yang baik untuk kita meneruskan Mesyuarat kita di sini. Saya mengambil kesempatan ini juga untuk *just* nak beritahu kepada kerajaan dan kepada kementerian bahawa laluan di belakang ini, laluan di belakang ini yang *carpeted* ini, ada *split level* yang tak berapa nampak. Jadi saya dah terlihat di depan saya beberapa Ahli Parlimen yang hampir-hampir jatuh tersungkur. Kalau kita lalu di belakang ini, di bahagian sana, ada *split level* itu dia tak nampak, sebab karpetnya bersambung-sambung macam itu. Saya sendiri pernah kena sekali. Saya bimbang ini boleh menyebabkan keselamatan terganggu. Terima kasih Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat Bayan Baru dan juga Yang Berhormat Bagan Serai. Isu ini sebenarnya dah dibangkitkan dan saya katakan tadi *fine tuning* sedang dilaksanakan termasuk kerusi yang disentuh. Akan tetapi kalau nak buat setiap kerusi mengikut selera setiap individu, memang kita tak dapat penuhi sebab setiap individu mempunyai cita rasa ataupun keperluan yang berbeza. Akan tapi secara umum apa yang kita lakukan ialah untuk kita *adjust*-kan dan kita akan cuba untuk selaraskan supaya ianya akan memberi lebih keselesaan.

Kedua, memang kita sedar bahawa disebabkan kedudukan Dewan ini bila kita tambah baik, ada beberapa tingkatan lantai yang terpaksa dilakukan sedemikian. Oleh sebab itu kita sudah tandakan di setiap yang perbezaan tingkatan itu ditandakan dengan garisan hitam supaya dapat membezakan dan dapat memberi maklum kepada mereka yang lalu termasuklah bukan sahaja di belakang sana, di bahagian belakang Dewan di mana ada petugas Parlimen kalau turun tangga itu, dia ada juga tingkatan yang perlu kita lihat.

Kita *insya-Allah* akan cuba melihat bagaimana kita dapat memperbaiki keadaan ini supaya ianya akan dapat mengurangkan kadar bahaya kepada pengguna sama ada tersungkur, jatuh disebabkan tersangkut ataupun kaki terhentak di kawasan yang tidak sama tingkatannya.

Tuan Yang di-Pertua...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Boleh saya bagi cadangan Yang Berhormat Menteri?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: *[Bangun]*

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Dulu pintu yang *lounge* untuk Ahli Parlimen itu, ia adalah lebih terbuka. Saya faham kerana sini kita besarkan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Seputeh kena minta kebenaran. Kena minta kebenaran dulu Yang Berhormat Seputeh.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Boleh saya cadangkan yang pintu itu dijadikan sebagai *glass door* supaya kita boleh lihat lebih cahaya masuk ke dalam *lounge* itu. Kalau tidak ia macam, kita masuk gelap sangat dan memang rasa sangat kecewa bila masuk ke sana. Tak rasa nak makan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Itu memang dah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Kinabatangan. Kita dah maklum tapi lain kali kalau nak bercakap, kena minta izin daripada Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Macam kena ada adablah.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Tuan Yang di-Pertua, minta laluan. Yang Berhormat Menteri, untuk isu Sabah. Menteri, minta laluan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Adakah berhubung kait dengan isu yang sama?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Hanya tanya soalan sahaja. Saya tiada cukup masa untuk bahas. Minta maaf.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tak, isu yang saya ucap tadi?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya, ya.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: *No, no.* Kalau bagi saya hanya tanya soalan sahaja. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih juga Menteri bagi peluang. Menteri, saya hanya mahu tanya Kementerian Kerja Raya, bolehkah Menteri berikan jumlah peruntukan mengikut jenis-jenis projek di Sabah? Berapakah peruntukan yang digunakan untuk membaiki jalan raya di Sabah pada tahun lalu?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Kota Kinabalu, saya belum sampai ke tajuk tersebut.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey, okey.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: *[Ketawa]* Ini masih berhubung kait isu Parlimen.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey, minta maaf. Okey.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Isu seterusnya ialah berhubung kait dengan isu pengurusan perolehan ataupun projek. Tuan Yang di-Pertua, isu ini dibangkitkan secara umum oleh Ahli Yang Berhormat daripada Limbang. Memandangkan Ahli Yang Berhormat Limbang saya rasa tak ada di dalam Dewan, nanti izinkan saya untuk memberi jawapan secara bertulis Tuan Yang di-Pertua.

Isu Jalan Persekutuan. Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat daripada Jasin telah memohon kerajaan melaksanakan pembinaan jalan empat lorong daripada Tangkak ke Jasin sehingga ke Ayer Keroh yang terbahagi kepada empat fasa. Yang Berhormat Jasin, kalau dapat diizinkan untuk saya memberi secara bertulis juga memandangkan beliau tak ada di dalam.

Ahli Yang Berhormat Tasek Gelugor juga telah membangkitkan berhubung kait dengan cadangan untuk mewujudkan sebuah simpang empat dan lampu isyarat di pekan Tasek Gelugor yang berhampiran dengan Pusat Komersial Tasek Gelugor dan juga Balai Polis Tasek

Gelugor. Yang Berhormat Tasek Gelugor tak ada. *[Disampuk]* Akan tetapi ingin saya maklumkan bahawa jalan ...

Datuk Haji Shabudin bin Yahaya [Tasek Gelugor]: Ada.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Tasek Gelugor, ada.

Datuk Haji Shabudin bin Yahaya [Tasek Gelugor]: Yang Berhormat Tasek Gelugor ada.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ada. Untuk makluman Yang Berhormat, jalan ini berada dalam bidang kuasa kerajaan negeri sebab jalan ini adalah jalan negeri iaitu P.119 untuk Jalan Gelugor dan P.123 Jalan Kubang Menerong. Betul ya? 'P' maknanya Penang. Jadi minta Kerajaan Penang buat. Jangan disebabkan kawasan Tasek Gelugor nanti kawasan diwakili oleh BN dia tak buat. Minta tolong mereka buat. Kita boleh bantu kalau mereka memerlukan *technical assistance* daripada JKR.

Tuan Yang di-Pertua ...

Datuk Haji Shabudin bin Yahaya [Tasek Gelugor]: Menteri, terima kasih. Tuan Yang di-Pertua, saya cuma nak tanya di sini, kalau katakan peruntukan MIROS yang diberikan kepada kerajaan negeri, apakah peruntukan itu boleh digunakan untuk mewujudkan simpang yang ada *traffic lights* itu? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Memang sepatutnya begitu. Oleh sebab itu Kerajaan Persekutuan telah menyediakan peruntukan Marris kepada kerajaan negeri yang ditadbir *direct* oleh kerajaan negeri. Mereka boleh menggunakan peruntukan tersebut untuk penyelenggaraan dan penambahbaikan semua jalan negeri.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Menteri. Boleh sambung hujah di sebelah tengah hari nanti.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, Mesyuarat ditangguhkan sehingga jam 2.30 petang nanti. Terima kasih.

[Mesyuarat ditangguhkan pada jam 1.01 petang]

■1430

[Mesyuarat disambung semula pada pukul 2.30 petang]

[Timbalan Yang di-Pertua (Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee) mempengerusikan Mesyuarat]

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Saya jemput Yang Berhormat Menteri Kerja Raya untuk menyambung penggulungan.

2.32 ptg.

Menteri Kerja Raya [Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Ahli Yang Berhormat daripada Tanjong Piai...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Tanjong Piai tiada dalam Dewan, Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Dia tidak ada di dalam Dewan. Jadi saya mohon untuk terus kepada Yang Berhormat Kota Tinggi yang menyentuh Jalan Persekutuan FT92. Walaupun dia tidak ada, bagi saya izin satu para sahaja.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, boleh Yang Berhormat boleh.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Projek menaik taraf jalan FT092 yang dipohon untuk naik taraf oleh Yang Berhormat Kota Tinggi iaitu dari Kota Tinggi ke Bandar Penawar, telah diluluskan di dalam *Rolling Plan* yang kedua, Rancangan Malaysia Kesebelas untuk pelaksanaan kajian keperluan. Kajian ini bertujuan untuk menentukan skop kerja dan anggaran kos bagi setiap skop kerja yang dikenal pasti dalam jajaran jalan sejauh 40 kilometer dan kajian ini dijangka siap pada akhir 2017.

Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat dari Libaran membangkitkan status pelaksanaan Projek Jalan Lintas Libaran. Memandangkan Yang Berhormat Libaran tiada, saya akan beri jawapan secara bertulis.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, bertulis.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ahli Parlimen Beruas pun tidak ada, saya akan bagi jawapan secara bertulis.

Untuk isu penyelenggaraan Jalan Persekutuan, izinkan saya. Untuk Jalan Persekutuan ini berapa Ahli Yang Berhormat telah membangkitkan mengenai kualiti penyelenggaraan Jalan Persekutuan yang telah menarik perhatian dan turut disentuh beberapa Ahli Yang Berhormat iaitu Ahli Yang Berhormat daripada Kapar, Batu Sapi, Rantau Panjang dan Sekijang.

Isu melibatkan kepentingan awam ini mungkin juga ingin disentuh oleh Ahli-ahli Yang Berhormat yang lain tetapi atas faktor masa perbahasan yang terhad, saya percaya ia tidak sempat dibangkitkan tempoh hari. Hakikatnya hampir semua kawasan Parlimen ada Jalan Persekutuan kecuali Hulu Rejang di Sarawak. Oleh itu saya ingin mengambil kesempatan ini untuk menjelaskan secara ringkas mengenai perkara tersebut.

Tuan Yang di-Pertua, sebagaimana Ahli Yang Berhormat sedia maklum, antara *core business* Kementerian Kerja Raya ialah membina dan menyelenggarakan jalan-jalan persekutuan di seluruh negara. Bagi kerja-kerja penyelenggaraan Jalan Persekutuan ia dipecahkan kepada tiga cara kerja iaitu rutin, berkala dan kecemasan. Kerja-kerja penyelenggaraan ini dilaksanakan oleh syarikat-syarikat konsesi penyelenggaraan yang telah dilantik oleh kerajaan.

Untuk kerja-kerja penyelenggaraan rutin seperti penampalan lubang jalan ataupun *potholes* dengan izin, memotong rumput dan mencuci sistem saliran dan perparitan, ia dilaksanakan oleh syarikat-syarikat konsesi mengikut pusingan kerja yang ditetapkan dalam perjanjian konsesi. Peruntukan bagi kerja-kerja penyelenggaraan rutin ini dibayar pada setiap bulan kepada syarikat-syarikat konsesi berkenaan setelah ia disahkan oleh JKR daerah yang

terlibat. Peruntukan bagi kerja-kerja rutin ini sememangnya telah diambil kira dan diasingkan sebagai peruntukan mandatori dalam bajet peruntukan Kementerian setiap tahun.

Walau bagaimanapun, bagi skop penyelenggaraan berkala dan kecemasan, ia kebiasaannya dilaksanakan secara Arahan Kerja ataupun singkatannya AK kepada syarikat-syarikat konsesi di mana keutamaan kerja akan ditentukan oleh Kementerian dengan mengambil kira faktor peruntukan yang diluluskan oleh agensi pusat dalam bajet tahunan Kementerian. Antara kerja-kerja penyelenggaraan berkala yang terlibat itu ialah seperti menurap semula jalan, membaiki pulih struktur asas jalan dan membaiki pulih cerun-cerun yang kritikal di sepanjang Jalan Persekutuan.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, peruntukan tahun 2017 bagi kerja-kerja penyelenggaraan jalan secara berkala ini secara teknikalnya masih belum disediakan oleh agensi pusat. Ini kerana agensi pusat iaitu Kementerian Kewangan telah mencadangkan kepada Kementerian ini untuk menyemak semula senarai kerja-kerja penyelenggaraan berkala bersama-sama dengan senarai permohonan kerja-kerja membaiki pulih Jalan Persekutuan dan negeri yang terlibat dengan banjir pada akhir tahun 2016 dan awal tahun ini 2017. Sehubungan dengan itu, Kementerian Kerja Raya telah menyemak semula keutamaan kerja-kerja penyelenggaraan jalan secara berkala termasuk di laluan yang terlibat dengan banjir mengikut senarai setiap negeri. Senarai terkini itu sedang dalam peringkat akhir untuk dimuktamadkan dan akan dikemukakan pada pihak Kementerian Kewangan dalam tempoh yang terdekat.

Berdasarkan anggaran awal jumlah keperluan peruntukan yang diperlukan oleh Kementerian ini bagi melaksanakan kerja-kerja penyelenggaraan jalan yang terlibat ialah sebanyak RM500 juta. Sekiranya proses kelulusan peruntukan tambahan ini dapat disegerakan oleh agensi pusat, Kementerian Kerja Raya percaya kerja-kerja yang terlibat itu akan dapat dimulakan secara intensif di seluruh negara pada bulan April atau Mei 2017 ini. Malahan sebenarnya, terdapat juga kerja-kerja yang kritikal yang telah dimulakan lebih awal dengan mengambil kira keutamaan dan kepentingan sesuatu laluan itu kepada orang awam.

Tuan Yang di-Pertua, bagi menjawab persoalan khusus yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Sekijang. Kementerian ini tiada tabung khas untuk tujuan baik pulih infrastruktur yang rosak akibat banjir. Kerjasama akan diambil bersama agensi baru yang ditubuhkan oleh kerajaan bagi pengurusan bencana iaitu Agensi Pengurusan Bencana Negara, Jabatan Perdana Menteri bagi meneliti cadangan Ahli Yang Berhormat ini.

Ahli Yang Berhormat daripada Rantau Panjang?... Tiada.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tiada dalam Dewan ini.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tiada ya.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Sekijang bangun Yang Berhormat. Hendak bagi jalan?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Sekijang sila.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Terima kasih pada Yang Berhormat Menteri, terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Cuma berkenaan dengan- terima kasihlah kepada pihak Kementerian kerana memandang serius soal berkaitan dengan tabung ini. Cuma saya

ingin bertanya kepada pihak kementerian, apakah SOP untuk kerja-kerja membaik pulih jalan terutamanya apabila berlakunya kejadian bencana berkaitan dengan banjir ini? Apabila jalan itu putus, cerun-cerun yang terlibat itu dilihat mengganggu lalu lintas jalan dan sebagainya. Berapa lama tempoh untuk dibaik pulih jalan-jalan tersebut? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kalau berlakunya kerosakan akibat banjir atau bencana lain, biasanya kita akan mengambil tindakan segera di mana syarikat konsesi akan mengambil tindakan, pertama sekali untuk memastikan jalan tersebut boleh dilalui, kalau misal kata, berlakunya tanah runtuh. Akan tetapi kalau jalan itu putus sama ada disebabkan jalan itu putus disebabkan aliran air yang deras dan sebagainya, macam apa yang berlaku dalam tahun 2014 di Kemaman, apa yang kita laksanakan ialah kerjasama di antara kementerian kami melalui JKR dan juga syarikat konsesi dan Angkatan Tentera untuk melaksanakan kerja sementara termasuklah memasang *Bailey bridge* dan sebagainya. Bergantung dengan keadaan kerosakan dan apa yang berlaku di tempat ataupun di tapak kejadian.

■1440

Memang ada tindakan segera sama ada secara sementara, sementara kita mendapat peruntukan untuk membaik pulih jalan tersebut. Bila peruntukan diluluskan untuk peruntukan kecemasan dan sebagainya, maka barulah kita mengambil tindakan untuk membaik pulih secara kekal.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kota Kinabalu bangun, Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri bagi peluang untuk tanya soalan. Ada dua soalan sahaja, Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Soalan mesti berkaitan dengan isu yang dibahaskan, Yang Berhormat ya.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Mengapakah jalan raya Kalabakan semakin teruk, Yang Berhormat Menteri? Peruntukan berbilion-bilion telah digunakan untuk...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, jauh itu. Sebut jauh itu, Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: ...Membina jalan ini tetapi jalan telah rosak dalam sekelip mata. Sekarang keadaan susah oh, semua longkang sini dan longkang sana...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kota Kinabalu, mesti berkaitan dengan perkara yang sedang dijawab oleh Yang Berhormat Menteri, Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya, ini sedikit sahaja ini. Isu penting juga.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Dia bukan soal sedikit, dia soal ikut peraturan ya.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya. Okey, ini soalan saya. Kerana rakyat mampusnya, jadi Menteri dijemput datang ke Sabah supaya sendiri rasai jalan *rock and roll*, bolehkah? Jangan susah, saya boleh ikut sama-sama Menteri. Saya juga...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: ...Tanya Menteri, sila jawab dengan jujur, adakah jalan ini dibina dengan...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, yang menulis dalam teks itu tidak faham peraturan, Yang Berhormat. Tak perlu baca kerana perkara ini bukan perkara yang sedang dibahaskan, isu yang sedang dibahaskan dijawab oleh Yang Berhormat Menteri. Kita ada peraturan. Sebab itu jangan terus baca teks yang dikirim oleh kawan-kawan daripada pegawai. Dia mesti ikut peraturan ya.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Menteri sudah bagi laluan tetapi Menteri...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Kena ikut peraturan.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Tuan Yang di-Pertua, ada satu lagi soalan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tuan Yang di-Pertua, saya memahami apa yang disuarakan oleh Ahli Yang Berhormat daripada Kota Kinabalu dan saya setuju bahawa, pertama sekali, ini adalah perkara baru dan tidak dibahaskan. Seperti mana yang saya katakan tadi, mungkin waktu perbahasan terhad, jadi sebab itu saya mendengar apa yang disuarakan.

Untuk makluman, bahawa jalan yang dibuat oleh kita ada beberapa kategori iaitu dari segi standard JKR ada R3 dan juga R5. Cabaran untuk kita menyelenggarakan jalan ialah bila jalan sudah siap, ada beberapa perkara yang menyebabkan kerosakan jalan. Pertama, disebabkan muatan berat yang bukan dalam bidang kuasa kita terutamanya di kawasan Kalabakan, di Sepulut di kawasan di mana banyaknya kegiatan kelapa sawit dan juga pembalakan. Bila laluan yang melebihi berat muatan, ia sudah pasti akan menyebabkan jalan kita cepat rosak.

Kedua, mungkin disebabkan oleh kerja-kerja utiliti sama ada Telekom, air ataupun elektrik yang apabila menggali jalan, maka jalan itu tidak ditutup mengikut standard yang ditetapkan. Maka itulah cabaran yang berlaku.

Kita menyedari hal ini dan salah satu pendekatan baru kita untuk menangani persoalan ini ialah untuk mengadakan sesi perbincangan dengan semua syarikat-syarikat utiliti dan juga majlis perbandaran yang meluluskan pelan pembangunan supaya nanti bila kita melakukan apa-apa kerja pengorekan, kita mengenakan beberapa jumlah deposit supaya jumlah tersebut akan dapat digunakan untuk memastikan jalan diletakkan dalam keadaan yang baik setelah kerja-kerja pengorekan dilakukan. Ini masih dalam peringkat perbincangan dan kalau ianya dapat dilaksanakan dengan kerjasama semua kementerian, agensi dan sebagainya, kita mengharapkan kita dapat menyelesaikan masalah tersebut.

Ada beberapa lagi cadangan yang kita lakukan untuk penambahbaikan iaitu pelaksanaan kontrak ataupun kerja-kerja yang lebih sistematik dan teratur di antara semua

pihak yang menggunakan jalan tersebut sama ada untuk penguatkuasaan di mana kita mengharapkan JPJ akan dapat bersama dengan kita untuk memastikan penguatkuasaan perundangan perihal had muatan ini dapat dikuatkuasakan.

Ahli Parlimen Batu Sapi...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri atas jawapan. Satu soalan lagi. Soalan ini mengenai Pan Borneo baru-baru ini.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Belum sampai ke situ.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ahli Parlimen daripada- ha, ini betul juga berhubung kait dengan Lebuhraya Pan Borneo. Ahli Yang Berhormat Sibuti...

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Yang Berhormat Menteri...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kapar bangun, Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Kapar ada lagi, untuk yang lain.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Bukan, bukan. Sebelum itu. Yang tadi.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang mana?

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Untuk jalan raya tadi. Boleh?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, sila Yang Berhormat.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya telah merujuk tiga jalan secara khusus dalam perbahasan saya tempoh hari dan dikaitkan bahawa setiap kali kita merujuk kepada kementerian, jawapannya yang diberikan adalah dana tidak mencukupi. Saya dengar dengan teliti jawapan daripada Yang Berhormat Menteri. Masalahnya sekarang, jalan-jalan yang saya tekankan dalam perbahasan saya mengakibatkan berlakunya kemalangan, kerosakan kepada kereta dan sebagainya.

So, saya rasa satu penekanan khusus perlu diberikan kepada tiga jalan raya yang saya tekankan dalam perbahasan saya iaitu Jalan Tap, Jalan Bandar Sultan Sulaiman dan Jalan Kapar. Saya minta pertimbangan daripada Yang Berhormat Menteri. Termasuk lampu-lampu isyarat. Akan tetapi, kawasan jalan raya itu memang teruklah tempoh hari bila saya bawa dalam perbahasan saya. Minta pertimbangan yang terbaik daripada Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Seperti yang saya katakan tadi, perihal apa-apa jalan sama ada penyelenggaraan, penambahbaikan dan jalan-jalan baru, kita bergantung banyak dengan peruntukan yang diberikan. Bila peruntukan diberikan, sudah pasti kita akan ikutkan susunan keutamaan keadaan jalan yang telah dibuat. Sebab itu untuk kontrak-kontrak baru berhubung kait dengan penyelenggaraan jalan, apa yang kita lakukan ialah untuk menambah baik supaya jalan-jalan ini akan ditadbir urus berasaskan kepada *performance based contract*, dengan izin. Maknanya, kita akan mengambil *database* semua jalan di seluruh Malaysia, jalan persekutuan, dan dari situ nanti kita akan kaji dari segi hayatnya, dari segi kedudukan jalan itu dan kita akan membuat penyelenggaraan terutamanya *upgrading*, dengan

izin, berdasarkan keutamaan tersebut supaya *the life cycle* jalan itu akan dapat dikekalkan dengan keadaan yang lebih baik.

Ahli Yang Berhormat Sibuti mengemukakan cadangan alternatif bagi pelaksanaan Fasa 2, Lebuhraya Pan Borneo dari Miri ke Limbang sekiranya ada kekangan dengan negara Brunei Darussalam iaitu melalui Marudi, Baram dan terus ke Limbang tanpa melalui Brunei.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kementerian ini akan mengemukakan cadangan jalan Marudi-Limbang kepada Kerajaan Negeri Sarawak sebagai salah satu daripada cadangan alternatif bagi menghubungkan Sabah dan Sarawak. Dalam hal ini juga, hasrat asal cadangan pembinaan Lebuhraya Pan Borneo untuk berfungsi sebagai jalan menghubungkan *Trans Borneo* perlu diambil kira. Walau bagaimanapun, cadangan alternatif ini akan dikaji dari segi teknikal, impak serta kos sebelum sebarang keputusan dibuat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Sibuti bangun, Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ini berkaitan dengan Pan Borneo juga.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Sibuti dulu.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Sibuti.

Tuan Haji Ahmad Lai bin Bujang [Sibuti]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Saya telah melawat beberapa kawasan di Lebuhraya Miri-Bintulu. Nampaknya kerja-kerja mereka untuk menambah baik jalan Pan Borneo sudah bermula di kiri kanan jalan sepanjang jalan yang saya lalui dari Simpang Bekenu ke Simpang Niah. Sudah pun berjalan dengan baik dan lancar.

Saya mengharapkan oleh kerana jalan raya ini adalah penting bagi rakyat di kawasan saya di luar bandar untuk membawa semua hasil perolehan mereka terutama sekali sawit mereka untuk dapat membawa ke tempat peraih buah sawit, bolehkah tidak Yang Berhormat Menteri mempercepatkan rundingan supaya jalan raya terus ke Brunei itu untuk menambah ekonomi masyarakat kita di luar bandar? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat Sibuti. Sememangnya perundingan dengan Kerajaan Brunei sedang rancak dijalankan. Ada beberapa siri mesyuarat telah dijalankan.

■1450

Cuma ia juga melibatkan Kementerian Dalam Negeri, khususnya berhubung kait dengan Imigresen. Seperti mana kita sedia maklum, kalau kita hendak melalui Brunei, kita sekurang-kurangnya cop sebanyak 14 kali passport kalau hendak ke Sabah. Jadi, sebab itu ini melibatkan hubungan dua buah negara. Jadi, ia dikendalikan oleh KDN dan diharapkan akan ada persetujuan supaya satu kaedah baru akan dapat digunakan untuk mengurangkan cop passport itu tadilah, itu salah satu. Sudah pasti walaupun kita akan membuat lebuhraya melalui Brunei, kalau diputuskan sedemikian, kita tidak akan mengetepikan cadangan alternatif tadi. Kita akan terus berbincang dengan kerajaan negeri dan kalau difikirkan memang diperlukan

dan adanya kelulusan di peringkat Kerajaan Persekutuan untuk memberi peruntukan dana pembangunan, maka *insya-Allah* kita boleh laksanakan. Oleh sebab jalan tersebut memang sudah ada, Jalan Jiwa Murni yang boleh di naik taraf menjadi jalan sekurang-kurangnya R3. Ya, Yang Berhormat Kota Kinabalu.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Soalan satu saya ialah, Yang Berhormat Menteri, untuk makluman Yang Berhormat Menteri benar kah peruntukan sebanyak RM165 juta digunakan untuk membina tujuh kilometer jalan raya Pan Borneo di Lahad Datu yang dirasmikan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri baru-baru ini? Berapakah panjang sebenarnya jalan raya yang dibina dengan peruntukan RM165 juta ini? Sekian, terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, sekali lagi saya kira satu isu baru dibangkitkan. Walau bagaimanapun, kos sesuatu projek bergantung bukan sahaja dengan kilometernya, kita kena melihat satu, rupa bentuk muka bumi. Mungkin tujuh kilometer, kalau ia mempunyai jambatan yang banyak, sudah pasti kosnya lebih tinggi. Kalau hanya sekadar jalan, berbeza lah kosnya. Oleh sebab itu apa yang kita buat ialah apa sahaja projek yang dilaksanakan, ia ada melalui proses. Proses konsultan yang akan membuat kajian, bukan sahaja setakat kajian untuk membuat *engineering plan* tetapi mereka kena membuat SI, mereka kena buat kajian-kajian lain sebelum mereka dapat sampai kepada satu *design* untuk menentukan kadar harga. Banyaklah perkara lain, termasuklah pampasan tanah kena digantikan, berapa banyak tanah diambil. Pampasan bergantung kepada di mana kedudukan tanah tersebut. Adakah di bandar? Adakah di luar bandar? Harganya berbeza.

Jadi, saya tidak dapat menjawab secara spesifik apa yang dipersoalkan tersebut tetapi yakinlah bahawa prosedur kerajaan, termasuklah dalam proses kita membuat Pan Borneo ini, ia ada jawatankuasa yang telah ditubuhkan, yang dipengerusikan oleh Setiausaha Kerajaan Negeri Sabah untuk *Tender Committee* dan juga polisi. Kita ada jawatankuasa teknikal yang mengkaji, malahan kita juga akan melantik apa yang dikatakan ICE iaitu *Independent Checker Engineer* yang akan *check* balik setiap kerja untuk memastikan bukan sahaja standard tetapi juga pematuhan dari segi sudut kewangan. Ini semua dilaksanakan dan secara terbuka. Kalau Yang Berhormat berminat, bolehlah datang, boleh kita *check* secara detil apa sahaja Yang Berhormat suarakan.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: [Bangun]

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Jadi, saya berhasrat hendak meneruskan Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri tidak bagi jalan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Isu seterusnya ialah...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Boleh saya tambah sikit Yang Berhormat Menteri? Boleh saya tambah sikit? Saya sangat terkejut kerana RM160 juta hanya untuk tujuh kilometer. Jadi, saya mahu tanya detil, itulah saya harap Yang Berhormat Menteri

bagi satu- atau jawapan bertulislah dengan detil apa yang *costing RM165 million* untuk tujuh kilometer.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya sudah jawab secara umum tadi...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ada jambatan kah atau apalah. Apa sahaja lah, kau tengok sanalah.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Jambatan untuk apa? Berapa koslah? Kami mahu pastikan kerana rakyat pun bingung kenapa begitu mahalunya ini jalan tujuh kilometer sahaja.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Sekian, terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat suarakan itu saya sudah jawab secara umum, sebab itu saya kata kalau Yang Berhormat hendakkan detil boleh datang berjumpa saya, kita boleh bentangkan secara terperinci apa sahaja Yang Berhormat kehendaki. Oleh sebab dalam Dewan Rakyat ini kita tidak- untuk memberi detil, mungkin banyak persoalan yang perlu kita perelaskan.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Itu boleh Tuan Yang di-Pertua, saya boleh jumpa sama Yang Berhormat Menteri di dia punya pejabat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya ingin beralih ke isu berkaitan pengurusan lebuhraya bertol, Yang Berhormat Tasek Gelugor turut membangkitkan. Yang Berhormat Tasek Gelugor?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Tasek Gelugor?

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Tidak ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tidak ada dalam Dewan Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya akan jawab secara bertulis. Akan tetapi cuma hendak menyentuh sedikit, hendak memberi penjelasan. Ada beberapa isu yang dibangkitkan, khususnya apa yang berlaku di Plaza Tol Changkat Jering pada 18 Mac. Ini diuar-uarkan dalam *social media*. Di mana kegagalan diakibatkan oleh kerosakan elektrik yang telah menyebabkan alat perlindungan ataupun *protection device* memutuskan bekalan elektrik kepada peralatan kutipan tol di semua lorong tol yang mengakibatkan keseluruhan peralatan tol telah tidak berfungsi. Dalam kejadian seperti ini walaupun bekalan elektrik dari TNB dan juga bekalan sokongan seperti jana kuasa tunggu sedia atau *standby generator set*, dan juga sistem bekalan tanpa gangguan atau *uninterruptable power supply system* (UPS) berada dalam keadaan baik, namun bekalan elektrik tidak akan sampai ke peralatan tol di lorong memandangkan talian telah diputuskan.

Untuk meneruskan operasi kutipan tol, alat bantuan tambahan iaitu alat mudah alih yang dinamakan sebagai *pidion*- "P-I-D-I-O-N", terpaksa saya eja supaya pencatat lebih dapat memahami- telah digunakan. Transaksi menggunakan *pidion* ini mengambil masa yang lebih

panjang dan berkemungkinan akan menyebabkan berlakunya kesesakan di lorong tol. Malah, sekiranya kerja pembaikan mengambil masa yang panjang, kesesakan akan menjadi lebih teruk. Bagi mengatasi perkara ini, pihak kementerian melalui Lembaga Lebuhraya Malaysia (LLM) telah mengarahkan semua syarikat konsesi lebuhraya agar mengambil langkah-langkah penambahbaikan dan melihat semula prosedur operasi standard bagi mengelakkan perkara ini daripada berulang. Antara tindakan yang perlu dilakukan ialah dengan membuat pengubahsuaian ke atas litar perlindungan elektrik agar hanya litar elektrik yang bermasalah sahaja yang diputuskan dan membolehkan peralatan tol di lorong-lorong lain terus berfungsi. Dengan pengubahsuaian ini, kesan kerosakan pada operasi kutipan tol akan dapat diminimumkan.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Hulu Langat mengutarakan isu kesesakan selepas Plaza Tol Sungai Besi di Lebuhraya Utara-Selatan. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kesesakan selepas Plaza Tol Sungai Besi arah ke Kuala Lumpur berpunca daripada pertembungan trafik yang sangat tinggi dari laluan MRR2 sama ada dari arah Shah Alam ataupun dari arah Cheras di persimpangan bertingkat Lebuhraya Kuala Lumpur-Seremban. Kesesakan ini berlaku pada waktu puncak di sebelah pagi sehingga sampai ke kawasan berhampiran Plaza Tol Sungai Besi dan jumlah trafik yang tinggi ini telah menyebabkan kenderaan di seksyen Lebuhraya Sungai Besi ke Kuala Lumpur bergerak perlahan. Bilangan kenderaan baru yang sentiasa meningkat saban hari diikuti dengan pembangunan yang pesat di kawasan sepanjang lebuhraya adalah antara faktor yang menyebabkan kesesakan. Tuan Yang di-Pertua, sila Yang Berhormat Hulu Langat.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Penjelasan sedikit.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri atas penjelasan itu. Akan tetapi saya ingin sedikit penjelasan hasil inovasi yang dibuat iaitu pertukaran daripada manual kepada semua kutipan elektronik, apa dia kesan baik kepada lebuhraya lah? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sudah pasti untuk masa ini ianya...

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Yang Berhormat Menteri, berkaitan.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Berdasarkan kepada jawapan Yang Berhormat Menteri, kita tahu di mana hubungan lalu lintas, jumlah kereta yang menggunakan Lebuhraya PLUS semakin hari semakin naik sebab itu mengakibatkan kesesakan lalu lintas. Bagaimanapun saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri.

Sejak perjanjian konsesi *PLUS Highway*, daripada jumlah kos pembinaannya lebih kurang RM5.4 bilion yang daripada *soft loan* yang ditawarkan oleh kerajaan. Jumlah kutipan tol sudah melebihi, mengikut jawapan Parlimen RM35 bilion. Bermaksud, sebenarnya *PLUS Highway* telah pun mengambil balik segala modal dan juga keuntungan yang munasabah. Maka, soalan saya kepada Yang Berhormat Menteri, selain daripada setiap tiga tahun kita

membenarkan ia naik harga dan jika tidak, kerajaan terpaksa menggunakan duit cukai kita untuk bayar pampasan. Adakah menjadi dasar kementerian supaya lebuhraya tol *PLUS Highway* ini semakin hari mengamalkan skala *charge* yang menurun, bukan sebaliknya naik. Sehingga satu hari, konsesi tidak dipanjangkan dan rakyat Malaysia dapat menikmati Lebuhraya PLUS secara percuma ataupun dengan kutipan tol secara minimum kerana sudah cukup masa.

■1500

Kita bandingkan dengan negara-negara maju yang lain. Konsesinya paling panjang 20 tahun, Malaysia ini telah dilanjutkan. Dulu 30 tahun, sekarang dilanjutkan sampai 2038, bermaksud 50 tahun PLUS kena kutip tol. Ini adalah amat tidak adil kepada rakyat yang telah pun lebih lima dekad membayar tol sepanjang masa dari generasi ke generasi. Maka saya membawa hasrat rakyat kepada Yang Berhormat Menteri yang budiman, sudikah kementerian supaya menimbang semula dan *to renegotiate the whole* konsesi *agreement* supaya kita ada lebuhraya PLUS yang *free* daripada tol, bebaskan rakyat. Sekian, terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua, seorang lagi yang tidak mengikut peraturan sebab ini satu lagi isu baru yang dibangkitkan tetapi isu ini pun sebenarnya isu lama yang telah banyak kali dijawab di dalam Dewan Rakyat. Pertama sekali, kita memang sedang melihat dan mengkaji balik semua konsesi yang berhubung kait dengan lebuhraya.

Kedua, berhubung kait dengan apa yang dikatakan tadi. Kita kena ingat bahawa PLUS dulu kalau mengikut konsesi yang lama, kadar tol tidak akan sama dengan apa yang ada sekarang, sepatutnya lebih tinggi. Akan tetapi disebabkan *negotiation* ataupun perundingan yang telah dilaksanakan oleh kerajaan, maka kadar tol lebih murah daripada apa yang termaktub dalam perjanjian yang lepas.

Ketiga, untuk Lebuhraya Utara-Selatan ini, ada tanggungan baru yang perlu diambil oleh syarikat PLUS termasuklah membesarkan lorong-lorong yang sedia ada sebab jalan sedia ada memang tidak mencukupi. Misal kata sekarang ini daripada tiga lorong, sekarang ini ada empat lorong, ada enam lorong malahan ada yang lapan lorong. Ini semuanya penambahbaikan dilakukan. Jadi siapakah yang bertanggungjawab untuk membesarkan dan memastikan bahawa lebuhraya ini sentiasa ditingkatkan untuk keselesaan dan juga untuk keselamatan pengguna kita.

Ini semua diambil kira malahan kita dah ada jawatankuasa pun untuk melihat supaya perjanjian-perjanjian ini dapat dilihat dan perundingan sedang kita laksanakan. Tanpa mana-mana pihak membawa pun, memang kerajaan bersedia untuk melihat. Saya beralih kepada Yang Berhormat Kapar yang mengutarakan...

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Indera Mahkota. Jalan tol sama juga, Indera Mahkota.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya belum jawab lagi pada Yang Berhormat Hulu Langat. Berhubung kait dengan *electronic system*, ia telah membantu sekurang-kurangnya untuk mempercepatkan laluan di *electronic system* terutamanya. Akan tetapi bila waktu puncak,

masalahnya ialah berlaku *back flow*, dengan izin. *Back flow* ini disebabkan bila orang dah masuk ke bandar, di kawasan bandar banyak *traffic light*, banyak persimpangan. Jadi perjalanan trafik makin perlahan. Bila makin perlahan, ia akan menyebabkan orang hendak masuk ke bandar ini makin lambat. Jadi sebab itu seolah-olah berlakunya *traffic congestion* di tol-tol tersebut. Ini berlaku banyak di *highway* termasuklah di LDP, di banyak tempat termasuklah di Tol Jalan Duta sebab bila kita masuk ke Jalan Duta, di Jalan Duta banyak dah kenderaan terhenti.

Jadi disebabkan itulah, maka kita kena melihat dan berunding sebenarnya dengan semua majlis perbandaran tempatan sama ada DBKL, MPPJ dan sebagainya untuk kita melihat secara lebih holistik iaitu pendekatan menggunakan ITS. ITS ialah *intelligent transport system* di mana *traffic light* di antara semua tempat ini boleh diintegrasikan supaya pengurusan trafik ini lebih efektif dan lebih efisien. Ini serba sedikit boleh membantu. Kita sudah pun menubuhkan unit dalam kementerian kita, Jawatankuasa ITS dan kita sudah pun mengadakan woksyp dan seminar yang pertama untuk perundingan di antara semua kementerian dan juga majlis perbandaran. Ini supaya kita dapat melihat bagaimana koordinasi di antara lebuh raya, jalan perbandaran, jalan negeri dapat diintegrasikan dengan lebih baik dengan sistem *traffic light* yang lebih *smart*.

Ini termasuk juga dengan perancangan di setiap bandar sebab itu salah satu yang kita buat dulu ialah untuk mengkaji sistem perhubungan darat yang lebih baik termasuklah dalam bandar ini untuk kita adakan jaringan lebuh raya yang boleh *disperse traffic* dengan lebih efisien. Jadi sebab itu kita mengadakan adanya *inner ring road*, *outer ring road*, *middle ring road* dan sebagainya dan kita akan buat *spoke* supaya orang lebih cepat hendak keluar dan masuk dengan pilihan-pilihan yang lebih banyak lagi. Itu perancangan masa depan yang kita buat dan kita sedang merangka, melihat kepada *master plan* ini dan diharapkan akan dapat kerjasama yang lebih baik daripada setiap kerajaan negeri dan juga PBT sebab kalau kita sahaja buat perancangan tanpa sokongan daripada PBT, ia tidak dapat dijayakan dengan jayanya. Yang Berhormat Sandakan, ini isu barukah?

Tuan Wong Tien Fatt @ Wong Nyuk Foh [Sandakan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Menteri. Saya hendak tanya satu sahaja, apakah standard untuk jalan raya di Sabah, ia punya muatan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ini saya dah beralih kepada lebuh raya sebenarnya Yang Berhormat.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Berkaitan dengan tol apa Yang Berhormat Menteri jawab.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Hendak bagi Yang Berhormat Indera Mahkota Yang Berhormat?

Tuan Wong Tien Fatt @ Wong Nyuk Foh [Sandakan]: Ini berkaitan dengan lebuh raya.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Kalau Lebuhraya Pan Borneo, kita dah maklumkan malahan di umum bahawa Lebuhraya Pan Borneo adalah R5.

Tuan Wong Tien Fatt @ Wong Nyuk Foh [Sandakan]: Seluruhlah, Yang Berhormat Menteri sebab kita yang selalu bangkit sebab kita punya jalan raya di Sabah, dia punya muatan terhad *only* sampai 38 tan yang disebabkan kita punya pengangkutan lori itu tidak boleh meningkat dia punya *tonnage*. Kita mahu tahu, apa standard yang sekarang Sabah baru, lebuh raya atau jalan raya yang dibina. *What is the muatan that can carry the weight?*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri, tidak payah jawab. Jawab bertulis kalau hendak jawab Yang Berhormat. Isu baru.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Ini isu yang sama yang dijawab oleh...

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya akur Tuan Yang di-Pertua. Sila Yang Berhormat Indera Mahkota.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: ...Yang dijawab oleh Yang Berhormat Menteri tadi berkenaan dengan lebuh raya yang bertol. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak minta Yang Berhormat Menteri *rationalize* keadaan yang sedemikian. Saya ingat ada satu tol, kalau tidak silap saya tol *Damansara exit*. Mula-mula dibina, dia hanya caj 60 sen satu kenderaan lalu, 60 sen sahaja. Akan tetapi makin lama makin banyak kereta, kalau dulu ini hipotetikal kes, kalau dulu 100,000 buah kereta, dia caj 60 sen. Kemudian lama-lama-kelamaan dah, ini hipotetikal, satu juta kereta lalu. Tiba-tiba dia naik tol itu RM1.60. Apa rasional dalam isu ini Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Mungkin Yang Berhormat boleh tanya mantan Perdana Menteri yang dulu yang memperkenalkan konsep ini. Apa yang kita teruskan ialah apa yang telah dipersetujui lama dahulu. Konsep pendekatan tol di Malaysia ataupun konsesi lebuh raya di Malaysia ialah berasaskan bukannya diberi pada satu kadar harga yang tinggi terus tapi ia dibuat berdasarkan tempoh tahun, *projection of traffic*, kemudian mereka dibenarkan kenaikan mengikut perjanjian, ada yang dibenarkan tiga tahun, lima tahun dan tujuh tahun sebab kalau kita hendak benarkan satu harga boleh tetapi awal-awal dah kena harga tinggi. Akan tetapi di Malaysia ia dibenarkan *gradual increment* supaya ia dapat menampung dan pada masa yang sama tidak membebankan rakyat kita. Ini pendekatan di Malaysia.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Terima kasih, saya faham. Hanya saya terkeliru masa 100,000 buah kereta lalu 60 sen, bila sejuta kereta lalu RM1.60. Akan tetapi kalau dah Yang Berhormat Menteri macam itu, saya faham lah.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Shah Alam bangun Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Boleh saya beralih?

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Mengenai tol juga. Menteri ada sentuh tadi, terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya mendengar dengan teliti apa yang dijawab oleh Yang Berhormat Menteri yang mengatakan bahawa semua persoalan yang berhubung dengan kadar tol, berhubung dengan perjanjian,

semuanya telah diambil kira oleh pihak kerajaan bila diadakan rundingan. Apa yang berlaku ialah kadar yang dikenakan akhirnya tidak setinggi yang seperti mana yang terkandung di dalam perjanjian asal.

Saya merasakan masalah yang kita hadapi Yang Berhormat Menteri ialah bahawa tidak ada ketelusan Tuan Yang di-Pertua. Oleh kerana tidak ada ketelusan, maka kita tidak tahu apa yang sebenarnya, sebab-sebab mengapa perjanjian konsesi yang asalnya 30 tahun, dah habis 30 tahun lepas itu dilanjutkan lagi 20 tahun dan sebagainya. Lalu bila benda ini semua dilakukan secara di belakang tabir, *cloak and dagger*, saya rasa kerajaan telah gagal untuk meyakinkan rakyat bahawa kepentingan rakyat itu telah diambil kira. Saya mengharap bahawa persoalan ketelusan dalam perundingan, dalam soal menetapkan kadar, dalam soal menentukan tempoh waktu konsesi yang dilanjutkan dan sebagainya biarlah ia telus dan semua orang boleh nampak dan orang boleh yakin bahawa sebenarnya kerajaan telah menunaikan tanggungjawabnya terhadap rakyat. Saya harap Yang Berhormat Menteri boleh...

■1510

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, soalan sama yang dikemukakan oleh Yang Berhormat Taiping, Yang Berhormat dan telah pun dijawab.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Itulah. Ini persoalan baru juga. Mungkin Yang Berhormat Shah Alam pun boleh tanya bagaimana berlaku di Penang dengan terowong dasar laut dan sebagainya, mungkin mereka pun tidak berapa tahu.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Saya tanya Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya beralihlah, Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Saya tanya Yang Berhormat Menteri benda yang betul sahaja.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ahli Yang Berhormat Kapar mengutarakan kajian had laju di lebuh raya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kriteria penetapan had laju kenderaan di jalan raya dan lebuh raya ini ditentukan oleh faktor-faktor seperti reka bentuk geometri jalan, kepadatan aliran trafik, aliran keluar masuk dan tahap risiko kemalangan. Di samping itu, aspek keselamatan pada pengguna jalan raya lain juga merupakan antara faktor utama dalam menentukan had laju di sesuatu lokasi seperti di kawasan berkepadatan tinggi, misalnya kawasan kampung dan taman yang melibatkan pengguna motosikal dan penjalan kaki, susur keluar masuk simpang, laluan mendaki, kawasan angin lintang dan sebagainya. Oleh itu untuk mengurangkan risiko kemalangan, had laju di kawasan-kawasan itu perlu dikurangkan berbanding had laju kebangsaan untuk lebuh raya, untuk Jalan Persekutuan iaitu 90 kilometer sejam. Secara kesimpulannya, merujuk kepada faktor-faktor di atas, adalah tidak sesuai dinaikkan had laju kebangsaan di Jalan Persekutuan iaitu 90 kilometer sejam.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, hasil kajian mendapati kenaikan had laju lebih tinggi dari had laju kebangsaan iaitu 110 kilometer sejam. Di lebuh raya pula mempunyai risiko kemalangan yang tinggi dan oleh itu juga didapati juga tidak sesuai dinaikkan had laju di lebuh raya. Kadar had laju yang diwartakan di jalan raya dan lebuh raya di negara ini bertujuan untuk

memastikan tahap keselamatan semua pengguna jalan raya secara keseluruhan. Okey, Yang Berhormat Kapar?

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya dengar jelas. Saya terima baik jawapan daripada Yang Berhormat Menteri. Namun begitu, had laju ini bukan had laju yang terkini. Saya rasa *gap* untuk menentukan ini tahun 80-an. Kalau boleh- *correct me if I'm wrong*. Bila kali terakhir kita mengkaji had laju ini terutamanya di lebuh raya? Oleh sebab saya membawakan pendirian dan pandangan saya tempoh hari di mana *first lane, the fast lane*, kereta gerak terlalu *slow* walaupun tidak ada kereta, siang hari, bukan keadaan hujan.

Saya ambil pandangan daripada Yang Berhormat Menteri di mana ada risiko kemalangan. Saya setuju. Akan tetapi pada waktu yang sama dengan kehebatan kereta kini berbanding tahun 80-an, *I* rasa aspek itu perlu dikaji semula. Saya tidak suruh menaikkan di kawasan-kawasan kampung dan sebagainya terutamanya di kawasan lebuh raya, jalan raya yang *straight*, jalan raya yang bukan menjunam ke bawah, jalan raya yang boleh dinaikkan. Kerajaan perlu memperhalus tempat-tempat, lokasi-lokasi sebegini untuk kereta jalan dengan lancar tanpa sebarang gangguan.

Persoalan yang perlu diteliti adalah bila kali terakhir kita meletakkan had maksimum ini? Adakah ia berlandas atau selaras dengan keadaan semasa dan keadaan di mana kereta-kereta canggih sedang, *you know* kita gunakan dan sebagainya. Itu penjelasan yang saya tuntut daripada Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid [Lumut]: Tuan Yang di-Pertua, Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Lumut.

Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid [Lumut]: Terima kasih. Yang Berhormat Menteri, saya sudah kemukakan soalan ini dan mendapat jawapan yang lebih kurang sama. Saya perhatikan mutu jalan raya kita, lebuh raya kita lebih kurang mutu jalan raya di Jerman Barat. Jerman Barat tidak ada had kelajuan di lebuh raya ataupun *autobahn*. Boleh kalau saya cadangkan kita cuba naikkan ke 130 kilometer sejam untuk *certain* tempoh. Kita lihat apakah kesan dan akibatnya. Kalau kita, berdasarkan kajian kita boleh dilakukan, kita teruskan. Kalau tidak, kita turunkan balik ke 110 kilometer sejam. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Terima kasih Yang Berhormat Kapar dan Ahli Yang Berhormat daripada Lumut. Apa yang saya katakan tadi, kalau kita hendak ambil contoh Jerman, Jerman pun ada had laju kecuali *autobahn* itulah yang *unlimited*. Siapa hendak pergi *unlimited*, pergi ke satu tempat yang dikatakan *autobahn*, itu tidak ada *speed limit*. Tempat-tempat lain pun ada *speed limit*-nya.

Manakala, kita melihat bahawa dalam konteks had laju ini, bukan sahaja JKR yang akan menetapkan had laju tetapi kita juga bekerjasama dengan Kementerian Pengangkutan melalui JKJR dan juga MIROS yang memberi pandangan dari sudut keselamatannya. Jadi had

laju ini bukan sahaja ditetapkan oleh kita tetapi perundingan. Akan tetapi melihat lebih kepada persoalan keselamatan sama ada *design* jalan kita ini *maximum is actually 120 kilometer per hour*. Akan tetapi ada orang bawa, saya tahu ada orang bawa 200 kilometer per jam.

Misal kata di Lebuhraya LPT 2 yang ditetapkan 110 kilometer per jam dan ada tempat 90 kilometer per jam. Rekod yang pernah kita buat apabila kita rekod dari segi had laju, ada yang bawa lebih 200 kilometer per jam. Oleh sebab itu apabila berlaku kemalangan di Malaysia, kadar kemalangannya agak tinggi melainkan kalau dirundingkan bersama JKJR dan sebagainya kalau dipersetujui maka barulah kita boleh pertimbangkan. Akan tetapi nanti kita akan maklumkan saranan Yang Berhormat itu juga kepada JKJR dan JKR supaya kita dapat membuat kajian baru berhubung kait dengan had laju ini.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Sekali lagi, terima kasih kerana menerima cadangan ini. Akan tetapi Yang Berhormat Menteri, semua kemalangan yang berlaku, kalau kita rumus dan putuskan bahawa ia adalah kerana kelajuan, saya rasa itu tidak memadai dan tidak mencerminkan situasi sebenar. Banyak lagi sebab-sebab mengakibatkan kemalangan di jalan raya. Itu saya rasa topik kesedaran kepada pengguna jalan raya dan beberapa impak-impak yang lain. Kalau kita bicara hanya tentang kelajuan, saya rasa kelajuan ini bukan satu-satunya punca kemalangan jalan raya. Maka dengan itu, saya minta betul-betul memperhalus dan datang dengan satu cadangan yang terbaik. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Saya memang setuju kelajuan bukan satu-satu sebabnya tetapi kelajuan jugalah boleh menjadi punca utama apabila berlakunya *fatal accident* yang boleh membawa kepada kematian. Ini salah satu penemuan daripada JKJR dan juga MIROS.

Tuan Yang di-Pertua, saya kira saya telah menggulung semua perbahasan yang telah dibangkitkan. Cuma sebelum saya menutup penggulungan ini, saya hendak mengucapkan terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua, Setiausaha Dewan Rakyat...

Dato' Haji Mohd. Zaim bin Abu Hasan [Parit]: Yang Berhormat Parit.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: ...Semua jawatankuasa Parlimen dan juga warga kerja Parlimen, *JKR consultant*, kontraktor dan semualah yang sebenarnya telah memberikan kerjasama yang begitu erat sekali dalam kita menyiapkan Bangunan Parlimen yang begitu baik ini. Saya tahu ada di kalangan kita yang membuat komen dan pandangan, itu untuk menambah baik sebenarnya. Akan tetapi saya ingin menyatakan bahawa kita ibaratkan macam melihat itik. Itik yang cantik berenang di kolam tetapi kerja kakinya yang kuat, ligat di bawah itu kita tidak nampak. Itulah yang berlaku di Parlimen ini.

Di *back room* kita, yang mengawal semua ini, sebenarnya banyak yang menyokong untuk memastikan perjalanan Dewan kita dengan sempurna sekali. Saya mengucapkan terima kasih kepada semua mereka.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Sudah habis, Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sudah habis sebenarnya. Saya hendak menggulung.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Itu penggulangan, Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Bukan, bukan. Tanya tentang Parlimen.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Habis. Duduk Yang Berhormat.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Ini sahajalah penjelasan yang dapat saya berikan mengenai isu-isu yang telah dibangkitkan sepanjang perbahasan.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Saya mahu tanya tentang bilik media. Kenapa letak di bawah...

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Sekali lagi saya mengucapkan ribuan terima kasih.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: ...Dan susahkan wartawan kita?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, tidak payah layan, Yang Berhormat. Teruskan Yang Berhormat Menteri.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Ya, betul.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Jadi sekali lagi saya mengucapkan- Yang Berhormat Seputeh, kita sudah ada Jawatankuasa Dewan. Apa sahaja pandangan, memang kita akan bawa kepada Jawatankuasa Dewan yang juga diwakili oleh pihak wakil-wakil daripada setiap parti sebenarnya. Jadi yang menentukan, Jawatankuasa Dewan.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri, teruskan Yang Berhormat.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Yang Berhormat Menteri, tentang Jawatankuasa Dewan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Jadi saya ingin mengucapkan terima kasih...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Sudah, sudah. Tidak kena mengena dengan JKR, Yang Berhormat.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Tentang Jawatankuasa Dewan. Boleh saya mendapatkan kepastian?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri, teruskan.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: No, saya hendak dapatkan kepastian daripada Jawatankuasa Dewan.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Apa-apa pandangan tentang jawatankuasa yang berhubung kait dan mungkin tidak dapat dijawab secara apa, kita akan memberi jawapan secara bertulis termasuklah Yang Berhormat Kapar. Kalau hendak bertanya, selepas ini kita boleh duduk di luar, kita bincangkan.

Tuan Manivannan A/L Gowindasamy [Kapar]: Saya hendak satu kepastian sahaja.

Dato' Sri Haji Fadillah bin Yusof: Oleh sebab saya sudah membuat penutupan sebenarnya, penggulangan kepada hujah saya. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sedikit pemakluman. Ahli-ahli Yang Berhormat suka cita dimaklumkan bahawa bersama-sama kita di Dewan yang mulia ini ialah pegawai-pegawai kanan Iraq yang diketuai oleh *His Excellency Dr. Zamil Al-Obeidi*, Timbalan Menteri Kesihatan Iraq. Kepada Yang Berhormat Dr. Zamil, Dewan ini mengalu-alukan kehadiran mereka ke Dewan yang mulia ini. Semoga dengan kehadiran *His Excellency* dan delegasinya akan mengukuhkan lagi tali persahabatan dan hubungan kedua-dua negara. *Welcome to the Parliament of Malaysia your excellency and delegation.*

■1520

Seterusnya giliran Kementerian Sumber Manusia, sila Yang Berhormat Menteri.

3.20 ptg.

Menteri Sumber Manusia [Dato' Sri Richard Riot anak Jaem]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada 23 Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbahasan Titah Diraja yang menyentuh lima isu utama yang berkaitan Kementerian Sumber Manusia. Segala cadangan, teguran dan komen yang telah dikemukakan amatlah dihargai dan akan diambil perhatian dan tindakan.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Sabak Bernam, Yang Berhormat Sekijang dan Yang Berhormat Hulu Rajang membangkitkan isu latihan kemahiran. Berdasarkan kepada Kerangka Kelayakan Malaysia atau MQF sedia ada, Jabatan Pembangunan Kemahiran (JPK) hanya mentauliahkan program latihan kemahiran tahap satu hingga tahap lima. JPK di masa yang akan datang akan memperluaskan lagi skop pensijilan dari tahap satu hingga tahap lima kepada tahap enam dan ke atas bersamaan dengan program ijazah ke atas. Syarat kemasukan yang minimum ke ILP adalah lulus peperiksaan SPM. Bagi meningkatkan lagi pengambilan pelajar JTM atau Jabatan Tenaga Manusia giat menjalankan pelbagai aktiviti promosi seperti ceramah-ceramah di sekolah, hari terbuka, program-program *outreach* dan hebahan di media massa.

Bagi pelajar lepasan diploma tahun 2016, seramai 200 graduan merupakan 3% dari 6682 graduan ILTJM telah menyambung pelajaran ke peringkat ijazah di empat universiti iaitu *Malaysian Technical University Network* (MTUN), Universiti Teknikal Malaysia Melaka (UTeM), Universiti Malaysia Pahang (UMP), Universiti Malaysia Perlis (UniMAP) dan Universiti Tun Hussein Onn Malaysia (UTHM).

Tuan Yang di-Pertua, di samping itu pelajar-pelajar ILTJM juga digalakkan untuk mengambil sijil profesional sebagai nilai tambah untuk meningkatkan kebolehkeraan kepada pelajar seperti sijil profesional daripada Suruhanjaya Tenaga dalam bidang *electrical*, *The Welding Institute* (TWI) bagi bidang kimpalan, SISCO untuk bidang teknologi maklumat dan sebagainya. Graduan ILTJM turut dilengkapi dengan kemahiran berkomunikasi dalam bahasa Inggeris. Melalui program intensif JTM, *English Proficiency Test* untuk meningkatkan kebolehkeraan atau kebolehpasaran mereka.

Kementerian berkeyakinan penuh pelajar-pelajar yang telah dilatih dan dilengkapi dengan pelbagai kemahiran ini mempunyai kelebihan untuk bersaing di pasaran pekerjaan apabila mereka tamat latihan kelak.

Tuan Yang di-Pertua, bagi soalan Yang Berhormat Hulu Rajang mengenai peluang latihan kemahiran di Sarawak khususnya di kawasan beliau, kerajaan melalui institusi TVET, *Technical and Vocational Education and Training* sama ada awam dan swasta membuka luas peluang latihan kemahiran kepada seluruh rakyat Malaysia tanpa mengira kaum dan status sosial. Sehingga kini terdapat sejumlah 46 pusat bertauliah awam dan 18 pusat bertauliah swasta di seluruh negeri Sarawak. Sebanyak dua pusat bertauliah aktif beroperasi iaitu GIATMARA, *AITC Training Centre* iaitu di Kapit. Sepanjang tahun 2016 seramai 4981 orang pelatih telah mendaftar di pusat bertauliah awam dan seramai 3102 orang pelatih bagi pusat bertauliah swasta iaitu untuk seluruh negeri Sarawak.

Tuan Yang di-Pertua, di bawah Kementerian Sumber Manusia, kerajaan telah membina tiga buah institut latihan di Sarawak iaitu satu ILP di Kota Samarahan, kedua ILP di Miri dan ketiga, ADTEC di Bintulu. Ketiga-tiga institut yang beroperasi di bawah Kementerian Sumber Manusia mampu untuk menampung seramai 2000 orang pelajar pada satu-satu masa berserta dengan kemudahan asrama. Bagi tujuan meningkatkan lagi pengeluaran tenaga mahir di negeri Sarawak, pembinaan sebuah lagi Institut Latihan Perindustrian (ILP) telah diluluskan untuk dibina di daerah Serian oleh kerajaan iaitu di dalam Projek Pembangunan di bawah Rancangan Malaysia Kesebelas dengan kapasiti latihan 600 pelajar.

Tuan Yang di-Pertua, saya pergi kepada peluang pekerjaan, pemberhentian dan hak pekerja. Yang Berhormat Simpang Renggam, Yang Berhormat Semporna, Yang Berhormat Jasin, Yang Berhormat Batu Pahat, Yang Berhormat Tanah Merah, Yang Berhormat Pasir Mas, Yang Berhormat Beruas telah membangkitkan ketidaksepadanan peluang pekerjaan dan pengangguran. Kementerian Sumber Manusia melalui jabatan-jabatan dan agensi di bawahnya telah merangka dan melaksanakan inisiatif-inisiatif seperti berikut:

- (i) Program Penyesuaian Kerjaya (2PK) iaitu bagi membantu meningkatkan kemahiran *soft skill* dan *interpersonal skill*;
- (ii) menyediakan kemudahan pinjaman melalui Perbadanan Tabung Pembangunan Kemahiran (PTPK);
- (iii) *Graduates Enhancement Programme For Employability* (GENERATE), *Rural Area Initiative Support Employability* (RAISE); dan *1Malaysia Outplacement Centre* (1MOC) di Pembangunan Sumber Manusia Berhad.
- (iv) mengukuhkan dan memperkasakan Program Skim Latihan Dual-Nasional (SLDN);
- (v) Program Pekerja dan *Future Workers* oleh PTPK;
- (vi) Program Skim Latihan 1Malaysia (SL1M) oleh Unit Perancang Ekonomi dengan kerjasama *JobsMalaysia* di bawah Jabatan Tenaga Kerja iaitu sebuah jabatan di bawah Kementerian Sumber Manusia;

- (vii) penganjuran Karnival Pekerjaan yang bertujuan sebagai platform bagi para pencari kerja dan majikan untuk bertemu secara terus;

■1530

- (viii) kerjasama kebolehpekerjaan kementerian dengan industri, Institusi Pengajian Tinggi Awam (IPTA) dan juga IPTS termasuk kolej swasta, Kolej Komuniti;
- (ix) menaik taraf portal *JobsMalaysia* bertujuan proses pandangan yang tepat, maklumat yang interaktif dan *facelift* yang lebih menarik;
- (x) penubuhan pusat kerjaya *JobsMalaysia Centre* di *Urban Transformation Centre* (UTC) di sembilan buah UTC serta Pusat Maklumat Kerjaya atau *Career Information Centre*; dan
- (xi) mengadakan aktiviti lawatan keperluan guna tenaga ke industri untuk mengesan dan membantu majikan mengisi kekosongan mereka.

Bagi delegasi dari Iraq, *thank you very much for your presence*.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya saya pergi ke isu pemberhentian pekerja MAS. Yang Berhormat Kalabakan dan Yang Berhormat Semporna membangkitkan isu mengenai tindakan pemberhentian pekerja oleh *Malaysian Airlines System* (MAS). Berkuat kuasa 31 Ogos 2015, MAS telah melaksanakan tindakan pemberhentian kerja ke atas 80,574 orang pekerja. Penubuhan entiti baru iaitu *Malaysia Airlines Berhad* (MAB) bagi mengambil alih MAS merupakan sebahagian daripada pelaksanaan pelan pemulihan MAS.

Seramai 12,973 orang pekerja telah ditawarkan bekerja dengan syarikat baharu MAB ini. Manakala, seramai 5,830 pekerja telah ditamatkan pekerjaan. Seramai 240 orang pekerja telah menolak tawaran bekerja dengan MAB. Pusat Pembangunan Korporat (CDC) telah ditubuhkan oleh Khazanah Nasional Berhad mulai 1 Jun 2015. Penubuhan CDC ini adalah bertujuan untuk membantu kakitangan MAS yang tidak ditawarkan pekerjaan dengan *Malaysia Airlines Berhad*, mendapat latihan semula bagi memudahkan mereka mendapat pekerjaan baru.

Sehingga kini, seramai 2,400 pekerja telah mendaftar untuk mengikuti program yang ditawarkan oleh CDC. Yang Berhormat Semporna juga membangkitkan isu peluang pekerjaan di Petronas. Berdasarkan rekod Jabatan Tenaga Kerja sebuah jabatan di bawah Kementerian Sumber Manusia, sehingga tahun 2016 tenaga kerja yang bekerja di bawah Petronas adalah seramai 31,184 orang meliputi pelbagai kaum dan kategori. Dalam pada ini, maklumat terperinci kalau diminta oleh Yang Berhormat Semporna kita boleh berikan.

Seterusnya tenaga kerja, tadi ada di antara Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat menggulung perbahasan, ada orang yang bertanya tentang perlindungan atau tentang cuti bersalin. Maka, seterusnya Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Ampang, Yang Berhormat Bagan dan Yang Berhormat Batu Kawan membangkitkan isu 'wanita dalam pekerjaan'. Melalui perundangan yang sedia ada...

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Yang Berhormat Menteri, sedikit, berkenaan dengan tenaga kerja. Terima kasih Yang Berhormat Menteri, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Salah satu daripada *target* utama dalam Pro Plan Transformasi Nasional yang diutarakan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri, adalah untuk memastikan jumlah guna tenaga di pasaran domestik, mempunyai kurang daripada 15 peratus pekerja-pekerja asing yang jelas *flooded the domestic market* sekarang.

Apakah rancangan kementerian untuk memastikan di mana jumlah yang kita ada sekarang, seperti yang kita selalu sentiasa ulang-ulang di Dewan yang mulia ini. Walaupun pelbagai Program Pemutihan telah dilakukan, negara kita masih dijangka mempunyai 2 juta pekerja-pekerja asing tanpa izin dan ada lagi 2 juta lebih, pekerja-pekerja asing yang datang dari Bangladesh, Myanmar, Indonesia, Nepal dan lain-lain yang mempunyai permit kerja.

Maka amatlah penting sekali, Wawasan 2020 cuma tinggal tiga tahun lagi dan Plan Transformasi Nasional kita, memang jelas memperuntukkan jumlah guna tenaga kerja ini pekerja-pekerja buruh asing yang tidak mempunyai kemahiran atau pun berpendidikan tinggi dikurangkan jumlahnya dan sebaliknya jumlah guna tenaga yang berkemahiran tinggi dan berpendidikan tinggi ditambahkan jumlahnya. Apakah setakat ini rancangan dan langkah-langkah yang akan dilakukan oleh kementerian untuk memastikan wawasan Transformasi Nasional ini tercapai dan bukan hanya tinggal angan-angan Mat Jenin sahaja? Sekian, terima kasih.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: *Point* yang sama Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Menteri, *just the same point*, dengan izin. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua, saya tertarik dengan apa yang dinyatakan oleh Yang Berhormat tadi. Bahawasanya, hari ini kita nampak seperti mana yang dinyatakan tadi lebih daripada 4 juta pekerja asing dalam negara kita kalau berbanding dengan beberapa juta tenaga buruh kita. Satu angka yang amat tinggi.

Saya berpendapat bahawasanya, ini kerana kita gagal mengadakan *minimum wage* untuk pekerja kita. Pertama, *minimum wage*, saya mohon sama ada boleh atau tidak kerajaan mempertimbangkan untuk mengadakan *minimum wage* yang setimpal dengan keadaan semasa. Keduanya, saya melihat pendatang asing dia orang datang ini dengan sikap dan produktiviti yang tinggi. Jadi bila dia datang, saya melihat mula-mula dia datang seorang lepas itu dua, kemudian daripada tiada benda boleh beli kereta, boleh beli rumah, sedangkan pekerja kita produktivitinya *low*, sikap atau *attitude* pun sangat negatif.

Jadi saya nak mintalah kalau boleh dengan kerajaan kita mempertingkatkan latihan untuk produktiviti bagi pekerja-pekerja yang kemahiran rendah. Keduanya, *how to change, dengan izin*, Tuan Yang di-Pertua, *attitude* (sikap) sebab ada pepatah mengatakan, "*It is an attitude, not aptitude that determines the all altitudes*" Sikap pekerja kita itu saya rasa sambil lewa dan boleh tidak kita adakan satu gerakan bagi menyedarkan mereka untuk bekerja secara produktivitinya tinggi dan *attitude* yang benar, dan boleh tidak kita menggubal satu dasar untuk mengehadkan pekerja-pekerja asing bertingkat-tingkat yang munasabah? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Yang Berhormat dari Taiping dan Yang Berhormat dari Indera Mahkota. Yang Berhormat Taiping, sebenarnya saya menggunakan perkataan sebenarnya. Kalau pada tahun lepas, tahun 2015 jumlah pekerja asing di negara ini, di negara kita adalah 2 juta. Pada tahun 2016, telah diturunkan kepada hanyalah 1 juta. Itu yang statistik ada pada kita... *[Disampuk]* 1.8 juta, *we have record the statistic.*

Jadi ini bererti penurunan tidak kurang dari 300,000. Saya tidak mahu memberi angka tentang pekerja asing yang tanpa izin itu, sebab tanpa izin *as far as we know*, dia bukan datang, dengan izin, *and illegal, and at last being illegal. I don't want to talk about illegal.* Jadi satu tentang perkara yang telah dibawa oleh Yang Berhormat Taiping.

■1540

Keduanya dasar kita memang tetap. Kita akan kekal, akan memastikan bahawa peratusan 15% itu hendaklah dikekalkan. Ini bererti dalam *workforce* kita di dalam negara kita ini, kita harus dan akan memastikan bahawa jumlah pekerja asing negara ini tidak melebihi 15%. Kita sedang buat sekarang, *you do your calculation.* Kita mempunyai 14.8 juta *workforce throughout the country.* Jadi kita akan kekalkan.

Mengenai apa yang telah dibangkitkan Indera Mahkota iaitu mengenai **minimum wage**. *Minimum wage* harus diingat kita mempunyai Akta Gaji Minimum. Di bawah Akta Gaji Minimum itu, kita menubuhkan *1 National Wage Consultative Council. National Wage Consultative Council* ini terdiri daripada *stakeholders*, majikan, termasuk para pekerja. Sebelum kita dan di bawah akta ini, kajian atau *review* tentang gaji minimum ini hendaklah dibuat 2 tahun sekali dan kita harus, Majlis Perundingan Gaji Negara (MPGN) harus mengadakan *engagement meeting* dengan *stakeholder*, si majikan, kesatuan sekerja dan sebagainya.

Dalam perkara ini Tuan Yang di-Pertua, perkataan *median wage* diambil kira, *amongst others*. *Median wage* ini adalah kemampuan si majikan itu untuk mengaji para pekerja. Jadi ini adalah antara faktor-faktor yang diambil kira oleh Majlis Perundingan Gaji Negara sebelum kita sampai atau memutuskan gaji minimum untuk negara kita. *And i have to an very interested the person here. I mean to the lady.*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Ampang.

Puan Hajah Zuraidda binti Kamaruddin [Ampang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri saya hendak minta penjelasan tentang dasar 15% pekerja asing, sama ada telah dilaksanakan atau tidak. Saya tidak pasti. Tetapi saya hendak tanya sama ada 15% ini adalah satu angka *blanket* ataupun dikawal mengikut organisasi, industri dan juga syarikat-syarikat.

Kerana saya kalau mengambil kira lawatan saya ke *Forest City* yang mana saya lihat ramai pekerja-pekerja daripada negeri Cina. Jadi saya lihat keseimbangan 15% itu memang jauh ketinggalan la. Maknanya tidak.. saya lihat ramai pekerja daripada Negara China. Adakah polisi ini termasuk atau terpakai apabila seorang.. satu pemaju atau satu syarikat daripada luar yang membawa projek dan sekali dengan pekerja-pekerja sekali daripada negara asal. Jadi,

ada kah itu termasuk dalam angka 15% itu? Kerana kalau ini tidak dikawal, ia akan menggugat tenaga kerja tempatan yang mana banyak belia-belia kita dan banyak orang-orang kita tidak ada pekerjaan dan kena buang kerja dan sebagainya. Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, saya ulangi, dasar kita ialah untuk memastikan bahawa 15%, tidak lebih daripada itu, dari *workforce*. Dari tenaga kerja di seluruh negara kita ini hendaklah hanya 15% ke bawah, boleh lah datang dari negara lain. Dalam perkara ini, saya ingin mengucapkan berbanyak terima kasih kepada Yang Berhormat Ampang kerana telah membawa perkara ini ke dewan yang mulia ini. Sebenarnya saya sendiri pun telah melihat waktu saya membuat pemeriksaan di sebuah kilang di Johor Bahru. Saya nampak 90% dari pekerja di kilang tersebut adalah orang asing. Itu benar berlaku. Tetapi apa yang terjadi ialah syarikat berkenaan, kita telah membuat pemeriksaan berkanun. Apa yang terjadi adalah rakyat tempatan tidak begitu minat untuk bekerja di sektor berkenaan. Tetapi yang penting di sini adalah 15% dari keseluruhan pekerja di seluruh negara, tidak boleh melebihi daripada 15%. *I hope that answer your question.*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Batu Gajah.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Pertama sekali, menteri tidak boleh mencuci tangan mengenai isu pendatang asing tanpa izin ini ataupun pekerja-pekerja yang datang bekerja di negara kita tanpa izin sebab mereka juga menjadi pekerja di negara kita. Jadi bila menteri kata menteri hanya memberitahu statistik mengenai pekerja-pekerja asing yang ada permit dan langsung tidak mahu memberi apa-apa maklumat berkaitan dengan mereka yang tidak ada izin, itu memang tidak boleh diterima. Sebab kita juga hendak tahu, sebenarnya berapakah jumlah di antara mereka yang ada di negara kita yang bekerja tanpa izin. Ini satu perkara.

Kedua, menteri juga ada sebut bahawa lebih kurang 300 ribu orang sudah pun di kurangkan daripada pekerja asing. Saya hendak tahu sama ada ini adalah atas dasar-dasar yang telah dilaksanakan oleh kerajaan ataupun disebabkan oleh penurunan nilai ringgit yang menyebabkan mereka sendiri telah keluar, tidak mahu bekerja di negara kita.

Perkara ketiga yang saya hendak tahu juga menteri, saya hendak minta pencerahan daripada menteri, adakah statistik ini benar bahawa pada tahun 2015 lebih kurang 40 ribu orang telah kehilangan pekerjaan di negara kita. Pada tahun 2016 lebih kurang 50 ribu orang telah kehilangan pekerjaan di negara kita dan pada tahun ini dijangka lebih 50 ribu orang akan juga kehilangan pekerjaan di negara kita. Saya juga minta Yang Berhormat Menteri memberi pencerahan kepada dewan yang mulia ini berapakah jumlah penganggur yang sebenarnya di negara kita dan adakah kita masih menganggap bahawa negara kita mencapai guna tenaga penuh. Minta penjelasan Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima Kasih Yang Berhormat Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu dari Batu Gajah. Cuci tangan? Kita tidak cuci tangan. Saya sebagai Menteri Sumber Manusia tidak cuci tangan. Tetapi apa yang saya sebutkan, apa yang saya maksud tadi ialah oleh kerana mereka adalah *illegal*, maka kita tidak ada angka rasmi mengenai

mereka, berapa orang yang datang? Jadi perkataan cuci tangan, tolong, *don't use it here because* saya tidak pernah mencuci tangan, cuci tangan. Bukan tidak pernah mencuci tangan. [Ketawa]. Sebab saya sendiri telah pergi ke banyak tempat di seluruh negara. Jadi Tuan Yang di-Pertua

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: Menteri, minta sedikit pencelahan, Yang Berhormat Kuala Langat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Yang Berhormat Kuala Langat, walaupun *your friend, I have to answer him first. Minta maaf.* Duduk, nanti saya akan beri. Terima kasih. Ini kawan baik saya. Yang Berhormat Batu Gajah telah menanyakan bagus soalan tetapi jangan lah menggunakan cuci tangan. Ini bererti saya tidak bekerja. *I am a hardworking minister.* [Ketawa].

Soalannya, bilangan pengangguran. Saya pergi ke bilangan pengangguran. *I have the statistic.* Setakat ini bilangan pengangguran di seluruh negara adalah, saya menggunakan perkataan hanya.. 510,800 orang sahaja. Iaitu dari segi peratusannya, *unemployment rate* hanya 3.5%. Kalau kita lihat definisi atau *benchmark* yang telah diberikan oleh OECD, mana-mana negara yang mempunyai *unemployment rate* kurang daripada 4% is *regarded as full employment.* Ini bererti negara kita is *regarded as full employment.* Saya banding dengan Amerika Syarikat sendiri. Amerika Syarikat *unemployment rate* is 6.1%. Jadi saya harap itu menjawab. Oleh kerana ia ada sangkut paut dengan pengangguran saya ingin meneruskan..

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Minta penjelasan Yang Berhormat Menteri

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: meneruskan.. tidak apa..nanti dulu.. i give my ... Kuala Langat.....duduk, duduk

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Yang Berhormat Menteri ini berkenaan pengangguran.....

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: ini mengenai, *no no.. let me finish this first.* Ini banyak minat bagus. Siswazah. Siswazah yang tidak bekerja, iaitu *Quarter 4 / 2016.*

■1550

Siswazah yang tidak bekerja pula adalah seramai 103,224 orang yang tidak bekerja. Siswazah yang sudah pun mempunyai kerja tetapi ingin menukar pekerjaan, mungkin pekerjaan itu tidak sesuai atau ingin gaji yang lebih, adalah berjumlah 100,390 orang.

Maka dengan ini, Tuan Yang di-Pertua, saya pergi kepada kawan saya Yang Berhormat Kuala Langat.

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Saya ada bertanya tentang rasionalnya membuka semua sektor kepada pekerja asing. Saya merujuk kepada pengangguran yang telah pun dikadarkan sekitar 3.5 peratus daripada jawapan Menteri seramai 510,800 orang penganggur, dalam sekitar pada waktu ini. Saya juga merujuk kepada jawapan yang diberikan oleh Menteri Dalam Negeri dalam sektor-sektor yang jumlah pekerja asing ini 1,866,369 orang dalam sektor yang saya nampak yang memberikan peluang untuk pekerjaan 510,000 ini ialah dalam sektor perkilangan di mana

jumlahnya adalah sekitar 648,621 orang pekerja dan juga perkhidmatan sekitar 253,120 pekerja yang berjumlah 901,741 orang.

Kalau kita ambil pendekatan sedemikian, saya nampak 510,000 itu dapat dikurangkan penganggurannya dan diagihkan untuk pekerja tempatan kerana seingat saya, Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri ada mengatakan bahawa sekiranya peluang itu tempatan tidak diberi, tidak ada, jadi jawatan itu boleh dislotkan kepada pekerja asing. Namun, melihat daripada 901,000 ini, saya merayu kepada kementerian supaya melihat sudut ini juga yang membolehkan pekerja pengangguran ini dapat diatasi dengan kadar 3.5 peratus itu dikurangkan lagi seboleh-bolehnya untuk memberi manfaat kepada pekerja tempatan. Apa pandangan Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih di atas pandangan itu. Kita ambil maklum tentang apa yang telah diutarakan oleh Yang Berhormat Kuala Langat. Jadi, tentang sektor-sektor yang mana dibenarkan pekerja-pekerja asing mengambil pekerjaan di situ seperti mana yang telah disebutkan tadi termasuk perkilangan, pembinaan, perladangan, pertanian, perkhidmatan, dan termasuk pembantu rumah, saya dengan sedihnya menyatakan di sini bahawa rakyat tempatan, anak-anak muda kita kurang begitu minat mengambil pekerjaan dalam sektor-sektor yang kita anggap sebagai 3D.

Dan oleh yang demikian, kita semua Ahli Yang Berhormat dalam Dewan yang mulia ini perlu sama-sama mencari jalan untuk menukar *mindset*, minda rakyat supaya mereka lebih cenderung, lebih minat untuk bekerja dengan mengambil pekerjaan-pekerjaan yang kita anggap sebagai 3D itu. *It cannot be done alone by our ministry, it must be the concerted effort from each and everyone of us.* Sebab, untuk menukar *mindset* itu bukan mudah. Bukan mudah. So saya harap itu menjawab Yang Berhormat Kuala Langat. *I know that he is-* tenaga pekerja *is very close to his heart.* Okey, Yang Berhormat Batu

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Terima kasih. Saya setuju perkara 3D ini memang sulit untuk mendapatkan rakyat tempatan untuk melibatkan diri dalam pekerjaan ini. Saya juga setuju *mindset change* itu perlu.

Namun dalam keadaan sekarang, secara tidak rasmi sektor-sektor yang bukan 3D pun diambil alih oleh pekerja asing. Kita tengok hotel, kita tengok *service sector* dan banyak yang tidak dianggap sebagai 3D, mungkin adalah kerana pembayaran gaji yang rendah, ini yang menyebabkan pekerja tempatan tidak berminat. Akan tetapi kalau gaji yang rendah ini yang menyebabkan penghalang, kita sepatutnya ada *solution*. Kita setuju 3D kita terpaksa bergantung kepada pekerja asing tetapi kita harus mengambil satu pendirian yang tegas terhadap sektor yang bukan 3D. Seheinggakan sekarang penjaja pun ramai pekerja asing. So saya agak itu yang kita mohon Menteri mengambil berat.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Menteri, *point* yang sama, Menteri.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Sikit sahaja mahu tambah.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Indera Mahkota ya?

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Di sini sudah lama tunggu.

Dato' Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: *Same point.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Taiping ya.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Saya hendak menambah sedikit tentang apa yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Batu. Saya ingin menjemput Yang Berhormat Menteri pergi melawat ibu kota kita di Jalan Silang atau Jaya Suria sana, ada banyak orang kata dia bandar “*Banglasia*”, bukan Malaysia. Ramai pekerja-pekerja Bangladesh- ha, ini Menteri Wilayah Persekutuan pun tersenyum sipu, dia faham apa yang berlaku sekarang. Ramai. Bukan sahaja mereka pekerja asing, mereka menjadi tauke, pemilik kedai, buka kedai 24 jam. Orang panggil itu bandar Bangladesh, bandar Myanmar. Saya mahu tahu adakah ini dasar kerajaan supaya mereka sekarang ini bukan menjadi pekerja asing tetapi menjadi tauke, berniaga secara terbuka 24 jam. Saya hendak tahu apakah tindakan kerajaan?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Indera Mahkota.

Dato’ Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Yang Berhormat Menteri, saya tertarik dengan dikatakan...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang lain duduk, Yang Berhormat. Yang Berhormat Indera Mahkota ya.

Dato’ Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Ya?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Indera Mahkota. Yang lain duduk. Ramai yang bangun, Yang Berhormat ya.

Dato’ Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Saya berdiri ni... [*Dewan ketawa*]

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, ya, sila, sila.

Dato’ Fauzi bin Abdul Rahman [Indera Mahkota]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, saya sambut baik seruan Menteri dan pengakuan Menteri bahawasanya *there’s something wrong*, dengan izin, *with the attitude of our youngsters*.

Tuan Yang di-Pertua, saya minta jasa baik kementerian kalau boleh membuat satu kajian yang menyeluruh *why*, mengapa sikap anak-anak muda kita, bukan sahaja yang kata Yang Berhormat Batu tadi 3D, yang lain pun yang menjaja, yang berniaga, yang cuci rumput, yang potong rumput pun dia tidak mahu kerja. Saya minta kalau boleh kementerian menjalankan satu kajian *on the attitude of our youngsters* yang tidak mahu bekerja seperti ini.

Dan saya menyokong seruan Menteri tadi, dia kata kalau boleh mari kita bantu bersama. Saya bagi pihak kami semua, kami bersedia untuk membantu untuk menggerakkan anak-anak muda ini untuk menyedari bahawasanya *this is their country*. Terima kasih.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: *Just input* sahaja. Sudah lama di sini.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Nak bagi lagi, Yang Berhormat?

Dato’ Sri Richard Riot anak Jaem: Ada tiga orang...

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Isu yang saya rasa perlukan...

Dato’ Sri Richard Riot anak Jaem: Saya menjawab dulu.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Boleh bangun kemudian, Yang Berhormat.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Dah lama bangun ini.

Dato' Sri Wee Jeck Seng [Tanjong Piai]: Yang Berhormat Menteri...

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Saya menjawab dulu. Selepas itu saya akan beri peluang.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Okey, terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Pertamanya saya ingin mengucapkan berbanyak-banyak terima kasih kepada Yang Berhormat Indera Mahkota. Walaupun beliau duduk di sebelah sana tetapi *this is what Parliament should be all about. It is for the nation.*

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Batu dan Yang Berhormat Taiping menyentuh perkara yang lebih kurang sama. Saya ingin memaklumkan di sini bahawa sebelum- saya memang bersetuju dengan pandangan Yang Berhormat Taiping yang telah mengatakan bahawa sudah ada tauke dan sebagainya. Kalau dulu kebanyakan Indonesia, sekarang Bangladesh termasuk Myanmar. Sebenarnya saya sendiri telah pergi melawat tidak kurang daripada tiga tapak- bukan pakai kot, *I was using track suit and I ask my driver to place be at least 500 meters away. I walk alone. Not even with my bodyguard. I know what is happening.*

■1600

Akan tetapi ini bukan bererti dasar kita adalah untuk menggalakkan orang asing, rakyat asing untuk menjadi tauke-tauke di negara ini. *Even if you go to Bukit Bintang now, a lot of the restaurants are being owned by foreigners.* Walau bagaimanapun Tuan Yang di-Pertua, kita ambil maklum tentang apa yang telah diutarakan, yang telah berhujah sebentar tadi. Kita ambil maklum. Apa yang saya ingin tambahkan di sini ialah sebenarnya, sebelum kita- walaupun pengambilan pekerja asing, *recruitment* dan *employment of foreign workers* adalah di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri tetapi kita juga sebagai kementerian yang bertanggungjawab tentang tenaga kerja, kita juga mempunyai kuasa dari segi penggajian dan sebagainya. *Soal pertaining to the employment of the foreign workers, recruitment and employment of the foreign workers, no doubt. It's under the purview of the Ministry of Home Affairs, but my Ministry also has some say in it.* Jadi, Yang Berhormat Taiping, Yang Berhormat Batu, bukan dasar kita tetapi marilah kita sama-sama, lagi saya minta, memohon...

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Bukit Mertajam.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: ...Bahawa agar kita sama-sama. Kalau tadi saya ada sebut dan telah dipersetujui. Terima kasih kepada Yang Berhormat Indera Mahkota yang menyatakan kita harus bekerjasama. Dalam perkara ini saya juga minta agar semua Ahli-ahli Yang Berhormat, Ahli Dewan yang mulia ini sama-sama cari jalan macam mana kita boleh mengurangkan pekerja asing untuk memiliki atau untuk menjadi tauke-tauke di sesebuah tempat.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Menteri, saya hendak cadangkan.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Dah lama saya bangun.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Menteri, saya hendak cadangkan, kita hendak sokong Menteri, cadangkan supaya penguatkuasaan dan *regulations of the intake of the foreign workers* dipusatkan di bawah Kementerian Sumber Manusia. Itu saya rasa semua di sebelah sini setuju supaya ia tidak dipecahkan untuk memudahkan penguatkuasaan dan untuk memudahkan kita memahami keperluan *labor market* ini dan kita mengambil pekerja mengikut keperluan. Saya hendak rakamkan sekali lagi pendirian kita, supaya Kementerian Sumber Manusia ini *take the lead* untuk memusatkan penguatkuasaan pengambilan pekerja asing ini. Terima kasih.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, ada dua yang bangun lagi Yang Berhormat.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, saya menjawab kepada Yang Berhormat Batu dahulu.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila duduk yang lain.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih di atas...

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya Yang Berhormat Tanjong Piai, nanti Yang Berhormat Menteri bagi laluan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Saya tahu ini bukan kali pertama tetapi kalau tidak silap saya kali ketiga Yang Berhormat Batu telah mencadangkan agar *recruitment*, pengambilan pekerja asing di bawah tangan kita, di bawah Kementerian Sumber Manusia. *Thank you very much, we'll take note of that.* Jadi, saya ingin sebutkan di sini tentang- ini ada sangkut paut dengan pengambilan pekerja asing walaupun di bidang kuasa kita tetapi di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri. Saya ingin menyebutkan di sini iaitu di bawah MoU di antara negara kita yang saya sendiri tangani dengan Bangladesh, MoU G2G-Plus. Pada tahun 2015, seramai 2,948 orang sahaja datang melalui mekanisme ini. Pada tahun 2016, saya senyum ini, ia telah jatuh kepada hanya tujuh orang sahaja. Ini untuk pengetahuan Dewan yang mulia ini.

Tuan Yang di-Pertua, saya terlalu banyak isu yang lain yang perlu saya bangkitkan...

Dato' Sri Wee Jeck Seng [Tanjong Piai]: Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Maka, kalau *brought off* yang ini.

Dato' Sri Wee Jeck Seng [Tanjong Piai]: Sikit sahaja Menteri.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila Yang Berhormat Tanjong Piai.

Dato' Sri Wee Jeck Seng [Tanjong Piai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Balik sini bagi.

Dato' Sri Wee Jeck Seng [Tanjong Piai]: Sini ada satu persoalan yang saya ingin tahu. Dah dua tahun dah kekurangan pekerja asing di industri perabot di Muar. Saya difahamkan mereka telah mendapat kelulusan lebih lapan ribu lebih pekerja asing dari *Banglasi* dan *levy* telah dibayar. Akan tetapi dah setahun lebih, hampir setahun dah, pekerja masih tidak boleh bawa masuk ke Malaysia untuk industri tersebut. Maka, saya ingin tahu apakah

masalahnya dan bilakah boleh bantu industri ini untuk menyelesaikan masalah pekerja asing ini?

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih Yang Berhormat, kawan saya daripada Tanjong Piai. Perkara ini Tuan Yang di-Pertua, sebenarnya sudah di bawah ke peringkat Kabinet, tidak kurang dari tiga kali. Akan tetapi oleh kerana ia adalah di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri, sebab pengambilan *recruitment and employment of foreign workers* adalah di bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri, maka saya tidak bercadang untuk menjawabnya. Minta maaf Yang Berhormat Tanjong Piai.

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Yang Berhormat Menteri. Tanya soalan sedikit.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, sudah cukup.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Padang Besar.

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Satu sahaja ini, bagi pihak kerajaan ini.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Cuma sikit sahaja Menteri, tadi Menteri menjawab bahawa kuasa kemasukan pekerja asing ini adalah di bawah Kementerian Dalam Negeri. Dalam soalan saya tadi dalam perbahasan, saya ada membangkitkan isu Jawatankuasa Tenaga Kerja (JTK) dan dimaklumkan Jawatankuasa Tenaga Kerja ini di bawah Kementerian Sumber Manusia, ada wakil. Jadi, saya hendak membangkitkan dalam perbahasan saya baru-baru ini, saya diberitahu bahawa terutamanya pekerja ladang. Pekerja ladang yang sesuai bekerja ladang adalah Indonesia. *Bangladesh* pun tidak boleh, *Myanmar* pun tidak boleh, terutamanya dalam kelapa sawit.

Jadi, masalah sekarang ini, pihak yang menolak permohonan agensi kerajaan dan juga lain-lain swasta adalah JTK. Oleh sebab kita dapat surat, yang menolak itu adalah JTK dan kita menyebabkan kerugian, contoh RISDA, lima juta sebulan. Sebab saya katakan tadi, pusingan sawit ini dua kali. Kalau satu tan tujuh ratus, seribu tan RM700,000. Kalau dua kali- RM1.4 juta, termasuklah lain-lain. Seperti FELCRA dan sebagainya. Amat susah tetapi surat penolakan adalah JTK. Kita lihat di sini, kalaulah kita kata hendak menggalakkan pekerja tempatan bekerja, tidak ada. Jadi, ini menyebabkan kerugian kepada negara hampir dikata kalau di campur dengan swasta, hampir dua bilion. Akan tetapi yang bertanggungjawabnya, JTK.

Kadang-kadang Menteri Dalam Negeri pun sokong. Jadi, kita harap, kita minta perhatian bahawa kalau kita kata, "*Okey, hendak bagi pekerja tempatan bekerja*", kita lihat hotel, kompleks perniagaan seperti *Isetan*, *Parkson*, semuanya ambil pekerja asing. Ini sepatutnya diberi kepada pekerja tempatan kerana pelajar menunggu keputusan periksa, menunggu pekerjaan selepas tamat universiti tetapi diberi peluang ke sini. Kalau di kompleks kerajaan dan juga hotel, gerai makan pun tidak ada orang Malaysia yang mahu bekerja, apa lagi di ladang. Jadi, kita minta bahawa contohnya agensi kerajaan diberi laluan sedikit supaya

tidak rugi, sebab ini duit rakyat. Ladang seperti RISDA, FELCRA, FELDA dan sebagainya, ini hak rakyat.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, ringkaskan.

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Ya, terima kasih.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Penjelasan Yang Berhormat Menteri, penjelasan sikit.

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: *[Bangun]*

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Sudah cukup. Dari sebelah sana cukup, Tuan Yang di-Pertua. *I have spent half an hour on that.*

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Minta penjelasan Yang Berhormat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: *[Bangun]*

Tuan Sim Chee Keong [Bukit Mertajam]: Menteri, saya belum dapat peluang.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Tuan Yang di-Pertua, tadi Menteri ada menyebut Batu Kawan.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat, Yang Berhormat Menteri sedang menjawab.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Ya, tadi Yang Berhormat Menteri ada menyebut Batu Kawan, saya memohon penjelasan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *No, ini think I kena move on, I have spent nearly 45 minutes...*

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Yang Berhormat Menteri, penjelasan sedikit. Tadi Yang Berhormat Menteri kata, tahun lepas hanya tujuh orang pekerja yang masuk...

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Taiping, Yang Berhormat yang lain.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: ...dari Bangladesh, hanya tujuh orang sahaja.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Taiping!

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Boleh tidak beritahu di Dewan yang mulia ini, berapa bilangan jumlah pekerja yang sedang bekerja di Malaysia ini? Oleh kerana saya rasa terkejut tadi, hanya tujuh orang dalam satu tahun.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Taiping.

Tuan Nga Kor Ming [Taiping]: Adakah ini masuk akal? Tolong minta penjelasan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey, penjelasan. Jadi, sebelum itu.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Menteri, duduk sekejap Yang Berhormat.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Menteri, isu wanita.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ini *floor* saya.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Ini *floor* saya, maka saya selepas Yang Berhormat Padang Besar.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Menteri, betul saya faham ini *floor* Yang Berhormat Menteri. Akan tetapi ketika Speaker bercakap, Yang Berhormat Menteri minta duduk sekejap.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Itu saya faham, minta maaf.

Timbalan Tuan yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Minta sekejap ya. Yang Berhormat, kalau kita semua sekali hendak minta pencerahan tetapi pencerahan biarlah perkara yang telah kita bangkitkan dalam perbahasan. Ada peraturan-peraturan mengenai bagaimana kita hendak minta pencerahan. Yang sedang berdiri, mengalah, duduk dan saya akan panggil Yang Berhormat Taiping, barulah Yang Berhormat Taiping boleh membuat pencerahan. Ini saya panggil, tegur berapa kali pun buat tidak dengar jer. Saya nak tanya Yang Berhormat Menteri, masih lagi membenarkan pencerahan atau tidak?

■1610

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tidak.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila... [Disampuk] Yang Berhormat Batu Kawan, sudah bagi keputusan bahawa Yang Berhormat Menteri tidak bagi pencelahan lagi Yang Berhormat Batu Kawan.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Tuan Yang di-Pertua, tolonglah. Ini isu wanita. Isu wanita Tuan Yang di-Pertua. Tadi Yang Berhormat Menteri ada sebut Batu Kawan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Batu Kawan, minta Yang Berhormat Menteri menjawab dahulu. Sekiranya Yang Berhormat Menteri mengubah untuk memberikan pencelahan, Yang Berhormat boleh memberikan pencelahan. Sila duduk Yang Berhormat.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Yang Berhormat Menteri, tolong pertimbangkan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Tuan Yang di-Pertua, saya tidak membenarkan apa juga celahan lagi.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Jadi satu, saya pergi ke Yang Berhormat Taiping. Angka tujuh melalui mekanisme G2G *Plus*. Itu G2G atau *Plus Government-to-Government Plus*. Di pihak kita Malaysia hanya melalui *government*. Akan tetapi di pihak Bangladesh, *government together with the business*. Jadi Yang Berhormat Taiping telah meminta kita, telah bertanya,

berapakah bilangan pekerja Bangladesh di seluruh negara setakat ini. Bangladesh 252,365 orang. Saya *repeat* 252,365 orang.

Berbalik kepada Yang Berhormat Padang Besar. Terima kasih saudara saya Yang Berhormat Padang Besar. Beliau telah menyebutkan perkataan JTK sebagai Jawatankuasa Tenaga Kerja. Maaf Yang Berhormat Padang Besar, mungkin di sini ada kekeliruan sedikit. Bagi kita di Kementerian Sumber Manusia, JTK adalah Jabatan Tenaga Kerja dan jawatankuasa dengan jabatan bagi saya adalah berbeza. Oleh sebab apa yang dimaksudkan di sini Yang Berhormat Padang Besar ialah mungkin beliau menyatakan iaitu tentang kawal seliaan. Dalam pengambilan sebenarnya walaupun ia di bawah Kementerian Dalam Negeri, pengambilan pekerja asing adalah di bawah Kementerian Dalam Negeri.

Akan tetapi beberapa kementerian terlibat dalam kemasukan pekerja asing. Satu darinya sebab tadi beliau telah menyentuh tentang pertanian. Sebenarnya Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani juga terlibat dalam agensi kawal selia pekerja asing ini. So, ini mungkin *just to clarify...*

Datuk Zahidi bin Zainul Abidin [Padang Besar]: Yang Berhormat Menteri, perladangan.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Terima kasih atas pandangan itu. Antara agensi-agensi lain yang terlibat adalah MITI, Kementerian Kerja Raya melalui CIDB, Kementerian Perusahaan, Perladangan dan Komoditi, Kementerian Perdagangan Dalam Negeri, Koperasi dan Kepenggunaan dan sememangnya termasuk Kementerian Pengangkutan, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat termasuk Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan.

Tuan Yang di-Pertua, saya pergi ke satu isu yang lain iaitu mengenai tenaga kerja wanita. Yang Berhormat Ampang, Yang Berhormat Bagan dan Yang Berhormat Batu Kawan membangkitkan isu wanita dalam pekerjaan. Melalui perundangan yang sedia ada iaitu perlindungan dan hak wanita dilindungi di bawah Akta Kerja 1955 iaitu Akta 265 yang antara lain menyebut tentang perlindungan cuti bersalin. Perlindungan cuti bersalin kepada semua pekerja wanita tanpa mengira had gaji sebanyak 60 hari cuti bersalin bergaji secara berterusan untuk lima orang anak yang masih hidup.

Kedua, perlindungan bersalin telah diperluaskan melalui pindaan tafsiran bersalin kepada kelahiran anak yang berlaku selepas sekurang-kurangnya 22 minggu hamil bagi menggantikan tempoh 28 minggu sebelum ini. Selain itu, majikan juga tidak dibenarkan menamatkan perkhidmatan seseorang pekerja wanita semasa tempoh cuti bersalin kecuali atas alasan yang munasabah.

Ketiga, pekerja wanita tidak dibenarkan bekerja di antara pukul 10 malam hingga pukul 5 pagi dalam mana-mana kegiatan perusahaan dan pertanian dan perlu memohon permit wanita kerja malam dari Ketua Pengarah Jabatan Tenaga Kerja Semenanjung Malaysia dengan syarat yang amat ketat.

Keempat, pekerja wanita juga tidak dibenarkan untuk diambil bekerja dalam sebarang aktiviti kerja di bawah tanah atau IE *underground*. Pada masa ini Tuan Yang di-Pertua,

semakan semula iaitu holistik *review* Akta Kerja 1995 sedang dilaksanakan secara holistik oleh kementerian. Dengan semakan ini Konvensyen ILO atau *International Labour Organization* dan amalan terbaik turut diberi perhatian dalam usaha memberi perlindungan terbaik kepada pekerja wanita. Tuan Yang di-Pertua, saya pergi ke isu...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ada dua yang bangun. Yang Berhormat Batu Kawan dan Yang Berhormat Ampang.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: *I thought I explain enough.* Saya tidak benarkan sebab cukup di situ. Amat jelas.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Tuan Yang di-Pertua, isu yang lain. Ucapan saya isu yang lain Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila Yang Berhormat Batu Kawan.

Puan P. Kasthuriraani A/P Patto [Batu Kawan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Isu yang saya bangkitkan dalam perbahasan saya bukanlah cuti bersalin tetapi, dengan izin, *paternal leave* atau *paternity leave*, cuti yang dikongsi antara ayah dan ibu sekiranya anak mereka sakit. Bukan ibu yang telah bersalin, yang itu *we already know the status quo, what the ministry is practicing*. Akan tetapi Tuan Yang di-Pertua yang saya tanya adalah, dengan izin, *a five days Cuti Sakit for both father and mother* pada masa anak yang sakit mereka boleh menggunakan cuti, MC anak tersebut untuk mohon cuti daripada majikan mereka. Ini cadangan saya, soalan saya. Bukan cuti bersalin. Saya hendak minta penjelasan dari pihak Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey terima kasih Yang Berhormat Batu Kawan dari Penang. Jadi *we will take note*. Kita akan ambil perhatian.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: ya sila Yang Berhormat Ampang.

Puan Hajah Zuraida binti Kamaruddin [Ampang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya juga bawa isu yang lain tetapi mengenai cuti bersalin tetapi *paternity leave* yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Batu Kawan adalah berkaitan dengan bila anak sakit. *Paternity leave* yang saya maksudkan adalah kita dalam jangkaan untuk sampai kepada tahap negara maju, dengan izin, *a high income nation. Are we going to develop a more progressive policy for the man, for the husband, for the father to be given paternity leave so that they are also part of the child taking care at the earlier stage of infant stage. That is what* saya bangkitkan hari itu. Terima kasih dengan izin.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Okey terima kasih. Tentang *paternity leave* yang telah dibawa atau diajukan oleh Yang Berhormat Batu Kawan dan Yang Berhormat Ampang. Sebenarnya dalam kajian kita untuk mengadakan *review* atau holistik *review* tentang *Employment Act 1955*. Kita akan mengambil perhatian tentang perlunya si lelaki, si suami itu juga diberi cuti. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Minta laluan Yang Berhormat Menteri berkait dengan cuti bersalin. Depan sini.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Depan, Yang Berhormat Klang.

Dato' Abdullah Sani bin Abdul Hamid [Kuala Langat]: *[Berucap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Sebab saya tidak nampak.

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Saya bukan orang pendek, saya orang panjang. Badan besar lagi.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila, sila.

Tuan Charles Anthony Santiago [Klang]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya tertarik perbincangan tadi berkait dengan cuti bersalin. Saya bangkit isu ini sebab baru-baru ini Maybank, satu GLC kerajaan telah melontarkan satu dasar yang bagus di mana mereka memberi wanita yang bersalin itu cuti satu tahun dan dipecahkan tiga bahagian. Pertama, tiga bulan bayar gaji penuh, tiga bulan yang bersusulan gaji setengah dan selepas itu tidak ada gaji. Saya fikir ini dasar yang bagus dan saya fikir kerajaan mungkin dapat menggunakan *example* ini untuk menggubal dasar ataupun undang-undang yang akan digubal nanti. Minta pandangan Yang Berhormat Menteri. Terima kasih.

Dato' Sri Richard Riot anak Jaem: Pandangan itu bagus Yang Berhormat Klang termasuk kedua-dua cadangan yang telah dikemukakan sebelum ini dari Yang Berhormat Batu Kawan dan Yang Berhormat Ampang.

■1620

Walau bagaimanapun, seperti mana yang telah saya sebutkan tadi saya telah menyatakan bahawa *holistic review* sedang dibuat iaitu tentang *Employment Act 1955*. Akan tetapi saya ingin memaklumkan Dewan yang mulia ini dalam oleh kerana ini melibatkan sektor swasta, maka kementerian kita harus membuat *engagement* dengan *stakeholders* iaitu pekerja dan juga si majikan.

Dalam perkara ini, si majikan kita perlu membuat *engagement* dengan mereka, si pekerja memang mereka saya fikir 100 peratus akan menerimanya. Akan tetapi sama ada majikan bersetuju dengan pandangan dan cadangan kita itu kita tunggulah setelah kita membuat kajian menyeluruh.

Tuan Yang di-Pertua, saya pergi ke isu keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Dalam pada ini saya ingin mengucapkan berbilang-bilang terima kasih kepada Yang Berhormat Bintulu yang telah membangkitkan isu keselamatan eskalator di Lapangan Terbang Bintulu. Walaupun beliau tidak ada di Dewan yang mulia ini tetapi oleh kerana isu kemalangan di eskalator bukan berleluasa, tetapi adalah satu perkara yang kita ambil berat maka izinkan saya untuk menjawab.

Terdapat satu insiden melibatkan keselamatan penggunaan eskalator di Lapangan Terbang Bintulu, Sarawak yang berlaku pada 11 Disember tahun 2016 di mana seorang pengguna eskalator sedang naik ke tingkat atas telah terjatuh ke belakang dan menghempap pengguna di belakangnya yang menyebabkan seorang mengalami patah kaki manakala dua orang lagi cedera ringan.

Hasil siasatan Tuan Yang di-Pertua, mendapati fungsi jentera dan peranti keselamatan pada eskalator adalah baik. Rakaman CCTV menunjukkan punca kemalangan tersebut adalah disebabkan oleh kecuaiannya pengguna yang tidak memegang *handrail* yang mengakibatkan badannya tidak seimbang lalu beliau rebah ke belakang dan menimpa pengguna yang lain.

Kementerian Sumber Manusia melalui sebuah jabatan di bawahnya iaitu Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) mempunyai khidmat proses bagi memastikan eskalator selamat digunakan iaitu reka bentuk, pengujian, pemeriksaan ulangan, penyenggaraan dan promosi. Selepas mendapatkan kelulusan reka bentuk, eskalator akan dipasang dan diuji oleh Orang Yang Kompeten (OYK) bersama pegawai JKKP. Penyelenggaraan eskalator pula dilakukan oleh firma yang kompeten pada setiap bulan. JKKP akan menjalankan pemeriksaan ulangan pada setiap 15 bulan untuk memastikan eskalator selamat digunakan.

Sehingga tahun 2016 sebanyak 11,305 buah eskalator telah berdaftar dengan JKKP. Pada tahun 2016 jumlah eskalator yang telah diperiksa adalah 11,298 buah. Pada tahun yang sama JKKP telah menjalankan operasi khas terhadap 7,635 buah eskalator. Sebanyak 806 notis telah dikeluarkan oleh JKKP kepada pihak empunya untuk tindakan pembaikan. Adalah menjadi tanggungjawab empunya untuk memastikan eskalator dalam keadaan selamat dan memberi maklumat atau *safe operating procedure* tentang keselamatan penggunaan eskalator kepada pengguna.

Sebagai contoh, pengguna perlu berada dalam garisan kuning semasa menaiki eskalator, memegang *railing* dan kanak-kanak mestilah dijaga oleh ibu bapa. Manakala tanggungjawab pengguna pula perlulah menggunakan eskalator dengan cara yang selamat dan berhemah dan mematuhi SOP yang telah dipamerkan pada setiap eskalator. Semenjak tahun 2015, JKKP telah mengadakan 18 kempen penggunaan selamat eskalator yang melibatkan lebih kurang 18,000 pengguna di seluruh negara.

Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, isu jaringan keselamatan sosial atau lebih mengenai tentang PERKESO untuk teksi. Merujuk kepada pertanyaan oleh Yang Berhormat Libaran, ada? Tidak ada. Jadi kalau tidak ada tidak payah jawab, minta maaf. Saya terus pergi ke satu lagi subjek iaitu *last subject* tentang Dasar Perburuhan saya telah sebutkan tadi. Walau bagaimanapun, *repeat* sedikit.

Kementerian juga menghargai Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan isu-isu kemasukan dan penggajian pekerja asing. Saya ingin menjelaskan bahawa Kementerian Sumber Manusia bertanggungjawab sepenuhnya terhadap hal ehwal penggajian yang meliputi hak dan tanggungjawab pekerja dan majikan di bawah Undang-undang Buruh sedia ada. Isu kemasukan saya telah sebutkan tadi. Isu kemasukan dan kelulusan pekerja asing adalah di bawah bidang kuasa Kementerian Dalam Negeri.

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan isu-isu berkenaan Kementerian Sumber Manusia semasa perbincangan Titah Diraja yang belum sempat saya jawab, kementerian ini amat menghargai segala cadangan,

teguran dan komen yang telah dikemukakan. Ini sudah cukup terlalu panjang. Kementerian mengambil tindakan yang sewajarnya. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, terima kasih, Yang Berhormat Menteri Sumber Manusia. Sekarang saya jemput Kementerian Wilayah Persekutuan.

4.27 ptg.

Menteri Wilayah Persekutuan [Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor]:
Bismillahi Rahmani Rahim... [Membaca selawat Nabi] Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh. Salam Wilayah Persekutuan ceria.

Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Wilayah Persekutuan ingin mengucapkan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah menyertai sesi perbahasan Titah Diraja pada sidang Dewan Rakyat kali ini dan seterusnya berbahas tentang isu-isu di Wilayah Persekutuan.

Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju, Ahli Yang Berhormat Batu, Ahli Yang Berhormat Seputeh, Ahli Yang Berhormat Sungai Petani, Ahli Yang Berhormat Bukit Bintang dan juga Ahli Yang Berhormat Kalabakan. Secara umumnya terdapat enam isu di Wilayah Persekutuan yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat iaitu:

- (i) berkenaan dengan Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020;
- (ii) perancangan pembangunan tanah Datuk Bandar Kuala Lumpur;
- (iii) cadangan, pembangunan Bandar Malaysia;
- (iv) status projek pembangunan di Medan Imbi;
- (v) kelulusan pembangunan di Jalan Kia Peng;
- (vi) usaha meningkatkan taraf kebersihan di Kuala Lumpur; dan
- (vii) cadangan pembinaan jambatan Labuan.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Batu, Ahli Yang Berhormat Seputeh, Ahli Yang Berhormat Bukit Bintang dan Ahli Yang Berhormat Wangsa Maju membangkitkan isu tentang status semasa, pewartaan, dengan izin, *Kuala Lumpur Draft Plan* atau Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, Kementerian Wilayah Persekutuan melalui Dewan Bandaraya Kuala Lumpur mempunyai perancangan holistik bagi membangunkan Kuala Lumpur sebagai bandar raya bertaraf dunia menjelang tahun 2020. Perancangan ke arah matlamat ini dinyatakan dalam Pelan Struktur Kuala Lumpur 2020 yang telah diwartakan pada November 2004 dan Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 yang belum diwartakan.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, saya tidak pernah mengatakan bahawa Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 akan dibatalkan seperti mana yang dinyatakan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian.

■1630

Sebaliknya, apa yang dinyatakan adalah Kementerian Wilayah Persekutuan berpandangan bahawa Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 tidak akan diwartakan

kerana pelan tersebut masih memerlukan penambahbaikan dengan mengambil kira perubahan pembangunan yang dinamik.

Walau bagaimanapun, Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 yang disediakan masih relevan untuk dijadikan sebagai rujukan bagi Dewan Bandaraya Kuala Lumpur untuk melaksanakan perancangan pembangunan di Kuala Lumpur. Berkenaan kebimbangan Ahli-ahli Yang Berhormat tentang isu alam sekitar, banjir kilat dan sebagainya di Kuala Lumpur, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur...

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, boleh saya...

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: ...sentiasa prihatin tentang permasalahan ini dan sentiasa berusaha untuk mencari jalan penyelesaian terbaik bagi memastikan Kuala Lumpur mencapai pembangunan mampan serta mencapai persekitaran bertaraf dunia menjelang tahun 2020.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Wangsa Maju bangun.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat Wangsa Maju, sila.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan juga terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya dengar jawapan yang terperinci dan saya gembiralah tidak ada cadangan yang membatalkan iaitu pelan yang menggazetkan oleh KL *Draft Structure Plan* tetapi kita sentiasa runding dengan perkara ini dan juga kita dengar yang akan datang hendak sediakan untuk digazet. Saya minta Yang Berhormat Menteri, boleh bagi satu tempoh masa atau hendak tunggu berapa lama lagi? Terima kasih.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih yang terhormat daripada Wangsa Maju. Seperti yang telah saya sebutkan tadi, kita sedang melihat Draf Pelan Bandaraya Kuala Lumpur 2020 ini sebelum diwartakan untuk kita membuat pengubahsuaian. Masih lagi di dalam perancangan dan juga masih lagi di dalam penelitian kerana Ahli-ahli Yang Berhormat mesti sedar bahawa Kuala Lumpur ini merupakan satu bandar raya yang kecil, yang pertama.

Kedua, Kuala Lumpur juga merupakan satu bandar raya yang di bawah lembah. Ketiga, yang terhormat juga mesti mengingat, saya hendak ingatkan yang terhormat bahawa masalah minda masyarakat Kuala Lumpur itu sendiri. Waktu itu yang disebutkan oleh kawan saya Yang Berhormat Taiping, dia tak ada. Dia kata, saya ketawa berkenaan dengan apa yang telah dibangkitkan. Betul, sebab Kuala Lumpur itu bagaimana saya hendak memastikan bahawa tidak ada orang menyewa harta benda di Kuala Lumpur ini oleh disewakan kepada warga lain. Kena ada akta yang boleh saya ambil tindakan untuk tuan punya kedai-kedai ini untuk menyewakan kepada orang lain, tidak ada akta.

Jadi ini semua saya sedang melihat dan salah satu perkara yang saya tidak berapa setuju di dalam pelan tersebut kerana akhirnya apa yang berlaku, dia membenarkan Menteri atau Datuk Bandar untuk mengubah. Kalau saya hendak menggazetkan warta ini, saya tidak mahu klausa itu ada kerana ia akan membenarkan *moonlighting*, dengan izin. Saya tidak mahu *moonlighting*, okey? Itulah jadi Yang Berhormat sabar. Saya sedar saya anak Kuala Lumpur.

Saya pun ingin lihat bahawa Kuala Lumpur ini menjadi sebuah negara yang maju dan percayalah apa yang saya lakukan adalah yang terbaik, sebaik dan terbaiknya untuk warga Kuala Lumpur dan apa yang saya lakukan, masyarakat Kuala Lumpur yang akan terima, bukan kita, bukan saya hendak terima atau sesiapa hendak terima tetapi masyarakat Kuala Lumpur akan menerimanya dengan baik.

Tuan Yang di-Pertua, Ahli Yang Berhormat Bukit Bintang telah membangkitkan isu tentang perancangan...

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Batu bangun. Yang Berhormat Batu.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Sila yang terhormat.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri dan terima kasih kepada Tuan Yang di-Pertua. Saya teliti tadi yang terhormat Menteri sebut ada yang harus diperbaiki lagi.

Saya agak kita dalam proses ini hampir 10 tahunlah dalam perbaiki ini dan kita pun dalam dua penggal jadi ahli parlimen di Wilayah Persekutuan, kita telah beberapa kali menyertai perundingan untuk menambah baik Kuala Lumpur Structure Plan ini. Akan tetapi saya rasa tidak mencukupi kalau di Dewan ini kita dimaklum bahawa ada *room for improvement* sahaja. Kita harus tahu apa *step* yang harus diambil.

Saya juga setuju dengan Yang terhormat Menteri agak ironinya ialah sekarang sudah tiga tahun sebelum 2020. Sepatutnya draf pelan ini memandu pembangunan dan membimbing pembangunan sepanjang masa sehingga 2020. Tahun 2020 itu adalah masa kita untuk *review*, untuk meloncat semula ke depan. Akan tetapi sehingga sekarang kita tak ada *blueprint*.

Saya rasa teguran kita ialah sekurang-kurangnya *give us a guide*. Lepas *guide* itu diwartakan kemudian kita boleh lihat apa langkah selanjutnya untuk kita membawa pembaikan dan penaiktarafan draf ini. Saya rasa itu masalah yang kita tidak akan puas hati hanya dikatakan hendak tunggu lagi satu proses untuk membuat pembaikan dan penaiktarafan struktur ini.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih Yang Berhormat daripada Batu.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Sekejap, soalan sama.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Nanti, Yang Berhormat Bukit Bintang sekejap, saya jawab Yang Berhormat Batu sekejap. Saya faham apa yang terhormat telah sebutkan. Barangkali Ahli-ahli Yang Berhormat tidak sedar bahawa pewartaan draf pelan 2020 PSKL telah pun diwartakan pada November 2004.

Seperti apa yang telah saya sebutkan tadi, dia boleh diguna pakai sebagai *your guidelines* dengan izin. Akan tetapi saya *refuse to gazette it because, reason is, there is a lot of things which* dengan izin saya melihat sendiri, ada kepincangan. Apa yang kita hendak lakukan ialah untuk pembaikan, bukan memberi kepincangan dan permasalahan pada masa akan datang sehinggakan ada tuan-tuan punya tanah di kawasan-kawasan yang tertentu di mana

pembangunan boleh dibangunkan dengan *plot ratio* yang lebih tinggi hanya dibagi dua dan empat dan selepas itu boleh minta rayu dengan Menteri atau Datuk Bandar untuk luluskan. *What is that?*

Yang Berhormat, kita telah pun berbincang. Permulaan bila saya berbincang dengan Yang terhormat bila saya jadi Menteri, ada juga yang terhormat telah sebut pada saya jangan sains dulu. Ubah dulu, tengok dulu, perbaiki dulu. Itu yang saya lakukan. Saya hanya baru jadi Menteri yang ini tahun yang ketiga saya baru jadi Menteri.

Jadi, saya tahu apa Yang terhormat hendak sebutkan. Percayalah Yang Berhormat, saya akan dengar nasihat-nasihat Yang Berhormat kerana saya pun tidak mahu menyusahkan Yang Berhormat kerana ada juga pengundi-pengundi yang terhormat dalam kawasan-kawasan yang terhormat juga telah bangkitkan kepada saya bahawa *it is not fair*, yang dia telah sebut bahawa *how can they just simply put plot ratio to density of 168, density of 120, they come back and tell me*, dengan izin. Jadi saya sebagai Menteri saya dengar.

Saya dengar semua pihak dan saya meneliti dan *insya-Allah* saya percaya bahawa selepas apa yang telah kita lakukan ini kita akan gazetkan dengan satu syarat seperti yang telah saya sebutkan tadi bahawa saya tidak mahu satu klausa yang memberi kuasa kepada Menteri atau kepada Datuk Bandar jika tempat itu boleh diperbangunkan lebih tinggi atau dengan densiti ataupun *plot ratio* yang lebih tinggi, Menteri boleh meluluskan atau Datuk Bandar meluluskan kerana saya tidak mahu perkara ini berlaku di mana macam-macam tuduhan akan berbangkit khususnya oleh pihak-pihak yang pada saya tidak bertanggungjawab kerana barang kali pihak Menteri tidak melaksanakan atau Datuk Bandar tidak melaksanakan apa tuduhan yang telah dibuat jadi kita pula terpaksa jawab tuduhan-tuduhan yang akan berlaku. Okey? Saya ingat sudahlah yang terhormat..

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Yang terhormat Menteri...

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *I understand what are you going to say.*

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Saya...

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Saya tak bagi dah. Okey..

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Menteri, ini *our- this is the centre of our..*

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *I don't want to argue with you, I don't want to argue with you.* Tuan Yang di-Pertua:, saya tak bagi...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila, sila teruskan.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Ya, Ahli Yang Berhormat, *sorry* kawan saya daripada Bukit Bintang. Tak ada juga. Ahli-ahli Yang Berhormat Batu, Seputeh, Bukit Bintang dan Wangsa Maju telah membangkitkan tentang isu tentang masalah perancangan pembangunan Kuala Lumpur melalui kaedah penjualan tanah Datuk Bandar Kuala Lumpur.

Untuk makluman Ahli Yang terhormat, penjualan tanah untuk Datuk Bandar Kuala Lumpur adalah bertujuan agar tanah-tanah terbabit dapat dibangunkan oleh pihak ketiga bagi memenuhi kehendak dan keperluan warga kota. Setiap tanah yang terlibat dengan penjualan

akan tertakluk kepada syarat-syarat yang dikenakan oleh Dewan Bandar Raya Kuala Lumpur di dalam perjanjian penjualan.

Di antara syarat penjualan ialah pembeli atau pihak pemaju dikehendaki membina sekurang-kurangnya 50 peratus rumah mampu milik dengan keluasan minimum 800 kaki persegi dengan harga jualan yang juga ditetapkan tidak boleh melebihi RM300,000.

■1640

Pihak pemaju juga akan dikenakan syarat lain seperti menyediakan lot-lot perniagaan untuk penjaja, berbagai-bagai kemudahan masyarakat seperti dewan serta kemudahan tempat letak kereta semasa kelulusan perintah pembangunan. Tuan Yang di-Pertua, prosedur penjualan tanah Datuk Bandar Kuala Lumpur adalah dipertimbangkan dan diperakukan oleh jawatankuasa yang dipengerusikan oleh Datuk Bandar Kuala Lumpur dengan keahlian terdiri daripada pelbagai jabatan Dewan Bandaraya Kuala Lumpur.

Asas pengiraan nilai tanah yang dijual adalah berdasarkan kepada penilaian oleh Jabatan Penilaian dan Perkhidmatan Harta (JPPH) di bawah Kementerian Kewangan. Penilaian pasaran tanah yang dibuat pula adalah dengan mengambil kira kategori kegunaan tanah, tempoh pegangan hak milik, sekatan ke atas hak milik tanah, sekatan atau bebanan tanah, halangan di tapak, nisbah lot dan densiti serta keluasan tanah.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, tanah yang dijual kepada tumpuan Ikonik Paragon dan Yayasan Wilayah Persekutuan adalah berdasarkan kepada nilai yang dibuat oleh JPPH di mana pihak syarikat juga telah dikenakan bayaran lebih tinggi iaitu sebanyak 20 peratus tambahan daripada nilai tanah yang ditetapkan.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Tuan Yang di-Pertua, penjelasan.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Dalam hal ini, Dewan Bandaraya Kuala Lumpur sedia maklum tentang perbezaan nilai tanah bagi tanah-tanah yang dijual oleh DBKL. Secara umumnya perbezaan ini berlaku disebabkan oleh fakta perbezaan dari segi lokasi, tapak, bentuk cadangan pembangunan yang dilaksanakan, syarat-syarat serta sekatan dan dokumen suratan hak milik tanah.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Bukit Bintang bangun.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Minta penjelasan. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya pertikaikan tanah yang dijual oleh Kementerian Wilayah Persekutuan kerana mengapa tidak melalui tender terbuka, melalui tender rundingan sahaja? Saya difahamkan beberapa bidang tanah yang dijual ada harga yang amat rendah seperti contoh, Sentul Raya Sendirian Berhad mendapat tanah yang amat rendah, RM10 kaki persegi. Kalau melalui *open tender*, saya rasa di Kuala Lumpur sekurang-kurangnya boleh dapat 1,000 kaki persegi dan juga tanah yang dipengerusikan oleh Yang Berhormat Yayasan Wilayah Persekutuan, tanah yang dijual satu kaki persegi ialah RM275 tetapi ada tanah yang dijual seperti tadi, dia ada kata Ikonik Paragon dijual 1,839 kaki persegi. Ini amat berbeza. Itu saya pertikaikan kerana tidak melalui satu tender terbuka untuk mendapat lebih hasil untuk warga kota Kuala Lumpur ini.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih Yang Berhormat. Kalau di Kuala Lumpur ini Yang Berhormat suruh kita tenderlah. Kalau kerajaan-kerajaan pentadbiran, kerajaan-kerajaan pembangkang, tender tak tender pun tak apa, tapi tak apa. Yang Berhormat telah sebut, kita akan mengambil kira dan sebenarnya untuk makluman Yang Berhormat, saya juga telah memberi arahan supaya dilihat semula kerana barangkali kita mesti melaksanakan satu keadaan dan kaedah seperti apa Yang Berhormat telah lakukan dan untuk makluman Yang Berhormat, ada banyak bidang tanah yang telah kita beri ataupun telah kita luluskan untuk penjualan, kita telah membuat dia dengan cara tender terhad kerana kita tidak mahu buka *open tender* kerana ada masalah.

Bila kita buka *open tender*, ada orang-orang yang letak harga yang tinggi, akhirnya tak timbul tiba ataupun dia letak harga yang tinggi, dia tidak boleh melaksanakan apa yang kita minta. Jadi apa yang kita lakukan bila kita nak buat bidaan ini, kita akan panggil *developers* yang berkemampuan dan mempunyai tanggungjawab supaya mereka datang untuk memberi perbidaan ini supaya mereka dapat melaksanakan projek dan program yang kita inginkan. Tuan Yang di-Pertua, mengenai penjualan tanah kepada Tetuan Sentul Raya.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: [Bangun]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: [Bangun]

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ada dua yang bangun, Yang Berhormat.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Nanti kejap, saya jawab Sentul Raya kejap. Pada harga RM10 sekaki persegi. Nilai tanahnya ialah berdasarkan premium tanah yang dikenakan oleh Pejabat Tanah dan Galian Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Dalam hal ini, tujuan penjualan kepada Tetuan Sentul Raya dibuat adalah kerana pihak syarikat dikehendaki membina 250 unit rumah kos rendah dengan keluasan 678 kaki persegi dan perlu dijual balik kepada warga setempat dengan harga RM42,000 kepada setinggan asal di tapak terbabit dan baki unit juga perlu dijual kepada setinggan lain dengan harga yang sama. Padahal kita tahu unit yang dibangunkan seluas 678 kaki persegi itu barangkali harga patut jualan yang dilakukan adalah barangkali RM160,000 ataupun RM170,000 tetapi kita minta oleh kerana kita telah jual tanah kepada mereka dengan harga yang rendah supaya mereka jual kepada rakyat dengan harga yang rendah juga.

Itulah salah satu cara kita untuk membantu rakyat. Adakah ini salah? Kalau Yang Berhormat fikir ini adalah satu perkara yang salah, saya tak tahu bagaimana kita hendak bantu rakyat lagi. Tujuan kita ialah hendak memberi kemudahan kepada rakyat dan kalau Yang Berhormat sendiri lihat bahawa Sentul Raya ini ada masalah daripada dulu sehingga hari ini pun masih bermasalah. Sehingga bila saya masuk sebagai Menteri dengan Timbalan saya, kita telah dapat menyelesaikan ada enam, *sorry*, dengan izin. Ada tiga kuil ya, Yang Berhormat Batu? Saya pun lupa. Kita berbincang, Yang Berhormat Batu. Yang Berhormat Batu telah bantu kami semua sehingga kita dapat menyelesaikan segala sumber masalah dalam kawasan tersebut.

Kementerian Wilayah Persekutuan telah memberikan pandangan bahawa usaha untuk membangunkan semula tanah-tanah yang telah dijual melalui projek penswastan adalah lebih memberi manfaat kepada rakyat seperti yang saya sebutkan tadi, berbanding sekiranya tanah tersebut dibangunkan kerana melalui kemakmuran, ekonomi setempat dapat dihasilkan dan seterusnya memberi pulangan kepada rakyat dalam bentuk keselesaan persekitaran, kemudahan dan *accessibility*. Saya bagi Yang Berhormat Seputeh.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya dengar dengan teliti jawapan daripada Yang Berhormat Menteri. Tadi Yang Berhormat Menteri kata pasal *moon lighting*kan? Kalau KL Draf Plan itu diwartakan, jadi Menteri dan Datuk Bandar akan boleh tukar-tukar mengikut hati. Sekarang masalahnya ialah, yang KL Draf Plan itu, DBKL langsung tidak ikut. Kementerian juga tidak ikut dan ia telah dibuat, saya tak tahu berapa yang dibelanjakan oleh pihak kementerian ataupun DBKL tetapi ia dibiarkan begitu sahaja.

So ada banyak kawasan lapang yang sepatutnya digunakan oleh penduduk, ia telah pun dibangunkan dengan bangunan, dengan densiti yang tinggi dan tadi sebut tentang penjualan tanah, ada satu jawatankuasa khas dan sebagainya, saya dapat jawapan Parlimen daripada Yang Berhormat Menteri, yang walaupun ada jawatankuasa yang dipengerusikan oleh Datuk Bandar tetapi akhirnya keputusan muktamad adalah di tangan Yang Berhormat Menteri. Sekarang banyak kawasan tanah kerajaan di Kuala Lumpur dijual kepada pihak pemaju dan ada satu syarikat namanya Aset Kayangan yang dapat paling banyak tanah kerajaan daripada Yang Berhormat Menteri.

Apa sebabnya? Kenapakah syarikat itu diberi begitu banyak *privilege* dan sekarang ialah yang KL ini telah pun jadi satu kawasan yang paling tidak terancang. Masalah sekarang ialah Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Menteri duduk di kawasan orang yang kaya raya. Yang Berhormat Menteri tidak tahu kepahitan hidup, kesesakan jalan raya khususnya di kawasan kami, Bukit Bintang, Seputeh dan sebagainya. Ramai yang datang, ada ramai yang dari Sabah dan Sarawak, Menteri dan Timbalan Menteri duduk di kawasan saya. Mereka tanya kenapa begitu sesak, kenapa ini dan itu. Yang Berhormat Menteri tidak perlu menghadapi semua pertanyaan daripada penduduk. Ramai penduduk ingat saya dapat sogokan wang daripada pemaju yang naikkan bangunan di tempat yang paling tidak sesuai. Sebenarnya / *have no said*. Sekarang ialah Yang Berhormat Menteri, *you mess up* Kuala Lumpur.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Ya, Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Telah menjadikan penduduk di Kuala Lumpur lebih susah, lebih pahit. Macam mana Yang Berhormat Menteri nak menangkan hati mereka untuk undi Barisan Nasional dalam PRU akan datang?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, okeylah Yang Berhormat.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Memang di situ, Yang Berhormat Labuan. Yang Berhormat Labuan ini dia bersungut kurang pembangunan dan sekarang pihak BN Sabah juga mahu ambil balik Labuan kepada Sabah. Buat dekat Labuan, tolong mereka. Buat semua densiti, pangsapuri densiti tinggi di Putrajaya. Jual dengan harga yang lebih rendah, lebih ada

ramai orang pergi pindah ke Putrajaya. Jangan buatlah di kawasan saya, Bukit Bintang, Batu, Cheras dan sebagainya. Susah kami.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Jadi kawasan Yang Berhormat ini, nanti-nanti.

Datuk Rozman bin Isli [Labuan]: *Density* tinggi, *business* bagus.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, saya tak tahu apa Yang Berhormat hendak dalam kawasan Yang Berhormat. Yang Berhormat hendak kawasan Yang Berhormat ini seperti tahun 60-an. Saya boleh cakap dengan penduduk-penduduk Yang Berhormat kawasan Seputeh, boleh. Kita tak payah buat apa benda tapi untuk makluman Yang Berhormat, penduduk-penduduk yang kadangkala bila kita buat Kaedah 5, Yang Berhormat jadi dalangnya supaya mereka bantah tetapi 80 peratus yang buat bantahan Kaedah 5 itu, dia beli *apartment* ini.

■1650

What logic you're talking about? So this a problem, Inilah masalah minda Yang Berhormat. Yang Berhormat ini duduk seperti dalam tempurung. Kita hendak *brighten OUG*, kita hendak cantikkan kawasan Seputeh. Untuk makluman Yang Berhormat, saya juga telah minta dengan kerajaan, untuk *please look*, bagaimana hendak *enhance the traffic problem* in kawasan Seputeh, khususnya dalam MRTnya, LRTnya atau bangunkan rangkaian jalan di dalam kawasan Yang Berhormat kerana saya tidak rela melihat bahawa kawasan Yang Berhormat '*sembraut*'. Dia '*sembraut*'. Yang Berhormat sendiri tahu apa maksud '*sembraut*', kelam kabut. Saya pergi selesaikan masalah pasar, saya pergi selesaikan macam-macam masalah yang lain. Itu pun Yang Berhormat marah kepada saya. Tapi tidak apalah Yang Berhormat. Saya akan ambil kira apa yang Yang Berhormat telah sebutkan. *Don't worry*. Yang Berhormat *be happy* saja. Yang Berhormat duduk.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Yang Berhormat Menteri, *you* pergi kacau pasar itu, itu tempat untuk kawasan lapang. Penjaja dipindah, masuk ke kompleks *parking*, tahu. Yang sepatutnya kompleks *parking*, jadi pasar sekarang.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Kita bagi Yang Berhormat, Yang Berhormat...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Ini semua kerjalah Yang Berhormat dan jual tanah kepada Yayasan Wilayah Persekutuan. Wilayah Persekutuan sana satu bulan, jual kepada pihak pemaju. Semua ini perkara yang tidak patut dilakukan, dilakukan di Kuala Lumpur di bawah pemerintahan Yang Berhormat Menteri.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, orang Seri Petaling ucap terima kasih dengan saya berkenaan dengan pasar tersebut. Pasar tersebut juga mempunyai tempat letak kereta bertingkat, dengan teratur. Adakah Yang Berhormat hendak masyarakat letak kereta merata-rata di jalan raya. Tidak memberi peluang kepada pengguna jalan raya yang lain. *I don't want to argue with you* Yang Berhormat. *I will take note of what you have said* dan saya akan perbaiki apa yang telah disebutkan oleh Yang Berhormat. *Very difficult if...I am not going to argue and don't like to argue with you.*

Niat saya senang untuk makluman Yang Berhormat. Kita bangunkan kawasan-kawasan ini kenapa? Kita bangunkan kawasan-kawasan ini kerana saya hendak menyediakan dalam Kuala Lumpur rumah mampu dimiliki. Yang Berhormat sebutkan aset **Karya Mas** tadi. Pemaju itu boleh bangunkan rumah dengan 900 kaki persegi, harga bawah RM200 ribu. *Then because of* Program RUMAWIP, Program PR1MA, Program PPA1M, saya tahu Yang Berhormat ini ada *protector of all the big develepers*. *Because the big developers is feeling the pinch* dengan izin kerana kita dah jadi *game changer*. Kita telah tukar di mana harga di Kuala Lumpur ini, harga kondominium telah mulai menurun oleh kerana ada Program PR1MA, ada Program PPA1M, ada Program RUMAWIP dan ada Program Rumah Mesra Rakyat. Itu yang telah kita laksanakan.

Saya sedar apa Yang Berhormat telah bangunkan. Saya Yang Berhormat, Yang Berhormat barangkali Yang Berhormat pergi sekali sekala. *I walk the street*. Saya jalan, saya seperti apa yang telah disebut oleh sahabat saya daripada Serian, Yang Berhormat Serian tadi. Kita jalan tidak pakai *outrider*, tidak pakai *bodyguard*, pakai *jeans*, pakai selipar, pakai *t-shirt*. Tengok keadaan macam mana masyarakat hidup. Macam mana masalah gelandangan. Macam mana masalah kawasan-kawasan di Seputeh dan apa yang berlaku dalam kawasan Seputeh.

Jadi terserah kepada- percayalah Yang Berhormat, kita akan selesaikan apa yang Yang Berhormat telah sebutkan. Yang Berhormat Lembah Pantai, sila.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya menerima, mendengar tentang kepentingan struktur dalam mana-mana pembangunan. Kerana itu pada saya apa yang dibangkitkan oleh Ahli Parlimen dari sebelah sini adalah kita tahu antara usaha utama bagi pihak DBKL dan Kementerian Wilayah Persekutuan adalah mewujudkan sebuah pelan draf Kuala Lumpur. Pelan ini akan memastikan ada zon tertentu. Zon yang kerajaan Yang Berhormat tetapkan sendiri, bukan pihak kami. Contohnya kepadatan bagi zon-zon pembangunan yang tidak boleh melebihi had-had tertentu supaya ada kelestarian dan kualiti hidup yang baik bagi penduduk di Kuala Lumpur.

Justeru saya ingin menanyakan, seiringan dengan apa Yang Berhormat sebut tadi, mahu struktur, mahu sesuatu pembangunan berlaku dengan teratur. Saya juga hadir sesi contohnya dalam pendengaran Kaedah 5. Terus terang Yang Berhormat kadangkala kami ini hadir selaku wakil rakyat, bantahan dibawa oleh penduduk. Jadi persoalan saya untuk sama-sama memastikan pembangunan di Kuala Lumpur ini berjalan dengan teratur. *Can you please assist us*. Bantu dari segi gazet *the draft plan*. Kerana apa Yang Berhormat? Saya faham lagi 3 tahun tapi alasan-alasan Yang Berhormat itu tidak boleh terpakai. Kenapa? Kerana kami ini, kami hadir semasa sesi pendengaran pembantahan. *We participated in the process*.

Bukan soal kita kata jangan hormat kerajaan, tidak. *We were there, we waited for hours, we submitted* cadangan-cadangan untuk membaiki, memastikan segala perancangan itu teratur bagi, *ada in a sort of a rule of law that exist in the city*. Jadi saya pohon Yang Berhormat. Ini bukan soal, *okay I understand*. Saya faham Yang Berhormat sudah berusaha

mahu memperbaiki, tapi ikutlah garis panduan yang ditetapkan. Percayalah kalau Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan boleh hormat garis pembangunan, garis panduan. Ternyata pemaju-pemaju besar itu tidak berani lawan. Tapi kalau Datuk Bandar, kalau Yang Berhormat Menteri Wilayah Persekutuan sendiri langgar pelan draf yang ada, maka *they will not respect*. Itu pandangan saya. Saya mohon Yang Berhormat terima. Terima kasih.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih Yang Berhormat daripada Lembah Pantai. Barangkali ketika Yang Berhormat lihat pelan draf yang telah diutarakan dahulu, barangkali Yang Berhormat tahu, barangkali ya, *maybe, maybe* diletakkan oleh kerajaan, *maybe you draft*. You know very well. Because pembangkang ini, kalau Kerajaan Barisan Nasional bawa benda-benda yang *success, you don't like it* dengan izin. You tidak suka. Saya ini rasional. Saya tengok pihak sana, saya tengok pihak saya dan saya tengok rakyat. Yang penting saya hendak melaksanakan satu program Pelan Draf yang boleh saya gazet. Kalau pelan draf boleh disetujui oleh rakyat, boleh disetujui oleh masyarakat kerana pada kerajaan hari ini, kita dengar apa masyarakat cakap. Kita teliti apa masyarakat seperti saya sebut kepada Yang Berhormat Seputeh tadi. Yes, kita buat Kaedah 5.

The complainant sometime 90 percent yang kompelin itu beli. Bila kita tanya kenapa you beli? You kompelin jangan ada pembangunan sini. *No, no, we didn't know, we just follow. We were asked to come. We just follow.* Strategi macam mana saya nak buat. Kan saya teliti tu. Itu pasal sekarang ini bila saya hendak pameran pembeli, sekarang ini kita kata pembantahan. *That draf* pun silap. Kenapa Kaedah 5 kita letak papan tanda untuk bantah. *It shouldn't* bantah. Kita hendak bagi pengumuman bahawa kawasan ini kita akan bangunkan ini dan kita hendak pandangan daripada rakyat. Itu patut dilakukan. Itu pun sudah salah dilakukan oleh DBKL lah *which I would like to correct* Yang Berhormat. Saya sedar apa yang kita akan lakukan kebaikan Barisan Nasional, banyak lakukan kebaikan, semua salah. Oleh kerana Yang Berhormat hendak lihat bahawa kita ini buat salah. Barangkali *that's the reason why, sorry* Yang Berhormat Lembah Pantai.

But nevertheless apa yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat, saya ikut garis panduan. Bukan saya tidak ikut, saya tahu *green area* yang perlu. Saya tahu pokok-pokok yang perlu ditanam kerana *the velocity of wind*, dengan izin. Apa guna pokok yang kita tanam? Kenapa pokok jenis ini kita tanam dan bagaimana pokok ini akan membantu tiupan angin dalam sesuatu kawasan dan sebagainya. Jadi itu kita akan lakukan.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: [Bangun]

Menteri Wilayah Persekutuan [Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor]: Yang Berhormat Seputeh, tidak payah. *You want to argue with me, no need* lah Yang Berhormat Seputeh.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Yang Berhormat Menteri, mahu buat satu *opinion poll* kah. Tahap kepuasan penduduk di Kuala Lumpur terhadap kerajaan dari segi pembangunan Kuala Lumpur terhadap kerajaan dari segi pembangunan sahaja.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat Bukit Bintang turut membangkitkan isu tentang cadangan pembangunan bandar Malaysia. Untuk makluman Ahli

Yang Berhormat Bukit Bintang, pelan susun atur bagi pembangunan Bandar Malaysia telah dipertimbangkan. Tertakluk kepada Kaedah 5. Ini yang saya sebutkan tadi. Kita buat kaedah, *we should just tell the rakyat that* pembangunan akan dibangunkan di sini. Bukan satu kaedah pembangunan Kaedah 5 yang kita pelawa siapa hendak bantah. *Everybody will said no*. Yang Berhormat, *if you buy a place 30 years ago*, Yang Berhormat duduk di tepi tasik umpamanya. Atau di tepi sungai. Masa berubah. Pembangunan patut dilaksanakan.

Masyarakat tentu akan tidak benarkan untuk kita bangunkan di kawasan-kawasan yang telah saya sebutkan tadi. Jadi Kuala Lumpur ini hendak jadi bandar raya apa ini. Cuba Yang Berhormat fikirkan. Kuala Lumpur ini hendak jadi bandar raya apa? *As, please think*. Fikir dengan mendalam apa hendak jadi Kuala Lumpur ini dan kita juga sedang lihat Yang Berhormat tengok apa yang telah kita laksanakan di Kepong umpamanya. Teratur, cantik dengan pembangunan yang baik. Yang sekarang ini saya tengah lihat pula, *first layer okay, second layer is not okay*. Saya akan masuk *second layer* tengok macam mana kita atasi permasalahan *second layer* dalam kawasan tersebut.

■1700

Jadi untuk makluman Yang Berhormat Bukit Bintang bahawa seperti saya sebutkan tadi, kita telah mempamerkan apa yang patut dibangunkan dan kita akan dengar apa yang akan disuarakan oleh masyarakat.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat juga, intensif cadangan pembangunan di Bandar Malaysia sebenarnya masih dalam pertimbangan dan belum lagi diputuskan.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: *[Bangun]*

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Jadi Yang Berhormat jangan dengarlah orang cerita sudah putuskan ini, sudah putuskan itu. Untuk makluman Yang Berhormat, kita juga ambil kira— walaupun ia satu pembangunan yang begitu intensif, kita ambil kira berkenaan dengan persekolahan, kita tidak mahu bangun lagi *vertical school, we want to build horizontal school*. Kita sedang lihat dan kita juga hendak bangunkan rumah mampu dimiliki untuk rakyat, barangkali 5,000 unit atau 6,000 unit dalam Bandar Malaysia untuk bagi keselesaan kepada warga kota dengan harga yang kurang daripada RM300,000 dan kalau PPA1M datang, barangkali ia lebih murah, lebih kurang daripada RM200,000. Sila.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya tidak mempertikaikan kemajuan ataupun pembangunan di Bandar Malaysia. Apa yang saya pertikaikan oleh kerana kepadatan dari seekor 40 orang ditukar kepada 797 orang, 800 orang satu ekar. Ini maknanya 20 kali ganda. *The plot ratio will be one to 20*. Ini amat tinggi. Saya rasa ini tidak masuk akal dan saya minta pastikan Bandar Malaysia ada kawasan hijau untuk memastikan pembangunan ini adalah seimbang dengan kemajuan ini. Terima kasih.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih Yang Berhormat Bukit Bintang. Saya juga menyarankan kepada Ahli Yang Berhormat tolonglah, bila Yang Berhormat

sebut berkenaan dengan seekar, kepadatan, Yang Berhormat juga kena lihat saiz keseluruhan Bandar Malaysia itu besarnya berapa. Dekat 500 ekar. *Please* lah.

Begitu juga apabila telah dibangunkan tadi berkenaan dengan satu masalah di Jalan Conlay tetapi Yang Berhormat Cheras tidak ada, saya tidak mahu jawab.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: *[Bangun]*

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Nanti sekejap. Dia kata saya bagi *plot ratio 1 to 18* lebih tinggi daripada KLCC. *Come on. Holistically*, Yang Berhormat kena lihat KLCC itu berapa ekar tanahnya?

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Kepadatan saya rasa kalau dalam satu kilometer per segi di Bandar Malaysia, ini maknanya ada dekat 400,000 orang duduk di satu kawasan tersebut.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, seperti kita sebutkan tadi Yang Berhormat, Yang Berhormat kena lihat— saya tahu apa yang Yang Berhormat maksudkan. Akan tetapi Yang Berhormat juga kena lihat satu kawasan yang 500 ekar, Yang Berhormat hendak suruh berapa orang duduk? Tiga orang? Empat orang? Lima orang? *I mean...* *[Disampuk]* *Yes, I know*. Saya hendak tanya Yang Berhormat balikkah *because I know you are talking about plot ratio, I know you are talking about density*, bukan saya tidak tahu. Saya tahu tetapi tolong, Yang Berhormat, *be a bit rational* lah. Okey?

Walau bagaimanapun, saya telah beritahu tadi bahawa...

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Yang Berhormat Menteri, *plot ratio* itu...

Dato' Dr. Tan Kee Kwong. [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua...

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Dia belum lagi dapat cadangan pembangunan yang— Bandar Malaysia sebenarnya masih lagi dalam pertimbangan dan belum lagi diputuskan. Apa Yang Berhormat telah sebutkan tadi kita akan lihat dan apa yang mereka hendak bangunkan kita akan pantau dan pastikan apa Yang Berhormat telah sebut tadi, kawasan lapanglah, seperti saya sebut tadi, kawasan sekolah, rumah untuk rakyat biasa, rumah untuk rakyat miskin, tempat sembahyang dan sebagainya, semuanya kita akan lihat. Okey? *Don't worry, be happy*. Okey?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ada dua yang bangun, Yang Berhormat Menteri.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong. [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *I don't argue with you*, Yang Berhormat Batu. *Please*lah *brother*, dengan izin. *Thank you. I know what you are going to ask*.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong. [Wangsa Maju]: Boleh minta tentang prinsip kegunaan tanah?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Tuan Yang di-Pertua, tadi Yang Berhormat Bukit Bintang juga telah bangkitkan berkenaan dengan satu pembangunan di Medan Imbi. Ini pun satu masalah, Yang Berhormat. Berkenaan dengan pembangunan di Medan Imbi ini, kawasan tersebut saya sendiri dapat lihat ia telah dijadikan sebagai tempat riadah orang asing, orang-orang daripada Myanmar, dadah dan sebagainya. Jadi bila saya lihat mula-mula

kita hendak bangunkan satu taman. Saya fikirkan hendak bangunkan satu taman, ia juga akan jadi permasalahan. Saya kata kenapa tidak kita simpan pokok yang ada, kita benarkan satu pembangunan dan tanah itu tidak dijual. Tanah itu kita hanya *lease* sementara.

Saya juga minta supaya kawasan penjualan buah di tepi kawasan tersebut juga dinaik taraf dan diperbaiki. Itu yang telah saya minta untuk dilaksanakan demi kebaikan kawan saya, Yang Berhormat Bukit Bintang. Ini kerana banyak juga kawasan tersebut yang telah datang kepada saya, khususnya di Jalan Walter Grenier, Jalan Inai dan sebagainya, macam-macam berlaku dalam kawasan tersebut sehingga ada yang telah bangkitkan kepada saya dan menyatakan bahawa kawasan-kawasan itu telah menjadi *red light district*. Ada macam-macam berlakulah. Malu saya hendak sebut di Dewan yang mulia ini. Sila, Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Tuan Fong Kui Lun [Bukit Bintang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Tentang Medan Imbi, saya rasa ini satu keputusan oleh kementerian yang salah sebab kawasan yang kecil ini hanya lapan hingga sepuluh kaki persegi, satu rekreasi punya untuk budak-budak, tapak permainan dengan pokok-pokok. Sekarang pokok sudah tumbang dan bangunkan satu bangunan lima tingkat yang tidak masuk akal sebab pameran pada masa itu, tahun yang lalu, hanya dua tingkat sahaja. Sekarang sudah lima tingkat. Macam mana boleh diluluskan oleh DBKL ini? Saya minta penjelasan.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Okey, Yang Berhormat. Saya telah difahamkan bahawa dia akan bangunkan kawasan untuk restoran dan juga tempat untuk penjualan. Itu yang telah saya dimaklumkan. Saya akan lihat dan telah dimaklumkan— untuk makluman Yang Berhormat, tidak ada pokok yang boleh tumbang ya. *No tree cutting*. Kalau ada, saya akan lihat dan saya akan mengambil tindakan yang sebaiknya. Terima kasih kepada Yang Berhormat telah beri maklum balas kepada saya.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong. [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, boleh saya celah sedikit?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ada dua yang bangun ya. Ya, sila Yang Berhormat Wangsa Maju.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong. [Wangsa Maju]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan juga terima kasih Yang Berhormat Menteri. Tentang prinsip kegunaan tanah hijau atau *green land*, dulu saya masih ingat Jemaah Menteri sudah luluskan satu garis panduan, tanah hijau mesti dikekalkan, tidak boleh guna untuk tujuan lain. Apa komen Yang Berhormat Menteri?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, memang betul apa yang Yang Berhormat telah sebut. Tanah hijau memang tidak boleh digunakan untuk yang lain tetapi ada kawasan-kawasan tanah hijau yang bukan tidak boleh digunakan untuk yang lain tetapi telah disalahgunakan. Kalau oleh rakyat saya tidak apa juga tapi yang saya terkejut bila disalahgunakan oleh rakyat asing dengan berbagai-bagai masalah. Saya tidak mahu bangkitkan, saya tidak mahu cerita di Dewan yang mulia ini kerana malu. Saya sendiri malu kerana saya sendiri dapat lihat, saya sendiri dapat tengok apa yang telah berlaku.

Jadi, memang tanah hijau akan dikekalkan seperti *ratio* yang diperlukan di Bandar raya Kuala Lumpur. Itu Yang Berhormat jangan risau. Saya akan pastikan. Malahan bila ada cadangan hendak bangunkan sekolah vertikal, kita telah cadangkan bagaimana untuk padang bola anak-anak. Jadi kita kata baik *baby*, ada podium dan sebagainya. Ini kita akan lihat bagaimana kerana pembinaan pembangunan berbeza. Sekarang ini berbeza.

Tadi Yang Berhormat telah sebut tanah yang kecil dan sebagainya. Untuk makluman Yang Berhormat, di Hong Kong, dengan izin, *a small space, 7,000 square feet, they can still build a high-rise building. What's the problem? What's the problem? And here we can do everything, we cannot do. Small, big. I don't understand. Sorry*, dengan izin. Sila, Yang Berhormat Lembah Pantai.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Lembah Pantai.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri dan terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya hendak tanya satu soalan yang penting ya.

Memandangkan Yang Berhormat sebut tentang perubahan yang bakal berlaku kepada cara dan proses kaedah lima contohnya, cadangan untuk isu *ratio* tanah yang sekarang ini mungkin perlu diubahsuai, isu pengekalan kawasan hijau, saya hanya minta tarikh daripada Yang Berhormat. Yang Berhormat beri kenyataan media bahawa mahu mendapatkan maklum balas, kami semua ini menanti. Yang Berhormat beri tarikh bila hendak bertemu, bincang tentang perubahan yang Yang Berhormat fikirkan untuk pelan draf kerana pada saya, kami sampai ke tahap harus tandatangan *nondisclosure agreement— do you remember?—* masa kita bincang satu ketika dahulu. Jadi *just give us a date*, dengan izin, *and we will proceed*.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Boleh. Boleh, Yang Berhormat.

Puan Nurul Izzah binti Anwar [Lembah Pantai]: Sekarang, umum.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Saya boleh bagi Yang Berhormat *date, no problem. We can have a date, no problem*. Tetapi saya juga hendak minta dengan Ahli Yang Berhormat pembangkang, kalau Yang Berhormat lihat apa yang telah kita ketengahkan dan Yang Berhormat tahu bahawa *this will not be accepted by the rakyat, would you tell me? Please, tell me* lah. Jangan apa yang berlaku, Yang Berhormat— kerana saya tidak hendak bangkit. Yang sudah, sudahlah. Saya yang sudah, sudah. Saya tidak mahu bangkit. Hanya saya hendak perbaiki keadaan demi kawasan *after one another* kawasan. Okey?

Untuk makluman Yang Berhormat daripada Kalabakan— tidak ada, kan? Saya pergi terus kepada Yang Berhormat Labuan. Untuk Yang Berhormat daripada Labuan— eh, ini Yang Berhormat Kalabakan punya soalan, bukan soalan Yang Berhormat Labuan ya. Tetapi tidak apalah, kalau tidak ada, saya tidak jawab.

Dengan itu, Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Wilayah Persekutuan mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat. Segala teguran dan sumbangan dan cadangan Yang Berhormat membina...

■1710

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Menteri, ada soalan yang tidak dijawab. Menteri, tolong ada soalan yang dijawab dalam perbahasan saya.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Ya lah.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Ada soalan yang belum di jawab.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *Which one?*

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Saya bahas tentang KTMB, Sentul Raya land. So, to...

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Tadi saya sudah jawab.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Tidak, saya boleh ulang?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *On which part?*

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Dalam perbahasan saya, saya menyentuh bahawa YTL telah menawarkan untuk membeli *the remaining 30 percent of* Sentul Raya Berhad *shares*. Saya ingin tahu penjelasan dari Menteri, sama ada tawaran harga RM200 lebih juta itu adalah *under value* atau tidak dan sama ada ini sesuai dengan kepentingan untuk kerajaan atau tidak semasa— kalau Sentul Raya *sold remaining 30 percent*, KTMB *lost all the control over the development* in Sentul dan *what is social responsibility* yang telah dijanjikan oleh Sentul Raya Berhad ini?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Okey, Yang Berhormat daripada Batu terima kasih. *In fact, you caught me.* Saya tidak tahu dan dalam nota ini tidak ada apa yang telah maklum kepada saya berkenaan dengan apa Yang Berhormat telah tanyakan. *I promise you that I will give you in writing* sebab saya tidak ada catatan untuk menjawab Yang Berhormat. Adakah betul Sentul Raya, YTL hendak jual kepada KTMB 30 percent, *I* tidak tahu.

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: KTMB akan jual segala *shares* dia kepada YTL.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Itu saya tidak tahu, nanti saya akan jawab kepada Yang Berhormat secara bertulis, okey?

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Oleh kerana isu ia adalah isu yang kita bincang sebelum ini.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Okey, saya tidak tahu itu. *I will reply to you in writing, okay.*

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Okey.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Hendak tanya satu, Yang Berhormat Menteri tentu tahu. Itu tanah UMNO – Seputeh. Sepatutnya ia dijadikan *community centre* mengikut KL *draft plan*, lepas itu UMNO - Seputeh pergi pakai tempat itu dan sekarang mahu dirikan satu kondominium 35 tingkat. Semua penduduk di sana membantah, so macam mana sekarang?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, dulu bila kita guna untuk UMNO Yang Berhormat marah juga. Bila saya bangunkan untuk warga, masyarakat yang beli dengan harga RM300 ribu ke bawah, Yang Berhormat marah juga. Kenapa Yang Berhormat? *Please be rational* lah. Kita— seperti yang saya katakan tadi dengan Yang

Berhormat daripada Wangsa Maju tadi, kawan saya Dr. Tan Kee, *ratio green lung* akan kita kekalkan seperti apa yang telah tertera dalam *draft plan*. *That one we will make sure, that the ratio of green lung in the city will be there*. Itu pasal kita hendak pastikan bahawa kawasan-kawasan tertentu tidak akan dijual. Akan tetapi oleh kerana kawasan itu memang sudah padat dan boleh dibangunkan untuk kebaikan masyarakat, kenapa kita tidak bangunkan? Yang Berhormat *don't worry* lah, *be happy all the time* lah, okey.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tapi...

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Tuan Yang di-Pertua, ada soalan yang belum jawab— terima kasih, Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Ada satu contoh yang lebih kurang sama dengan Yang Berhormat Seputeh. Ada sekeping tanah saya ada sebut di ucapan saya, dekat Taman Idaman tepi *Lee Rubber School* Jalan Gombak. Ini sudah lama direservakan untuk kegunaan awam dan direservakan oleh Bomba. Bila pihak sekolah memohon beberapa kali, kena *direct* tetapi sekarang bila Yayasan Wangsa Perdana memohon, sudah lulus dan sekarang sudah sedang dibina dengan kondominium mewah. Bagaimana rasional itu?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Terima kasih, saya tahu apa Yang Berhormat telah bangkit. Saya ada tadi tapi saya barangkali tidak terbaca apa Yang Berhormat hendak tahu maklum balas. Sebenarnya, tanah tersebut telah dijual kepada Yayasan Wangsa Perdana dan telah pun dimohon oleh pihak yayasan untuk membuat pembangunan. Dewan Bandaraya Kuala Lumpur hanya memberi pembangunan kepada kawasan tersebut dan ini saya akan— untuk makluman, seperti apa yang telah saya sebut lebih awal tadi, percayalah barangkali ada sekolah tersebut mohon, tidak mohon, saya tidak tahu. Orang lain mohon dengan tidak mohon, saya tidak tahu, dengan pihak bomba kah dengan pihak PTG, saya tidak tahu. Yang saya tahu barangkali Yayasan Wangsa Perdana ini telah mohon dan mendapat tanah tersebut untuk kegunaan untuk pembangunan dan difikirkan pada pihak Dewan Bandaraya difikirkan kawasan itu memerlukan kepada pembangunan yang telah diutarakan oleh pihak pemaju.

Jadi, kita luluskan. Itu yang telah kita laksanakan. Walau bagaimanapun Yang Berhormat, saya akan pergi lihat dan saya tengok apa sebenarnya yang telah berlaku dan saya akan maklum balas kepada Yang Berhormat dengan secara bertulis, okey.

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri tetapi patutnya pihak PTG dan juga DBKL semak latar belakang dahulu sebelum lulus itu.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, banyak juga kawasan-kawasan tanah...

Dato' Dr. Tan Kee Kwong [Wangsa Maju]: Sekarang itu bangunan sedang dibina, apa mahu buat?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, banyak juga kawasan-kawasan tanah di Kuala Lumpur ini kadangkala digazetkan dengan ini, dengan itu, padahal tidak perlu digazet. Oleh kerana pengazetan itu telah barangkali *over gazet*. Itu pasal bila saya tidak mahu gazet *the draft* itu kerana banyak yang telah maklum balas kepada saya, khususnya

warga Wilayah Persekutuan sendiri, mengatakan *this is just too much. The planners, they didn't go through in depth*, dengan izin, apa yang perlu dilaksanakan, okey.

Tadi untuk makluman Yang Berhormat Batu, saya baru dapat maklum balas dari pegawai saya di belakang. Isu KTMB, itu adalah di bawah tanggungjawab MOT. MOT *will reply to you, okay*. Jadi, saya tidak perlu jawab. Jadi Tuan Yang di-Pertua, Kementerian Wilayah Persekutuan sekali lagi mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat...

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Yang Berhormat Menteri, MOT *over already and MOT didn't reply*.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: *I will check with them, I will get you the reply, okey. Sorry.*

Tuan Yang di-Pertua, sekali lagilah Kementerian Wilayah Persekutuan ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian. Segala teguran, pandangan dan cadangan yang membina daripada Ahli-ahli Yang Berhormat semua amatlah kami hargai dan yang mengkhianati, saya tidak ada hargai dan akan kami manfaatkan untuk kepentingan bersama.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Apa maksud mengkhianati?

Tuan Chua Tian Chang @ Tian Chua [Batu]: Maksudnya?

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Khususnya untuk rakyat. Wilayah ceria, rakyat sejahtera.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Macam mana dengan *town planner* yang mengkhianati rakyat Kuala Lumpur.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Sekian, *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Macam mana dengan perancangan yang mengkhianati penduduk di Kuala Lumpur, pembayar cukai di Kuala Lumpur?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Saya jemput Kementerian Pendidikan Tinggi.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *He's a Minister for developers*, bukan untuk rakyat.

Dato' Ahmad Fauzi Zahari [Setiawangsa]: Cukup, cukup Yang Berhormat Seputeh.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila Yang Berhormat Kementerian Pengajian Tinggi.

Datuk Seri Tengku Adnan Tengku Mansor: Yang Berhormat, tolong cakap di luar, *I'm the Minister of developer. I will sue you, you speak outside*, okey.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila Yang Berhormat.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Pucat. *[Dewan riuh]*

5.17 ptg.

Menteri Pendidikan Tinggi [Dato' Seri Haji Idris Jusoh]: Tuan Yang di-Pertua-bertenang, bertenang. Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin merakamkan penghargaan kepada Ahli-ahli Yang Berhormat, terutama 27 orang Ahli yang telah menyentuh isu dan perkara yang berkaitan Menteri Pendidikan Tinggi semasa sesi perbincangan Usul Menjunjung Kasih Titah Diraja dalam Mesyuarat Dewan Rakyat kali ini. Segala pandangan, saranan malah teguran yang dikemukakan ini saya cuba beri ulasan dan maklum balas dalam penggulungan ini. Ada Yang Berhormat Permatang Pauh, Yang Berhormat Pagoh, Yang Berhormat Lembah Pantai, Yang Berhormat Shah Alam, Yang Berhormat Kuala Langat dan juga Yang Berhormat Bayan Baru telah mengungkit isu tentang Bajet 2017. Saya ingin memberi penerangan sekali lagi bahawa bajet kementerian untuk tahun ini ialah RM12.1 bilion, pengurangan sebanyak 9.3 peratus. Untuk perbelanjaan mengurus ialah RM9.5 bilion, pengurangan sebanyak 19.3 peratus dan juga untuk belanja pembangunan ialah RM2.6 bilion, peningkatan sebanyak 63.6 peratus.

Kita lihat ada pengurangan walaupun pengurangan keseluruhan hanya 9.3 peratus. Pengurangan untuk belanja mengurus berkurang 19.3 peratus kerana sebahagian daripada perbelanjaan PFI yang dahulunya di bawah belanja mengurus telah dipindahkan kepada belanja pembangunan sebanyak RM1.3 bilion. Yang menampakkan pengurangan. Walaupun kalau kita lihat pengurangan dalam keseluruhannya 9.3 peratus, pengurangan dalam belanja mengurus meningkat kepada 19.3 tetapi kita lihat peningkatan yang positif dalam belanja pengurusan ataupun *development expenses*.

■1720

Pengurangan ini adalah selaras dengan pelan pembangunan Pelan Strategik Pengajian Tinggi Negara (PSPTN) yang dilakukan sejak tahun 2007 oleh Tok Pa dahulu semasa Tok Pa menjadi Menteri Pendidikan Tinggi dahulu. Bukan perkara baru yang dicipta satu, dua hari ini dalam Kementerian Pendidikan Tinggi sebenarnya. Oleh itu saya nak mengatakan bahawa kebelakangan ini, kita lihat dengan pengurangan ini yang sepatutnya yang selaras dengan pelan pembangunan atau strategik yang telah bermula pada tahun 2007 lagi mengatakan telah memberi *impetus*, memberi rangsangan kepada universiti-universiti untuk menjana pendapatan mereka sendiri dan mengurangkan pergantungan. Ini juga selaras dengan kemampuan ataupun rangsangan yang telah dibuat oleh U21 atau Universitas 21 bahawa universiti awam kita terlalu bergantung kepada kerajaan.

Saya harap dengan ini universiti-universiti akan terus menggunakan memaksimumkan penggunaan aset-aset mereka ataupun *unlock the asset*, dengan izin Tuan Yang di-Pertua melalui proses-proses konsultasi, program-program latihan, program-program penyelidikan, sumbangan daripada alumni, program-program *endowment* dan wakaf yang sedang dilaksanakan oleh universiti-universiti masa kini.

Berhubung dengan skim pensyarah yang diungkit oleh Yang Berhormat dari Pagoh, Yang Berhormat Shah Alam, Yang Berhormat Kuala Langat, Yang Berhormat Bayan Baru dan Yang Berhormat Serdang, saya ingin juga mengatakan bahawa masa kini skim – saya ingin

menjelaskan bahawa kebajikan pensyarah merupakan satu aspek yang sentiasa dipandang serius oleh kementerian. Oleh yang demikian, sejak tahun 2008 lagi, Skim Perkhidmatan Pensyarah Universiti ataupun SPPU telah pun ditambah baik dan ia merangkumi beberapa ciri seperti kenaikan pangkat secara merit iaitu kenaikan pangkat berdasarkan kriteria kecemerlangan yang ditetapkan oleh universiti tanpa perlu mengisi kekosongan jawatan seperti ke Jawatan Utama Sektor Awam (JUSA A). Pensyarah-pensyarah juga dilantik terus ke gred 51 sekiranya memiliki ijazah kedoktoran ataupun PhD.

Ketiga, pemberian autonomi kepada universiti untuk menentukan kriteria-kriteria kenaikan pangkat dan juga pengurusan sumber manusia masing-masing.

Keempat, membenarkan pensyarah dapat menjana pendapatan sendiri. Ini berbeza dengan skim-skim yang lain di mana kakitangan kerajaan tidak dibenarkan untuk menjana pendapatan sendiri. Pensyarah boleh melalui khidmat perundingan-perundingan melalui royalti harta intelek, melalui pembahagian yuran keuntungan pelesenan dan juga menganggotai lembaga pengarah syarikat. Oleh itu kita lihat, Skim Perkhidmatan Pensyarah Universiti ataupun SPPU adalah merupakan satu skim yang baik.

Saya juga ingin membuat pembetulan kerana ada mengatakan sudah kurang pensyarah sekarang ini, dikaitkan dengan pengurangan bajet baru-baru ini. Sebagaimana yang kita selalu lihat, daripada tahun 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, jumlah pensyarah telah meningkat daripada tahun 2012 sebanyak 29,769, ini universiti awam kepada 31,712 orang. Jadi sebenarnya apabila saya tinjau, tidak timbul isu pengurangan jumlah-jumlah pensyarah-pensyarah ini. Saya harap Yang Berhormat boleh membetulkan pandangan-pandangan yang telah dibuat oleh Yang Berhormat di dalam Dewan ini dan juga di luar Dewan.

Bagi tujuan pertanyaan daripada Yang Berhormat Pagoh berkenaan pengurangan bajet akan memberi kesan kepada ranking di universiti awam, saya ingin menarik perhatian Ahli-ahli Yang Berhormat bahawa *ranking* universiti awam kita telah merekodkan pencapaian yang cukup membanggakan baru-baru ini. Di dalam pengumuman *QS World Ranking* untuk subjek tahun 2017 merekodkan sebanyak 11 bidang di IPT kita berada di kedudukan 50 terbaik di dunia. Peningkatan daripada tiga tahun lalu kepada 11 tahun ini dan 52 bidang berada di kedudukan 100 terbaik di dunia.

Universiti Malaya sahaja merekodkan 19 subjek berada dalam kedudukan 100 terbaik di dunia termasuk lima subjek berada dalam kedudukan 50 terbaik, di antaranya subjek elektronik dan *electrical engineering* di tangga 23 dalam dunia dan *developmental studies* di tangga 26 dalam dunia. Selain UM, universiti awam lain yang turut cemerlang termasuklah Universiti Sains Malaysia (USM) yang merekodkan 13 subjek berada dalam kedudukan 100 terbaik di dunia, diikuti dengan UiTM sebanyak sembilan subjek, Universiti Teknologi Malaysia (UTM) sebanyak 6 subjek dan Universiti Putra Malaysia sebanyak tiga subjek.

Berhubung dengan kebolehpasaran graduan pula, kita lihat bahawa ini diungkit oleh Yang Berhormat Simpong Renggam dan juga Yang Berhormat Batu Pahat. Saya ingin mengatakan mengikut Sistem Kajian Pengesanan Graduan (SKPG) yang dijalankan oleh kementerian, kebolehpasaran graduan kita masa kini ialah 77.3 peratus. Ini merupakan

peningkatan sebanyak 1.36 peratus daripada tahun lalu dan juga kebolehpasaran untuk politeknik ialah 88.7 peratus dan kebolehpasaran untuk kolej komuniti ialah 97.2 peratus.

Langkah-langkah sedang diadakan untuk meningkatkan kebolehpasaran graduan. Di antaranya ialah dengan pelancaran iCGPA ataupun *integrated CGPA*, Purata Nilai Gred Kumulatif Bersepadu yang sejak dilaksanakan pada tahun 2015 di lima universiti telah meningkat kepada 334 program di 53 fakulti dan juga 20 buah universiti masa kini. Dengan Program 2u2i di mana pelajar-pelajar boleh bekerja selama dua tahun semasa pengajian juga telah meningkat daripada kalau dahulunya pada tahun 2015 hanya di dua buah universiti telah meningkat kepada 18 buah universiti pada tahun ini.

Perkembangan *CEO Faculty Programme* yang melibatkan CEO SHELL, Motorola, Maybank, Khazanah dan lain-lain juga telah dapat mengumpul 63 orang CEO, badan-badan yang hebat untuk mengajar universiti selama 30 minit. Ini diikuti dengan program kecemerlangan industri, program menjana pekerjaan ataupun untuk mewujudkan *job creator*, satu kerangka penjana pekerjaan ataupun dengan izin, melaksanakan *Program Education for Self Employment*.

Untuk meningkatkan penggunaan bahasa Inggeris universiti, kita telah mengambil kira *Cambridge Accessible Tests* ataupun CATs dengan kerjasama *Cambridge Malaysian Education and Development Trust* (CMEDT) dengan pelaksanaan *Cambridge Accessible Tests* ini kita menggunakan standard ataupun piawaian *Common European Framework of Reference for Languages* ataupun CEFR. Program-program... [*Perkataan kurang jelas*] program-program memastikan lebih ramai pensyarah datangnya daripada sebagai *practitioner* di mana pada tahun 2023 nanti kita harap 30 peratus daripada pensyarah kita adalah mereka yang mempunyai pengalaman industri. Tidak kurang juga program *dual* ijazah ataupun *multidisciplinary* yang sedang diadakan di universiti terutamanya di USIM.

Kalau kita lihat, USIM sudah ada program al-Quran dan Sunah dengan Kaunseling dan juga dengan Sains dan Komputer, program Fiqh dan Fatwa dengan Sains Biologi Teknologi Makanan. *Insyaa-Allah*, ini akan meningkatkan lagi kebolehpasaran graduan-graduan kita.

Untuk latihan kebolehpasaran graduan, ia diungkit oleh Yang Berhormat daripada Hulu Langat, ia sedang dilaksanakan melalui dana GE yang sedang ada di kementerian. Mengenai cadangan Yang Berhormat Pasir Mas tentang elaun bulanan untuk graduan menganggur, ini akan kita lihat dan akan kita kaji kesesuaiannya dari semasa ke semasa.

■1730

Yang Berhormat Lembah Pantai juga, balik dah? Juga mengungkit tentang kualiti penerbitan. Sebenarnya saya ingin menyatakan bahawa kita telah memberi pengiktirafan yang tinggi oleh *Clarivate Analytics* dan juga *Elsevier* di dalam dunia yang memberi pengiktirafan kepada pensyarah-pensyarah kita, memberi pengiktirafan 20 orang penyelidik tempatan berdasarkan kategori masing-masing, *Frontier Researcher*, *Young Researcher*, *Highly Cited Review*, *Woman in Science* dan *International Collaboration* di mana tiga orang penyelidik tempatan yang tersenarai dalam *The World's Most Influential Scientific Mind*.

Yang Berhormat daripada Bagan Serai...

Dato' Seri Haji Mohd. Shafie bin Haji Apdal [Semporna]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat, Yang Berhormat Semporna bangun.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Sila Yang Berhormat Semporna.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Dato' Seri Haji Mohd. Shafie bin Haji Apdal [Semporna]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Cuma saya hendak tanya sedikit sahaja berhubung kait dengan *research* yang dilakukan oleh pihak universiti ini. Bukan hanya saya rasa pengiktirafan itu diperlukan bahkan juga saya ingin tahu sejauh mana *research* yang telah dilakukan ini pengiktirafan dapat diperoleh. Di samping itu, ianya juga dapat di *commercialize* kerana ini merupakan salah satu pendekatan yang kita tahu di banyak negara yang membangun dengan izin, mereka *spend a lot of time and money to do all the research but end of the day if you cannot commercialize it, we will not be benefiting on only the individual but also the country*. Jadi saya melihat bagaimana, saya ingin hendak tahu bagaimana langkah-langkah pihak kementerian ini untuk memastikan supaya *research* yang dilakukan oleh kementerian ini akan dapat kita *commercialize*kan di peringkat antarabangsa, bukan hanya di peringkat *regional*.

*[Timbalan Yang di-Pertua (Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee) **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Terima kasih Yang Berhormat, lama tidak nampak. Sebenarnya kebanyakan daripada *research* untuk pengkomersialan ini dilaksanakan oleh MOSTI. Walau bagaimanapun, sebagaimana yang telah dipersetujui dalam mesyuarat Majlis Sains Negara baru-baru ini, Kementerian Pendidikan Tinggi juga telah mengambil keputusan untuk memastikan penyelidikan kita juga berbentuk *translational, translate research* yang kita laksanakan itu kepada kebaikan rakyat.

Sebagai contoh sekarang Universiti Putra Malaysia sedang melakukan satu penyelidikan untuk meningkatkan hasil padi sebanyak 30 peratus dan mengurangkan menggunakan racun serangga di bendang-bendang. Ada *research* yang sedang dilaksanakan terutama PPRN untuk membantu peniaga-peniaga kecil dengan bantuan-bantuan daripada kerajaan. Kami mengambil baik pandangan Yang Berhormat itu, *insya-Allah* masa-masa akan datang ini kementerian telah mengambil keputusan untuk memastikan semua penyelidikan yang dilaksanakan oleh kementerian akan ada dalam bentuk *translational* ataupun penyelidikan-penyelidikan yang akan menguntungkan masyarakat keseluruhannya.

Untuk saya katakan tadi, untuk tindakan STAM, pelan tindakan STAM ini sedang digubal bersama di bawah Majlis Sains Negara dengan kerjasama MOSTI dan juga KPM. Untuk makluman Yang Berhormat Bagan Serai, bilangan pelajar STAM di IPT masa kini ialah seramai 253,832 orang. Ini berbanding dengan 221,601 orang dalam bidang Sains Sosial dan juga Sastera. Manakala bilangan pelajar STAM di IPT ialah seramai 107,039 orang berbanding

dengan 190,424 orang dalam bidang Sains Sosial dan juga 40,503 orang dalam bidang Sastera.

Untuk menerima pandangan daripada Yang Berhormat Bagan Serai, kementerian juga menggalakkan agar universiti-universiti menubuhkan pusat inovasi dan juga keusahawanan. Kementerian sedang bekerjasama dengan *Asia School of Business* daripada seluruh *business school* yang sedang berada di Malaysia masa kini untuk mewujudkan lebih banyak lagi pusat-pusat inovasi dan keusahawanan.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Bagan Serai bangun, Yang Berhormat.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya memang *passionate* tentang *innovation centre* ini kerana kalau kita lihat tahun 2020 dah tak jauh daripada kita yang mana kita tahu sains adalah satu perkara yang sangat kritikal untuk kita mencapai tahap negara maju. Apatah lagi ia menjadi satu keperluan yang penting apabila kita bercakap tentang TN50.

Saya hendak minta penjelasan dan pencerahan daripada Yang Berhormat Menteri kerana saya mendengar dengan teliti perbincangan daripada mula tadi. Saya cuma terfikir yang dikatakan kita dengar baru-baru ini, yang hangat diperkatakan tentang 6,000 orang pensyarah diberhentikan dan dikaitkan dengan bajet untuk pendidikan tinggi yang dipotong dan akhirnya dikaitkan dengan negara yang ekonominya yang akan bankrap, itu adalah kesalahan yang amat nyata dan satu pembohongan. Bagaimana Menteri?

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Macam mana, betullah Yang Berhormat bahawa itu satu angka yang memang tidak betul. Saya telah katakan tadi sejak tahun 2012, jumlah pensyarah kita 29,700 orang sahaja tetapi sekarang jumlah pensyarah kita ialah 31,712 orang. Jadi saya tidak tahu di mana dapat angka tersebut. Jadi sebab itulah saya perlu membetulkan angka tersebut di dalam Dewan yang mulia ini. Tidak boleh bercakap benda-benda yang tidak betul di dalam Dewan ini.

Terima kasihlah kepada Yang Berhormat yang begitu peka dengan Pusat Inovasi dan Keusahawanan. *Insyallah* saya katakan tadi kerjasama dengan *Sloan Business School* melalui *Asia School of Business* sedang dilaksanakan. Semalam mereka berjumpa dengan universiti-universiti awam untuk berbincang bagaimana kita boleh membanyakkan lagi pusat-pusat inovasi dan keusahawanan ini di universiti-universiti awam.

Yang Berhormat Bagan Serai juga telah membangkitkan tentang pusat pembelajaran di Pulau Orang Utan, Bukit Merah ini. Sebenarnya apa juga program yang dilaksanakan oleh kementerian ia perlu melihat kemampuan dan juga kepentingan. Masa kini kita masih merasakan ia tidaklah sebegitu perlu.

Tadi saya sedang menjawab Yang Berhormat Sabak Bernam tadi sambung dengan apakah bantuan yang diberi kepada pelajar-pelajar perubatan dan farmasi yang tidak bernasib baik. Sebenarnya PTPTN akan membantu mereka dan apa yang saya dapat daripada CEO

PTPTN ialah semua pelajar perubatan dan farmasi akan diserapkan agar dibantu oleh PTPTN. Jadi isu itu tidak timbul.

Yang Berhormat daripada Kota Samarahan juga membangkitkan tentang hospital pengajar UNIMAS yang tidak dapat dilaksanakan dalam tempoh yang terdekat ekoran ini ianya masih tidak tersenarai dalam projek yang telah diluluskan oleh Unit Pembangunan Ekonomi di bawah *Rolling Plan 1 (PR1)* dan *Rolling Plan 2 (PR2)* Rancangan Malaysia Kesebelas, RMKe-11.

Yang Berhormat Kuala Selangor juga mengatakan tentang institusi TN50 yang sepatutnya berada di UiTM. Sekarang ini kita sedang mengadakan *engagement* dengan pelajar-pelajar, dengan pensyarah-pensyarah untuk memastikan, untuk menjayakan program TN50 dan tidak timbul isu untuk wujudkan satu institusi sebagaimana disarankan lagi di UiTM.

Yang Berhormat daripada Hulu Rajang juga berkata tentang kemasukan kaum minoriti Sarawak ke IPT agar diberi sedikit kelonggaran. *Insyaa-Allah* Yang Berhormat Hulu Rajang, sila hubungi universiti yang berdekatan kerana kita ada program B40 untuk membantu mereka yang daripada pedalaman untuk memberi mereka peluang untuk memasuki universiti-universiti.

Yang Berhormat daripada Sekijang juga telah membangkitkan tentang nilai CGPA untuk pelajar-pelajar kolej komuniti. Sebenarnya kolej komuniti ada satu sistem eTestimoni yang dilaksanakan secara *online* yang mengambil kira keterlibatan pelajar dalam bidang kokurikulum dan juga memberi anugerah gemilang kolej komuniti kepada mereka. Dalam eTestimoni, kokurikulum diberi pemberatan sebanyak 65 peratus, akademik sebanyak 30 peratus dan sahsiah sebanyak lima peratus.

Juga Yang Berhormat Lanang, Yang Berhormat Taiping, Yang Berhormat Kota Kinabalu, Yang Berhormat Ketereh dan juga Yang Berhormat Bintulu ada membangkitkan tentang sijil UEC yang hanya diiktiraf sebagai kelayakan masuk ke IPTS. Memang benar dan tidak boleh digunakan sebagai kelayakan masuk ke universiti-universiti awam.

■1740

Ini adalah ekoran kurikulum sijil UEC yang masih tidak selari dengan kurikulum kebangsaan seperti yang dinyatakan oleh Akta Pendidikan 1996 dan ia tidak selaras dengan falsafah pendidikan negara. Walau bagaimanapun KPT sedia berbincang agar sistem penilaian UEC perlu dibuat Lembaga Peperiksaan Malaysia KPM dan bukan oleh badan penilai sendiri sijil tersebut. Ia perlu selaras dengan Dasar Pendidikan Kebangsaan.

Mata pelajaran Bahasa Melayu dalam UEC juga perlu setara dengan mata pelajaran Bahasa Malaysia, kod 1103 di peringkat Sijil Peperiksaan Malaysia (SPM) dan juga liputan sejarah negara dalam kurikulum UEC perlu selari dengan sejarah negara.

Yang Berhormat Serdang ada membangkitkan tentang ada pelajar-pelajar universiti HELP, MSU, USIM masih dikatakan tidak layak menjadi peguam ini adalah isu yang perlu ditangani oleh Lembaga Kelayakan Profesional Undang-undang Malaysia, *Legal Profession Qualifying Board (LPQB)* agar mereka melepasi penilaian-penilaian yang dibuat oleh lembaga itu sendiri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri, jika Ahli-ahli Yang Berhormat yang bertanya soalan tidak hadir, boleh jawab secara bertulis Yang Berhormat.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: *Okey ini pun sudah hendak habis.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dato' Seri Haji Idris Jusoh: Okey. Yang Berhormat Setiu ada? Okey. Bertanya tentang subjek bersepadu Wasatiyyah yang merupakan satu subjek untuk dijadikan sebagai subjek bersepadu, saya ingin mengatakan bahawa ia telah termasuk dalam subjek Tamadun Islam dan Tamadun Asia (TITAS) dan ia dikatakan telah dilaksanakan. Berkaitan dengan autonomi yang diberi kepada negeri ini juga, saya mengatakan bahawa penubuhan universiti adalah di bawah AUKU, Akta 30 dan Akta 5555 tidak boleh diberi kepada negeri-negeri kerana ia merupakan hak milik Kerajaan Pusat. Setakat ini sahaja penjelasan-penjelasan saya dan terima kasih saya ucapkan ke atas perhatian, teguran dan sokongan Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian. Sekian terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri, seterusnya giliran Kementerian Belia dan Sukan. Saya jemput Yang Berhormat Menteri.

5.43 ptg.

Menteri Belia dan Sukan [Brig. Jen. Khairy Jamaluddin]: *Bismilahir Rahmanir Rahim, Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera dan salam 1Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin mengucapkan jutaan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat di atas segala pandangan, pertanyaan dan cadangan yang dikemukakan mengenai Kementerian Belia dan Sukan sepanjang tempoh usul menjunjung kasih perbahasan Titah Diraja dalam sesi sidang Parlimen, Dewan Rakyat pada tahun ini.

Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan terima kasih kepada seramai 27 orang Ahli Yang Berhormat yang prihatin dan membangkitkan isu berkenaan Transformasi Nasional 2050 (TN50). Bagi makluman semua, Kementerian Belia dan Sukan telah mengadakan taklimat kepada Ahli-ahli Yang Berhormat daripada BNBBC dan juga Ahli-ahli Yang Berhormat daripada pembangkang bagi memberi penerangan dan penjelasan yang *detailed* berkaitan dengan pelaksanaan TN50 dan juga aktiviti-aktiviti *engagement* dengan izin. Selain itu juga Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah menjawab pertanyaan lisan berkaitan TN50 oleh Yang Berhormat Mersing dan Yang Berhormat Lenggong.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, Transformasi Nasional 2050 merupakan satu kesinambungan daripada dasar-dasar jangka panjang terdahulu bagi membolehkan kerajaan menyediakan hala tuju negara untuk tempoh 30 tahun akan datang dalam melakar sebuah negara bangsa yang unggul, berwibawa dan mempunyai minda *par excellence* serta melahirkan generasi *khaira ummah*.

Bagi menjawab soalan daripada Yang Berhormat Simpang Renggam, Yang Berhormat Jerantut, Yang Berhormat Tanah Merah, Yang Berhormat Kota Samarahan, Yang Berhormat

Sibuti, Yang Berhormat Lenggong, Yang Berhormat Kuala Selangor, Yang Berhormat Kuala Langat dan Yang Berhormat Kuala Pilah, TN50 akan dilaksanakan menyeluruh dengan melibatkan belia pelbagai latar belakang termasuklah luar bandar dan pekerja-pekerja kontrak antara kumpulan-kumpulan sasar.

Bagi memastikan aspirasi-aspirasi yang di kumpul adalah holistik, Kementerian Belia dan Sukan telah dan akan terus melaksanakan dialog TN50 sebagai suatu dengan izin, *national conversation* bersama dengan belia dengan kerjasama semua kementerian, agensi dan badan bukan kerajaan terutamanya segmen-segmen seperti belia luar bandar, guru dan pensyarah muda, wanita muda dan macam-macam lagi. Ini tidak termasuk juga *engagement* aktiviti yang akan dijalankan oleh kementerian-kementerian yang lain yang juga merangkumi pandangan, harapan dan aspirasi golongan yang bukan belia. Inisiatif TN50 juga sedang mengumpul aspirasi melalui pelbagai platform seperti media sosial, *website*, *Instagram*, *Twitter*, *Facebook* dan sebagainya bagi memastikan seramai mungkin belia dan juga rakyat Malaysia dapat memberi aspirasi mereka.

Menjawab isu daripada Yang Berhormat Setiawangsa dan juga Yang Berhormat Bukit Katil berkaitan mekanisme mengukur kejayaan TN50. Di sini saya ingin menjelaskan bahawa menjayakan kejayaan TN50 ini ada dua. Satunya adalah proses *engagement* di mana kita kumpul aspirasi, pungutan suara daripada rakyat, itu adalah program *engagement* TN50. Tetapi kejayaan sebenar TN50 adalah apabila satu dokumen dasar, dokumen pelaksanaan akan diumumkan nanti oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada suatu ketika nanti. Di mana itu akan menjadi panduan kepada pembangunan negara untuk 30 tahun akan datang selepas tahun 2020 dan menjadi panduan kepada rancangan-rancangan Malaysia yang akan datang. Di situ adalah soal pelaksanaan kejayaan TN50 dari segi dasarnya yang kita sebut hari ini adalah dari segi *engagementnya*.

Maka pihak kementerian sentiasa mengukur dan menganalisa aspirasi yang diberikan anak muda baik melalui dialog rasmi, dialog anjuran badan bukan kerajaan dan saluran *online*. Kesemua aspirasi-aspirasi yang sehingga kini secara *detail* nya, kita telah berkumpul sebanyak 16,000 telah direkodkan dan bakal diguna untuk membina laporan-laporan aspirasi rakyat terutamanya laporan aspirasi belia untuk TN50.

Menjawab pula isu-isu pendidikan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lipis dan Yang Berhormat Jerantut. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, pendidikan adalah salah satu daripada bidang fokus yang utama dalam TN50. Bukan itu sahaja seperti yang dimaklumkan Ahli Yang Berhormat, pendidikan telah diutarakan oleh belia di setiap dialog yang dihadiri saya selaku Menteri Belia dan Sukan dan ia merupakan antara aspirasi yang paling banyak disentuh oleh golongan muda.

Menjawab pertanyaan Yang Berhormat Kinabatangan, Yang Berhormat Kota Tinggi, Yang Berhormat Sungai Petani dan Yang Berhormat Jerantut berkaitan isu perpaduan, jati diri, fizikal dan mental anak muda. Salah satu bidang fokus TN50 yang telah dikenal pasti bagi memperhalusi aspirasi belia adalah nilai ataupun *system of values* dengan izin sebagai rakyat Malaysia. Antara bidang fokus utama adalah perpaduan di antara rakyat Malaysia, jati diri dan

identiti Malaysia dan nilai-nilai masyarakat, nilai-nilai murni umum yang akan membentuk Malaysia menjelang tahun 2050 dan bagaimana kita dapat memupuk nilai-nilai dan identiti tersebut.

Menjawab kepada persoalan Yang Berhormat Alor Setar, Yang Berhormat Limbang, Yang Berhormat Bagan Serai, Yang Berhormat Bukit Katil, Yang Berhormat Tanjong Manis dan Yang Berhormat Pasir Gudang, kerajaan sedang melaksanakan program TN50 ini atas tiga sebab utama. Antaranya, pertama sebagai kesinambungan dasar dan wawasan terdahulu. Kita sebenarnya sebagai sebuah negara mempunyai dasar-dasar jangka masa panjang yang memandu dan memacu negara 20 tahun, 30 tahun bermula dengan Dasar Ekonomi Baru, diikuti kemudiannya dengan Wawasan 2020 dan kini pula Transformasi Nasional 2050 yang mengambil kira perubahan yang sedang berlaku pada hari ini yang mungkin tidak ada apabila wawasan sebelum ini digubal.

Kedua, mempersiapkan Malaysia untuk menghadapi perubahan zaman atau dunia yang serba mencabar seperti kalau saya boleh bagi contoh *mega trans* yang mungkin semakin kritikal sekarang ini. Demografi yang berubah, jumlah penduduk menjadi lebih besar yang mengakibatkan tekanan terhadap sumber alam sekitar, bekalan sumber makanan, air, jangka hayat manusia yang lebih panjang dan juga tekanan sistem kesihatan, pewujudan bandar raya mega dan kesan penghijrahan penduduk dari luar bandar ke bandar secara berterusan atau urbanization dengan izin, perubahan iklim dunia, kemajuan sains dan teknologi seperti robotik dan juga *artificial intelligence* yang mungkin mengurangkan keperluan tenaga kerja manusia dan kesannya kepada sektor pekerjaan, kesannya kepada sistem pendidikan negara kita yang perlu fleksibel untuk berada di hadapan kelok perubahan teknologi.

■1750

Ketiga, TN50 ini dilaksanakan secara bawah ke atas ataupun *bottom up* dan bukannya *top down* sekali gus mengajak belia dan juga rakyat Malaysia secara keseluruhan untuk sama-sama menjiwai aspirasi ini untuk tiga dekad yang akan datang. Jatuh bangunnya sebuah negara bukan hanya di tangan kerajaan maka TN50 merupakan langkah pertama ke arah mempunyai aspirasi bersama ataupun *shared aspiration for the future*, dengan izin. Berkaitan isu pembangunan infrastruktur asas luar bandar yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Hulu Rajang, pihak kementerian juga telah menerima banyak aspirasi tentang infrastruktur di kawasan luar bandar terutamanya di Dialog TN50 Belia di peringkat negeri Sabah dan Sarawak yang dihadiri oleh saya dan juga Ketua-ketua Menteri bagi kedua-dua buah negeri tersebut.

Kesimpulannya, Kementerian Belia dan Sukan ingin sekali lagi mengajak semua Ahli-ahli Yang Berhormat daripada semua parti untuk sama-sama menjayakan fasa TN50. Pihak kementerian bersedia untuk membantu dan memudah cara sebarang program dan dialog pengumpulan aspirasi, pungutan suara dan kami harap segala aspirasi yang dikumpulkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat dapat disalurkan kepada Kementerian Belia dan Sukan untuk tujuan analisa dan...

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Mencelah sedikit.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Perangkaan laporan akhir kerajaan.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Bagan Serai.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Ya, sila.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Saya sebenarnya menunggu noktah. Yang Berhormat Menteri berhenti sekejap kemudian saya akan maklumkan, ya? Ya, sila Yang Berhormat Bagan Serai.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ucapkan tahniah kepada KBS kerana telah memulakan momentum ini iaitu diskusi nasional, menarik minat anak muda dengan aspirasinya dan ini menentukan, telah memulakan proses TN50 itu.

Tuan Yang di-Pertua, untuk sebuah negara, 30 tahun ini tidak lama. Wawasan 2020 yang dilahirkan hampir 30 tahun dulu tinggal lagi tiga tahun sahaja. Jadi, bermakna apa yang dilakukan ini satu perkara yang sangat baik. Cuma saya ingin bertanya kepada Yang Berhormat Menteri, bagaimanakah KBS ataupun kementerian-kementerian lain juga akan memantapkan momentum kerana kita ada dua tahun untuk kutip segala-gala aspirasi daripada semua level masyarakat, daripada kerajaan umpamanya, daripada industri dan juga daripada rakyat secara besarnya.

Bagaimanakah KBS, bagaimanakah kerajaan akan memantapkan malah menarik minat yang lebih kuat dan menguatkan lagi semangat kerana aspirasi ataupun TN50 ini ia adalah satu foresight yang perlu dibuat oleh semua. Macam kita buat satu matlamat dalam satu kerja kita, kalau empat, lima orang sahaja yang bersemangat, yang lain tidak bersemangat, ia tidak akan jadi. Jadi begitu juga dengan negara yang besar ini dan perkara yang besar ini. Tambah-tambah lagi dengan kita ini, apa kata orang mengalih kepada apa yang dikatakan *fourth industrial revolution automation, technology* dan sebagainya. Bagaimanakah pendapat Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Terima kasih Ahli Yang Berhormat. Terima kasih atas sokongan Ahli Yang Berhormat terhadap program pendampingan TN50 ini. Saya sangat setuju dengan pandangan Ahli Yang Berhormat daripada Bagan Serai bahawa proses pendampingan ini biarlah menyeluruh dan membina satu momentum yang besar, yang dapat meliputi pandangan seramai mungkin rakyat Malaysia bukan hanya belia sahaja.

Sebab itulah sangat penting bagi program pendampingan ini tidak hanya dilaksanakan di peringkat kementerian sahaja ataupun dengan kehadiran saya sahaja, ya? Kalau hendak kehadiran Menteri dan sebagainya, keterbatasan waktu itu sangat-sangat mengekang kita menyampaikan mesej ini. Sebab itu yang pertamanya, saya telah mengadakan sesi perbincangan dengan Ahli-ahli Yang Berhormat daripada BNBBBC, daripada pihak pembangkang untuk turut membantu menjalankan dialog ini. Ini adalah satu pendekatan yang patutnya tidak ada apa-apa yang 'A' political sebab kita hendak mendengar aspirasi daripada rakyat.

Saya harap siapa sahaja yang menerajui kerajaan kita pada tahun 2050, masih lagi pegang kepada suara rakyat yang menyatakan dan meluahkan aspirasi mereka dalam proses kita mencerna TN50 untuk masa depan ini. Saya sudah turun di peringkat negeri. Saya telah minta rakan-rakan daripada Majlis Belia, NGO dan juga pimpinan tempatan untuk turun ke peringkat daerah untuk mendengar aspirasi daripada anak-anak muda yang ada di luar bandar, pedalaman, masyarakat-masyarakat yang pelbagai sebab mereka pun kata, kalau setakat satu dialog sahaja di peringkat negeri, mungkin tidak cukup. Jadi proses untuk kita pungut suara daripada rakyat sehinggalah ke peringkat daerah dan lebih dekat dan hampir dengan akar umbi sedang berlangsung.

Saya harap juga kita akan lantik beberapa anak muda yang boleh dikatakan sebagai *opinion leaders*. Mereka yang boleh memimpin dan mereka yang ada ciri-ciri kepimpinan untuk membantu membawa mesej TN50 ini dan lebih penting lagi, untuk mendapat aspirasi. Jadi saya harap saya dapat kerjasama daripada Ahli-ahli Yang Berhormat dan walaupun tempoh masa yang diberikan, satu tahun ini untuk pungut aspirasi ini, ataupun kumpul aspirasi ini bukanlah tempoh masa yang lama tetapi saya percaya dan yakin kita akan dapat secara menyeluruh, dapat pandangan daripada anak-anak muda sekurang-kurangnya untuk kita menghasilkan satu dokumen yang boleh menunjukkan apakah hala tuju yang diharapkan oleh majoriti anak muda Malaysia. Ya?

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Sekijang bangun.

Tuan Anuar bin Abd. Manap [Sekijang]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya melihat komitmen Yang Berhormat Menteri dalam setiap program TN50 ini memang cukup baik dan apabila mencadangkan untuk turun ke semua peringkat termasuklah di kawasan luar bandar, saya kira ini adalah cara terbaik untuk kita dekat dan mendapatkan maklumat daripada orang-orang muda terutamanya yang berada di kawasan luar bandar.

Cuma saya ingin memberikan pandangan kepada pihak kementerian, setujukah pihak kementerian jika sekiranya kita menggalakkan juga mana-mana program di peringkat kementerian yang lain, tidak kiralah program di peringkat negeri ataupun di peringkat daerah, jika datang ke kawasan-kawasan tertentu, kalau boleh setiap program itu dapat diselitkan satu dialog berkaitan dengan TN50 ini supaya perkara-perkara ini juga kalau dapat kita bawa bersama dalam TN50 ini maka suara-suara ini akan sampai terus kepada pihak kementerian? Terima kasih.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Terima kasih Ahli Yang Berhormat daripada Sekijang. Memang kita memerlukan satu *government wide effort*, ya? Satu pendekatan yang meliputi dan merentasi agensi dan kementerian untuk menjayakan program ini. Saya telah menerima kerjasama yang begitu baik daripada kementerian-kementerian yang lain dalam menjayakan agenda TN50. Sebagai contoh, Ahli Yang Berhormat Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani yang akan menggulung selepas ini pun telah mengadakan dialog TN50 di peringkat usahawan-

usahawan dan juga petani-petani muda membincangkan masa depan dan keselamatan makanan, food security sebagai contoh dan masa depan industri makanan dan juga bagaimana kita dapat mengimbangkan lagi kita punya trade deficit dari segi food import bill kita.

Jadi kementerian-kementerian seperti Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani, pada hari Sabtu ini saya bersama dengan Yang Berhormat Menteri Pertahanan di LIMA, Langkawi untuk mengadakan satu dialog bersama dengan para jurit muda membincangkan soal aspirasi mereka berkenaan dengan sistem pertahanan, berkenaan dengan keselamatan, berkenaan dengan geopolitik untuk 30 tahun akan datang. Sahabat saya, Yang Berhormat Senator Datuk Asyraf juga telah mempelopori pendekatan bersama dengan Yang Berhormat Timbalan Perdana Menteri untuk mengadakan engagement secara besar-besaran dialog perdana yang kedua bersama dengan para agamawan, ulama-ulama muda.

Ini adalah pendekatan yang kita amalkan bahawa walaupun penyelarasan awalnya dibuat Kementerian Belia dan Sukan tetapi untuk kita menjayakan program ini, mestilah satu program yang merentasi agensi ataupun government wide effort. Terima kasih kepada Ahli Yang Berhormat Sekijang atas cadangan yang baik tadi. Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Parit Sulong bangun.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Terima kasih. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya tertarik mengenai perbincangan TN50 ini. Jadinya saya ingin menanyakan kepada pihak Yang Berhormat Menteri sama ada dalam Yang Berhormat Menteri dan kementerian membuat dialog dan pelbagai engagement, dengan izin, dengan pelbagai agensi dan juga group of people, dengan izin. Saya hendak bertanya juga sama ada, ada juga engagement yang dibuat dengan golongan wanita dalam memperkasakan golongan wanita ini untuk TN50. Terima kasih.

■1800

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Terima kasih Ahli Yang Berhormat. Sudah pasti golongan wanita merupakan satu golongan yang penting untuk kita melaksanakan engagement. Untuk makluman Yang Berhormat, saya akan mengadakan satu dialog dengan para wanita muda dan juga beberapa lagi agensi termasuklah Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat dan juga agensi NGO-NGO lain telah menyatakan keinginan mereka untuk mengadakan dialog secara persendirian. Cuma saya minta supaya hasil dialog itu disampaikan kepada KBS ataupun disampaikan kepada sekretariat untuk dijadikan sebahagian daripada dokumen tersebut.

Jadi wanita memang kita ada engagement, untuk wanita muda di peringkat Kementerian Belia dan Sukan. Akan tetapi wanita secara keseluruhan di bawah Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat, di bawah NGO dan juga di bawah pimpinan beberapa individu wanita yang telah menyatakan pandangan mereka untuk mempelopori dialog tersebut, minta pandangan daripada golongan wanita.

Tuan Yang di-Pertua, ada satu pertanyaan daripada Yang Berhormat Tanah Merah yang detil berkenaan dengan isu di Tanah Merah. Memandangkan Ahli Yang Berhormat tidak ada, saya mohon izin untuk saya jawab secara bertulis.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, boleh Yang Berhormat.

Brig. Jen. Khairy Jamaluddin: Setakat itu sahaja maklum balas daripada Kementerian Belia dan Sukan. Saya merakamkan ucapan setinggi-tinggi penghargaan, ucapan terima kasih atas keprihatinan Ahli-ahli Yang Berhormat terhadap usaha yang dijalankan oleh kementerian untuk menjayakan agenda belia dan sukan. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Seterusnya giliran Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani. Saya jemput Yang Berhormat Menteri.

6.01 ptg.

Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani [Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek]: Tuan Yang di-Pertua, pertamanya saya ingin mengucapkan terima kasih di atas keprihatinan Ahli-ahli Yang Berhormat untuk turut bersama mengambil bahagian di dalam perbincangan, dalam perbahasan Titah Diraja 2017, khususnya mengenai Kementerian Pertanian dan Industri Asas Tani.

Saya terlebih dahulu ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat, Yang Berhormat Lipis, Yang Berhormat Bukit Gantang, Yang Berhormat Sabak Bernam, Yang Berhormat Sekijang, Yang Berhormat Pokok Sena, Yang Berhormat Tanjong Piai, Yang Berhormat Labuan, Yang Berhormat Sungai Besar, Yang Berhormat Kangar, Yang Berhormat Alor Setar, Yang Berhormat Parit, Yang Berhormat Sibuti, Yang Berhormat Kuala Terengganu, baru masuk dan Yang Berhormat Kuala Kangsar, juga Yang Berhormat Sibul, Yang Berhormat Nibong Tebal dan juga Yang Berhormat Batu Pahat.

Saya kira 17 orang Ahli-ahli Yang Berhormat ini satu jumlah yang saya rasakan lebih besar daripada kebiasaan dan ini adalah merupakan petanda yang baik. Masing-masing ingin memberikan pandangan yang saya kira dapat kita kongsi bersama dan saya akan ambil kira untuk kita bangunkan lagi dasar dan program yang terbaik untuk masyarakat pertanian dan juga untuk menjadikan negara kita ialah negara yang selamat dari segi jaminan keselamatan makanannya.

Dari segi prinsipnya, kesemua Ahli-ahli Yang Berhormat saya kira, berkongsi dengan kita bahawa kecaknaan ataupun prinsip kita ialah untuk melihat negara kita negara yang rakyatnya cukup makanan. Oleh sebab itulah kalau saya kira apa yang diutarakan oleh Yang Berhormat Lipis dan juga Ahli-ahli Yang Berhormat yang lain, soalan yang pertama ditimbulkan ialah apakah Malaysia ini dari segi aspek jaminan keselamatan makanan. Saya susah hendak terjemahkan Tuan Yang di-Pertua, konsep food security. Saya lebih senang menggunakan perkataan sekuriti makanan daripada perkataan Jaminan Bekalan Makanan Negara. Itu pandangan yang biasa digunakan. Saya lebih senang kita gunakan sekuriti makanan kita.

Ini kerana satu perkara yang saya sentiasa berbincang dengan rakan-rakan saya di kementerian. Selama ini dasar yang ditekankan di peringkat kementerian, pengukuran kita ialah pengukuran – kalau kita kaitkan dengan soal keselamatan makanan ataupun sekuriti makanan ialah cukup, tak cukup, beras kita cukup, tak cukup, daging kita cukup, tak cukup, susu kita cukup, tak cukup, ayam kita berapa keperluan, berapa yang kita keluarkan. Dalam erti lain yang kebiasaan digunakan ialah perkataan *self-sufficiency level* (SSL) yang selalu dibincangkan. Impak di akhirnya saya minta supaya dalam pembangunan dasar agro makan kita, kita kena selaraskan apakah yang dimaksudkan dengan food security ataupun keselamatan makanan itu dengan konsep SSL?

Ini kerana sebagaimana yang disebutkan oleh Yang Berhormat Lipis, misalnya di dalam *Economist Intelligence Unit Report* dalam kajian *Global Food Security Index*. Baru ini saya sudah menjawab sedikit dalam soal yang dikemukakan oleh Yang Berhormat Gombak. Dia melihat bahawa kalau mengikut dalam indeks dari segi rankingnya, dari segi negara yang tertinggi, dari segi food securitynya ialah Amerika Syarikat. Kedua, Ireland. Ketiga, Singapore. Malaysia terletak di bawah sikit, 35. Tidak sikitlah, tetapi kita di tengah daripada 113 buah negara.

Jadi ini perlu kita memerlukan satu pendekatan pemikiran yang berbeza bahawa sekiranya kalau dikaitkan bahawa sekuriti makanan dikaitkan dengan keupayaan kita menghasilkan makanan kita, ini berbeza daripada pandangan yang diterima di peringkat FAO. Ini kerana dia melihat bahawa food security bukan soal mengeluarkan makanan tetapi berdasarkan kepada tiga faktor. Apakah makanan itu mampu dimiliki oleh rakyatnya, affordability. Kedua, accessibility. Makanan itu dapat murah tetapi susah hendak dapat pun tidak guna dan yang ketiga makanan itu selamat daripada food safety. Tiga perkara yang menjadi asas yang penting. Oleh sebab itu negara seperti Singapura dia tidak hasilkan apa-apa. Ia tidak tanam padi, ia tidak buat beras, ia tidak pelihara ternakan...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Setar]: Dengan izin Yang Berhormat Menteri. Just a quick – soalan yang pendek berkenaan...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tidak bagi jalan Yang Berhormat. Sebentar Yang Berhormat, hendak bagi jalan Yang Berhormat Menteri?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Okey, silakan.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Setar]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri telah pun menyebut tentang isu food security dan mengkriteriakan tiga perkara yang baru sahaja disebutkan oleh Yang Berhormat Menteri sama ada penghasilan pengeluaran makanan dalam negara adalah mencukupi adalah satu di antara cirinya.

Akan tetapi sebelum ini, tahun lepas Yang Berhormat Menteri pernah sebut juga dan memberi emphasis kepada perkataan ataupun pada masa itu Dasar Food Sovereignty yang kita hari ini tidak lagi dengar daripada Yang Berhormat Menteri. Kalau tidak silap saya pada masa itu Yang Berhormat Menteri katakan food sovereignty itu adalah cukup penting dalam negara kita. Bolehkah Yang Berhormat Menteri menjelaskan pandangan Yang Berhormat

Menteri food sovereignty ini berbanding dengan food security? Adakah ia penting dalam negara kita? Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih Yang Berhormat Alor Setar. Saya kira saya hendakkan sampai ke situ supaya kita dapat membezakan. Food sovereignty itu benar daripada keupayaan negara itu sendiri. Selalunya bercakap waktu perang, negara kita dikepung, misalnya. Kalau kita tidak ada keupayaan sendiri kemungkinan ini ada masalah yang berlaku dalam negara kita. Sebuah negara yang baik sudah tentu kita perlu bangunkan keupayaan kita menghasilkan makanan kita sendiri. Akan tetapi apabila saya sebut tadi apabila soalan yang dikemukakan tentang food security, ia dilihat daripada perspektif yang berbeza iaitu dari segi kemampuan rakyatnya.

Oleh sebab itu dalam ranking dunia Malaysia agak sederhana, 35. Akan tetapi kita lebih baik daripada Thailand. Negara Thailand berada nombor 51, negara seperti Vietnam 50 lebih sikit. Indonesia 70 something. Kita lebih baik daripada Brazil walaupun Brazil itu adalah negara pengekspor ternakan yang terbesar. Artinya daging yang terbesar, ayam yang terbesar. Negara Argentina ia pengekspor jagung yang terbesar dalam dunia, antara yang terbesar. Negara Thailand adalah negara yang pengekspor beras antara yang terbesar dalam dunia tetapi kita lebih tinggi daripada Thailand. Yes, Thailand dari segi soveriegnitynya tidak dinafikan bahawa dia lebih baik daripada kita, keupayaan sendiri. Akan tetapi dari segi jaminan ataupun disebutkan keselamatan makanan ini dilihat bahawa rakyat kita mampu atau tidak. Kalau rakyatnya mampu, lebih mampu daripada rakyat Thailand kerana pendapatan rakyat kita lebih baik daripada mereka.

■1810

Ataupun Singapura dikatakan semua, bukan sahaja kerana pendapatan yang tinggi dan diperoleh dengan mudah kerana negaranya kemudahan pelabuhannya adalah antara yang terbaik di sana, apa sahaja boleh diperoleh di sana, kalau berbanding negara seperti Kazakhstan, misalnya, mungkin pendapatannya tinggi tetapi susah nak mendapatkan makanan-makanan yang tertentu kerana negaranya *land lock*, sebagai contohnya, infrastrukturnya, dari segi tempat penyimpanan makanannya dan sebagainya, Malaysia dianggap negara yang sederhana, agak tinggi di sini. Jadi ini adalah perkara-perkara yang perlu kita lihat.

Dalam *ranking* misalnya di kalangan negara-negara Asia Pasifik, kalau Singapura tertinggi, Australia, New Zealand, Jepun, Korea dan Malaysia adalah di tangga yang keenam, antara yang terbaik dalam rantau Asia Pasifik.

Jadi ini perkara yang saya perlu jelaskan di sini supaya kita membezakan antara SSL, *food security* ataupun disebutkan sekuriti makanan dan juga *food sovereignty*. Tiga perkara yang saya katakan perlu kita fahami di sini. Sebab itu bila untuk melihat kesemuanya, saya mengalu-alukan pandangan Yang Berhormat Kuala Kangsar, Yang Berhormat Nibong Tebal, Yang Berhormat Bukit Gantang yang bertanya tentang perkara-perkara yang mengenai tanah terbiar kita.

Saya akui bahawa Malaysia bukanlah contoh yang baik dalam menguruskan tanah terbiar kita. Saya mahukan ke depan lagi supaya tidak ada— kalau kita pergi ke negara seperti Korea dan sebagainya, kita tidak akan berjumpa di sebuah pulau, Pulau Jeju, saya tidak bercakap sekaki, satu inci tanah pun dibiarkan, tidak digunakan. Dan ini memerlukan kerjasama semua pihak iaitu kementerian dan kerajaan-kerajaan negeri untuk melihat semua perkara dan bagaimana kita mendidik rakyat kita untuk menggunakan tanahnya yang terbaik.

Sudah tentu ada tanah-tanah yang memerlukan peruntukan yang besar untuk kita bangunkan dari segi infrastruktur dan sebagainya. Kita akui bahawa kerajaan ada kekangan yang tertentu. Kos infrastruktur adalah tinggi. Kalau peruntukan yang diberikan kepada kita sekitar RM20 juta, RM30 juta dan sebagainya, dari segi kekuatan kita untuk menyelesaikan lebih daripada 120,000 atau 170,000 hektar tanah terbiar, ia nya mengambil masa yang lama. Ini saya setuju dengan beberapa pandangan yang telah dikemukakan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat.

Begitu juga pandangan-pandangan yang dikemukakan oleh Yang Berhormat Sekijang misalnya, terdapat inisiatif kerajaan-kerajaan negeri seperti negeri Johor untuk mengezonkan kawasan-kawasannya dengan hab pertanian seperti di Segamat, contohnya. Ini disebut oleh Yang Berhormat Sekijang. Nak dijadikan hab pertanian Segamat. Kita ada program bangunkan dusun, *agro mix farm*, Pusat Pengumpulan Tenusu dan Segamat akan menjadi sebahagian daripada perencanaan untuk kita bangunkan Lembah Tenusu Muadzam, Segamat dan sebelah Kuantan, Panching kerana di sana sudah ada kegiatan-kegiatan tenusu.

Baru-baru ini, Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan bahawa kita perlu tingkatkan satu *level* baru dalam industri tenusu ini ialah kerana kita tidak melihat bahawa ia adalah aktiviti biasa yang kadangkala hanya dikendalikan oleh satu jabatan daripada kementerian saya. Maka, dicadangkan supaya ditubuhkan satu *dairy board* sebab selama ini dari segi pemikiran kita tentang tenusu, selalu kita katakan, daripada statistik yang diberikan, kita sudah berjaya menghasilkan 54 peratus daripada keperluan kita, yang selebihnya kita import.

Saya bertanya 54 peratus itu *based*nya apa? Ia berdasarkan kepada penggunaan rakyat kita 20 liter seorang bagi per tahun. Tetapi apakah kita nak kekalkan penggunaan susu 20 liter sedangkan kalau kita melihat *standard* yang dipakai di peringkat antarabangsa, sebagai contoh, dari segi purata penggunaan susu di Eropah, 100 liter setahun. Sedangkan kita hanya 20 liter. Kita sekarang keluarkan hanya 30 juta liter, kita perlu lebih kurang 60 liter, kita kata kita sudah mencapai 50 peratus.

Tetapi kalau kita nak ikut *standard* Eropah, kerana *standard* Eropah kita percaya bahawa amalan mengambil susu setiap hari, rakyatnya dikatakan lebih kuat tulangnya, otot-ototnya, perubahan yang kita tengok. Saya katakan misalnya, kenapa kita katakan dahulu kita boleh mengalahkan mudah Jepun dan Korea dalam bola sepak. Saya katakan dulu lain, bukan sekadar *coach* yang baik, bukan sekadar FAM nya— Yang Berhormat Ketereh ada di sini— tetapi menuntut perubahan dari segi pemakanan rakyat keseluruhannya yang mengambil satu

program yang lebih besar, kerana apabila orang Korea berubah cara makanannya, orang Jepun dan sebagainya, kita lihat mereka mempunyai generasi baru yang lebih kuat.

Tetapi kalau kita berkata bahawa kita nak ikut *standard* Eropah 100 liter, kita ada 30 juta penduduk, kita perlukan tiga bilion liter. Sekarang ini kita hanya keluarkan 30 juta liter. Ertinya, kita hanya mengeluarkan satu peratus daripada— kalau kita nak mengikut *standard* yang dipakai di Eropah. Kalau 50 liter pun memerlukan satu *effort* yang tinggi.

Sebab itu Yang Berhormat Sekijang bertanya apa dia program untuk Segamat, kita *dedicate* Segamat, Muadzam sampai ke Panching sana antara zon yang ingin kita bangunkan sebagai Lembah Tenusu Negara yang memerlukan perubahan dari segi keseluruhan ekosistem.

Bagaimana kita beritahu pada Kementerian Pendidikan, sekarang ini bajet untuk Program Susu Sekolah banyak ini, kita kena tambah. Bagaimana untuk kita menyediakan segala infra di peringkat sekolah untuk mengambil susu supaya *demandnya* dapat kita wujudkan di sini. Ataupun kita sebutkan, ternakan lembu ialah satu perkara yang penting tetapi makanan pada lembu tersebut memerlukan kawasan tanah yang besar dan memerlukan persediaan di peringkat kerajaan negeri. Bagaimana untuk menyediakan tanah yang luas bagi keperluan lembu tenusu kita.

Jadi ini bukan soal lembu itu sahaja tetapi penggunaan tanah yang memerlukan pelbagai kementerian, pelbagai jabatan untuk membangunkan industri tenusu ini. Jadi sebab itu kita disebutkan di sini bahawa ini adalah sebahagian daripada strategi yang ingin kita bangunkan.

Isu yang lain— terima kasih Yang Berhormat Labuan yang mengingatkan kita tentang di Labuan sendiri. Ini secara spesifik ditanya Labuan tetapi ialah soal ikan itu adalah antara perkara-perkara yang perlu kita berikan tumpuan. LKIM telah melihat kawasan Kiamsam misalnya, untuk kita selesaikan beberapa isu yang ada di sana dan *insya-Allah*, kita akan cuba sedaya upaya.

Hal-hal yang berkaitan dengan ikan misalnya, ditanya oleh Yang Berhormat Tanjong Piai secara spesifik berkenaan dengan nelayan di sana. Ada bantuan-bantuan yang akan kita berikan kepada nelayan yang terlibat daripada pembangunan di sana.

Isu bagaimana orang memungkah ikan di laut daripada lesen yang kita berikan, ditanya oleh Yang Berhormat Kuala Terengganu misalnya. Saya serius tentang perkara ini bahawa kita tidak boleh izinkan orang yang kita bagi lesen, dia mendapat lesen untuk memukat ikan di laut dalam, mendapat lesen laut dalam tetapi mereka tidak mendaratkan ikan kita di negara kita, dia mendaratkan di tempat lain atau menjualnya di tengah-tengah. Sebab itu tindakan tegas perlu diambil. Misalnya, apa yang kita dapati sehingga kini daripada tahun 2009, kalau tidak silap saya, lebih daripada 440 lesen-lesen laut dalam yang diberikan kita tidak perbaharui atau mungkin kita tarik balik. Ini antara tindakan-tindakan. Memang ada orang kata kalau ditarik balik, macam mana kita nak dapatkan *supply* ikan yang mencukupi. Saya kata lebih baik tidak ada ikan daripada ikan kita yang ada dibawa ke tempat lain.

Tapi sudah tentu daripada kaedah-kaedah lain yang diambil, misalnya apakah insentif kita berikan sekiranya mereka mendaratkan ikan di sini. Ada insentif-insentif yang sudah dimaklumkan.

Tetapi perundingan di peringkat antarabangsa, misalnya saya sendiri berjumpa dengan Menteri Pertanian di Thailand, yang mengatakan bahawa kita mesti menangani bersama isu IUU iaitu yang berkaitan dengan pendaratan ikan haram yang *illegal, unregulated* yang berkaitan dengan pendaratan ikan haram ini.

■1820

Sekarang ini Thailand sendiri sudah menerima kad kuning daripada negara EU iaitu mereka kena tunjukkan bahawa semua ikan yang mereka eksport ke negara tersebut mendapat *certificated of catch* iaitu sijil bahawa ikan ini datang daripada negara mana. Sebab itu kita merundingkan bahawa kita mahu supaya ikan itu di turunkan kepada negara kita. Kalau perlu eksport, kita eksport dengan cara yang betul. Jadi, ini adalah antara perkara-perkara yang kita cuba usahakan supaya kegiatan penangkapan ikan haram, perompakan hasil kita ini dapat di kurangkan.

Akan tetapi sudah tentu saya katakan bahawa kalau di darat pun *crime* berlaku setiap hari, jenayah berlaku, polis banyak pun belum tahu dapat menyelesaikan segala-galanya. Apatah lagi di laut, tiada balai polis di tengah-tengah laut. Akan tetapi kita akan mempertingkatkan dengan kerjasama APNM dan yang lain-lain lagi untuk menentukan perkara ini dapat di kurangkan. Yang lainnya Tuan Yang di-Pertua...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Pokok Sena.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Walaupun saya tidak bangkitkan soalan ikan tapi saya hendak tanya sikit kepada Yang Berhormat Menteri. Tadi di sebut kata bahawa ada pendaratan ikan di tempat yang lain secara haram, di luar ataupun di jual di tengah-tengah. Cuma saya hendak tanya isu yang berbangkit sebelum ini ialah ikan temenung. Kalau di Kedah, ada dua jenis, pelaling yang mahal, yang satu lagi temenung itu di panggil di sana, bukan ikan kembung, di panggil temenung borek. Akan tetapi di sini itulah di anggap sebagai kembung yang kita dok makan, yang Yang Berhormat Jerlun makan, itu pelaling, ia lebih sedap.

Setahu saya, pelaling ini, temenung ini, ia kebanyakannya di bawa oleh orang yang pakai pukot tangsi, ia bukan laut dalam, ia hanya 5 batu nautika. Jadi, saya pun duk hairan pasal apa ikan ini boleh jadi mahal? Tidak munasabah lah kalau kita hendak kata bahawa kalau 5 batu nautika dia *keluaq pi*, dia nak pi daratkan ikan itu di Siam ataupun di jual di tengah-tengah. Itu saya pun duk- Jadi, kut-kut boleh apa penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri, kenapa ia boleh naik sampai RM22? Satu ketika itu RM22 satu kilo, sedangkan ini ikan yang sangat *famous*lah kepada orang kampung. Jadi, saya minta penjelasan.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih Yang Berhormat Pokok Sena. Saya juga suka pelaling ini. Kalau orang belah di setengah tempat, dia buat ikan celup tepung dan sebagainya sebab ini adalah sebahagian daripada ikan pelagik, dipanggil ikan rakyat yang

duduk di persisiran pantai. Saya dah jawab soalan ini, dikemukakan oleh Yang Berhormat Kuala Kangsar dalam MQT minggu lepas tapi Yang Berhormat tidak ada. Saya boleh kongsi sekali lagi bahawa saya tidak ada satu kepastian tentang perkara ini kerana ikan kembung, ikan pelaling, bukanlah ikan yang kita ternak. Kerajaan tidak ternak ikan ini. Bila kurang, orang hendak salahkan kerajaan, saya rasa kurang munasabah pada peringkat sekarang.

Cumanya saya bertanya kepada mereka yang dikatakan pakar tentang perkara ini. Ikan ini ia bertelur waktu musim mengawan, waktu bertelur ia ada tempoh, ada musim ia. Ada orang yang buat kajian, bukan saya, saya tidak berkawan dengan ikan. Saya sendiri bertanya, saya panggil semua persatuan-persatuan nelayan untuk menjelaskan perkara ini. Jadi, kalau tidak silap saya, ia hanya dua kali setahun ia bertelur, bulan 3 lepas itu bulan September. Ia mula membesar sebelum musim tengkujuh. Waktu musim tengkujuh selalunya ikan ini kurang tetapi waktu seperti bulan Jun misalnya, ikan ini banyak. Sepatutnya bulan 4 bulan 5 itu, ikan ini memang banyak, makin banyak.

Sebab itu Yang Berhormat, kalau Yang Berhormat ingat, tahun lepas sekitar bulan Jun, saya pergi ke Langkawi kerana di Kedah hampir 40 peratus daripada nelayannya berada di sekitar Langkawi ataupun di sebelah Kuala Perlis dan sebagainya. Itu waktu lambakan ikan pelaling yang paling banyak berlaku pada waktu itu. Luar biasa lambakannya sehingga harganya turun RM3, ada yang sampai RM1. Itu waktu lambak ini orang tidak kata, "*Bagus kerajaan, pelaling banyak*", tiada kena-mengena. Saya tidak sebut begitu. Waktu kurang, orang marah. Akan tetapi waktu lambakan itu saya masih ingat nelayan berjumpa saya, dia minta supaya kerajaan mengenakan harga lantai, jangan sampai murah, "*Kami hendak buat apa?*". Itu keadaan, fenomena yang luar biasa dan selepas itu ia berkurangan. Sekarang ini dijangka kan pada bulan Mac, bulan April, ia akan naik balik. Cumanya tahun ini lambat.

Bila saya sebut faktor cuaca, orang marah. Ini kerajaan hendak salah kan cuaca tetapi kita tahu bahawa tahun ini juga, cuacanya agak berbeza. Tahun lepas El Nino, selepas itu tengkujuh sehingga bulan Mac baru ini masih ada banjir. Agak berbeza sebab itu kita kata, "*Okey, kita tunggu sebentar, kita lihat bulan Mac, kita lihat bulan April.*" Sekiranya keadaan ini tidak berlaku, tidak sebagaimana dijangkakan, kita lihat, mungkin kita sebutkan bahawa *intervention* dasar perlu diadakan. Apakah yang dimaksudkan intervensi dasar? Ikan ini sebagaimana Yang Berhormat mengatakan ini ikan pantai, sekitar 5 kilometer, 5 batu daripada pantai yang selalu diambil oleh bot A dengan bot B yang diambil.

Misalnya, kita katakan perlu tak dasar yang agak drastik? Haram kan pukut tunda di kawasan yang berkenaan, yang di tengah-tengah sikit misalnya, lepas zon A, zon B. Ada negara seperti Indonesia pernah mengambil langkah yang drastik di mana didapati populasi ikan selepas setahun, dua tahun, bertambah kerana diharamkan pukut tunda. Akan tetapi kalau saya berbuat demikian, saya tahu sekarang ini orang yang terlibat dengan pukut tunda, terutama sekali di Pantai Barat, dia akan mengamuk. Oleh kerana inilah cari makan kami, hendak suruh kami tukar daripada pukut tunda kepada pukut lain, satu perkara yang tidak munasabah katanya.

Akan tetapi saya tidak lagi berkata sekarang ini kita ingin mengambil langkah yang berkenaan kerana kita mahu melihat *pattern* nya. Oleh sebab *pattern* setiap tahun ini kita tahu ada bulan naik, ada bulan turun. Ini turun cumanya lambat daripada biasa untuk ia kembali naik. Ikan ini adalah ikan yang bergerak, bukan sahaja di pantai kita, ia pergi- ia mana tahu sempadan, ia masuk Thailand, pergi Cambodia, pergi ke Filipina dan sebagainya. Ia kembali lagi atau pun *pattern-pattern* yang tertentu dan berikan masa untuk kita lihat tentang perkara ini.

Sebab itu, perkara yang lain yang...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kuala Terengganu bangun.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ingin menyentuh tentang isu keselamatan Yang Berhormat Menteri sebut tadi. Jadi, isu pencerobohan kawasan perikanan ini, pertamanya oleh nelayan-nelayan Vietnam yang bukan hanya mempunyai bot kuasa laju atau kuasa besar tetapi juga bersenjata dengan M16 daripada perang Vietnam dan sebagainya, menjadi satu ancaman yang berterusan. Perkara ini saya telah sebut juga kepada Menteri Pertahanan sehari dua lepas dan sikap beliau adalah ini bukan tanggungjawab kementerian beliau.

Walaupun beliau pernah memegang portfolio bertanggungjawab tentang nelayan. Saya amat dukacita dengan sikap macam makan gaji sahaja. Jadi, penuh tanggungjawab ini akan dipikul oleh Kementerian Pertanian. Jadi persoalannya, bagaimana kita hendak mengatasi masalah ini? Dengan bot kita sendiri masih yang berusia 40 tahun lebih dan nelayan-nelayan sendiri telah diberitahu oleh pegawai-pegawai penguat kuasa di Terengganu.

Mereka kadang-kadang tidak ada peruntukan cukup pun untuk minyak ronda. Jadi, ini adalah keperluan-keperluan asas, bukan hanya bot usang, peruntukan ronda pun tidak cukup minyak. Jadi, inilah kita perlu satu pendekatan yang baru yang sudah lama tertangguh. Jadi, kita sebut sikit kepada Kementerian Pertahanan pun, dia tolak terus, katanya ini bukan kerja kita. Jadi, kalau masing-masing tolak, dengan masing-masing punya alasan, siapa yang akan memikul tanggungjawab itu?

Saya hendak teruskan sikit, tentang yang disebut tadi iaitu tentang lesen. Lesen yang telah *part for review* dan patut disambung di mana kerajaan memberi satu kesanggupan *review* mereka yang telah melanggar syarat-syarat yang ditentukan seperti kawasan yang menggunakan pukut tunda yang tidak sepatutnya dan kawasan yang tidak sepatutnya. Nelayan-nelayan telah memberitahu bahawasanya kebanyakan mereka yang melanggar syarat-syarat tersebut balik beraksi semula, jadi lesen mereka tidak digantung pun, jadi apakah kriteria dan bilakah boleh mereka mengharap satu perubahan di mana mereka yang betul-betul melanggar syarat-syarat ini dikenakan satu tindakan efektif supaya tidak balik beraksi tetapi hanya sementara.

■1830

Menyentuh juga apa Yang Berhormat sebut tadi tentang pemindahan ikan-ikan di tengah laut *illegal transfer* menggunakan bot kargo. Bot kargo sepatutnya tidak boleh membawa ikan. Akan tetapi bot kargo yang bersalah pun *back in action* juga. Jadi nampak

gayanya mereka-mereka ini juga ada *God father* atau ada *protection* yang begitu besar, ya. Inilah yang jadi orang kata *frustration* nelayan-nelayan sehingga mereka sudah tidak datang lagi ke Parlimen. Sejak PRU-13, hampir tiap-tiap tahun nelayan datang untuk jumpa Menteri untuk memberi keterangan *direct* kepada Menteri. Akan tetapi tahun ini mereka rasa, apa gunanya lagi? Kita telah bertahun-tahun bercakap benda yang sama pada Menteri-menteri yang berlainan tetapi tidak ada tindakan.

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, adalah cadangan kerajaan juga untuk mengenakan yuran RM1,500 untuk setiap pekerja asing yang telah dijanjikan tetapi sekali lagi ditangguhkan. Jadi apakah yang akan menjadi satu harapan untuk nelayan-nelayan ini untuk nasib mereka dibela dengan satu pendekatan yang orang kata *with political will to enforce*, nampak gayanya mereka yang melanggar hanya diambil tindakan sementara tetapi sudah balik beraksi semula. Tidak seperti yang berlaku di Indonesia. Walaupun Indonesia lebih besar, lebih luas, lebih ramai tetapi mereka lebih efektif. Ya, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih Yang Berhormat Kuala Terengganu. Ya, saya percaya bahawa kenyataan Yang Berhormat adalah merupakan sesuatu yang kita kongsi bersama. Saya juga telah menemui terdapat pelbagai agensi yang berkaitan, ada beberapa perkara yang saya rasa agak tidak adil kalau kita katakan bahawa Kementerian Pertahanan tidak mempedulikan perkara ini. Kita tidak boleh mengharapkan penggunaan kapal perang misalnya untuk melihat perkara ini, ia memberi kesan yang berbeza. Akan tetapi dari segi perkongsian maklumat kita ada, perkongsian maklumat ini bukan sekadar daripada Kementerian Pertahanan, APMM, termasuk mereka yang bertugas di pelantar-pelantar minyak sekiranya mereka ada.

Saya sendiri pernah bersama dengan *Bombardier* APMM untuk meninjau kawasan-kawasan yang berkenaan, ia bukanlah satu perkara yang mudah. Walaupun ada yang mengatakan bahawa ada berlaku. Sekiranya ia berlaku, maklumkan. Kita minta ambil gambar. Kita berikan apa nama bot dan segalanya dan kita boleh ambil tindakan pada mereka yang berkenaan.

Kita juga telah menyarankan bahawa lesen-lesen baru, kalau mahu mendapatkan lesen baru tidak boleh menggunakan bot daripada Vietnam, Thailand dan daripada China misalnya, daripada negara jiran. Ini kerana kemungkinan ia digunakan untuk mereka pergi turun ke tempat mereka sendiri, akan bertemu dengan bot-bot mereka di tengah laut dan sebagainya. Ini antara perkara-perkara yang kita cuba buat. Sebagaimana jenayah yang berlaku di darat sebagaimana yang saya beritahu bahawa banyak mana pun yang kita buat tidak boleh menjamin bahawa jenayah dapat di hapuskan serta-merta.

Akan tetapi, kita berusaha untuk melihat perkara ini dan antara perkara yang saya sebutkan tadi ialah kita meminta supaya negara jiran jangan menerima kalau ada ikan-ikan yang diturunkan di negara mereka kalau menggunakan kapal lain. Sekarang ini, ini antara perkara yang kita melihat mereka sudah merayu pada kita supaya kita mengeluarkan *Certificate of Catch* supaya ikan itu didaratkan kembali kepada kita. Jadi isu yang berkaitan...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mencela sedikit tentang *the owners of proof* atas pencerobohan ini, ini kita sudah dengar lama bahawasanya nelayan ini patut mengambil gambar dan segalanya. Nelayan ini sepatutnya memberi bukti tetapi kita tahu *limitation* nelayan ini, kemampuan mereka *limited*. Kenapa tidak ada pendekatan yang baru? Saya pun pernah sebut, rakan-rakan kita pun pernah sebut kenapa tidak kita *improvised*, mencari cara lain *surveillance*, seperti yang kita pernah sebut gunakan *drone* ada orang sebut *drone* terlalu dekat.

Akan tetapi teknologi sekarang ini begitu maju kalau *drone* boleh digunakan untuk mengebom dan sebagainya saya pasti kalau *there is political will*, ada kesungguhan. Banyak cara lain yang boleh dilakukan kerana apa yang menjadi satu *frustration* pada semua pihak adalah tidak ada peningkatan. Walaupun ada *incremental* peningkatan saya rasa nelayan boleh terima. Akan tetapi mereka rasa jawapan yang sama, masalah yang sama berulang-ulang dan bilalah nasib mereka akan kembali pada satu tahap yang sepatutnya dalam waktu yang begitu lama? Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Penggunaan *drone* ini saya setuju. Boleh digunakan dan banyak digunakan untuk tujuan *surveillance* dan sebagainya. Akan tetapi, kita tahu *drone* ini ada berapa jam boleh atau berapa minit boleh pergi dan kembali kepada tempat dia dan *cost* nya. Saya kena berbincang dengan Kementerian Pertahanan misalnya kalau isu ESSCOM. Logiknya *drone* boleh pakai tetapi ada yang berpendapat dengan keadaan ribut, angin dan sebagainya dia tidak seefektif sebagaimana yang kita tengok dalam wayang. Ini bukan filem. Guna *drone* dan *drone* bergerak sepanjang masa dan sebagainya. Kemampuan negara dari segi kapasiti untuk memiliki *drone* yang tercanggih misalnya. *It's not cheap* dalam soal ini. Sebab itu kita katakan Yang Berhormat, kerjasama daripada nelayan ambil gambar. Kita telah menghentikan lebih daripada 400 lesen-lesen ini kerana mendapat sebarang maklumat yang diberikan kita tangkap dulu.

Itu lebih murah. Ambil gambar. Kebanyakan gambar ini tidak perlu kamera. Sekarang ini kebanyakan telefon – telefon yang tidak ada *camera* sudah tidak ada dan kita tidak boleh cakap nelayan sekarang tidak mampu beli telefon. Itu cerita dulu. "*Kami nelayan tidak boleh mampu membeli smartphone dalam soal ini*". Oleh sebab itu kita minta kerjasama macam kerjasama hendak lawan dadah, mahu lawan *crime* yang lain, kerjasama. Selain daripada polis yang baik kerjasama memberikan maklumat itu penting. Saya setuju bahawa nelayan agak kecewa misalnya ada mereka terpaksa bersaing di tengah jalan dengan bot-bot pukut tunda. Akan tetapi kita tahu yang mana yang mendapat laporan, kita mendapat laporan daripada nelayan kita. Kita ambil tindakan dalam soal ini.

Oleh yang demikian Yang Berhormat, kita tidak boleh menjamin, saya katakan saya akan berusaha untuk memastikan tidak ada lesen baru kalau ia tidak memenuhi syarat-syarat tetapi kita akan berusaha dan melihat bahawa IUU merupakan isu yang besar di mana tangkapan yang dibuat ataupun tangkapan ikan yang dibuat mengambil khazanah kita adalah merupakan satu perkara tidak boleh dipandang remeh di sini.

Yang Berhormat, ada beberapa isu lain. Saya rasa saya ringkaskan sedikit fasal beras kerana Yang Berhormat Sabak Bernam ada di sini atau tiada? Datang sini sebab dia banyak bertanya...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Sabak Bernam ada.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada? Ya terima kasih. Tadi saya ingat tiada. Isu-isu yang berkaitan dengan pembukaan jelapang baru kita sudah nyatakan jelapang di Rompin, jelapang di Kota Belud, jelapang di Sarawak adalah tempat-tempat yang akan kita bangunkan. Akan tetapi dalam soal ini sebagaimana Yang Berhormat sebutkan kita melihat tentang industri beras ini secara yang lebih menyeluruh lagi. Tadi saya bercakap antara *food sovereignty*, *food security* dan juga SSL.

Sekarang ini kita katakan bahawa, dari segi perangkaan kita dari segi *self-sufficiency level* kita ialah lebih kurang 72 peratus. Rakyat kita perlukan beras hampir 2.8 juta metrik tan, kita keluarkan lebih kurang 2 juta metrik tan. Kita mendapat lebih kurang 72 peratus dari segi keupayaan dia. Pilihan kita, kita buka jelapang baru kerana ini merupakan keputusan yang dibuat dalam tahun 2008 sewaktu negara dilanda krisis makanan pada waktu tersebut. Untuk membina satu-satu jelapang baru, kita tahu kosnya tinggi dan tidak boleh diselesaikan sertamerta. Perlukan empangan, perlukan saliran, perlukan perparitan dan sebagainya. Ia dalam proses untuk kita buat yang terbaik.

Akan tetapi sat perkara yang lebih besar lagi dalam soal ini ialah bagaimana kita menguruskan apa yang disebutkan kehilangan selepas tuai atau *post-harvest losses* kerana dalam negara kita *post-harvest losses* kita adalah antara yang tinggi. Lebih daripada 28 peratus daripada padi yang dituai hilang sewaktu selepas penuaian itu. Sekiranya kita dapat memperbaiki keadaannya sumber ataupun hasilnya akan kita perbaiki. Kedua, yang Berhormat ada sebut tadi mengenai kaedah-kaedah lain yang mesti kita pertingkatkan untuk menghasilkan *tonnage* yang lebih tinggi.

■1840

Berapakah hasil daripada satu hektar? Kalau dahulunya kita hasilkan hanya tiga tan, naik empat tan. Ada tempat yang sampai lapan tan, sepuluh tan tanpa perlu kawasan yang baru. Jadi ini juga antara perkara yang kita melihat untuk meningkatkan hasil keluaran daripada tanah yang sama, tempat yang sama. Untuk itu kita perlu hasilkan benih yang baik, sistem pembajaan yang baik dan bagaimana kita mendidik di kalangan petani-petani untuk mengikut apa yang disebutkan *rice check* daripada segi disiplinnya yang baik. Ini antara perkara yang sentiasa kita bincangkan. Sebab itu sekurang-kurangnya saya selalu bercakap, saya katakan ramai di sini mungkin yang belajar.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Minta izin Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Alor Setar, bangun.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Dengan izin, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri, seperti yang saya sebutkan tanya awal tadi, Yang Berhormat Menteri

pernah sebut tentang *food sovereignty* sebelum ini dan kalau tidak salah saya tujuan *food sovereignty* seperti yang dimaksudkan oleh Yang Berhormat Menteri pada masa itu adalah bagaimana hendak melindungi industri makanan negara kita supaya kita tidak terlalu bergantung kepada makanan ataupun import makanan dari luar negara. Jadi apabila kita melihat industri beras sekarang ini, tadi Yang Berhormat Menteri telah pun menyebut bahawa pengeluaran kita, kita kena buat beberapa perkara untuk meningkatkan hasil pengeluaran beras negara kita.

Akan tetapi Yang Berhormat Menteri, minta maaf tadi saya lihat Yang Berhormat Menteri tidak berikan cadangan-cadangan yang spesifik walaupun kata benih hendak *improve* kualiti benih *but what is the problem of our* benih sekarang? Sebab Yang Berhormat Menteri, dalam tahun 2016, saya mendapat fakta daripada FAO dan saya tidak tahu ini adalah *accurate* atau tidak. Pengeluaran padi dalam tahun 2016 memang sudah kurang tiga peratus kalau dibandingkan dengan tahun sebelum. SSL beras negara kita dalam sasaran kerajaan dalam Rancangan Malaysia kesembilan, untuk empat tahun daripada tahun 2006 sampai 2010 adalah untuk mencapai 90 peratus SSL dan itu tidak dicapai.

Dalam sasaran Rancangan Malaysia Kesepuluh *from* 2010 to 2015 kerajaan walaupun turunkan sasaran kepada 85 peratus itu masih belum dicapai. Jadi sebelum ini saya pernah dengar bekas Menteri sebelum Menteri Yang Berhormat sekarang ini, Menteri dahulu, Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani menyatakan memang kita sasar untuk mencapai SSL 100 peratus apabila kita akan sampai dalam tahun 2020. Akan tetapi nampaknya itu juga tidak akan berlaku tetapi apa yang kita melihat sekarang ini adalah seperti bajet lalu bahawa kita melihat pemotongan bajet yang cukup tinggi dalam sektor pertanian, *the highest* sejak tahun 2013. Saya ada satu artikel daripada...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, ringkaskan Yang Berhormat.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: ...*New Straits Times*. Okey, saya akan ringkaskan Yang Berhormat Menteri. Ini artikel daripada Profesor Fatimah Muhammad Arshad yang dilaporkan dalam NST, di mana dinyatakan produktiviti negara *national average* masih rendah dan pendapatan *farmers* hari ini untuk padi masih lebih kurang daripada *fruits farmers*. Di antaranya adalah satu cadangan di sini, adalah dinyatakan di sini bahawa Malaysia *is the next importer of all input for agriculture*. So, bagaimanakah kita akan mengurangkan kos input pertanian khususnya bagi pertanian pesawah padi? Sebab kalau kita tidak...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Tuan Yang di-Pertua, saya minta maaf sebab ini isu penting untuk pesawah.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, tapi jangan berhujah, ya. Sebab itu saya tegur Yang Berhormat.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Kos pengeluaran padi sekarang...

Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee: Ya.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Kos pengeluaran padi sekarang sedang meningkat, bajet sudah potong. Apa yang akan kita lakukan dan apa yang kerajaan akan lakukan untuk membantu pesawah padi kurangkan kos pengeluaran mereka? Itu persoalan saya. Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih Yang Berhormat. Saya juga... Bukan bermakna saya setuju sekiranya kita kurangkan. Bagi saya, ya ada perkara yang perlu kita *review* pandangan yang lalu. Mahukan 90 peratus saya rasakan itu agak terlalu tinggi. Sebab bagi saya kalau kita bercakap tentang SSL, *we don't need*, kita tidak perlu sehingga 100 peratus. Ini kerana kalau kita keluarkan 100 peratus, katakanlah ada 20 *percent* rakyat kita tidak mahu makan, *variety* beras yang kita ada sekarang. 10 peratus ataupun 20 peratus, mana kita hendak hantar yang selebih itu?

Kita tidak boleh eksport, kerana hendak eksport kita mesti menjadikan beras kita lebih kompetitif daripada beras yang bersaing dalam pasaran antarabangsa dan kita tahu bahawa beras kita tidak kompetitif. Kalau kita katakan harga beras RM26, katakan 10 kilogram. Satu metrik tan lebih kurang 2,600 ataupun kita ambil yang murah sikit, 2,500 metrik tan kalau kita *convert* dia dalam dolar lebih kurang hampir USD500 per metrik tan, itu beras yang kita hasilkan. Sedangkan harga beras dunia ialah sekitar USD340. Ertinya beras kita, kita tidak boleh jual, dekat Singapura pun tidak boleh. Sebab itu menghasilkan beras sekitar 80 peratus saya rasakan lebih *reasonable* di sini. Ini kerana saya selalu bercakap kita import sedikit dalam 20 peratus, kita boleh *leveraged*. Sekarang ini Thailand misalnya tahun lepas dia mendapat akses, 11 juta metrik tan tidak tahu mana hendak dibuat. Kita ambil, dia mesti ambil barang kita. Pakistan misalnya, cukuplah Yang Berhormat, saya terangkan sedikit.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: *No no.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Nanti saya beri yang ada beberapa soalan spesifik yang berhormat lagi.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Okey.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Saya beritahu. Yang Berhormat ya, cukuplah ya, ikan lagi ke?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Kaitan tentang kenaikan harga dan pengaliran sumber, lain sikit daripada yang tadi.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Kita selesaikan, saya selesaikan beras. Banyak lagi, Yang Berhormat Pokok Sena pun tanya.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Yang Berhormat, sebab Yang Berhormat telah sebut tentang eksport dan import ,itu sebab saya hendak tanya tentang itu.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Sebab itu saya katakan ada beberapa perkara yang perlu kita *review* buat masa sekarang dengan kapasiti yang ada pada negara dan apa yang kita bantu sekarang ini. Kalau ditanya, ya kita bantu. Misalnya kalau kita hendak pergi lawan dengan Thailand, tanya Thailand apakah bantuan kerajaan pada petani mereka? Mereka hanya buat infrastruktur. Mereka tidak subsidi baja, mereka tidak subsidi benih mereka, mereka tidak beri racun. Kita beri setiap satu hektar, kita telah belanjakan RM2,600 pada satu hektar.

Dua musim ertinya kita kali dua, setiap musim. Ini adalah antara sektor yang *heavily subsidised*. Ini kerana kita beritahu kepada petani, *you stay there*, kekal di sana walaupun dari segi standard antarabangsa bagi orang yang memiliki kurang daripada satu hektar ataupun 10 hektar *is not economical*. *You stay there*, kerajaan bantu. Sebab itu kemudiannya...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Yang Berhormat Menteri, I minta maaf tetapi itu tidak membantu pesawah padi untuk mereka membangun. *We cannot just say well*, kita beri you subsidi *for survivor per person*. Apa yang perlu kita *buat is to push*, memajukan industri beras. Kalau kita terlalu *dependent* kepada import beras seperti yang kita lihat sekarang, keistimewaan semua diberikan kepada BERNAS...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Okey.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Bagaimanakah kita akan melindungi industri pesawah padi tempatan?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ya, cukup Yang Berhormat, ini dari segi Yang Berhormat.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Seperti satu contoh, Tuan Yang di-Pertua, saya minta maaf. Berkenaan dengan isu BERNAS ini saya sudah tanya Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, kena minta izin. Menteri kata cukup, ya.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, bila saya bercakap, Yang Berhormat kacau. Saya kena dudukkan Yang Berhormat kena duduk sekarang?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: I minta maaf, tetapi I harap boleh beri saya satu peluang untuk memberi cadangan dan mewakili pesawah padi untuk memberikan pandangan mereka. Itu sahaja.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Silakan Yang Berhormat.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri, yang saya lihat sekarang ini walaupun saya bersetuju dengan Yang Berhormat Menteri bahawa kita mungkin tidak boleh mencapai 100 peratus tahap SSL. Akan tetapi pada masa yang sama kita mesti membuat sesuatu untuk melindungi industri tempatan, *to help them promote*. *We cannot just say we put them aside so long as* mereka boleh *survive, that is it*. Akan tetapi memang sekarang pun hendak *survive* pun memang susah. Satu hektar bendang, pendapatan bulanan pesawah padi is RM600.

■1850

I mean this is – saya dapat ini selepas membuat kajian walaupun kerajaan mungkin ada nombor-nombor statistik yang lain. Apa yang saya dengar daripada pesawah padi, pengilang. *What has happened to the* pengilang? *Many of the* pengilang bumiputera hari ini sudah bankrap. Sedangkan apabila BERNAS ditubuhkan, tanggungjawab BERNAS adalah untuk membantu pengilang-pengilang bumiputera. *Today there is only a handful*. Apabila BERNAS ditubuhkan dalam tahun 1994, matlamat mereka adalah untuk mengawal selia industri

BERNAS. Pesawah-pesawah padi, MADA, KADA dan sebagainya mempunyai 45 peratus dalam BERNAS. Hari ini BERNAS dikuasai oleh seorang milikan, *a private individual*.

Apabila BERNAS diambil keluar daripada bursa saham, pada masa itu bekas menteri memberi jaminan bahawa BERNAS ini akan disenaraikan semula dalam bursa. Itu pun tiga tahun lalu.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat ya...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Setiap kali saya tanya dan hari ini saya mendapat jawapan Tuan Yang di-Pertua, jawapan yang sama mereka seolah-olah kerajaan tidak kisah sama ada BERNAS ini akan disenaraikan semula atau tidak.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, saya tidak ingin jadi *precedent* untuk seolah-olah berbahas dalam tempoh pencelahan.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Tuan Yang di-Pertua, memang dalam soalan dalam ucapan Titah, saya telah pun bertanya...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Saya tahu Yang Berhormat tetapi *I must follow the book* ya.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: *I'm not going out of focus* daripada ucapan.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, saya dengar ucapan ini berkali-kali. Ada banyak pilihan. Dulu harga padi rendah. Untuk tingkatan pendapatan kita naikan sampai RM1200. Dahulu RM800 naikan RM1200. Apabila RM1200 pengilang pula kompelin, dia kata kami terpaksa membayar harga yang tinggi tetapi kena buat pemutuan sebenar. Apabila buat pemutuan sebenar, petani pula akan marah. Biarlah kalau kualiti tidak ada dan sebagainya dan akhirnya ini antara sebab beberapa negeri misalnya di Kelantan kalau hasilnya tidak begitu baik, dikenakan RM1200 mereka tidak boleh jual.

Jadi saya setuju dengan Yang Berhormat, kalau kita hendak *reform* daripada industri padi ini kita mesti melihat *the entire ecosystem* dalam sistem ini. Misalnya kita lihat apa model yang ada di Jepun, apa model? Kalau model di Thailand dia kata tidak ada subsidi-subsidi ini tidak ada. Kerajaan hanya bina infrastruktur. Tali air, empangan dan sebagainya, yes kerajaan bagi. Akan tetapi subsidi-subsidi tidak ada. *You have to produce* beras dengan harga yang murah sebab nak compete dengan negara lain.

Kalau dia pengeksport terbesar berdasarkan kepada subsidi yang dibuat oleh kerajaan, dia kata kerajaan rugi. Lagi banyak dikeluarkan, kerajaan rugi kerana saya terpaksa mensubsidi beras yang dipakai oleh orang negara lain, orang Jepun, orang India, orang Timur Tengah dan sebagainya berdasarkan kepada subsidi. Jadi model kalau kita pakai di Thailand dan sebagainya, modelnya tidak ada subsidi. Kalau hendak kata tentang soal industri beras yang mengikut model sana.

Oleh sebab itu kita lihat ada negara yang katakan *no*, kalau tanah yang kecil ia tidak praktikal. Buat tanah besar. Tanah besar ertinya dia sendiri boleh memiliki semua keperluan. Dia buat keputusan apa baja, apa benih yang hendak dipakai. Dia buat kerana tanah besar sedangkan kebanyakan daripada petani kita sekitar dua hektar, dua setengah hektar, kurang daripada tersebut.

Ertinya baja dia dengar pandangan pegawai-pegawai kita. Hendak buat bajak, dia terpaksa sewa kerana dua hektar takkan hendak beli bajak sendiri, mesin pembajak. Dua hektar takkan hendak beli mesin penuai sendiri. Terpaksa sewa, ada kosnya. Ini kita melihat tentang *the entire system* yang kita perlu perbaiki sekiranya perlu perbaiki. Akan tetapi ini memerlukan proses *engagement* yang besar, yang banyak, yang sama-sama boleh saya bersedia untuk mendengar pandangan-pandangan. Ini Yang Berhormat Pokok Sena pun antara yang saya rasakan banyak memberi pandangan, memberi pilihan misalnya kepada petani-petani untuk menentukan *variety* mereka sendiri.

Saya setuju dalam soal ini dan memang ada *engagement* sebelum hendak pakai, pihak MARDI dan sebagainya, mereka memberitahu tentang ini benih-benih yang begini, kesannya begini dan sebagainya. Cumanya sekarang ini kebanyakan petani dikatakan bersedia untuk mendengar pandangan-pandangan ini.

Saya dengar pandangan-pandangan Yang Berhormat tentang isu BERNAS dan sebagainya. Saya kira ini adalah isu-isu yang telah dibangkitkan. Yang Berhormat, ada beberapa perkara lagi. Saya rasa kalau saya ambil masa untuk berbincang perkara ini saya tidak mahu kementerian lain juga tidak ada peluang untuk menjawab.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: [*Bangun*]

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Dato'...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada sedikit perkara yang saya rasa perlu maklumkan di sini tentang berapa Ahli Yang Berhormat menimbulkan tentang apabila Yang Berhormat Pokok Sena misalnya timbulkan tentang pampasan kalau berlaku penyakit karah baru ini...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Yang Berhormat tentang isu BERNAS itu penting Yang Berhormat, sebab memang ramai orang hendak tahu kenapa BERNAS ini diberikan keistimewaan dan juga sama ada kerajaan akan mempertimbangkan untuk menubuhkan balik LPN? Oleh sebab sebelum ini bekas Menteri Pertanian sendiri pun menyatakan bahawa kerajaan sedang mengkaji untuk menubuhkan balik LPN. Ini dalam tahun 2015 dia kata ayat dia sendiri yang saya ambil keratan daripada surat khabar.

Sekarang ini kepada menang BERNAS yang kawal padi. Semuanya dipertanggungjawabkan kepada BERNAS tetapi ia merupakan satu syarikat perniagaan. Penubuhan lembaga ini di bawah dan ia sedang cadangkan pada masa itu untuk tubuhkan balik satu lembaga seperti LPN di bawah kementerian. Jadi kebajikan kepada pesawah mungkin lebih baik untuk membebaskan difikirkan di bawah lembaga ini. Inilah ayat-ayat daripada bekas menteri dahulu dia kata dia sedang hendak kaji.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Semua cadangan itu...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Cadangan-cadangan tetapi ini penting sebab ...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Semua cadangan itu kita ambil kira.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Oleh sebab tadi Yang Berhormat Menteri kata berkenaan dengan subsidi, *right?* Subsidi. Kalau kita hendak buat seperti Yang Berhormat Pekan kata rasionalisasi subsidi. Subsidi itu kita lihat, kalau kita lihat sekarang BERNAS

diberikan sepenuhnya keistimewaan untuk mengimport beras tanpa sebarang pengecualian import. Dia tidak perlu bayar import duti atas beras.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya Yang Berhormat Menteri.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: *I mean they are given all sorts of exemption, making hundreds of millions a year and we don't seem to know what is happening to BERNAS.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Alor Setar...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, *point taken* kita *move forward*. Ada beberapa isu yang ditimbulkan tadi tentang Yang Berhormat Pokok Sena dan sebagainya tentang isu...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Yang Berhormat, *one last, will the* kerajaan memastikan bahawa BERNAS akan disenaraikan semula. Itu persoalannya, bila ia akan dibuat. Saya hendak tahu itu.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Alor Setar, cukuplah Yang Berhormat. Tidak peduli orang, tidak peduli Tuan Yang di-Pertua dah.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Sampai masanya kita buat keputusan, kita akan menilaikan semua perkara tentang *performance* dia, apakah model-model lain yang perlu kita ambil kira, apakah kita hendak fikir satu masa nanti kita hendak bagi *free flow* siapa boleh import, import. Juallah harga dekat pasar biar harga murah, biar mati semua petani kita kalau itu yang dikehendaki oleh Yang Berhormat. Ini antara model-model yang kita kena buat. Sebab itu...

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Yang Berhormat, *I* sedang merujuk kepada jawapan menteri sendiri dalam Parlimen. Bukan Yang Berhormat Menteri sekarang, bekas, tentang penyenaraian semula BERNAS dalam bursa saham, jawapan Jun 2014.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Itu kita akan lihat kemudian.

Tuan Gooi Hsiao-Leung [Alor Star]: Jaminan kata Tan Sri Syed Mokhtar Al-Bukhary telah menulis secara peribadi terus kepada saya bagi memberi jaminan kepentingan nasional padi dan beras. Dalam ikrar tersebut Tan Sri Mokhtar telah menegaskan bahawa semasa proses penyenaraian semula BERNAS...

Seorang Ahli: Yang Berhormat Menteri tidak bagi jalan Yang Berhormat.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Okey, okey Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Alor Setar, jangan sampai tidak ikut peraturan Yang Berhormat. Saya cuma ingatkan jangan sampai tidak ikut peraturan, *please. I give you space*, saya bagi ruang tetapi jangan sampai tidak patuh kepada peraturan, okey.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, yang terakhir sekali yang disebutkan tadi tentang soal beberapa isu yang berkaitan tentang penyakit, pampasan dan sebagainya.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, Yang Berhormat Kuala Terengganu bangun. Hendak bagi Yang Berhormat?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Berkaitan dengan harga dan kekurangan *supply* ya, *since we are on the subject*. Saya juga ingin membawa isu ini tentang kepupusan *supply* ikan di Pantai Timur terutamanya. Apabila kita membawa isu ini kepada pihak yang berkenaan, apakah usaha mereka untuk menambah balik *supply* ikan di dalam perairan Pantai Timur? Mereka jawab, oh banyak tukun dan sebagainya telah diletakkan di laut untuk ke arah tujuan tersebut.

Akan tetapi masalahnya Yang Berhormat Menteri bahawasanya kalau kita membuat tukun dan sebagainya, ini akan menambahkan bilangan ikan *insya-Allah* tetapi siapa yang akan datang mengambilnya, adalah mereka yang tidak sepatutnya masuk ke kawasan perairan tersebut dengan cara-cara yang tidak dibenarkan, cara haram seperti pukut tunda dan sebagainya.

■1900

Jadi *the main issue is back to enforcement*. Perkara-perkara ini tidak ada dalam kuasa nelayan. Itu yang saya hendak *make a point*. Tidak ada di dalam kuasa mereka. Mereka perlu pemantauan seperti nelayan asing, seperti *zoning*. Jadi, kalau menjawab kita buat tukun untuk menambahkan bilangan ikan supaya tidak pupus, itu hanya membantu mereka yang melanggar undang-undang. Mereka akan menceroboh juga dan siapa akan melarang ini?

Itulah kita minta biarlah *enforcement—the key thing is enforcement must be raised*, mesti ditingkatkan. Itulah *the key point* kerana ini bukan macam Yang Berhormat Menteri kata tadi, ambil gambar boleh tetapi siapa yang akan kuatkuasakan? Bukan mereka. Jadi itulah *the key point*. Tambahlah peruntukan minyak dan sebagainya. Ini adalah permohonan daripada pegawai-pegawai keselamatan di sana sendiri yang mengatakan kita hendak ada petrol pun tidak cukup. Itulah masalah yang sebenarnya. Terima kasih.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, saya difahamkan musuh kepada pukut tunda ialah tukun tiruan kerana sebahagian daripada tukun-tukun yang kita bina ialah tukun anti pukut tunda. Ertinya reka bentuknya dia ada dia punya seperti duri-duri besar di mana kalau pukut tunda cuba untuk mengaut di kawasan tukun, ia akan merosakkan pukut tersebut.

Jadi kalau Yang Berhormat tidak setuju buat tukun pukut tunda, Yang Berhormat tidak dilihat untuk membantu nelayan. Yang Berhormat penyokong kepada pukut tunda tetapi bercakap tentang soal anti pukut tunda dalam soal ini.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri, bukan pukut tunda sahaja cara menceroboh. Itu adalah satu contoh.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Tadi Yang Berhormat kata kalau ada tukun, pukut tunda datang situ.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Seorang-seorang, Yang Berhormat.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat saya rasa tidak memahami tentang sebahagian daripada pukut tunda ini...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Bukan. Itu hanya satu contoh. *There is more than one routes to catch the fish.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yalah, Yang Berhormat setuju tidak...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Seorang, seorang, Yang Berhormat.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: ...Pukat tunda tidak setuju, tidak suka dengan tukun? Yang Berhormat setuju tukun boleh merosakkan pukat tunda?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Betul, ia ada sebahagian daripada tempatnya. Tetapi betul...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Saya hendak tanya, Yang Berhormat tadi cakap bahawa bila buat tukun, populasi ikan bertambah dan kalau nelayan kecil, dia suka kerana populasi ikan bertambah. Dia boleh pergi mengail, dia boleh menggunakan...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Tetapi sebenarnya itu tidak membantu mereka kerana ikan yang lebih...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Tetapi Yang Berhormat kata pukat tunda suka untuk pergi ke tempat tukun tadi. Yang Berhormat sebut tadi. Betul tak?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri, saya sebut pukat tunda sebagai satu contoh.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: *No, no*, tetapi satu daripadanya Yang Berhormat sebut...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Ya, betul. Betul tetapi itu bukan soal *excuse*...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat sebut bila ada tukun akhirnya pukat tunda tadi...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri, kita tidak boleh lari daripada kenyataan *enforcement is very poor*. Minyak pun tidak cukup, Yang Berhormat Menteri.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ini cerita lain, Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Jadi apakah *excuse*-nya kalau minyak tidak cukup?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Cerita lain, Yang Berhormat. Ini soal...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Bukan cerita lain. Semua ini berkenaan.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ini soal kalau hendak ronda satu laut dan sebagainya, dia ada kosnya. Yang Berhormat, kita beli dron, senang sahaja.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang tepi pantai saja, Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, seorang, seorang, Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: *We are not talking about open sea, we are talking about* nelayan tempatan. Zonnya dekat dengan laut, minyak pun tak banyak. Ini datang daripada pegawai sendiri.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Seorang, seorang, Yang Berhormat.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat cakap kita ada dron, kita berlegar-legal sepanjang masa, kita pergi bawa gari di tengah-tengah laut. Ya, kita kata kita mahu buat *enforcement* tetapi sebab itu kita katakan bahawa ya, kita buat tukun. Tukun dapat membantu populasi tetapi kalau katakan bahawa ada waktu yang tertentu ikan kurang, ada banyak faktor lain ikan kurang. Saya tahu kadangkalanya *over fishing* adalah merupakan sebahagian daripada sebab ikan kurang.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: *Over fishing* bukan kapasiti nelayan kita, Yang Berhormat Menteri, bukan nelayan biasa.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: *No, no, no.* Saya kata *over fishing* pukut tunda yang besar misalnya, mengambil lebih daripada yang sepatutnya. Ia perlu dikawal. Oleh sebab itu permit mengeluarkan lesen pukut tunda perlu kita kawal, saya setuju. Dan isunya, apakah kalau dia pergi— kita perlukan ikan. Kalau tidak ada ikan, orang akan marah kenapa ikan mahal. Hendak ikan mahal— ikan tidak semua duduk tepi pantai, dia ke laut. Hendak laut, dia ada bot-bot yang kecil, bot-bot besar. Tanya tukun, tukun dibuat di mana, berapa kilometer, berapa batu di tengah sana? Dia bukan jauh, supaya itu bukan kawasan pukut tunda.

Jadi sebab itu, Yang Berhormat, saya kata kita mesti— memang dari segi kalau buat filem, mudah. Ada sahaja berlaku, kapal terbang datang. Kita hendak minta nelayan kita— saya nak tanya Yang Berhormat, berapa nelayan yang tidak ada telefon? Berapa telefon sekarang yang tidak ada kamera? Bila balik sini, kita katakan tolong, kita ada *engagement*, tolong hantar, tangkap gambar, berapa nombor dia. Oleh sebab itu kita katakan bahawa...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri, kita tidak payah cakap fasal gambar, Yang Berhormat Menteri. *By the time* kuat kuasa hendak sampai...

[Ahli-ahli bercakap serentak]

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: *No, no, no,* soal lain sebab saya dah sebut tadi, Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Menteri, sebentar Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: *There is inside information,* nelayan-nelayan bot besar ini ada sindiket.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada sahaja gambar...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Itulah kenyataan sebenarnya, mereka ada sindiket.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada sahaja gambar, kita beritahu...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Hendak ambil gambar, berhari-hari, berjam, Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, ya, ya. Yang Berhormat, Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: *Within a few minutes* mereka tahu *patrol boat* akan datang, pegawai *enforcement* akan datang. Inilah masalahnya. Masalah ini dah lama.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ya, kita tahu *patrol boat*, *patrol boat* hendak bergerak berapa knot?

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Masalahnya...

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, sebentar Yang Berhormat. Ahli-ahli Yang Berhormat, sebentar Yang Berhormat. Yang Berhormat Menteri, Yang Berhormat Menteri, saya minta jangan tanya soalan. Bila ditanya soalan, dia menjawab dan jadi berdialog.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, saya katakan Yang Berhormat ini terpengaruh dengan wayang banyak sangat. Telefon ada, datang helikopter, datang pukut tunda, datang bot patrol, semua mudah. Itu wayang. Duduk tengah-tengah sana itu keadaannya berbeza. Ada sampai kita boleh sampai daripada waktu yang dibuat.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Shah Alam bangun, Yang Berhormat.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Jadi Yang Berhormat, dalam soal ini, kita bila buat— bila kita buat tukun pun dia marah juga. Dikatakan tukun itu pukut tunda sudah datang sini. Ini Yang Berhormat, cukuplah. Saya rasa cukup dalam soal ini. Saya cuba dengar, saya *entertain* perkara ini. Jangan Yang Berhormat kata saya tidak...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Maknanya *conclusion*-nya bagi Yang Berhormat Menteri, tidak ada *solution* lah? Semua tidak boleh. Semua salah, salah nelayan. *[Dewan riuh]* Nelayan tidak ambil gambar, nelayan tidak bertindak. *There is no solution.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Masalah ini bukan masalah baru, Yang Berhormat Menteri. Sudah setiap tahun semenjak saya menjadi Ahli Parlimen daripada tahun 2008 masalah ini ditimbulkan. Apa penyelesaiannya? *It has been eight years.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, ia...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Janganlah bawa isu bukan wayang— *nobody is talking about wayang. We are talking about actual problem* yang tidak selesai hingga sekarang.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, cerita penguat kuasa ini macam rumah urut yang banyak dekat Selangor itu...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Apakah ini? Inikah standard menteri?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada benda boleh buat, ada benda tidak boleh buat.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Yang Berhormat Shah Alam bising-bising ini ada nelayan kah?

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Janganlah hendak timbul isu rumah urutlah pula.

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Yang Berhormat Shah Alam, Shah Alam ada nelayan kah?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat setuju tidak pencegah maksiat ada dalam Selangor...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Sini kita bercakap pada masalah nelayan bertahun-tahun, rayuan minta kerajaan... [*Dewan riuh*].

Dato' Dr. Haji Noor Azmi bin Ghazali [Bagan Serai]: Saya hairanlah tengok, tidak tahu kenapa. Shah Alam ada nelayan kah? Shah Alam ada nelayan kah?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Saya nak tengok tambah penguatkuasaan di bawah Kerajaan Negeri Selangor, boleh ambil tindakan semua tidak? Yang Berhormat boleh ambil tindakan semua tak? Cakap, tidak ada maksiat dalam Selangor, tidak ada kegiatan jenayah dalam Selangor, tidak ada apa pun, semua *perfect* dalam Selangor tidak ada *enforcement*. Hei, kalau hendak cakap, ada dia punya masalah dan cara kita ...

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Ini DUN Selangor kah?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Dah, Yang Berhormat Shah Alam.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Yang Berhormat Menteri, ini DUN Selangor kah? Hendak cakap fasal Selangor, bawa pergi ke DUN lah. Tak ada wakil UMNO kah dalam DUN Selangor?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Apa Yang Berhormat sensitif sangat bila sebut fasal Selangor ini?

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Apa yang sensitifnya? *We are talking to you about the actual problem.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yes.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: *You have not solve it.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: *We try.*

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Sudah lapan tahun, tidak selesai.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Apa dia? Apa dia?

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: *You have failed.*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Kalau kita kata tidak ada *enforcement*, lebih 400 sudah ditarik lesennya. Itu tidak ada *enforcement* yang kita buat? Ada yang akan dibawa ke mahkamah. Tidak ada *enforcement* yang kita buat? Hendak suruh apa? Kita hendak suruh...

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Kita bercakap tentang keberkesanan...

Dato' Seri Tiong King Sing [Bintulu]: *[Bangun]*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ada yang kapal kita bocorkan, kita tenggelamkan. Eh, bukan tidak ada. Semua ini kita ada.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Kenapa bot yang sama, bot kargo yang sama, bot yang mencero boh sama...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Tolong beritahu bot apa, nama bot itu apa dia, tolong beritahu sekarang.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Okey, saya akan dapatkan.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang sama-sama itu mesti tahu. Beritahu sekarang apa nama bot itu. Beritahu, Yang Berhormat, jangan cakap sahaja. Susah sangat, beritahu kepada saya.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri hendak sekarang?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Beritahu apa dia.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri, saya tidak ada pegawai seramai Yang Berhormat Menteri di belakang saya untuk minta *confirmations*. Kalau saya duduk sebelah sana, *insya-Allah*, saya boleh beri sekarang

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Ha, beritahu.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Tetapi saya tidak ada pegawai, Yang Berhormat Menteri, kosong. *[Dewan riuh]*

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Cerita ada bot kargo, ada kapal terbang, beritahu. Ya, beritahu pada saya.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri buat satu perkara yang tidak realistik.

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Kapal kargo apa?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Cukuplah, Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Kalau Yang Berhormat Menteri boleh pinjamkan pegawai dua orang jadi, Yang Berhormat Menteri ada berbelas.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kuala Terengganu, cukuplah Yang Berhormat. Cukuplah Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Yang Berhormat Menteri *talking not realistic*, Yang Berhormat Menteri. *Be mature, be realistic. Be mature about it.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Banyak lagi Yang Berhormat Menteri?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Yang Berhormat, ini, ini. Antara tahun 2006 hingga 2016, ada 3,596 kes tangkapan telah dibuat. APMM telah tangkap lebih 4,000 kes. Ini tidak ada apa lagi? Takkan semua— bukannya kata tidak ada tidak buat apa-apa. Lebih 4,000 kes tangkapan dibuat.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Bintulu bangun, Yang Berhormat.

Dato' Raja Kamarul Bahrin Shah [Kuala Terengganu]: Ya, tangkap untuk berapa jam? Dua tiga hari balik ke laut semula. *That is the point.*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Kuala Terengganu...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Oleh sebab itu kita kata untuk menyediakan sumber ikan negara, kita kena pelbagaikan. Ada tukun, ada akuakultur dan sebagainya.

Dato' Seri Tiong King Sing [Bintulu]: Yang Berhormat Menteri, boleh?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Bintulu, Yang Berhormat Menteri...

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Jadi Yang Berhormat, saya rasa cukup sampai situ sahaja. Kalau ada apa-apa yang spesifik, boleh kita bercakap kemudian.

Dato' Seri Tiong King Sing [Bintulu]: Yang Berhormat Menteri, boleh bagi sedikit?

Dato' Sri Ahmad Shabery Cheek: Terima kasih. Saya hendak bagi peluang kepada Menteri yang lain pula untuk menjawab selepas ini. Yang Berhormat, saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang mengambil bahagian pada hari ini. Kalau mana-mana yang secara spesifik, kemudian saya akan terangkan. Terima kasih.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Tadi janji hendak jawab yang saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Sudah cukuplah, sudah habis.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Ini dua kalilah Menteri lari dari jawab soalan saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Pokok Sena..

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Dahulu Timbalan Menteri. Saya *dok* ingatkan bila *mai* Menteri ini dia jawablah, rupanya tidak jawab juga. Beratlah. *Sat-sat* tadi beritahu hendak jawab soalan saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Terima kasih, Yang Berhormat Menteri. Seterusnya giliran Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar.

Dato' Sri Haji Tajuddin bin Abdul Rahman: Apa timbalan-timbalan ini?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Cukuplah, Yang Berhormat Pokok Sena.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Menteri dan Timbalan Menteri sama lari. *[Ketawa]*

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, silakan Yang Berhormat Menteri.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Dron, dron.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, kita berbahas tentang beras dan juga ikan, takkan bergaduh macam ini? *[Ketawa]*

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: *Set.* Tadi Yang terhormat Menteri itu hendak jawab soalan saya. Tetapi dia terpengaruh dengan provokasi daripada kawan-kawan..

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, sila Yang Berhormat Menteri Sumber Asli.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: Ini, akhirnya yang kita dia tak jawab.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Pokok Sena sudah habis dah, wayang sudah habis Yang Berhormat.

Datuk Seri Panglima Abdul Azeez bin Abdul Rahim [Baling]: Yalah kawan-kawan Pokok Sena juga yang kacau tadi.

Dato' Haji Mahfuz bin Haji Omar [Pokok Sena]: *Dak* lah, itulah kelemahan Menteri. Sepatutnya Menteri dia tidak termakan dengan provokasi.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, ya, sudah panggil dah, dah panggil dah.

7.10 mlm.

Menteri Sumber Asli dan Alam Sekitar [Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar]: Okey terima kasih, terima kasih. *Bismillahir Rahmanir Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam berbahagia dan selamat petang Tuan Yang di-Pertua.

Terlebih dahulu izin saya merakamkan ucapan setinggi-tinggi terima kasih kepada 28 Ahli Yang Berhormat yang telah membahaskan pelbagai isu yang berkaitan dengan Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar. Tuan Yang di-Pertua, pertama mengenai isu tanah, saya ingin merakamkan, memaklumkan Dewan yang mulia ini urusan tanah sama ada tanah simpan Melayu atau negeri ataupun tanah di Sabah dan Sarawak berada di bawah bidang kuasa negeri, sebagaimana yang disenaraikan di dalam butiran 2(a), (b) dan (c) senarai negeri Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan.

Selaras dengan pembahagian bidang kuasa perundangan yang ditetapkan dalam Perkara 34 Perlembagaan Persekutuan, apa-apa tindakan kerajaan negeri berhubung perkara ini dibuat selaras dengan kedudukan diiktiraf sebagai hak istimewa kerajaan negeri di bawah Perlembagaan Persekutuan. Kerajaan negeri mempunyai kuasa mutlak membentuk atau menerima suatu undang-undang dan peraturan hutan yang mentadbir, mengurus dan membangunkan sumber hutan.

Peranan Jabatan Ketua Pengarah Tanah Dan Galian (JKPTG) sebagaimana termaktub dalam seksyen 8 Kanun Tanah Negara ialah untuk memberi nasihat, menyelaras isu yang berhubung dengan tanah. Oleh yang demikian, maklumat terperinci berhubung kuasa Tanah Rizab Melayu bagi negeri wajar dibangkit dalam persidangan Dewan Undangan Negeri yang berkenaan.

Yang Berhormat Datin Mastura, Kuala Kangsar, mencadangkan kerajaan memberi penerangan mengenai pemilik harta pusaka dan memberi khidmat nasihat dari segi perundangan kepada pemilik tanah. Jabatan Ketua Tanah Galian Persekutuan (JKPTG) sedar akan masalah tanah terbiar. Oleh yang demikian, pihak kementerian sentiasa berusaha membuat promosi secara berterusan melalui program *outreach* untuk memberi maklumat mengenai prosedur pembahagian harta tanah pusaka dengan lebih jelas bagi menggalakkan waris membuat tuntutan harta pusaka dengan segera sebaik berlaku kematian kepada pemilik harta.

Pada tahun 2016, sebanyak 109 program telah dilaksanakan termasuk ceramah kepada penduduk kampung, komuniti FELDA, taklimat kepada agensi kerajaan dan swasta serta program promosi melalui radio, televisyen seluruh tanah Semenanjung Malaysia.

Statistik JKPTG merekodkan sejumlah yang begitu besar sekali iaitu RM517 bilion harta pusaka telah berjaya diselesaikan sejak tahun 2007 hingga tahun 2016. Seterusnya Yang Berhormat Kuala Terengganu, mohon penjelasan kerajaan berhubung isu tanah Melayu ditukar menjadi tanah *leasehold* dan kemudiannya terus menjadi tanah *freehold*.

Yang Berhormat Kuala Terengganu tak ada, jadi saya mohon jawab bertulis.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, boleh jawab bertulis Yang Berhormat.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat Bukit Katil bertanya, apakah kerajaan mempunyai mekanisme untuk menyemak tanah-tanah yang akan diberi ini setelah ditambah, diberi secara *freehold*, dijual secara *freehold*.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Bukit Katil tak ada dalam Dewan Yang Berhormat.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tak ada Yang Berhormat Bukit Katil.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Tak ada.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Ini jawapan bertulislah. *[Disampuk]* Ini panjang cerita, kena tulis juga kepada saya, saya akan jawab bertulis.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat Parit Sulong. Ada tak? Pun tak ada.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat Parit Sulong pun tak ada Yang Berhormat.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Kalau tak ada semua, saya boleh duduklah Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, boleh. *[Ketawa]* tak apa Yang Berhormat, boleh sebut kemudian kita tengok Yang Berhormat sama ada di dalam Dewan atau tidak.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Kawasan potensi pasir. Kementerian, ini juga soalan daripada Parit Sulong. Pasir, pasir laut, ini perbezaan, ada sini juga. Tuan Yang

di-Pertua, Yang Berhormat Kuantan telah bertanya beberapa soalan, beberapa kementerian berkaitan lombong bauksit. Ini pun tak ada.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Kuantan ada.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat Kuantan ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Kuantan ada.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: *Alhamdulillah* Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Saya memang hendak bagi pun sedikit penjelasan berhubung dengan perkara ini. Pertama memohon penjelasan kerajaan berhubung isu kematian di lombong yang ditinggalkan. Kejadian tiga pelajar Sekolah Sungai Karang mati lemas telah berlaku pada 4 Februari 2017 di lokasi lubang bekas korekan mineral bauksit yang, telah berhampiran kawasan perumahan Taman Sungai Karang Jaya, daerah Kuantan. Kejadian berlaku di atas tanah hak milik persendirian. Jadi namanya saya boleh beri dengan Yang Berhormat kalau hendak ambil tindakan.

Berdasarkan rekod Jabatan Mineral dan Geosains Malaysia Pahang, tidak ada sebarang kelulusan lesen melombong pernah diberi kepada tuan tanah bagi tujuan melombong mineral bauksit dikeluarkan daripada pihak berkuasa negeri. Manakala berdasarkan semakan Pejabat Tanah Kuantan pula, tidak sebarang kelulusan untuk mengeluarkan tanah daripada tapak tersebut juga diberi.

Soalan kedua mencadangkan agar individu yang bertanggungjawab disaman atau ditarik AP. Yang pertama memang kita tidak ada memberi AP kepada individu yang berkenaan Yang Berhormat. Berdasarkan prinsip, ini juga saya hendak mahu memperjelaskan. Kita tidak mempunyai undang-undang yang tertentu untuk mengambil tindakan kepada sesiapa sahaja berlaku kemalangan ataupun berlakunya mala petaka di kawasan tempat persendirian. Ini berlainan macam kalau di England, kita mempunyai satu perundangan yang dipanggilkan *Occupiers Liability Act*. Di Malaysia kita tidak mempunyai undang-undang sedemikian dan peruntukan yang khusus di bawah undang-undang tempatan sama ada undang-undang galian ataupun undang-undang tanah tidak ada memberi kuasa ataupun memberi ruang untuk kita mengambil tindakan kepada pihak-pihak individu ataupun syarikat yang mempunyai tanah yang mana berlakunya satu mala petaka sebagaimana yang telah berlaku di sini.

Jadi dalam keadaan yang sedemikian, maka kerajaan sebenarnya tidak dapat mengambil tindakan. Walaupun bagaimana, oleh kerana kita tidak ada mempunyai *Occupiers Liability Act* sebagaimana di England, kita boleh menggunakan seksyen 3 *Civil Law Act 1956* memperuntukkan di antara lain mahkamah Malaysia boleh merujuk kes-kes di bawah *common law* ataupun menggunakan *law* mengambil tindakan peribadi iaitu *civil action* kepada pihak ini menerusi apa yang dikatakan *Torture Act*. *Action* di bawah *Tort*. Undang-undang *Tort*, tuntutan peribadi kepada tuan punya tanah. Jadi dalam keadaan sedemikian, kita boleh menggunakan *common law principle* dan juga menggunakan apa sahaja yang ada di dalamnya berlandaskan *Civil Law Act 1956*. Jadi Yang Berhormat, itu sahaja yang boleh kita katakan.

Soalan yang ketiga, dia mencadangkan agar semua AP dihentikan. Tumpu kepada pemuliharaan dan *rehabilitation*. Jadi sepanjang tempoh moratorium bauksit berkuat kuasa mulai 15 Januari 2016, lesen eksport ataupun AP khas telah dikeluarkan bagi membolehkan *stockpile* bauksit sedia ada dieksport keluar. Pengeksportan akan dilaksanakan hingga baki *stockpile* bauksit dikosongkan sepenuhnya.

Hal ini adalah bagi memastikan isu berbangkit berkaitan pencemaran alam sekitar dapat diatasi selain membolehkan pihak pelombong melaksanakan semua keperluan *facilities* bagi mitigasi pencemaran disedia sebelum dibenarkan untuk beroperasi. Dengan sendirinya Yang Berhormat, sebenarnya kita tidak di bawah apa-apa konsep ataupun dasar menghalang orang terlibat dengan perlombongan. Apa sahaja mineral tetapi yang penting ialah aktiviti perlombongan ini tidak mendatangkan pencemaran.

■1920

Itu sebenarnya yang kita cuba elakkan. Dari dalam keadaan sedemikian, apa yang berlaku di sini— saya cukup yakin Yang Berhormat mengetahui dan menilai apa sahaja *statement* yang pernah saya buat di media ataupun di dalam Dewan ini berhubung dengan pada ketika awalnya kita mempunyai ada lima juta tan bauksit yang ada di 12 *stockpile* dan selepas itu kita telah memberi AP untuk semua *stockpile* ini dikeluarkan untuk dieksport tetapi pada ketika yang sama, pihak yang menguruskan pengeluaran ataupun pengeksportan ini daripada sudut mitigasinya, kemudahan di *port*— apa dia *port* bahasa Melayu dia?

Seorang Ahli: Pelabuhan

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Pelabuhan. Di pelabuhan juga tidak mencukupi. Maka itu melambatkan proses ini. Dalam masa yang sama, kita menghadkan pengeluaran AP ini kepada syarikat-syarikat yang mempunyai kapasiti yang tidak akan mencemarkan keadaan.

Jadi itulah keadaan sekarang yang kita lihat masih ada mempunyai baki bauksit ini di beberapa tempat tapak perlombongan yang mahu kita keluarkan juga supaya pihak Kerajaan Negeri Pahang dan juga pihak *port* tidak akan kehilangan *revenue* dan dalam masa yang sama, kita tidak akan mencemarkan kawasan. Sebagaimana saya hari ini dimaklumkan bahawa tidak ada pencemaran berlaku di Kuantan walaupun ada aktiviti pengeluaran AP untuk pengeksportan bauksit ke luar negara.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, Yang Berhormat Kuantan.

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri di atas penjelasan tadi. Saya ambil maklum berkenaan tidak ada lesen yang dikeluarkan kepada pelombong untuk melombong dan tidak ada lesen untuk mengangkut tanah daripada lesen milik peribadi.

Modus operandi, Yang Berhormat Menteri, yang dilakukan oleh mereka yang terlibat ialah mereka tidak perlu itu semua. Mereka cuma perlu mengorek dan kemudian mereka cuma perlu lori-lori yang menggunakan lesen untuk mengangkut tanah merah untuk membawa tanah tersebut ke pelabuhan. Itu modus operandi mereka. Tak perlu ada lesen untuk melombong, tak

perlu ada lesen daripada persendirian untuk mengorek dan mengalihkan tanah merah. Jadi, itu modus operandi dan apabila perkara itu sudah pun berlaku, mereka tinggalkan.

Jadi saya ucap terima kasih apabila Menteri kata ada cara untuk buat tuntutan peribadi menggunakan *common law principal*. Saya harap ada jawapan bertulis daripada Yang Berhormat Menteri berkenaan siapa milik tuan tanah supaya pihak *lawyer* yang kita lantik bagi pihak keluarga itu dapat mengambil tindakan yang sewajarnya.

Berkenaan dengan AP pula, Yang Berhormat Menteri, saya maklum AP khas ini digunakan memang keperluannya untuk membersihkan ataupun menghabiskan *stockpile* supaya tidak berlaku hakisan-hakisan daripada *stockpile* tersebut kepada sistem perairan kita, masuk ke sungai dan sebagainya. Akan tetapi, laporan yang saya terima daripada orang ramai ialah berlaku keadaan di mana *stockpile* tidak surut ataupun *stockpile* ini dah setahun kalau saya ingat Yang Berhormat Menteri mengarahkan supaya kita habiskan *stockpile* tapi *stockpile* ini surut dia sikit sangat.

Apa yang berlaku, apa yang saya syak, apa laporan yang saya terima ialah berlaku keadaan di mana korek, timbun ke atas *stockpile* dan kemudian sebab itulah tak berkurangan langsung ataupun berkurangan sedikit sahaja *stockpile* itu. Tidak sewajarnya dan tidak selayaknya dah setahun aktiviti membersihkan *stockpile* ini dengan AP khas ini diberikan, akan tetapi jumlah *stockpile* itu jumlahnya tidak berkurangan.

Saya mencadangkan AP khas itu dihentikan supaya tidak ada alasan lori-lori nak mengangkut sebab kita tak boleh nak buktikan bahawa lori yang mengangkut tanah itu yang sekarang saya terima laporan dah memang dah mula merah balik jalan-jalan raya, dah mula balik mengganas.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Yang Berhormat, sekerat-sekerat, Yang Berhormat. Kemudian bangun lagi. Jangan panjang sangat ya.

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Jadi saya pohon AP khas ini dihentikan supaya kita fokus betul-betul kepada pemulihan buat masa ini dan tidak ada alasan lori berada di atas jalan. Kalau ada *stockpile* pun, guna untuk tutup semua lubang-lubang yang dah dikorek, kemudian dipulihkan, ditanam semula dengan tanaman supaya tidak ada hakisan, Yang Berhormat Menteri. Selepas itu apabila ada SOP yang jelas, barulah nak bercakap tentang perlombongan yang *sustainable*, yang tidak menimbulkan pencemaran. Itu maksud saya apabila saya kata batalkan semua AP khas buat ketika ini supaya kita fokus kepada pemulihan. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Sebenarnya kembali kepada apa yang saya sebut awal tadi, Tuan Yang di-Pertua. Yang pertama, tanah ini bukan Kerajaan Pusat punya. Itu nombor satu. Nombor dua, kuasa di lombong itu sendiri, atas tanah itu, Yang Berhormat, sebenarnya kerajaan negeri. Itu kerajaan negeri. Jadi, kementerian saya memang tidak ada kuasa nak bagi tahu, “Okey, tanah ini kita timbus masuk dalam lubang, lepas itu kita hendak rehabilitate ataupun replant-kan forest dekat sana”. Memang kita tak ada kuasa. Kalau kuasa untuk mengambil tindakan ke atas kematian pun kita tak ada, untuk *rehabilitate* ataupun *reforest* tempat itu memang kita tak ada, Yang

Berhormat. Melainkan tuan tanah, melainkan kerajaan negeri beri kuasa kepada kita, “*Okey, ini kuasa diberi kepada kementerian*”, baru kita boleh masuk buat. Kalau tidak, kita juga sebagai menceroboh. Jadi kita kena jaga-jaga juga perkara ini.

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Yang Berhormat Menteri ada kuasa untuk hentikan AP khas.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat, itu akan saya jawab sebab saya nak selesaikan yang ini dulu. Jadi kuasa itu tidak ada.

Pada masa sekarang sebenarnya, Yang Berhormat, kita dah berhenti AP khas tetapi mana-mana AP yang kita telah kita luluskan dahulu oleh kerana saya masih berjanji kepada KSN sendiri bahawa bauksit yang tidak dieksport, masih ada di atas *stockpile*, mesti dipindahkan, ini janji saya, jadi janji ini tetap saya tepati.

Jadi dengan itu, mana-mana AP yang tidak dipakai oleh kerana telah diluluskan, saya terpaksa *renew* juga AP ini, Yang Berhormat. Kena di-*renew* juga dan sekarang *renew* ini bukan secara automatik, kita nak nilaikan syarikat itu mampu tidak mengendalikan dengan tidak mengotorkan kawasan ataupun tidak melakukan pencemaran. Yang kedua, dia mesti mempunyai lombong dan dia mempunyai *stockpile* yang tertentu. Jadi ini sahaja— ia semakin mengecil, Yang Berhormat, siapa yang layak, siapa yang dapat diberi AP. Tujuannya ialah untuk mengosongkan ini. Selagi perkara ini belum dapat dilaksanakan, selagi itulah kita lihat perlombongan secara legalnya tidak akan berlaku.

Saya bersetuju dengan imbasan yang Yang Berhormat sebut bahawa ada kemungkinan perlombongan haram dan saya sudah berbincang dengan pihak penguat kuasa supaya dilaksanakan penguatkuasaan supaya tidak lagi berlaku perlombongan haram. Kadang-kadang dia berlaku pada waktu malam masa orang penguat kuasa ini tak buat bekerja daripada pukul enam pagi sehingga pukul 10 malam. Lepas itu dia orang buat kerja selepas itu. Itulah saya kata, ada dalam *press conference* saya mengatakan ada indikasi ataupun bukti-bukti menunjukkan bahawa ada perlombongan haram berlaku tetapi selepas penguatkuasaan tidak terlaksana, mungkin pada waktu awal pagi dan sebagainya.

Jadi Yang Berhormat, *insya-Allah*, kita akan laksanakan yang terbaik. Kalau adapun perlombongan, dia tidak akan melakukan menjadi pencemaran yang berlaku pada tahun 2015 dan 2016.

Tuan Yang di-Pertua, biar saya pindah kepada perkara lain iaitu isu gas rumah kaca, *carbon emissions*. Ini Yang Berhormat daripada Limbang. Ada tak Yang Berhormat Limbang di sini?

Beberapa Ahli: Tak ada.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Kalau Yang Berhormat Limbang tak ada, nanti saya jawab. Panjang cerita dia ini.

Timbalan Yang di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya, tiada dalam Dewan, Yang Berhormat.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tak ada? Tak ada, saya pindahlah pergi Yang Berhormat, ha, ini ada depan tadi, Yang Berhormat Shah Alam.

Mohon penjelasan mengenai perjanjian konsesi selama 30 tahun yang telah ditandatangani oleh kerajaan negeri dengan syarikat swasta yang dikenali sebagai *carbon credit trading*. Jadi Yang Berhormat, saya mohon membacakan apa yang saya sebut ini, *very technical*, Yang Berhormat ya.

Kementerian telah mengadakan satu perbincangan mengenai *carbon credit trading* antara Syarikat *Climate Protector Sdn. Bhd.* dengan wakil Kerajaan Negeri Kelantan termasuk Unit Perancang Ekonomi Negeri Kelantan dan Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan di kementerian ini pada 13 Februari.

■1930

Semasa mesyuarat tersebut, kementerian memaklumkan pendirian negara terhadap pelaksanaan mekanisme. Ini satu sistem *reducing emission from deforestation and degradation and role of conservation, a sustainable management of forest and enhancement of forest carbon stock in developing countries* ataupun dengan ringkas REDD+. Adalah ianya dilaksana di peringkat kebangsaan. Tidak melibat pemindahan jumlah pengurangan pelepasan gas rumah kaca kepada pemberi dana dan mendapatkan peruntukan kewangan dari dana antarabangsa. Kerajaan berpandangan bahawa mekanisme REDD+ perlu di laksana peringkat nasional selaras dengan keputusan Konvensyen Rangka Kerja Perubahan Iklim ataupun UNFCC.

Sebenar, secara ringkas Yang Berhormat, begini. Program REDD+ ini sudah hampir ke peringkat terakhirnya. Kita hanya sekarang hendak buat satu *submission* yang saya telah dimaklumkan oleh pegawai saya di kementerian, bahawa peringkat ini akan kita majukan kepada Sekretariat UNFCC pada bulan April ini. Keuntungannya bukan Kerajaan Pusat sebenarnya. Kita hanya melaksana. Akhirnya nanti barulah kita serah kepada tiap-tiap kerajaan negeri. Jadi, mana-mana kerajaan negeri hendak mengambil tindakan untuk buat dia punya sendiri, kita bimbang daripada sudut nilai harga, *costing* dia dan keuntungan balik kepada kerajaan negeri dan penghitungan Kerajaan Pusat dalam soalan ini dan kita punya *calculation on how much emission we can save from* perkara ini nanti. Berapa banyak keuntungan, sumber kewangan yang boleh di *contribute* oleh dana *Green Climate Fund* di peringkat UNFCC itu nanti kita dapati dan boleh kita agihkan mengikut *performance by payment* ini.

Timbalan Yang Di-Pertua [Datuk Seri Dr. Ronald Kiandee]: Ya.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Daripada jawapan Yang Berhormat Menteri, secara ringkas saya rumuskan bahawa pendekatan yang ingin digunakan oleh kementerian adalah berbeza dengan pendekatan yang ingin digunakan oleh Kerajaan Negeri Kelantan di mana REDD+ agak berbeza dengan persoalan *carbon credit trading* yang ingin dilakukan oleh Kerajaan Negeri Kelantan. Saya agak kluatir kerana bila saya baca dalam surat khabar itu dikatakan bahawa Kerajaan Negeri Kelantan telah pun menandatangani perjanjian konsesi selama 30 tahun dengan syarikat *Climate Protector Sdn. Bhd.* itu dan pendekatan *carbon credit trading* itu merupakan satu pendekatan yang tidak teruji dan tidak jelas cara mekanismenya.

Maka, apakah tindakan yang boleh diambil oleh Kerajaan Pusat ataupun kementerian untuk menentukan bahawa Kerajaan Negeri Kelantan tidak masuk dan menandatangani satu perjanjian yang mendatangkan implikasi yang serius untuk satu tempoh yang begitu panjang? Mungkin pihak kementerian sudah mendapat butiran-butiran perjanjian itu dan telah memberikan nasihat ataupun bagaimana, bolehkah perjanjian konsesi selama 30 tahun itu dibatalkan? Apa pandangan Yang Berhormat Menteri? Terima kasih.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Terima kasih. Yang Berhormat, soalan ini memang saya anggap ada berkualitilah. Jadi, saya beranggapan soalan yang patut mendapat jawapan yang terbaik. Itulah kenapa apabila kita mendengar bahawa negeri Kelantan telah menandatangani satu perjanjian dengan syarikat itu, maka saya telah memberi arahan kepada saya punya kementerian ataupun kita punya *chief negotiator for the climate change*, Datuk Dr. Azimuddin Bahari. Dia juga Timbalan KSU Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar untuk membuat *engagement* dengan pihak kerajaan negeri. Sebabnya ialah lagi kita balik kepada hakikat yang besar Yang Berhormat, negara kita ditadbir di bawah perundangan besar, Perlembagaan.

Jadi makna, hutan itu dia punya dan karbon dalam itu pun dia punya. Akan tetapi apa yang kita bimbang ialah dia terperangkap dengan *agreement* yang mungkin dengan satu syarikat yang hendak dapat untung sendiri. Bermakna, kalau dia sudah dapat 400 ribu ekar ini nanti, di *listed* dalam dia punya itu, dia *listed* dia punya syarikat di satu bursa di mana-mana. Dia dapat sumber kewangan dan Kelantan tidak dapat apa-apa. Jadi, apa yang berlaku? Ini kita bimbang. Jadi, dalam keadaan sedemikian saya meminta supaya Datuk Azim berbincang dengan kerajaan negeri dan berbincang dengan syarikat dan bertanya dengan syarikat, apakah *the next step* dan apakah tindakan kerajaan negeri, *the next step*. Jadi, dua-dua nampaknya sebagaimana Yang Berhormat sebut, memang dua-dua tidak berapa jelas. Dua-dua kelabu.

Jadi, itulah kata kita bagi tahu, *we are* mensasarkan kepada 500 juta daripada *climate fund* punya, itu yang lebih mudah, yang disalurkan menerusi kita dan terus kepada kerajaan negeri akan mendapat sumber kewangan ini. Jadi, dengan syarat kerajaan negeri *perform* dia punya *timber, forest* punya itu, menjagakan hutan mereka dalam konteks apa yang kita beri, garis panduan yang kita bagi. Jadi, sebagai khidmat nasihat, saya sudah bagi tahu supaya kementerian saya memberi khidmat nasihat kepada pihak negeri keseluruhannya. Bukan saja Kelantan. Semua negeri kita bagi nasihat dalam sudut ini.

[Timbalan Yang Di-Pertua (Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said) mempengerusikan Mesyuarat]

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan yang terakhir saja. Sejauh mana perjanjian yang telah ditandatangani oleh kerajaan negeri Kelantan itu, sejauh mana. Mungkin pihak kementerian sudah *check* sejauh mana ianya telah menjadi satu *legal document* yang *binding*, yang tidak ada cara untuk Kerajaan Negeri Kelantan untuk berpatah balik ataupun *to get out of the agreement*. *Is there a possibility* Yang Berhormat Menteri?

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat, saya sudah minta PUU kementerian untuk *study* dokumen itu dan kalau dia kurang jelas juga, akan di bincang lagi dengan AG supaya mendapat penjelasan yang lebih terperinci daripada sudut *agreement* ini. Jadi, dalam keadaan sedemikian, buat sementara ini saya belum lagi mendapat penjelasan yang khusus.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingat saya pindah kepada soalan lain lagi. Isu kelima yang dibangkit adalah berhubung isu perhutanan. Sebagaimana yang saya maklum pada awal penggulungan saya, berdasarkan Perkara 724, Jadual Kesembilan, Perlembagaan Persekutuan, isu tanah termasuk hutan adalah di bawah bidang kuasa kerajaan negeri. Kuasa Eksekutif Kerajaan Persekutuan hanya dalam hal berkaitan dengan latihan, kajian serta khidmat nasihat teknikal yang mana ianya dipertanggungjawabkan kepada Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia, tujuan pelaksanaannya.

Pengurusan hutan simpan kekal di Semenanjung dilaksanakan sepenuhnya oleh Jabatan Perhutanan mengikut...

Dato' Sri Hasan bin Arifin [Rompin]: Yang Berhormat Menteri.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: ...peruntukan dan peraturan yang terkandung dalam Akta Perhutanan Negara 1984 dan Enakmen Negeri yang berkaitan serta kaedah-kaedah hutan dan peraturan hutan yang sedang berkuat kuasa. Penubuhan hab hutan simpan kekal dibentuk oleh pihak berkuasa negeri selaras dengan seksyen 7, Akta Perhutanan Negara 1984. Bagi menyelaraskan pendekatan secara bersepadu dan pelaksanaan dasar *cross sectoral* dalam sektor perhutanan, Majlis Tanah Negara telah ditubuhkan sebagai satu platform rundingan antara Kerajaan Persekutuan, kerajaan negeri bagi membincangkan mengenai dasar perundangan untuk maju dan mengawal penggunaan tanah bagi perkara-perkara berkaitan pentadbiran tanah, isu perlombongan dan perhutanan.

Timbalan Yang Di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Rompin bangun.

Dato' Sri Hasan bin Arifin [Rompin]: Yang Berhormat Menteri, terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Setuju tidak dengan saya bahawa Akta Perhutanan, Perlombongan adalah agak tidak sesuai lagi dari sekarang ini, memerlukan pindaan secara menyeluruh supaya kuasa-kuasa perhutanan kerajaan negeri diseimbangkan dengan kuasa *Federal* oleh kerana ia memerlukan satu *check and balance* dari segi penebangan hutan dan juga pengawalan hutan. Jika ia terbabit dalam pindaan bersama dengan Akta Tanah Negara, ia harus dipinda bersama dengan Akta Tanah Negara supaya kuasa-kuasa itu seimbang dan menjamin hutan simpan terus kekal dalam negara kita. Terima kasih.

Timbalan Yang Di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Kota Melaka juga bangun.

■1940

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Menteri. Ada berkaitan dengan perhutanan iaitu tentang hutan simpan kekal. Bagaimanakah kementerian dapat mengawal dan memantau tentang kedudukan hutan

simpan kekal di negeri-negeri jika dikatakan kuasa dan hak ini hanya di peringkat negeri, bagaimana dengan Federal terutamanya kementerian Yang Berhormat. Bagaimana dapatantau dan juga kawal tentang *access of lodging*. Adakah kuota-kuota diberikan setiap negeri? Berapakah keluasan yang mereka boleh *deforest* atau *replanting*? Harap Yang Berhormat Menteri dapat jelaskan sedikit tentang ini.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan pertama yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Rompin, saya memang amat bersetuju. Tahun 1984, sekarang sudah tahun lebih 30 tahun. Undang-undang yang kita gubal, 33 tahun dahulu memang tidak lagi relevan dan boleh menangani masalah pada tahun 2016 ini. Jadi itulah kenapa saya tengah mengkaji undang-undang ini untuk dipinda. Sudah mengarahkan KP bersama dengan Penasihat Undang-undang Jabatan Perhutanan untuk membuat kajian.

Bahkan bukan perundangan ini sahaja, Tuan Yang di-Pertua, saya buat kajian. Undang-undang hutan ini kita sudah buat kajian, undang-undang alam sekitar kita buat kajian dan undang-undang air yang bakal saya rangkakan, bawa kepada pihak negeri untuk dipersetujui oleh pihak negeri juga tengah dirangka sekarang dan perundangan apa yang dikatakan sebagai *biodiversity law* juga saya akan perkenalkan *insya-Allah* dalam masa yang terdekat. Banyak lagi undang-undang yang telah lapuk, sudah lama, sudah tua, sudah 30 tahun, sudah lebih 20 tahun yang saya sendiri beranggapan tidak lagi boleh diguna pakai untuk menangani masalah yang kita lihat sekarang.

Ini kerana apabila manusia lebih sofistikated keadaannya, mesti ditangani dengan undang-undang yang lebih sofistikated dan lebih mendalam lagi dari sudut. Jadi Yang Berhormat, memang undang-undang perhutanan masih di peringkat kajian dan banyak perenggan-perenggan yang baru bakal kita perkenalkan. Akan tetapi balik kepada persoalan asal bahawa hutan itu kepunyaan kerajaan negeri. Tanah di mana hutan itu tumbuh adalah kepunyaan kerajaan negeri. Dengan sendirinya, apa sahaja undang-undang yang bakal saya perkenalkan, *engagement* dengan kerajaan negeri itu perlu dibuat.

Jadi dalam keadaan sedemikian, umpamanya undang-undang air, undang-undang biodiversiti yang saya sebut tadi, yang kita sebut sebagai *Access Benefit Sharing Act* (ABS) yang bakal kita perkenalkan. Ini juga perlu *engagement* dengan negeri dan tiap-tiap pihak perundangan negeri itu meneliti undang-undang ini dan itulah yang memakan masa yang lebih panjang untuk kita memperkenalkan undang-undang ini.

Hanya kita mempunyai platform iaitu Kanun Tanah Negara, Mesyuarat Perdana Menteri dengan MB dan Ketua Menteri seluruh negara dan juga saya mempunyai platform sendiri iaitu platform yang dipanggil Mesyuarat Menteri-menteri Alam Sekitar Malaysia (MEXCOE) yang kita guna sebagai menjelaskan kepada pihak negeri bahawa begitu pentingnya tiap-tiap perundangan ini dikaji semula dan kita perkenalkan undang-undang baru. Jadi dalam keadaan sedemikian, *insya-Allah* dalam masa mungkin akhir tahun ini, kalau masa Parlimen ini ada, kita akan perkenalkan undang-undang baru dalam hutan, air, biodiversiti dan sebagainya.

Jadi itu yang pertama. Kedua, yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Kota Melaka.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Boleh, Yang Berhormat Menteri? Soal...

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tunggu sekejap Yang Berhormat ya. Yang Berhormat Kota Melaka lagi. Soal pemantauan. Ini balik lagi kepada Perlembagaan bahawa Kerajaan Pusat menerusi kementerian saya dan Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia membuat cadangan kepada pihak kerajaan negeri di mana kawasan hutan yang bakal kita hendak gazetkan hutan simpan kekal. Selepas itu proses itu, kita minta, kita mohon persetujuan dan pihak kerajaan negeri akan mempunyai *prerogative* yang akhir untuk setuju ataupun tidak setuju menggazetkan satu kawasan sebagai kawasan hutan simpan kekal.

Akan tetapi malang sekali bagi kita, kita tidak ada mekanisme mengatakan bahawa apabila sudah digazet sebagai kawasan hutan simpan kekal, pihak negeri kalau hendak balak tempat itu nanti ataupun hendak tukar jadi tempat perladangan, hendak tukar untuk tanam getah umpamanya berlaku di Sungai Muda, dia boleh tukar itu dengan sendiri *without consultation without permission* daripada kita kerana harta itu dia punya. Tidak ada perundangan pun menegahadkan mereka membuat ini.

Jadi dalam keadaan sedemikian, kita hendak adakan satu mekanisme yang mana *consultation* mesti dibuat juga kepada kita dan kita punya *consent* perlu juga diambil sebelum menukarkan satu-satu tanah ini daripada hutan simpan kekal kepada tanah untuk di ladang, untuk dibuat *agriculture* ataupun untuk dibuat apa sekalipun. Jadi dalam keadaan sedemikian, memang soalan pengawal seliaan ataupun penguatkuasaan undang-undang, Yang Berhormat, adalah amat payah dalam sudut ini kerana kuasa itu masih balik kepada Perlembagaan dan kita tidak boleh lari daripada Perlembagaan ini dalam kita mentadbir negara kita sendiri. Yang Berhormat.

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Putatan.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soal kolaborasi dengan kerajaan negeri ini amat penting sekali sebab ini menjadi isu yang kita mesti tangani dengan hati-hati. Saya menerima cadangan Yang Berhormat Menteri yang mengadakan satu undang-undang baru yang ada kena mengena dengan pihak kementerian. Satu lagi yang saya sedang cadangkan supaya ada kolaborasi di antara kementerian dengan pihak berkuasa tempatan soal alam sekitar. Pencemaran dan sebagainya. Jadi ini bukanlah menceburi bidang kuasa kerajaan negeri tetapi mesti ada kolaborasi yang tidak bercanggah dengan Perlembagaan Persekutuan.

Saya bercadang supaya ini juga dapat diterapkan dalam undang-undang baru ini soal pencemaran di bandar, soal yang mana pihak tempatan boleh diberi perhatian daripada pihak kementerian supaya tindakan yang tertentu dapat diambil melalui kerajaan tempatan itu dengan bantuan daripada Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar. Bolehkah Yang Berhormat Menteri?

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Yang Berhormat Menteri, boleh sambung yang tadi? Kota Raja. Terima kasih. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Berhubung dengan tadi kuasa daripada pihak berkuasa negeri itu, kita semua maklum tentang haknya untuk menentukan kegunaan tanah itu. Saya ingin bertanya, bila pihak kementerian mencadangkan kawasan yang kita panggil hutan simpan kekal ini, adakah kita mengambil perkiraan tentang penempatan Orang Asli? Maknanya tempat mereka tinggal. Tanah adat mereka, wilayah mereka.

Kedua, apabila kita *review* balik undang-undang kita, kita akui hak pihak berkuasa negeri namun tidakkah boleh ada garis panduan. Maknanya mereka juga, sekarang ini *they are not answerable to anything*. Dia boleh buat apa-apa. Kuasa itu tanpa dia ada garis panduan yang dia perlu ikuti. Maknanya adakan undang-undang perhutanan kah, Jabatan Kebajikan Orang Asli kah, semua tidak perlu ikut. Apa sahaja keputusan pihak berkuasa negeri itu seolah-olah tidak boleh di *challenges* langsung. Mutlak begitu.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Terima kasih Yang Berhormat. Pertama, soalan alam sekitar daripada Yang Berhormat Putatan. Yang Berhormat, sebenarnya, kalau Yang Berhormat bercakap bagi pihak negeri Sabah ataupun Sarawak, Yang Berhormat, saya tahu denyut-denyut hati orang Sabah dan orang Sarawak mengatakan bahawa kena balik kepada Perlembagaan. Kalau kita lihat senarai Perlembagaan, Yang Berhormat, sebenarnya alam sekitar tidak ada tersenaraikan pun dalam apa-apa.

■1950

Jadi maknanya, kalau kita *assume that* oleh kerana tidak ada tersenarai, dia kepunyaan Kerajaan Pusat. Akan tetapi ada *provision* dalam perlembagaan mengatakan bahawa apa yang tidak tersenarai itu terbalik kepada kerajaan negeri dengan sendirinya alam sekitar ini sebenarnya kerajaan negeri. Jadi apa yang kita buat balik kepada cerita asal macam hutan juga kita hanya *regulatory body*. Kerajaan Pusat hanya *regulatory body*, kementerian saya macam itu juga memberi garis panduan. Tapi ia penting dipatuhi oleh kerana kementerian saya sebagai mewakili Kerajaan Pusat dalam konvensyen antarabangsa, protokol antarabangsa dan banyak lagi kita punya konvensyen yang kita ikuti bermacam yang mana hanya Kerajaan Pusat boleh mewakili konvensyen ini, kerajaan negeri tidak boleh.

Jadi dalam keadaan sedemikian itulah kenapa konsultasi-konsultasi, perbincangan, persetujuan bersama itu perlu didapati dengan daripada Kerajaan Pusat dengan kerajaan negeri. Umpamanya Yang Berhormat negeri Sarawak dan Sabah mempunyai Biodiversiti Ordinan yang tersendiri. Akan tetapi Biodiversiti Ordinan Sarawak hanya boleh me-*regulate*-kan penggunaan undang-undang itu dalam negeri Sarawak dan Sabah sahaja. Umpamanya kalau ada orang mencuri biodiversitinya, umpamanya yang dulu kita banyak menyebut kayu bintangor. Lepas itu *research* dibuat berpuluh tahun kita buat *research* tapi malang sekali selepas *research* itu dapat, data didapati dan akhirnya semua data ini orang *researcher* daripada luar negara ambil dia daftar paten dia punya, pokok kita punya, paten dia punya.

Jadi Yang Berhormat sebabnya undang-undang negeri Sarawak, undang-undang negeri Sabah *cannot protect* kekayaan biodiversiti kita di luar batasan negeri itu sendiri. Jadi itulah kenapa undang-undang yang bakal saya perkenalkan ini sebagai *umbrella* untuk kita *tie* dengan protokol antarabangsa, konvensyen antarabangsa supaya kita boleh mempertahankan kekayaan biodiversiti kita seluruh negara daripada Sabah hingga ke Perlis. Itu perhubungan yang kita kena lihat. Begitu juga konvensyen-konvensyen lain yang kita terlibat yang mana sama ada UNFCCC ataupun *Paris Agreement* yang kita sebut selalu dan ataupun dia berhubung dengan *Convention of Biological Diversity* (CBD) ataupun berhubung dengan protokol-protokol lain yang selalu kita sebut-sebutkan. Hanya Kerajaan Pusat memberi macam mana caranya dan kerajaan negeri bekerjasama dengan kita kerana keuntungannya balik kepada negara dan semua pihak akan mendapat keuntungannya.

Jadi, yang kedua disoal oleh siapa tadi? Yang Berhormat Kota Raja. Jadi tidak apalah kalau ada nanti saya balik kepada soalan Yang Berhormat Jerantut dan juga Yang Berhormat Kota Melaka.

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Yang Berhormat Menteri, masih berkaitan dengan perhutanan. Boleh saya tanya satu lagi ?

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri...

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat Menteri biar saya jawab Yang Berhormat punya soalan hutan juga ini.

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Okey, baik.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Menyentuh isu-isu seperti berikut. Keluasan kawasan hutan di Malaysia, langkah-langkah kerajaan dalam mempertingkatkan dan mempertahankan saiz hutan di negara ini dan memperkasakan undang-undang bagi menangani penjenayah hutan, menyatakan punca-punca mengakibatkan kekurangan drastik hutan simpan di beberapa negeri. Ini Yang Berhormat punya soalan bersama Yang Berhormat Jerantut.

Terdahulu saya mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat berdua prihatin bertanya dengan soalan ini. Untuk makluman Yang Berhormat peratus kawasan hutan negara pada tahun 2015 ialah 55.2 peratus daripada keluasan tanah negara iaitu 18.25 juta hektar. Daripada jumlah ini keluasan kawasan hutan di Semenanjung adalah 5.78 juta hektar, Sabah seluas 4.44 juta hektar dan Sarawak seluas 8.03 juta hektar. Maknanya Semenanjung ada 44 peratus, di Sabah ada 60 peratus dan Sarawak ada mempunyai 68 peratus. *The total* itu menjadi 55.2 peratus Yang Berhormat.

Ini Yang Berhormat biarlah saya memberi penjelasan terperinci supaya jangan kita rasa terkeliru di sini bersama. Oleh sebabnya kajian ini ialah berlandaskan kita punya *satellite reading* Yang Berhormat, berlandaskan *satellite reading*. Akan tetapi saya telah mengarahkan Ketua Pengarah Jabatan Hutan untuk membuat *ground truthing*, itu istilah yang dia pakai. Ganjil istilah, Inggeris pun payah hendak cari, *Dictionary Oxford* tidak ada, *ground truthing*. Itu supaya dikaji *on the ground* sama ada *satellite reading* itu betul ataupun tidak. Ini sebabnya negara kita adalah negara yang banyak *cloud*, negara kita juga banyak bertanam pokok-pokok dan getah

dan pokok kelapa sawit. Jadi kita hendak bezakan hutan betul ataupun dia sudah termasuk kelapa sawit ataupun getah.

Jadi itu *ground truthing* itu masih kita laksanakan *Insyallah* Yang Berhormat mungkin dalam masa enam bulan, tujuh bulan itu kita akan dapat jawapan yang terperinci semua seluruh negara –tiap-tiap negeri mendapat arahan daripada Ketua Pengarah untuk membuat *ground truthing* dan buat laporan kepada kita berapakah banyak total sebenar hutan simpan kekal kita yang masih ada Yang Berhormat.

Hutan simpan kekal Yang Berhormat terbahagi kepada dua kategori iaitu hutan pengeluaran dan hutan perlindungan. Pembalakan hanya dibenarkan dalam kawasan hutan pengeluaran seluas lebih kurang tiga juta hektar ataupun 61 peratus daripada keluasan hutan simpan kekal. Pembalakan ini dilaksanakan melalui lesen pengaut hasil hutan yang diluluskan oleh pihak berkuasa negeri. Jadi ini juga kita kena jelas dalam pemikiran kita bahawa hutan simpan kekal bukan tidak boleh sentuh, tidak boleh di balak, tidak boleh di apa. Boleh Yang Berhormat. Ada sebahagian hutan simpan kekal memang boleh di balak mengeluarkan hasil tetapi *Sustainable Management Harvesting*.

Jadi ianya dilaksanakan mengikut amalan sistem pengurusan *Selective Management System* (SMS), itu bukan *short messages* ya Yang Berhormat. Melalui sistem ini pengeluaran pokok dikawal berdasarkan kriteria tertentu seperti penentuan had batas tebaran minimum. Di samping itu juga, pembalakan dilaksanakan mengikut *Standard Operating Procedure* dengan izin garis-garis panduan yang ditetapkan oleh Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia.

Pembalakan oleh setiap negeri dikawal melalui Catuan Tebaran Tahunan (CTT) di lulus oleh Majlis Tanah Negara setiap lima tahun mengikut tempoh rancangan Malaysia. Kelulusan catuan tebaran tanah bagi negeri-negeri di Malaysia bagi tempoh Rancangan Malaysia Kesebelas seperti berikut; Semenanjung Malaysia ditetapkan seluas 209,440 hektar ataupun 41,088 hektar setahun, di Sabah ditetapkan 250,000 hektar atau 50,000 hektar setahun, di Sarawak ditetapkan 775,000 hektar ataupun 155,000 hektar setahun.

Jadi catutan ini ada, hutan-hutan simpan kekal ataupun *National Park* macam di Sarawak yang masih boleh di-*harvest* –ini tidak termasuk *catchment area*. *Water catchment area* kita tidak benarkan untuk itu melainkan sudah dikeluarkan oleh pihak kerajaan negeri sebagai bukan hutan simpan kekal lagi.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Sikit, Yang Berhormat Menteri, belakang sebelah.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat Jerantut.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila Yang Berhormat Jerantut.

Dato' Haji Ahmad Nazlan bin Idris [Jerantut]: Terima kasih, Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat Menteri, terima kasih atas penerangan yang diberikan begitu *detail*. Cuma saya ingin merasakan kekhuatiran sayalah. Apakah jaminan yang Kerajaan Pusat boleh buat agar saiz hutan simpan kekal itu tidak dikurangkan? Ini sebab kalau melihat kepada penerangan Yang Berhormat Menteri tadi, hutan simpan kekal ini pun pada dasarnya tidak

kekal. Jadi kalau hutan simpan ini pun tidak kekal apa lagi yang hendak kita tinggalkan untuk masa depan supaya alam sekitar ini dapat dijamin bagi masa depan zuriat negara kita, terima kasih Yang Berhormat Menteri.

■2000

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Yang Berhormat Menteri, ada berkaitan dengan soalan daripada Yang Berhormat Jerantut. Tuan Yang di-Pertua, saya memang bersetuju bahawa ada catutannya atau kuota-kuota yang telah ditetapkan. Saya ingin tanya Yang Berhormat Menteri tentang kawalan atau pemantauan supaya **negeri-negeri** mengikut dengan yang diberi kepada mereka. Ada seperti *environmental impact assessment* atau *social impact assessment*. Bagaimana kita nak tentukan *catchment area* tidak dirosakkan? Adakah mereka perlu mendapatkan *engage* dengan *Federal* supaya dapatkan kebenaran atau adakah *special permit* dia *requires* sebelum mereka menjalankan pembalakan itu?

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tuan Yang di-Pertua...

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Yang Berhormat Menteri, boleh tambah sikit kepada isu yang sama? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, sila.

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Berkenaan dengan *deforestation* tadi. Saya ikuti jawapan daripada Yang Berhormat Menteri dengan hati yang begitu sedih sekali. Kita Ahli-ahli Yang Berhormat dalam Dewan ini juga rasakan masalah yang sama. Saya *echo* apa yang rakan-rakan saya cakap, bahas mengatakan berkenaan dengan apa lagi kuasa yang boleh kita tambah kepada dalam bentuk undang-undang Kerajaan Persekutuan untuk kita mengawal dengan lebih ketat penyalahgunaan hutan simpan kekal ini.

Saya ingin komen daripada Yang Berhormat Menteri kepada satu laporan yang saya bahaskan, saya bawa dalam perbahasan saya berkenaan laporan daripada *Aidenvironment* yang mengatakan MTCS *Certified Deforestation* itu yang dikatakan sebagai *certified deforestation and sustainable deforestation*. Mengikut laporan ini sebenarnya *it is not sustainable*. Maksudnya dalam laporan ini dia menyanggah laporan daripada MTCS yang mengatakan *deforestation* itu *is sustainable* sebab mengikut *geospatial data* yang digunakan itu tidak tepat. Apa pandangan Yang Berhormat Menteri?

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Yang Berhormat, biar saya mula dengan soalan daripada Yang Berhormat Jerantut yang bertanya macam mana kita mempertahankan hutan simpan kekal kita. Saya berlandaskan satu itu iaitu dasar besar yang mana apabila Yang Amat Berhormat Perdana Menteri membuat ucapan di Copenhagen pada tahun 2014, masih kita pertahankan sehingga sekarang ini yang kita tidak akan kehilangan kurang daripada 50 peratus hutan kita kepada – dah tahap 50 peratus hutan simpan kekal kita. Jadi, dalam keadaan sedemikian, apa yang kita perlu buat sekarang ialah mekanisme untuk mempertahankan ini. Itulah kenapa undang-undang yang saya sebut tadi bakal kita bawa ke Dewan ini, *insya-Allah* apabila telah siap kajian ini nanti, kita bawa ke sini untuk dipersetujui oleh Yang Berhormat sekalian supaya kita ada mekanisme-mekanisme yang tertentu supaya

kita boleh pertahankan hutan simpan kekal ini tidak kurang daripada 50 peratus daripada apa yang saya sebutkan itu.

Apa yang disebut oleh Yang Amat Berhormat ini saya ulangi lagi semasa sebelum *conclusion, concluding the Paris Agreement* kerana saya *leading the delegation* di Paris itu dan saya memberi *undertaking* mengulang apa yang disebut oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri di Copenhagen dua tahun sebelum itu iaitu tahun 2015. Saya katakan kita tidak akan kurang daripada 50 peratus hutan kita dalam itulah kenapa undang-undang ini perlu dibuat dan mekanisme perlu diwujudkan untuk kita mempertahankan hutan simpan kekal kita. Jadi mekanisme ini banyak Yang Berhormat. Pertama, ada melibatkan undang-undang hutan itu sendiri dipinda supaya *consultation* berlaku di antara Kerajaan Pusat dan kerajaan negeri.

Ketiga, ada Yang Berhormat sebut EIA tadi. Ini Yang Berhormat Kota Melaka. EIA ini, EIA Yang Berhormat, *insya-Allah*, dasarnya supaya secara prinsipnya saya telah bersetuju hanya bakal kita bawa kepada Jemaah Menteri. *Insya-Allah* saya belum tahu lagi bila boleh bawa kepada Jemaah Menteri dan sistem kita membawa ke Jemaah Menteri itu bukanlah daripada pejabat saya terus ke Jemaah Menteri Yang Berhormat. Kita kena *circulate*-kan itu di semua kementerian, 25 kementerian akan membuat penilaian dan komen sendiri termasuk *Attorney General office* akan membuat komen kepada peraturan yang bakal kita perkenalkan itu sama ada bercanggah dengan dasar-dasar lain, bercanggah dengan perundangan ataupun Perlembagaan.

Apabila dasar EIA baru ini dibuat Yang Berhormat, saya cukup yakin dia akan memperkenalkan satu sistem yang hampir sama dengan sistem EIA negara-negara yang maju walaupun negara maju mempunyai sistem *public examination, public hearing* dan sebagainya. Akan tetapi kita *short circuit* benda itu oleh kerana negara kita masih negara membangun dan kita perlu bertindak cepat tetapi sistemnya hampir sama. Kita perkenalkan supaya EIA itu diambil kira tiap-tiap projek yang bakal kita laksanakan ada EIA sendiri dan perlu diperkenalkan. Makna kalau EIA tak lulus, maknanya projek tak jalan termasuk pembalakan dan perhutanan.

Jadi dalam keadaan sedemikian, saya cukup yakin untuk menjawab bersama yang disoal oleh Yang Berhormat daripada Kuantan juga. Kita boleh mempertahankan ini tetapi itulah perundangan, sistem, peraturan ini Yang Berhormat memakan masa yang panjang daripada pejabat saya, saya sendiri baca dan penasihat undang-undang baca, lepas itu **AG's Chamber** baca dan AG sendiri pun kena baca dan saya kena lobi dengan AG lagi supaya dipercepatkan undang-undang saya sebab banyak kementerian nak bawa undang-undang dia sendiri itu. Jadi kita punya **queue** itu panjang.

Jadi Yang Berhormat, Tuan Yang di-Pertua, saya baru sampai 18 Yang Berhormat. Jadi kalau saya dibiarkan macam ini, sampai pukul 12 tak habis soalan ini. *[Disampuk]* Jadi, Yang Berhormat daripada – itu panjanglah cerita. Kalau ada cerita, boleh hantar surat kepada saya lah selamat, nanti saya jawab.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman, keluasan hutan simpan Semenanjung ialah sebanyak 86,650 lebih hektar dalam tempoh 16 tahun bermula pada tahun 2000 hingga tahun

2016. Keluasan kawasan hutan simpan Semenanjung pada tahun 2000 adalah 4. – itulah tadi saya sebutlah. Tak payah ulangkan lagi.

Yang Berhormat daripada Jerantut juga dengan Yang Berhormat daripada Kanowit. Apakah langkah kerajaan dalam mempertingkatkan pertahanan saiz hutan ini sudah saya jawab tadi. Tak payah jawab lagi. Akan tapi kalau saya nak baca semua sistem yang kita perkenalkan Tuan Yang di-Pertua, panjang ini. Jadi saya ingat kalau Yang Berhormat boleh tulis surat saya, saya akan jawab satu persatu sistem-sistem yang bakal kita, bukan bakal, yang telah kita perkenalkan yang ada sebahagian sudah dilaksanakan. Untuk makluman Tuan Yang di-Pertua, sekarang...

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Yang Berhormat Menteri, bolehkah secara bertulis supaya ini untuk makluman kita.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Boleh, boleh, *insya-Allah*, boleh.

Tuan Sim Tong Him [Kota Melaka]: Ya, terima kasih.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Sekarang saya nak sebut satu sahaja. Dato' Menteri daripada Jabatan Perdana Menteri, daripada Arau ini dah janji dengan saya 10,000 anggota APM diserahkan tetapi saya kata orang-orang ini kena dilatih dahulu daripada perundangan, peraturan dan sistem penguatkuasaan perundangan hutan di Semenanjung Malaysia dan kita dah terima, kita dah setuju dah semua ini.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Dato Menteri.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Jadi dalam keadaan demikian Tuan Yang di-Pertua, *insya-Allah*...

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Dato Menteri, sebelum menggulung. Ada perbahasan saya yang mungkin perlu bagi penerangan sedikit.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Ini tengah menggulung Yang Berhormat.

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Sikit sahaja. Saya punya jawapan itu, sedikit. *Yes or no*, itu sahaja.

Seorang Ahli: Dia ingat *you* nak *conclude* dah.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Ya? Belum lagi Yang Berhormat. Belum lagi. Saya baru...

Datuk Dr. Makin @ Marcus Mojigoh [Putatan]: Saya fikir mahu menggulung.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Belum lagi. Ini menggulung Yang Berhormat. Yang menggulung panjang 50 muka ini. Tuan Yang di-Pertua, macam mana ini? Yang Berhormat Bagan tak ada. Jadi saya tak payah jawablah ya.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Jawablah. Dia dengar.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Boleh jawab bertulislah. Yang Berhormat Seputeh boleh hantar surat bagi pihak Yang Amat Berhormat Bagan untuk saya jawabkan.

Yang Berhormat Kota Melaka ada satu soalan lagi, menyentuh isu pajakan tanah hutan simpan kekal. Ini tanah pajak juga Yang Berhormat. Jadi memajak hutan simpan ini ialah

menerusi keputusan yang dibuat oleh Majlis Tanah Negara Yang Berhormat. Makna dia sesiapa yang nak memajukan satu kawasan hutan simpan kekal itu, dia akan buat permohonan menerusi kerajaan negeri. Kerajaan negeri akan bawa kepada Majlis Tanah Negara dan Majlis Tanah Negara akan membuat keputusan sama ada setuju ataupun tidak setuju.

■2010

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Kota Raja hendak tanya satu soalan sahaja?

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Ini Kota Raja sudah hendak jawab ini.

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Tidak, berhubung dengan istilah hutan simpan kekal itu. Saya – bukan. Saya memang terpedaya sebenarnya, *I was deceived*. Apabila saya baca hutan simpan kekal tanpa membaca ia punya definisi, saya sebelum ini memikirkan hutan simpan kekal itu memang kekallah tidak boleh pembalakan berlaku. Boleh tidak di dalam *review* kita - Yang Berhormat Menteri nanti, definisi itu diberi dengan gambaran yang betul. Ia bukan hutan simpan kekal kalau boleh di balak, bukan hutan simpan kekal [*Disampuk*] dan boleh di ladang. *So, it is a misnomer to the term. If that term can be change*, sebab ia tidak menggambarkan yang sebenarnya apa yang berlaku.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Saya Yang Berhormat sebagai Menteri menjaga alam sekitar dan juga Menteri menjaga hutan saya 100 peratus setuju dengan Yang Berhormat. Akan tetapi bersetuju tidak kerajaan negeri pada kita Yang Berhormat itu perkara lain. Jadi Yang Berhormat saya setuju betul sebab itulah saya hendak buat satu mekanisme apabila satu-satu kawasan diisytiharkan sebagai satu tempat atau satu kawasan hutan simpan kekal, tidak boleh diganggu gugat melainkan ada kebenaran yang telah diluluskan atau disetujui oleh Kementerian Sumber Asli dan Alam Sekitar. Akan tetapi ini memang payah sikit Yang Berhormat sebab hutan simpan kekal ini terbahagi dua yang saya sebut tadi. Satu yang boleh di balak tetapi secara sistem yang *sustainable*. Makna hutan itu tidak akan hilang tetapi *harvesting* harus *selective*. Akan tetapi ada satu kawasan lagi yang terletak sebagai juga *catchment area*. Ini memang tidak boleh di balak tetapi malang sekali kerajaan negeri boleh digazetkan perkara ini dan dikeluarkan daripada kawasan hutan simpan kekal. Sistem kita sekarang Yang Berhormat...

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: [*Bangun*]

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar:...duduk dulu Yang Berhormat sebelum saya habis. Kalau tidak tempo saya hilang, macam kita berdansalah. Jadi ada seksyen dalam undang-undang mengatakan bahawa apabila satu kawasan dikeluarkan daripada hutan simpan kekal, ia perlu diganti. Akan tetapi apa yang tidak ada dalam undang-undang ialah secepat mana gantian itu dibuat. Jadi ini saya sudah faham semua mekanismenya perlu diubahsuai supaya kalau diambil di sini sebesar ini, saya hendak sebesar-besar lagi *double* yang lain diberi tetapi ini kita gazet lagi sebagai hutan simpan kekal, *simultaneously*, serentak dengan yang diambil baru digazetkan hutan simpan kekal. Jadi ini dalam perundangan baru yang bakal kita buat Yang Berhormat. Jadi Tuan Yang di-Pertua, minta maaf...

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Yang Berhormat Menteri. Terima kasih, terima kasih. Saya pohon Yang Berhormat Menteri kalau boleh kongsi dengan Dewan berkenaan dengan negeri-negeri yang patuh kepada undang-undang Kerajaan Pusat yang tidak mengusik hutan simpan kekal mereka untuk tujuan ladang atau pembalakan demi menjaga alam sekitar dan negeri mana yang paling teruk di dalam menggondolkan hutan mereka. Kalau boleh Yang Berhormat Menteri kongsi supaya kita mendapat iktibarnya tentang *best practice* yang diamalkan oleh kerajaan negeri. Saya pohon Yang Berhormat Menteri kongsi dengan kita. Terima kasih.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tuan Yang di-Pertua, oleh kerana ini persoalan yang baru, saya mohon jawab bertulislah sebab lagipun kajian perlu dibuat dan tidak adil juga kepada pihak kerajaan negeri kalau saya sebutkan negeri-negeri mana berlandaskan persepsi kita sendiri. Kalau kita mempunyai persepsi negeri ini banyak menggondol, jadi kadang-kadang ia tidak adil kepada kerajaan negeri. Kalau ia tidak betul, kalau ia betul okeylah tidak apa. Jadi dalam keadaan sedemikian saya minta Yang Berhormat...

Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Kuantan]: Bertulis, bertulis Yang Berhormat Menteri.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Tulis surat kepada saya, *insya-Allah* kita akan buat jawapan bertulis. Mungkin makan masa sedikit untuk apa yang disebut tadi, *ground truthing* ini Yang Berhormat. Jadi Tuan Yang di-Pertua, saya pindah kepada – ini Yang Berhormat Kota Raja pula ini. Apakah tindakan kementerian menangani isu *blockade* masyarakat Orang Asli? Nyatakan kedudukan hak Orang Asli dalam Kanun Tanah Negara, ancaman pencerobohan hutan dan pembalakan yang mengakibatkan pencemaran alam kepada masyarakat khususnya Orang Asli?

Jadi ini secara ringkas – ini bercerita hal yang Gua Musang itulah yang ini, saya ingat tujuan dia. Ialah jawapannya *blockade* yang dibangunkan di – dibangunkan oleh Orang Asli adalah bertujuan bagi membantah aktiviti pembalakan dalam hutan simpan kekal di Gua Musang yang berada di dalam kawasan penguasa hasilan yang telah diluluskan oleh kerajaan negeri. Sehubungan dengan itu, bagi menangani isu *blockade* oleh masyarakat Orang Asli, Kerajaan Negeri Kelantan telah menangguhkan secara sementara aktiviti penghasilan di kawasan hutan simpan kekal seluas 1,234 hektar hingga jalan penyelesaian dicapai.

Saya pun pernah menasihatkan Kerajaan Negeri Kelantan supaya menyelesaikan perkara ini dengan sebaik mungkin dan secepat mungkin. Pada masa yang sama Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan akan terus melaksanakan pemantauan. Yang masalahnya Yang Berhormat satu, hutan simpan kekal ini tempat Orang Asli juga di situ. Orang Asli ini juga hendak terbang tebas juga, hendak tukarkan menjadi ladang kelapa sawit hendak jadikan ladang getah. Jadi Orang Asli ini sudah lari sedikit daripada orang Penan. Minta maaf saya buat perbezaan. Kalau orang Penan dia banyak menjaga betul, dia tidak ada terbang tebas lagi. Dia tidak hendak buat ladang, dia tidak hendak buat tanaman tetapi dia hanya mungkin ada *shifting cultivation* sahaja. Akan tetapi Orang Asli ini bahkan ada persoalan dalam *Auditor General* punya *audit report* bahawa ada hutan simpan kekal telah ditebang tebas tetapi apa

yang kita jumpai selepas penyelidikan ialah bahawa Orang Asli yang tebangkan semua pokok, tanamkan getah menukarkannya kepada ladang.

Jadi, di sini juga perladangan yang dilakukan di Kelantan ini sebenarnya ialah bidang kuasa negeri dan kita hanya menasihati kerajaan negeri membuat yang terbaik untuk mereka ini. Malang sekali, Orang Asli juga tidak ada dalam Kanun Hutan mengatakan ada hak rayau mereka di kawasan-kawasan yang bukan kepunyaan rizab Orang Asli. Jadi dalam keadaan sedemikian, kerajaan negeri patut menggunakan kebijaksanaan untuk mentadbir supaya Orang Asli di sana tidak teraniaya dan dalam masa yang sama Orang Asli tidak menganiayai hutan juga.

Jadi Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Sabak Bernam, Yang Berhormat Jerantut, Yang Berhormat Gerik...

Dr. Hajah Siti Mariah binti Mahmud [Kota Raja]: Yang Berhormat Menteri, saya cuma hendak tanya di dalam – terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya cuma hendak tanya di dalam undang-undang baru yang akan diperkenalkan. Kita sudah kenal pasti kelemahan-kelemahan di dalam Kanun Tanah Negara, Akta Perhutanan juga di dalam Akta Orang Asli itu sendiri. Jadi ketiga-tiga akta ini tidak mengambil kira langsung tentang tanah adat dan wilayah Orang Asli itu sendiri. Jadi kalau semuanya kita pulangkan kepada kerajaan negeri maka kita tahulah apa yang berlaku akan terus berlaku.

Bagi saya ini adalah sangat serius kerana ikatan Orang Asli dengan tanah wilayah mereka, adat mereka itu sangat dekat sangat akrab. Apabila kita mengambil hak ini daripada mereka, dia akan menjadi satu – bagi saya *it is actually a genocide* kerana hilangnya hak mereka untuk *self determination* ini tanpa tanah adat mereka, tanpa tanah wilayah mereka itu sendiri maka bangsa ini, Orang Asli ini kaum ini akan pupuslah [Disampuk] Pupus, *so this is a gentle way of saying genocide. It is not like Rohingya, it is not like Bosnia but this will happen in our country.* Kita akan berhadapan dengan satu – saya rasa dosa yang paling besarlah untuk kita tidak memberi keizinan kepada mereka untuk meneruskan cara hidup mereka.

Saya harap undang-undang baru Yang Berhormat Menteri bawa ini sangat mengambil kira perkara ini kerana *after all, you are going to negotiate with the state government. So, might as well negotiate from now rather than* apabila sudah siap baru kita hendak minta. Itulah harapan saya, terima kasih.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Terima kasih Yang Berhormat. Saya juga berharap pihak Orang Asli jangan minta lesen membalaklah.

Yang Berhormat Kota Melaka ada memohon kerajaan projek taman laut seperti adakah satu jawatankuasa khas untuk memantau projek-projek taman laut? Sebelum itu Yang Berhormat, saya ingin menjawab sedikit soalan dibangkit ataupun pandangan Yang Berhormat.

■2020

Pada suatu ketika dahulu, apabila di Sarawak orang Penan ini dia merayau mengikut keadaan hidup asal mereka, kajian telah dibuat pada tahun 1995 macam itu, kalau tidak salah sayalah tetapi kajian itu awal daripada itu tetapi kesannya didapati pada tahun 1995, 1994

macam itu, mendapati *life expectancy* orang Penan ialah 49 setengah tahun, *average life expectancy* orang Penan. Kalau dia dibenarkan merayau-rayau, oleh sebab mungkin *lifespan* itu, penyakit bermacam-macam dan makanan tidak sihat dan sebagainya. Akan tetapi apabila kerajaan mengajak mereka ini masuk ke *mainstream*, akhirnya kita dapati bahawa masyarakat Penan telah sampai juga macam masyarakat yang membangun lain hinggalah ke 60 lebih tahun dia punya *lifespan*.

Jadi maknanya kalau hidup itu mengikut cara hidup asal mereka, belum lagi boleh menjamin dia punya *longevity* ataupun *life expectancy* yang lebih panjang. Ini contoh di Sarawak itulah. Jadi, jangan lupa juga membangunkan Orang Asli menerusi jabatan-jabatan itu dan soalan persekolahan, pendidikan dan sebagainya, perlu mendapat itu. Jadi walaupun mereka begitu tapi kita menghormati budaya dan cara hidup mereka yang asal.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Kota Melaka berhubung dengan taman laut ini. Kepentingan terumbu karang sememangnya disedari oleh kerajaan dan sehingga kini sebanyak 42 perairan di pulau telah diwartakan sebagai Taman Laut Malaysia dengan kelulusan berjumlah 2,486.13 kilometer persegi. Negeri-negeri yang mempunyai taman laut adalah Kedah, Terengganu, Pahang, Johor, Wilayah Persekutuan Labuan.

Sebagai makluman, definisi taman laut adalah satu kawasan perairan laut yang diwartakan sejauh dua batu nautika dari tikas air laut terendah kecuali Pulau Kapas, Terengganu, Pulau Kuraman, Pulau Rusukan Besar dan Pulau Rusukan Kecil di Labuan yang dizonkan satu batu nautika di tikas air surut terendah. Sebagai makluman juga, negeri Melaka belum mempunyai perairan pulau-pulau yang diwartakan sebagai taman laut.

Bagi tujuan penyelarasan isu antara Kerajaan Persekutuan dan negeri terutamanya cadangan membangunkan pulau-pulau yang mana di perairan diwartakan sebagai taman laut, Majlis Penasihat Kebangsaan Taman Laut dan Rizab Laut ditubuhkan di bawah seksyen 41A Akta Perikanan 1985. Keahlian majlis ini terdiri daripada wakil-wakil agensi Persekutuan, kerajaan negeri, universiti dan NGO. Antara fungsi utama majlis ini ialah untuk menyelaraskan pembangunan mana-mana kawasan taman laut atau rizab laut serta memberi nasihat teknikal kepada kerajaan negeri berkenaan apa-apa projek pembangunan, di mana pulau yang terletak dalam kawasan taman laut atau rizab laut di peringkat negeri, jawatankuasa pemandu negeri ditubuhkan untuk tujuan penyelarasan dan pemantauan.

Jabatan Taman Laut Malaysia juga telah menyediakan Pelan Pengurusan Taman Laut bagi Taman Laut Pulau Redang, Terengganu, Taman Laut Pulau Tioman, Pahang, Taman Laut Pulau Sibu Tinggi, Johor. Selain itu, jabatan juga menerbitkan garis panduan seperti *Environmental Best Practices Booklet*, Garis Panduan Pembangunan Pontun di Taman Laut dan Garis Panduan Pelabuhan Kapal dan *Vessel* bagi Peranti Pemuliharaan Biodiversiti Marin.

Tuan Yang di-Pertua, panjangnya itu, Tuan Yang di-Pertua. Boleh jawab bertulis semua ini?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Boleh.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Jadi dengan itu, Tuan Yang di-Pertua, saya mengucapkan sekali lagi terima kasih banyak-banyak kepada semua Yang Berhormat...

Tuan Laksamana Pertama (B) Haji Mohamad Imran bin Abd Hamid [Lumut]: Lama tunggu ini tidak dapat jawab. Lumut.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, jawab bertulis Yang Berhormat.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Sebenarnya Yang Berhormat, saya baru muka 38.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, boleh jawab bertulis.

Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar: Jadi, saya akur dengan arahan Tuan Yang di-Pertua dan saya ucapkan jutaan terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat. *Insyah-Allah*, telefon saya boleh *contact*, penjelasan boleh diberikan menerusi telefon, melalui bertulis dan sebagainya. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat sekalian. *[Tepuk]*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Terima kasih Yang Berhormat. Saya jemput Kementerian Pendidikan.

8.25 mlm.

Menteri Pendidikan [Dato' Seri Mahdzir Khalid]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*. Selamat petang, salam sejahtera Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin mengambil kesempatan ini untuk merakamkan penghargaan dan terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbahasan Titah Diraja di Dewan Rakyat yang menyentuh isu-isu yang berkaitan dengan Kementerian Pendidikan.

Ada 44 orang Ahli Yang Berhormat telah mengambil bahagian perbahasan yang berkaitan dengan isu, pertanyaan dan juga cadangan hal yang berkaitan dengan pendidikan. Seramai 24 daripada Ahli-ahli Yang Berhormat kerajaan dan 20 daripada Ahli-ahli Yang Berhormat pembangkang telah mengambil bahagian. Perkara-perkara yang telah dibangkitkan sewaktu perbahasan itu termasuklah isu-isu yang berkaitan dengan pembangunan dan juga penyelenggaraan sekolah. Ini yang melibatkan 13 Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian.

Untuk makluman Tuan Yang di-Pertua dan rakan-rakan Ahli Yang Berhormat, untuk tahun 2017, peruntukan pembangunan sebanyak RM1.09 bilion telah diperuntukkan untuk tahun 2017. Kementerian Pendidikan akan terus komited dan berusaha untuk menyediakan infrastruktur pendidikan yang baik bagi setiap murid di negara ini berdasarkan peruntukan yang sedia ada. Kerajaan juga berusaha melaksanakan naik taraf dan penyelenggaraan sekolah berdasarkan keperluan dan keutamaan serta kemampuan kewangan semasa.

Manakala bagi cadangan pembinaan institusi pendidikan baru, kerajaan akan mengkaji secara terperinci keperluan berkaitan terutamanya dari segi aspek lokasi, kepadatan penduduk, kesesuaian tapak dan perolehan tapak baru. Namun begitu, keutamaan pembinaan merujuk kepada keperluan yang mendesak.

Tahun 2017, sebanyak 120 buah sekolah daif dibangunkan di 30 buah sekolah di Sabah, 30 di Sarawak dan 60 buah di Semenanjung. Di negeri Sabah, di negeri Sarawak, projek-projek baik pulih sekolah daif juga telah dilaksanakan melalui Unit Penyelarasan Pelaksanaan Jabatan Perdana Menteri. Untuk sekolah daif di Sarawak misalnya, telah dilaksanakan 20 buah setakat ini.

Dari segi kawasan— saya boleh bacalah sedikit sebanyak di sini. Misalnya 'Yang Berhormat Petagas' membangkitkan mengenai dengan SMK Petagas. Jadi sekolah menengah— 'Yang Berhormat Petagas' ada tidak? Semua tidak ada, tidak payah bacalah *kot*. SMK Petagas itu sudah ada peruntukan dalam RMKe-11 *rolling plan* pertama.

Di Bagan Serai...

Beberapa Ahli: Tak ada.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Sepanggar?

Beberapa Ahli: Tak ada.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Saya baca yang pendahuluan sahajalah, pembangunan tadi. *Detail* saya ingat tidak payah.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya Yang Berhormat Menteri, kepada wakil rakyat yang tiada dalam Dewan, boleh jawapan bertulis.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Tuan Yang di-Pertua, yang ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang ada boleh jawab.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tak, saya ikut isu dahulu. Ini pembangunan dan penyelenggaraan. Yang Berhormat tidak ada dalam ini.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Kota Kinabalu ada.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Saya ada tanya pembangunanlah.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sabar, Yang Berhormat, sabar ya..

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Semenyih. Pelangi Semenyih.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tidak ada. Semenyih tidak ada dalam ini.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Petugas tidak catatlah itu.

■2030

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Lipis, Yang Berhormat Bagan Serai, Yang Berhormat Sepanggar, Yang Berhormat Sabak Bernam, Yang Berhormat Hulu Langat, Yang Berhormat Tanjong Manis, Yang Berhormat Sipitang, Yang Berhormat Sibuti, Yang Berhormat Baram, Yang Berhormat Hulu Rajang, Yang Berhormat Kota Kinabalu dan Yang Berhormat Putatan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Hulu Langat ada.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Kota Kinabalu ada.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Kota Kinabalu?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Kota Kinabalu.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Hulu Langat ada?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Hulu Langat ada. Yang Berhormat Bagan Serai sudah lepas. Dia baru masuk, jawapan bertulis.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Kota Kinabalu. Rumah guru? Itukah?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya. Rumah guru. Asrama.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey, rumah guru. Kementerian memandang secara serius mengenai dengan rumah guru, terutamanya di kawasan-kawasan pulau di negeri Sabah. Untuk pengetahuan Yang Berhormat, pembinaan bangunan, bilik darjah dan kemudahan lain dalam Rancangan Malaysia Kesebelas, terdapat enam buah sekolah pulau untuk negeri Sabah. Itu jawapan yang diberikan kepada saya lah. Yang Berhormat hendak tanya lagi?

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Yang Berhormat Menteri, minta penjelasan.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Ya.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ada termasuk Pulau Gaya? Pulau Gaya? Yang penting saya mahu tanya. Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Pulau Gaya, *details* saya tidak dapat tetapi nanti saya minta daripada pegawai, dapat memberi penjelasan. Sebelum itu, saya cakap benda lain dulu, Yang Berhormat. Itu hal yang berkaitan dengan pembangunan dan penyelenggaraan sekolah.

Hal kedua yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat ialah hal yang berkaitan dengan kurikulum dan pentaksiran. Ini kurikulum...

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Tuan Yang di-Pertua, hendak minta...

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey, Yang Berhormat. Yang Berhormat, sila.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Hulu Langat.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Hulu Langat tadi.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tajuk apa itu?

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Pembangunan. Sekolah Pelangi Semenyih telah diluluskan dalam *Rolling Plan* Satu, RMKe-11. **Soil test** pun sudah dibuat tetapi saya hendak minta penjelasan dari segi *progress*.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat, saya minta mereka, pegawai bagi sekejap lagi pada saya dan saya akan bagi kepada Yang Berhormat. Saya akan baca di sini juga.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Okey, terima kasih.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey. Keduanya, isu yang berkaitan dengan...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Tuan Yang di-Pertua, Tuan Yang di-Pertua. Jawapan untuk Kota Kinabalu hanya sikit sahaja.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Bukan. Sekejap lagi saya minta juga.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat tidak dengar tadi saya cakap?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sabar Yang Berhormat Gerik.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang keduanya adalah yang berkaitan dengan dasar pendidikan yang dibangkitkan oleh 10 Ahli Yang Berhormat. Yang Berhormat Kinabatangan, Yang Berhormat Lanang, Yang Berhormat Bandar Kuching, Yang Berhormat Sungai Petani, Yang Berhormat Tanah Merah, Yang Berhormat Setiu, Yang Berhormat Alor Gajah, Yang Berhormat Sandakan, Yang Berhormat Kuala Kangsar dan Yang Berhormat Indera Mahkota. Sukalah saya memaklumkan di sini bahawa semua perkara yang dibangkitkan adalah isu yang berkaitan dengan perpaduan. Kementerian Pendidikan sentiasa menekankan isu-isu yang berkaitan dengan perpaduan seperti mana yang terkandung di bawah Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia. Antara usaha yang dijalankan adalah melalui pengukuhan kurikulum yang melibatkan mata pelajaran-mata pelajaran tertentu dan menerapkan nilai-nilai perpaduan dalam kesemua subjek yang berkaitan.

Konstruk perpaduan yang ditekan adalah menerima, menghormati dan mengurus kepelbagaian agama, bangsa, budaya dan bahasa untuk memperkukuhkan semangat perpaduan. Konstruk ini diajar melalui tajuk dan tema yang ada kaitan dengan perpaduan. Bagi cadangan pendidikan wajib bagi rakyat Malaysia dari Yang Berhormat Indera Mahkota mencadangkan berumur setahun hingga 20 tahun, kementerian dalam tindakan memperluaskan dasar pendidikan. Yang paling penting adalah pendidikan wajib di peringkat rendah dan menengah. Memandangkan kalau itulah cadangannya, memerlukan implikasi perundangan dan pindaan terhadap akta.

Semua perkara yang dibangkitkan, Yang Berhormat Kinabatangan juga membangkitkan kepelbagaian aliran sekolah kebangsaan, sekolah jenis kebangsaan Cina, sekolah Tamil, bolehkah dibincangkan semula tentang kedudukan-kedudukan sekolah ini? Saya ingin membuat penjelasan atau penegasan dalam Dewan yang mulia ini bahawa kita telah bersetuju daripada kita merdeka bahawa inilah sistem yang kita pakai dalam sebuah negara yang merdeka, dalam pelbagai kaum di negara ini. *Forefathers*, dengan izin, pada waktu itu telah menetapkan bahawa sekolah rendah melalui aliran bahasa ibunda masing-masing. Jadi, kita pakai sampai hari ini, kita hendak merdeka 60 tahun. Jadi, saya ingat itu satu penegasan yang jelas tentang kedudukan sebab kita tidak buat, kita tidak menutup sekolah ini.

Kalau kita ambil contoh di Singapura, Lee Kuan Yew telah meminta keluar daripada Malaysia pada tahun 1963. Akan tetapi pada tahun 1964, Lee Kuan Yew telah menutup semua sekolah kebangsaan, semua sekolah Cina dan sekolah Tamil. Lee Kuan Yew telah menetapkan satu aliran sahaja di Singapura. Saya melihat dalam satu temu bual selepas beliau meninggal dunia. Lee Kuan Yew kata, kalaulah mereka membunuh saya kerana saya menutup ketiga-tiga jenis sekolah ini dan selepas itu saya mati dan saya bangun semula, hidup semula dan saya kata, saya akan tutup ketiga-tiga sekolah aliran ini. Itu Lee Kuan Yew. Di Indonesia telah memakai pancasila. Satu bahasa di Indonesia. Thailand, satu bahasa - Bahasa Thai. Pun Thai. Saya Ahli Parlimen Padang Terap, sempadan dengan Thailand. Jadi, tetapi kita telah

memilih cara kita sendiri dan cara ini kita pakai hingga hari ini. Cara kita sendiri sebab kita tahu bahawa kita pelbagai bangsa, bahasa dan budaya tetapi inilah yang kita gunakan sehingga hari ini. Jadi, saya harap bahawa itu penegasan yang kita buat bahawa kita akan menggunakan kaedah ini, cara kita sendiri. Cuma rata-ratanya banyak juga ahli akademik, profesional dan teknokrat bertanya, bagaimanakah Kementerian Pendidikan hendak menggunakan asas dari kepelbagaian sekolah ini untuk membina perpaduan negara?

Satu bentuk perpaduan yang saksama untuk semua. Kita boleh menyebut bahawa banyak sebenarnya program boleh dibuat. Perancangan boleh dibuat untuk membentuk perpaduan asalkan tiap-tiap daripada kita dalam semua kaum dan agama ini dapat menghormati antara satu sama lain. Kita tidak mahu menggunakan teknologi di waktu ini, teknologi yang sedia ada dalam pasaran yang berkaitan dengan digital ini dan kita boleh menyalahgunakan peralatan digital itu. Akhirnya, boleh membawa masalah kepada perpaduan.

Tidak bolehlah ada kumpulan yang melampau dalam semua kaum yang ada dalam negara kita ini, *attack* bangsa dan agama masing-masing ataupun berlainan agama yang akhirnya nanti tidak boleh. Oleh sebab Kementerian Pendidikan mempunyai *roadmap*, dengan izin, agenda untuk membentuk perpaduan dan integrasi nasional yang kukuh, Tuan Yang di-Pertua. Yang Berhormat, apa mahu tanya?

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tuan Yang di-Pertua, saya hendak tanya Yang Berhormat Menteri. Saya rasa apa yang menjejaskan perpaduan nasional bukan kerana adanya sekolah yang menggunakan bahasa ibunda. Masalah sekarang ialah politik negara kita ini diterajui oleh parti politik yang memperjuangkan sesuatu kaum. Ini yang menjadi masalah. Kalau kita lihat sekolah rendah Cina...

Dato' Ahmad Fauzi Zahari [Setiawangsa]: Ikut rasa, baiklah.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Sekolah rendah Cina sekarang ini, kita mendapati semakin ramai ibu bapa Bumiputera hantar anak mereka masuk ke sekolah rendah Cina.

■2040

Saya pergi ke Sabah, Sarawak, saya jumpa Iban, Kadazan yang boleh bertutur dalam bahasa Tionghoa dan ini meningkatkan lagi kemampuan mereka untuk dapat kerja yang lebih baik kerana mereka *multilingual*. Jadi saya rasa jangan salahkan, jangan diskriminasikan sekolah ibunda dan selalunya peruntukan dalam bajet Kerajaan Persekutuan bagi Sekolah Rendah Cina itu, ia digunakan sama ada untuk banjir di Kelantan ataupun dilewatkan. Selepas itu kata "*No more budget*" dan pergi cari sendiri. Yang Timbalan Menteri Pendidikan dari MCA itu sekarang baru pergi edarkan peruntukan yang sepatutnya dikeluarkan pada tahun lepas.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Saya tidak setuju, saya fikir...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Jadi, saya hendak minta Yang Berhormat Menteri...

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Saya rasa kita kena memperkasakan sekolah kebangsaan.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *If you want to* memperjuangkan 1Malaysia yang kerajaan untuk semua.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: ...Kerana sekolah kebangsaan adalah amalan integrasi.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Jadi haruslah lebih adil, janganlah keluaran kenyataan yang saya rasa tidak adil untuk bahasa ibunda.

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Jadi saya rasa cadangan Yang Berhormat Seputeh tidak boleh pakai. Saya rasa kita kena memperkasakan sekolah kebangsaan kerana sekolah kebangsaan ini ada integrasi antara kaum. Saya rasa macam cadangan kata menggunakan bahasa ibunda, sekarang kita dah negara Malaysia, kita ada pelbagai etnik masyarakat sebab itu kita kena perkasakan sekolah kebangsaan. Yang Berhormat Menteri, saya hendak tanya pandangan, contoh seperti yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Menteri tadi di mana di Singapura, Indonesia dan di Thailand. Walau bagaimanapun saya menghormati kerana dah sedia ada. Walau bagaimanapun pada pendapat saya, kita kena perkasakan sekolah kebangsaan. Terima kasih.

Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]: Yang Berhormat, boleh sedikit?

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri, sedikit.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Kita tidak banyak masa, sedikit saja.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Bukit Gantang.

Tuan Idris bin Haji Ahmad [Bukit Gantang]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Menteri.

Cuma saya hendak tanya berkenaan dengan ada pandangan yang mengatakan bahawasanya ada di kalangan guru-guru agama daripada Semenanjung yang mengajar di Sabah dan Sarawak yang membawa ajaran yang sesat ataupun membawa ajaran-ajaran yang ekstremis. Setakat hari ini, berapakah berlakunya tangkapan yang ditangkap oleh pihak kementerian untuk diambil tindakan kerana dia mengajar di luar daripada apa yang diajar melalui kokurikulum yang telah ditentukan oleh kementerian. Terima kasih.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Terima kasih Menteri dan terima kasih Yang Berhormat Tuan Yang di-Pertua. Tadi Yang Berhormat Menteri ada sebut di mana negara jiran tidak mempunyai sekolah yang pelbagai aliran. Memang benar itu tetapi saya rasa itu juga boleh merupakan satu kekuatan kepada negara kita kerana di negara kita, wujudnya pelajaran pelbagai aliran di mana anak-anak, pelajar kita berpeluang untuk belajar dalam bahasa yang berlainan. Di mana ini sebenarnya kita harus melihat ia adalah sesuatu kekuatan.

Saya rasa bukan sahaja kita perlu memperkukuhkan kedudukan sekolah kebangsaan tetapi setiap jenis aliran sekolah, SJK(C), SJK(T), sekolah agama, sekolah mubaligh dan SMJK. Semua ini kita perlu kukuhkan kerana ini merupakan aset yang sangat penting kepada negara kita. Saya rasa anak-anak kita yang *graduate*, yang keluar daripada sekolah-sekolah ini akan lebih kompetitif jika dibandingkan dengan anak-anak murid daripada negara-negara jiran. Itu pandangan daripada saya. Terima kasih.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey terima kasih, terima kasih kepada Yang Berhormat Seputeh, Yang Berhormat Tanah Merah, Yang Berhormat Rasah dan juga Yang Berhormat Bukit Gantang.

Saya ingin menyatakan bahawa, saya dah kata dalam kenyataan saya, penegasan saya bahawa kita menerima sistem sekolah kebangsaan yang berbeza ini, itu *clear*, kita menerima sistem ini. Maknanya bukan kita tidak mahu terima, kita terima sistem ini. Tidak apalah sekolah kebangsaan, sekolah Cina, sekolah Tamil, sekolah mubaligh dan sebagainya, okey kita terima sistem ini. Cuma yang kita hendak katakan di sini ialah bagaimana nak mewujudkan perpaduan.

Yang Berhormat Seputeh bangkit tadi masalah politik, masalah parti politik, masalah orang politik dan masalah pemahaman politik. Itu Yang Berhormat Seputeh bangkitkan tadi. Kita jangan ambil itu sebagai masalah kepada kita tetapi kalau kita ambil itu sebagai masalah kepada kita, Yang Berhormat Seputeh berada dalam satu parti yang pada pandangan saya, Yang Berhormat, ini pandangan saya ya. Daripada zaman saya *student*, menjadi pemimpin pelajar dulu lagi, saya berpandangan bahawa parti Yang Berhormat adalah parti yang *racist*, parti yang membawa, ini pandangan.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *Excuse me. Even* Yang Berhormat Batu Gajah India, Yang Berhormat Klang India, Yang Berhormat Raub Melayu.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Bukan, tidak apa.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Yang Berhormat Bukit Bendera, Melayu.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Nanti, nanti.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Tengoklah UMNO sendiri.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Nanti, saya tahu...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: Ada sesiapa Cina, India, Kadazan, Iban dalam UMNO?

Dato' Sri Ikmal Hisham bin Abdul Aziz [Tanah Merah]: Yang Berhormat Seputeh, itu pandangan Menteri. Yang Berhormat Seputeh, kena hormatilah perbezaan pendapat.

Dato' Ahmad Fauzi Zahari [Setiawangsa]: *[Bangun]*

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: ...Siapa yang *racist*? Siapa yang *racist*?

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tidak, saya kata sejak zaman saya di mahasiswa lagi, masa saya zaman pelajar lagi sebagai pemimpin pelajar sebab pada waktu itu ada pemimpin di kalangan Melayu juga sudah mengasingkan pemikiran kami. Pemikiran kami kata, "*Oh, kalau orang ini dia mesti bawa macam ini, ini satu parti yang akan bawa macam ini.*" Jadi akhirnya kita ini dalam pemikiran masing-masing *suspicious* yang terlampau banyak dan akhirnya wujud politik kebencian. Bila politik kebencian, macam mana Kementerian Pendidikan hendak bawa soal perpaduan.

Kita hendak perpaduan. Semalam satu *viral*, malam tadi satu *viral*, Quran dibawa ke tandas, kertas Quran itu dibawa ke tandas dan dibuang sebab baru sahaja mencuci najis daripada punggung dan dia *flush* ke dalam tandas. Jadi kalau macam itu suasana yang kita

hendak bawa, kita tidak boleh bawa soal perpaduan, soal integrasi kita tidak boleh bawa Yang Berhormat. Ini kita hendak membina sebuah negara bangsa, negara bangsa ini pelbagai kaum.

Yang Berhormat Bukit Gantang bangkit tadi mengenai dengan guru agama. Yang Berhormat Kuching bangkit berkaitan dengan guru-guru agama daripada Semenanjung pergi ke Sabah. Tahun ini tidak ada lagi yang dihantar. Tadi saya tanya pegawai, pegawai kata kalau nak dihantar pada tahun ini 200 orang hendak dihantar tetapi tidak boleh hantar lagi sebab belum memenuhi apa yang perlu diisi di Kementerian Pendidikan.

Yang Berhormat Bukit Gantang, tidak ada seorang guru agama pun yang dikenakan tindakan atas ajaran sesat di Sarawak yang dihantar dari Semenanjung sejak tahun 1963. Kalau ada tindakan disiplin pun, bukan atas sesat, atas sebab-sebab lain yang kemudiannya diambil tindakan misalnya yang berkaitan dengan kes tidak hadir ke sekolah, kes yang kemudiannya boleh dibawa kepada gantung tugas dan akhirnya dibuang kerja. Jadi kisah guru agama pergi ke Sarawak ini lama dah, 1963 pun pergi dah sampai hari ini dan tidak ada masalah pun.

Walaupun dalam 90, skim 90 anak-anak Sarawak dan 90 peratus sahaja daripada luar, daripada Sabah dan Semenanjung. Apa yang berlaku hari ini ialah bahawa di Sarawak, guru-guru agama tidak cukup. Kita dah buka, sekarang ini tengah ini buka pekerjaan guru agama untuk Sarawak. Yang Amat Berhormat Ketua Menteri yang baru, saya telah menemui beliau di Kuching dan saya telah menerangkan kedudukan, inilah jumlah guru-guru agama yang ada di Sarawak dan inilah guru-guru agama yang patut pergi lagi mengganti tempat di sana. Yang Amat Berhormat Ketua Menteri bersetuju sebab tidak cukup dan kalau tidak sekolah kekosongan guru agama. Jadi sebab itu kita jangan bangkitkan sesuatu benda yang boleh akhirnya menyinggung perasaan sesama kita.

Jadi sebab itu saya katakan tadi kita hendak membina sebuah konsep perpaduan dan integrasi yang besar. Kita sebenarnya *cross the board*, melepasi *line* daripada kaum, parti politik dan lain-lain. Jadi kita marilah atas apa juga nama boleh kita buat sebab pembinaan itu bermula daripada kanak-kanak di sekolah, prasekolah, sekolah rendah dan akhirnya pergi sekolah menengah dan kemudiannya di institusi pengajian tinggi.

Yang Berhormat Sungai Petani minta supaya takwim persekolahan semasa, peperiksaan awam tidak dijadualkan pada akhir tahun dan selalu berlaku musim banjir.

■2050

Ini boleh dikaji Yang Berhormat, seperti mana Yang Berhormat Sungai Petani cadangkan supaya dielakkan kalau boleh berlakunya musim-musim banjir.

Yang Berhormat Tanah Merah berbangkit mengenai dengan berapa ramai pelajar yang 3A dan 3B yang telah dapat ke sekolah asrama penuh. Berdasarkan maklumat sehingga 13 Mac 2017, 13,138 penawaran dilaksanakan yang melibatkan 6,500 pelajar perempuan dan 6,564 pelajar lelaki. Daripada jumlah itu seramai 2,117 murid 3A dalam UPSR ditawarkan ke asrama penuh.

Yang Berhormat Sandakan ada tidak, Yang Berhormat Sandakan?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Sandakan tiada dalam Dewan.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Yang Berhormat Sandakan tiada.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]: *[Berucap tanpa menggunakan pembesar suara]* Jawab sahajalah, dia akan balik.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tidak payah jawablah. Rugi masa kitalah. Yang Berhormat Seputeh saya jawab kalau dia ada lagi. Yang Berhormat Kuala Kangsar.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, tiada dalam Dewan.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Ini hal yang berkaitan dengan— ada satu lagi yang berikutnya Yang Berhormat adalah yang berkaitan dengan isu guru yang dibangkitkan oleh enam Ahli Yang Berhormat. Yang Berhormat Batu Sapi, Yang Berhormat Kinabatangan, Yang Berhormat Hulu Rejang, Yang Berhormat Lanang dan Yang Berhormat Bandar Kuching iaitu yang minta supaya penempatan guru yang saya sudah jawab tadi mengenai dengan pendapatan guru Pendidikan Islam di Sarawak.

Keduanya, dibangkitkan mengenai hukuman ke atas guru-guru yang terlibat dalam gangguan seksual di sekolah. Untuk maklumat bagi semua kes yang melibatkan kalau ada kes gangguan seksual ini, akan melibatkan pentadbiran sekolah, pejabat Pendidikan Daerah, Jabatan Pendidikan Negeri dan akhirnya Kementerian Pendidikan Malaysia akan menjalankan siasatan dan mengambil tindakan sewajarnya mengikut prosedur yang sedia ada seperti menggantung tugas guru yang berkenaan ataupun membawa guru itu kepada Kaunselor di Jabatan Pendidikan Negeri dan murid yang terlibat juga diberi sesi kaunseling di sekolah.

Jika ada kes yang melibatkan kes mahkamah, maka pihak jabatan akan mendapat ataupun menunggu keputusan pihak mahkamah. Kementerian sentiasa melaksanakan tindakan penambahbaikan dari semasa ke semasa oleh semua pihak yang bertanggungjawab di semua peringkat kementerian. Itu hal yang berkaitan dengan guru.

Yang Berhormat Kapar ada satu soalan yang berkaitan dengan guru. Yang Berhormat Kapar ada tidak? Tidak ada. Kemudian yang berikutnya adalah yang berkaitan dengan bajet. Bajet, sukalah saya menyebut di sini bahawa kerajaan telah memperuntukkan sebanyak RM3.059 bilion untuk diperuntukkan bagi 19 jenis bantuan persekolahan. Ini dibangkitkan oleh Yang Berhormat Lipis, Yang Berhormat Pagoh. Yang Berhormat Batu Gajah, Yang Berhormat Rasah, dan juga Yang Berhormat Taiping.

Daripada 19 jenis bantuan ini, adalah bantuan-bantuan yang melibatkan semua kaedah penggabungan bantuan yang berdasarkan kepada belanjawan tahunan dan *detail* berkaitan dengan bantuan itu, saya bolehlah *detail*-kan bagi dalam bentuk bertulis kerana kalau saya nak bacakan jenis-jenis bantuan yang ada di dalam ini adalah terlalu panjang.

Antara perkara yang boleh disebut di sini termasuklah Bantuan Kumpulan Wang Amanah Pelajar Miskin termasuk juga dalam ini adalah Bantuan Awal Persekolahan, Biasiswa Kecil Persekutuan dan perkara-perkara lain yang ada *detail* yang berkaitan dengan yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri boleh tanya sikit.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Boleh.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Ada tidak bantuan yang disebutkan melibatkan peruntukan penyelenggaraan yang tertunggak di dalam jawapan Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Peruntukan?

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Tidak, isu peruntukan tertunggak. Peruntukan penyelenggaraan terhadap sekolah Cina dan juga sekolah Tamil yang tertunggak pada tahun lepas.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Itu saya ingat telah dijawab oleh Yang Berhormat Timbalan Perdana Menteri.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Tidak, tidak, tidak. Tidak dijawab di dalam Parlimen ini. Tiada jawapan.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Telah dijawab oleh Menteri Kewangan II.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Tidak, tidak jawab.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Ada jawapannya di sini Yang Berhormat.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri, Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Ini jawapan Yang Berhormat Menteri Kewangan II dalam jawapan ini dan beliau telah menjawab pada 20 Mac. So, saya ingat..

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Apa yang dijawab oleh Menteri Kewangan II..

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Saya ingat, tidak apalah, saya ingat ini telah dijawab tidak perlu saya jawab.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Menteri, Menteri, Menteri. Kalau ikut boleh bagi sedikit masa tidak Menteri. Kalau ikut jawapan daripada Menteri Kewangan II, beliau telah pun menjawab bahawa peruntukan penyelenggaraan untuk setiap aliran sekolah telah pun diturunkan kepada Kementerian Pendidikan. Pada masa yang sama peruntukan untuk setiap aliran sekolah bagi tahun 2016, khususnya kepada sekolah Cina dan juga sekolah Tamil sehingga sekarang masih belum diturunkan kepada pihak kementerian kerana pihak kementerian masih menunggu bajet tambahan untuk peruntukan bagi tahun 2016.

Soalan saya kepada pihak kementerian adalah mengapa perkara peruntukan tertunggak ini boleh berlaku, walaupun Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah menjanjikan sebanyak RM500 juta akan diperuntukkan kepada setiap aliran sekolah pada bajet tahun 2016. Akan tetapi peruntukan itu gagal diturunkan kepada sekolah-sekolah yang memerlukan bantuan ini.

Saya memohon jawapan daripada pihak Menteri kerana ada pelbagai *version*, pelbagai jawapan berada di luar dan juga di dalam Parlimen. Saya lihat ada bercanggah di mana kenyataan daripada pihak Menteri Kewangan di mana pihak Kementerian Kewangan telah pun mengatakan bahawa peruntukan telah pun diberikan kepada Kementerian Pendidikan, tetapi Kementerian Pendidikan masih gagal lagi turunkan peruntukan kepada sekolah-sekolah ini. Saya cuma mohon penjelasan daripada pihak kementerian.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Saya Yang Berhormat Rasah, saya ingat untuk jawapan ini Yang Berhormat Menteri Kewangan sudah jawab. Jadi apabila sampai masanya nanti saya akan memberi ulasan mengenai ini pula. Jadi tidak perlu saya jawab dalam Dewan ini yang berkaitan sebab perkara ini ada penjelasan daripada Yang Berhormat Menteri Kewangan II.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: *[Bangun]* Yang Berhormat Menteri, boleh?

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Ya.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Berkaitan dengan peruntukan untuk sekolah-sekolah Tamil, saya diberitahu bahawa pada tahun 2016, sebanyak RM16.5 juta telah pun diberikan kepada sekolah-sekolah Tamil walaupun kita percaya bahawa sepatutnya, sekolah-sekolah Tamil terima RM50 juta.

Walaupun kita tidak dapat RM50 juta, dan saya difahamkan bahawa tiada sebarang permintaan dibuat untuk bajet tambahan untuk sekolah-sekolah Tamil seperti untuk sekolah Cina saya difahamkan ada permintaan untuk bajet tambahan. Akan tetapi untuk sekolah Tamil tidak ada permintaan untuk bajet tambahan. Jadi apakah status pada hari ini, sama ada betul atau tidak permintaan telah dibuat untuk bajet tambahan?

Perkara kedua yang saya nak timbulkan di sini ialah berkaitan dengan RM16.5 juta yang telah pun diturunkan itu, boleh tidak saya nak mendapatkan senarai sekolah-sekolah yang telah menerima bantuan itu. Itu saya sudah masukkan dalam perbahasan saya, dan saya tidak mendapat apa-apa jawapan tentang isu ini. Terima kasih.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Terima kasih Yang Berhormat kedua-duanya. Saya sedar bahawa Yang Berhormat *concern* mengenai bajet SRJKT dan juga Sekolah Rendah Jenis Kebangsaan Cina yang dibangkitkan di sini adalah pada tahun 2016 dan dikira tahun 2017. Saya, Yang Berhormat pun sama jugalah saya ingat.

■2100

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ada lain.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tidak apa, nanti saya terangkan kepada mereka dulu. Jadi begini, Yang Berhormat Menteri kewangan telah menjawab sebagai Menteri Kewangan dia telah jawab pada 20 Mac yang melibatkan SRJKT dan juga SRJKC. Dia telah menjelaskan dalam jawapan yang ada kepada saya ini. Jadi saya tidak mahu membangkitkan sesuatu yang ada percanggahan, jadi apa yang telah dijawab oleh Yang Berhormat Menteri kewangan itu kita pakai, yang dijawab oleh Menteri Kewangan dahulu. Lepas itu nanti kalau ada perkara-perkara lain yang ada kaitan dengan Kementerian Pendidikan dan ada berkaitan dengan jumlah peruntukannya, saya akan jawab pada masa yang akan datang dalam dewan ini.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri, saya rasa apa yang telah dijawab oleh Menteri Kewangan, beliau cuma menjelaskan bahawa tanggungjawab beliau dan juga peruntukan-peruntukan tersebut yang telah diturunkan kepada pihak kementerian. Sekarang kami ingin dapat jawapan daripada pihak kementerian, bagaimanakah kementerian menurunkan peruntukan-peruntukan ini kepada sekolah-sekolah. Saya ambil contoh untuk peruntukan pada tahun 2016, jikalau ikut jawapan daripada Menteri Kewangan, beliau

mengatakan bahawa sebenarnya hanya 16.5 juta diperuntukkan kepada Sekolah Tamil dan juga 16.5 juta di peruntukkan untuk sekolah cina. Saya hendak tanya, yang *balance* itu di peruntukkan kepada mana? Dan ini mewujudkan satu situasi di mana kita rasa bukannya kesemua sekolah termasuk sekolah kebangsaan juga menerima peruntukkan-peruntukkan ini sebab kita memohon supaya pihak kementerian supaya dalam perkara ini boleh lebih *transparent*. Oleh kerana kita mahu setiap sen yang di *allocate* oleh pihak kerajaan di turun kepada setiap sekolah yang sepatutnya mendapat peruntukkan ini. Saya rasa pandangan saya ini juga dapat diterima oleh kawan-kawan di sebelah sana. Kerana kita hendak pastikan tak kira sekolah kebangsaan, SJK(C), SJK(T), Sekolah Mubaligh, Sekolah Agama. Dia terima peruntukan yang telah di tetapkan di dalam bajet yang dijanjikan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri ketika beliau membentangkan bajet 2016 di hujung tahun 2015 kerana ini merupakan sesuatu kesilapan yang tidak sepatutnya berlaku.

Bayangkan Sekolah Tamil, sekolah cina, mereka pada tahun 2017, cuma dapat menerima peruntukkan yang sepatutnya mereka terima pada tahun 2016 dan pada masa yang sama jikalau kini...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya Yang Berhormat Rasah. Saya percaya Yang Berhormat Menteri sudah faham apa maksudnya, peruntukkan tentang Sekolah Jenis Kebangsaan Tamil dan juga cina. Yang Berhormat Menteri sudah berkali-kali mengatakan bahawa Yang Berhormat Kewangan telah menjawab 20 Mac dan duduk dulu. Dan jika ada apa-apa tambahan Yang Berhormat Menteri Pendidikan akan sebut pada masa akan datang. Sila Yang Berhormat Menteri kepada isu yang lain.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Yang Berhormat Menteri. Saya tanya tentang senarai, senarai itu saya belum dapat lagi.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Cukuplah Yang Berhormat. Sila isu yang lain Yang Berhormat.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Saya tanya tentang senarai sekolah-sekolah Tamil yang telah mendapat peruntukkan tahun 2016, saya tidak dapat. Ada apa-apa masalah untuk memberi senarai? Saya juga ada bertanya soalan ini melalui soalan lisan, dalam soalan lisan saya itu pun hanya diberitahu bahawa 16.5 juta diberikan kepada Sekolah Tamil. Saya ada minta senarai, memang senarai itu tidak diberikan. Jadi saya hendak tahu sama ada apa-apa masalah kah?

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Tidak ada masalah.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Jadi kenapa tidak mahu beri?

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey. Cukuplah saya ingat Yang Berhormat...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya Yang Berhormat Kota Kinabalu.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Saya hanya nak bertanya soalan yg berkaitan bantuan kepada sekolah. Saya mahu bagi tahu Yang Berhormat Menteri. Pulau Sepanggar, ada satu SK Sepanggar...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Kota Kinabalu, dia timbulkan dalam perbahasan ataupun isu baru? Tak adil bagi Yang Berhormat Menteri

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Kalau isu baru tidak payah lah...

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Tidak, ini ada dalam perbahasan saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, dalam perbahasan Yang Berhormat Menteri akan jawab lah. Sabar lah.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Ya. Saya hanya tanya lagi kerana tak ada jawabnya. Ini satu berkaitan dengan bantuan...

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat kota Kinabalu sila duduk.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Okey. Sekian terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya sila Yang Berhormat Menteri.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: Okey. Kemudian yang akhir daripada sini yang lain-lain ini ada banyak lagi sekarang suda pukul 9.05 minit jadi saya ingat yang lain-lain berkaitan dengan urusan kementerian ini saya boleh menjawablah memberi secara maklumat selanjutnya kepada ahli-ahli Yang Berhormat. Jadi saya hendak rakamkan penghargaan terima kasih atas semua perkara-perkara yang ada kaitan dengan – *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*.

Tuan Wong Sze Phin @ Jimmy [Kota Kinabalu]: Yang Berhormat Menteri boleh saya bertanya dua soalan? Yang Berhormat Menteri? Yang Berhormat Kota kinabalu.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Terima kasih. Saya jemput Kementerian Sains Teknologi dan Inovasi.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Yang Berhormat Menteri, kenapa tidak bagi senarai? Yang Berhormat Menteri cakap tak ada masalah hendak bagi senarai, kenapa tak bagi senarai? Nampaknya ada masalah lah nak bagi senarai itu.

Tuan Teo Kok Seong [Rasah]: Yang Berhormat Menteri? Tuan Yang di-Pertua?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya. Sila Yang Berhormat Menteri.

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Saya nampak jelas lah Yang Berhormat Menteri. Kalau tidak mahu bagi senarai maksudnya ada masalah. Saya tidak sebut. Mungkin jumlah 16.5 juta tidak diturunkan kepada sekolah-sekolah Tamil. Itu pendirian saya.

Dato' Seri Mahdzir Khalid: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Tuan Sivakumar Varatharaju Naidu [Batu Gajah]: Ada masalah? Kalau tidak ada masalah bagi lah. Kenapa tidak bagi? Yang Berhormat Menteri cakap tiada masalah. Okey, kalau tiada masalah, bagi.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya. Yang Berhormat Batu Gajah duduk Yang Berhormat Batu Gajah.

9.06 mlm.

Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi [Datuk Seri Panglima Madius Tangau]: Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbahasan usul menjunjung kasih Titah Ucapan Sri Paduka Baginda di-Pertuan Agong pada kali ini. Saya juga ingin mengambil kesempatan ini untuk merakamkan setinggi penghargaan dan terima kasih kepada Yang Berhormat Simpong Renggam, Yang Berhormat Pematang Pauh, Yang Berhormat Bagan Serai dan Yang Berhormat Stampin yang telah membangkitkan isu-isu berkenaan Sains Teknologi dan Inovasi (STA) dan perkara-perkara lain yang menyentuh bidang kuasa Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi,

Tuan Yang di-Pertua, saya berterima kasih kepada Yang Berhormat Bagan Serai yang telah membahaskan isu-isu yang berkaitan TN50 yang sangat memerlukan kita memperkasakan bakat Sains Teknologi dan Inovasi sebagai pemangkin kepada negara dalam menghadapi revolusi ini. Kementerian ini sedar bahawa bilangan kemasukan pelajar di peringkat sekolah menengah mahupun universiti dalam bidang Sains, Teknologi, Kejuruteraan dan Matematik ataupun STEM setiap tahun yang semakin menurun seperti mana yang dilaporkan oleh laporan *Science Outlook* 2015 yang telah dilaksanakan oleh Akademi Sains Malaysia.

Hasil kajian laporan *Science Outlook* ini telah dibentangkan di Majlis Sains Negara dan Majlis telah memutuskan supaya Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi, Kementerian Pendidikan dan Kementerian Pengajian Tinggi merangka pelan tindakan STEM yang bersepadu. Peranan STI dalam menghadapi cabaran masa depan perlu diberi penekanan yang sewajarnya. Justeru mesti menyokong penuh pelaksanaan TN50 dengan memperkasakan STI negara melalui beberapa kajian masa hadapan ataupun *foresight studies* yang telah dilaksanakan oleh Akademi Sains Malaysia. Antara kajian yang dijalankan adalah Mega Science 1.0, 2.0 dan 3.0 yang menerokai sektor-sektor utama ekonomi masa depan yang akan menjadi asas kepada pertumbuhan ekonomi baharu, penciptaan peluang pekerjaan baharu dan kesejahteraan hidup rakyat.

Siri kajian Mega Science ini diperkasakan lagi melalui *foresight initiative Envisioning Malaysia 2050* atau Inisiatif Foresight Kebangsaan 2050 yang mengenal pasti trend mega dan risiko global yang memberi kesan kepada Malaysia serta mampu memacu negara mencapai aspirasi TN50 dengan membina keupayaan pemikiran masa depan atau pun *future thinking* dalam tadbir urus negara. Pihak kerajaan amat bersetuju dengan pandangan Yang Berhormat Bagan Serai dan kementerian sedar bahawa pembangunan bakat STI adalah salah satu bidang utama yang perlu diberi perhatian. Kajian mendapati bahawa sebanyak 65% kanak-kanak yang berada di sekolah rendah pada hari ini akan bekerja dalam bidang baru yang berlandaskan STEM di masa hadapan apabila mereka melangkah ke zaman pekerjaan.

Oleh itu usaha perlu diambil sekarang untuk membangunkan bakat STI dan menyediakan laluan kerjaya masa depan sebagai asas bagi menghadapi cabaran

perkembangan teknologi masa depan seperti *artificial intelligence, robotics, Internet of Things (IoT), blockchain, additive manufacturing, 3D printing, gene technology space science* dan banyak lagi. Pelan tindakan STEM kebangsaan bertujuan untuk memastikan modal insan negara dirancang dengan teliti.

■2110

Dalam erti kata lain, memupuk modal insan *by design and not by chance*. Pelan ini juga bermatlamat mencorak modal insan holistik yang bermula dari peringkat membangun, memupuk dan menggilap bakat STI negara ataupun *to develop harness and anticipating talent*. Pelan ini telah digubal dan bakal dibentangkan di mesyuarat *National Science Council* yang dipengerusikan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada bulan Mei 2017 akan datang. Salah satu program di bawah pelan tindakan ini adalah untuk membangunkan pusat latihan STEM kebangsaan khusus bagi guru sains dan matematik dalam menggunakan pendekatan pengajaran dan pembelajaran berasaskan *inquiry* ataupun *Inquiry Based Science Education, IBSE*.

Pendekatan ini telah dilaksanakan di empat buah sekolah menerusi Projek Rintis MOSTI melalui Akademi Sains Malaysia dan terbukti amat berkesan. Hasil kajian daripada Projek Rintis ini pendidikan IBSE telah diperluaskan kepada 114 guru sains dan matematik di seluruh negara melalui Program Duta Sains di bawah Program MOSTI *Social Innovation*. Adalah diharapkan Program IBSE dapat meningkatkan mutu pembelajaran dan pengajaran STEM di sekolah.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengatakan beberapa inti penting perbincangan mesyuarat sains – *National Science Council* tahun lepas untuk menggerakkan agenda STEM negara yang telah diterjemah menerusi bajet 2017. Melalui bajet tersebut Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan peruntukan sebanyak RM 570 juta yang mana sebahagiannya bertujuan untuk menaik taraf 1,800 makmal sains di sekolah. Saya percaya ini telah mengembalikan semula sistem pendidikan kita ke landasan yang betul dan sekali gus memberi nafas yang baru pada pengajaran STEM di Malaysia.

Ini adalah **antara** langkah yang telah di jalankan oleh pihak kerajaan dalam memperkasakan agenda STEM negara. Adalah diharapkan pendekatan tersebut mampu melonjakkan peratusan pelajar STEM dan seterusnya mencapai dasar 60/40 seperti yang diharapkan. Hanya dengan peningkatan bilangan pelajar STEM, negara mampu menangani cabaran yang bakal dihadapi untuk mencapai aspirasi TN50.

Di peringkat MOSTI pula, sebuah bahagian khusus telah ditubuhkan iaitu Bahagian Pembangunan Bakat STI yang merancang keperluan bakat STI negara pada masa hadapan dengan mengambil kira perubahan dan keperluan teknologi jangka panjang. Objektif ini terus diperkukuhkan lagi dengan memperkasa **MASTIC** ataupun pusat data STI Malaysia sebagai pusat pangkalan data komprehensif yang menjadi sumber rujukan pada semua pihak untuk memenuhi penawaran dan permintaan bakat STI negara.

Pengumuman dan pelancaran TN50 pada 19 Januari 2017 yang lalu, telah mengetengahkan satu cabaran yang baru pasca wawasan 2020. Iaitu menjadikan Malaysia

antara 20 negara terbaik di dunia dalam aspek kebahagiaan, kreativiti dan inovasi dan ekonomi dan pertumbuhan ekonomi.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Menteri boleh tanya sikit?

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Okey, silakan.

Tuan Shamsul Iskandar @ Yusre bin Mohd. Akin [Bukit Katil]: Terima kasih Menteri. Saya ingin memberi – bertanyakan soalan berkaitan dengan *workforce*. Kalau kita tengok negara-negara maju seperti di Amerika, di Jepun mereka telah mencapai 30 peratus *workforce* yang – dalam bidang stem. Malaysia kalau ikut *science outlook* masih lagi *less than 30 percent*, dengan izin. Jadi jurang itu begitu besar. Saya tidak nampak lagi dalam pelan tindakan, apakah kita ada usaha untuk memastikan agar negara bergerak ke arah itu. Antara isu yang menjadi masalah ialah soal RnD. Kita tengok negara-negara jiran memberikan *allocation* dengan izin, jumlah yang begitu besar untuk RnD. Tetapi kita nampak dikurangkan. Apakah itu menjadi satu masalah besar untuk kerajaan? Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Terima kasih Yang Berhormat Bukit Katil. Berkenaan dengan Pelan Tindakan STEM, dan juga Pelan Tindakan STI, kita masih lagi dalam proses. MOSTI bekerjasama dengan Kementerian Pendidikan dan juga Kementerian Pengajian Tinggi dalam merangka Pelan Tindakan STEM ini. Apa yang telah saya sebutkan tadi adalah langkah-langkah awal. Sebenarnya sudah pun dikenalkan mulai – sejak seawal tahun 2001 dari segi teknologi baru sains ini. Tetapi dari segi pelan tindakannya yang bersepadu kita dalam proses membuat. Satu lagi dari segi Pelan Tindakan STI Negara juga dalam proses, seperti mana yang saya sebutkan tadi. Dalam mesyuarat Majlis Sains Negara pada bulan Mei ini nanti kita akan bentangkan di situ. Dan mudah-mudahan apabila siap nanti dapat dibentangkan di Dewan Rakyat juga.

Berkenaan dengan hal penyelidikan ini memang, di negara-negara tertentu seperti negara jiran memang apa nama – jumlah bajet yang diberikan besar, tetapi di negara kita, kita masih lagi menyusun dan memikirkan bagaimana sebaik-baik mungkin urus tadbir bajet penyelidikan dapat dilakukan, ya. Sebab pada masa yang lalu, sebenarnya peruntukan besar juga dibuat, dibagi, tetapi akhirnya penemuan-penemuan penyelidikan itu berakhir dengan apa nama – *publication* sahaja. Dan – ataupun *capacity building*, ada yang dapat Masters, PhD dan sebagainya... tetapi penemuannya kita dapat menghasilkan – tidak dapat jadi di komersial kan.

Ini adalah satu cabaran yang perlu kita buat dan apa nama – to bridge, di antara hasil penyelidikan dengan industri. Ini yang sesuatu yang kita fikirkan sekarang beberapa langkah sedang kita lakukan. Majlis Sains Negara pun telah memperakui beberapa cadangan yang telah kita berikan. Di masa akan datang, kita juga akan menyatakan di mana – bagaimana kita tangannya sebaik-baik mungkin.

Dr. Che Rosli bin Che Mat [Hulu Langat]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Saya ingin mendapat penjelasan Yang Berhormat Menteri. Mampukah MOSTI menjadi satu, untuk pengkomersialan ini? Makna MOSTI yang mengambil alih, mungkin bersama industri untuk pra pengkomersialan, sebab saya difahamkan banyak penyelidik-penyelidik daripada institusi, universiti-universiti sebagainya, institusi pendidikan, mereka rasa kecewa selepas sahaja

daripada RnD, mereka keluar *paper* tetapi tidak dapat commercialize. **Ini** kerana tidak ada mungkin sumber kewangan dan sebagainya. Tidak ada orang yang membantu untuk mereka pindah daripada universiti kepada industri. Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Soal pengkomersialan ini, cabaran-cabaran pengkomersialan ini banyak faktor-faktor kenapa kita tidak dapat lakukan. Bukan setakat dana dan sebagainya. Para penyelidik masih sebagai seorang penyelidik belum lagi kita mempunyai ekosistem di mana penyelidik ini dengan sendirinya dia pun boleh mengkomersialkan. Kita belum mempunyai sistem itu. Sebab itu, saya nyatakan tadi, kita perlu ada rangkaian. Antara rangkaian yang kita buat sekarang ialah model seperti CREST. Kalau Yang Berhormat Hulu Langat *familiar* dengan CREST, telah dibuktikan bahawa model itu agak *successful* dan sekarang ini kita cuba *replicate* kepada industri lain.

Apa yang **CREST** telah buat dalam bidang *electrical and electronic (EnE)*, agak *successful*. Sekarang kita hendak juga buat dalam bidang-bidang lain yang kita buat contohnya dalam Quintec dan juga dalam soal kesihatan dan sebagainya dalam - healthcare. Apa yang dicadangkan dari segi modelnya ialah kita perlu ada *neutral entity* yang boleh menjadi *to bridge between the* penyelidik dengan industri. Itu yang kita sedang buat sekarang.

Soal sama ada MOSTI mampu atau pun tidak, saya fikir kita tidak ada masalah sebenarnya. *It's the matter of the ecosystem*. Membina ekosistem ini, apa yang cantik sekarang ini ialah pewujudan Majlis Sains Negara sebab dalam Majlis Sains Negara ini, kita mempunyai 13 buah kementerian dan kita boleh membentangkan di situ supaya semua kementerian boleh bersetuju. Itu yang penting. Dahulunya, barangkali ini masalah sebab masing-masing buat kerjanya sendiri. Apa yang penting sekarang ialah kita mahu berfikir lebih, memikirkan bahawa kita ini adalah semuanya menjalankan tugas demi negara dan bukan setakat untuk kementerian.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin teruskan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila, sila.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: MOSTI ingin menyatakan komitmen dalam menerajui dua tema utama, aspirasi TN50 iaitu yang pertama sebagai peneraju idea untuk pelbagai bentuk ekonomi terkini. Kedua, masyarakat yang sering kreatif dan inovatif serta teradaptasi kepada teknologi terbaru. Untuk memenuhi aspirasi TN50, dua tema ini, negara perlu melahirkan bakat yang mampu mengharungi cabaran-cabaran mendatang dan mempunyai ciri-ciri *learn, unlearn, pre-learn, co-learn* dan juga *co-create*. Hanya dengan cara ini kita dapat membangunkan bakat yang tangkas, pantas dan lincah ataupun *agile* serta responsif yang boleh memainkan peranan mereka sebagai pekerja yang berpengetahuan ataupun *knowledgeable workers*.

■2120

Adalah amat penting untuk negara membangunkan pekerja berpengetahuan tinggi untuk mengendalikan ekosistem masa hadapan kerana fenomena revolusi industri ke empat mengubah fungsi kerja sedia ada dan banyak fungsi ini akan diambil alih oleh teknologi terutama sekali teknologi *robotic* yang merupakan pemangkin kepada *smart manufacturing*.

Dengan adanya bakat berpengetahuan tinggi ini, kita dapat memperkasakan agenda inovasi negara. Saya ingin berkongsi pengalaman saya semasa lawatan kerja ke Korea Selatan yang merupakan sebuah negara yang berjaya melonjakkan agenda inovasi mereka. Sektor kreatif ekonomi dan inovator telah dibangunkan di setiap provinsi di seluruh Korea Selatan bagi menggalakkan lebih ramai inovator untuk menubuhkan syarikat setaraf berteknologi tinggi.

Pusat-pusat ini menggalakkan percambahan inovasi baru serta menyokong idea tersebut melalui *facility* inkubator kepada lebih dari 800 *startup* yang muncul setiap tahun. MOSTI menerusi Yayasan Inovasi Malaysia (YIM) kini dalam perancangan awal untuk menubuhkan pusat inovasi dan ekonomi, kreatif di setiap koridor ekonomi. Pendekatan ini akan memperkukuhkan lagi konsisten inovasi yang akan menghasilkan lebih ramai inovator terutamanya di kalangan generasi muda. Konsep pusat ini memerlukan kerjasama dari tiga pihak berkepentingan iaitu Kerajaan Pusat, kerajaan negeri dan pihak industri. Saya ingin menyeru pihak-pihak berkepentingan agar dapat merealisasikan pusat inovasi dan ekonomi kreatif ini di semua koridor ekonomi negara. Ini sejajar dengan pengumuman Yang Berhormat Perdana Menteri tahun 2017 sebagai tahun *startup* Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya izinkan saya juga menjawab pertanyaan Yang Berhormat Simpong Renggam yang telah membangkitkan isu mengenai jenayah siber, keselamatan siber serta mencadangkan supaya pihak kerajaan mengkaji semula dasar Keselamatan Siber Nasional.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Kalau Yang Berhormat Menteri panjang, yang tiada dalam Dewan boleh jawapan bertulis.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Oh, dia tidak ada di sini, ya?

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Okey, *alright*. [*Ketawa*] Oleh kerana dia tidak ada di sini kita boleh beri dia secara bertulislah. Kedua yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat... sebentar. Yang Berhormat Setampin, tetapi ini telah dijawab juga pada pagi tadi soalan mengenai dasar angkasa telah dijawab dalam soalan pagi tadi. Yang Berhormat dari Permatang Pauh ada di sini?

Beberapa Ahli: Ada, wakil dia ada.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Ini penghujung saya sebut sahaja Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Sila-sila.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Okey, Yang Berhormat Permatang Pauh telah membangkitkan mengenai status RazakSAT dan TiungSAT. Kita hormatlah, Ketua Pembangkang. Okey. [*Ketawa*] Saya berterima kasih kepada Yang Berhormat Permatang Pauh kerana telah membangkitkan mengenai perkara ini kerana masyarakat umum seharusnya perlu maklum mengenai kemampuan satelit negara dan sedar tentang kepentingan penggunaan satelit di dalam kehidupan harian. Ia termasuklah fungsi satelit dalam menyediakan perkhidmatan komunikasi, pencerapan, mengelilingi jam bumi, uji kaji saintifik, pertahanan dan lain-lain.

Untuk makluman Dewan yang mulia ini, kerajaan telah melancarkan dua buah satelit penderiaan jauh atau pun *remote sensing satellite* iaitu TiungSAT pada tahun 2000 dan RazakSAT pada tahun 2009. Namun satelit ini mempunyai jangka hayat yang terhad. Kedua-dua satelit TiungSAT dan RazakSAT ini mempunyai jangka hayat selama tiga tahun dan kini sudah tidak beroperasi lagi. Namun kesinambungan program satelit negara dipandang serius oleh kementerian ini dan program ini akan diteruskan dalam pembangunan satelit penderiaan jauh yang ketiga iaitu RazakSAT-2 yang membawa muatan ataupun *payload* kamera optik beresolusi tinggi. Pada masa ini, proses perolehan bagi projek tersebut sedang dilaksanakan dan akan dimuktamadkan dalam jangka masa terdekat.

Untuk makluman, imej satelit RazakSAT-2 akan digunakan untuk pelbagai aplikasi termasuk perancangan pembangunan infrastruktur, perancangan bandar dan kawasan meliputi pemantauan penggunaan tanah, aktiviti pertanian, perhutanan, pemantauan bencana serta boleh juga menawarkan data secara komersial kepada penggunaan luar. Kerajaan mengambil keputusan meneruskan projek RazakSAT-2 kerana menyedari adalah penting negara mempunyai satelit penderiaan jauh sendiri dan tidak hanya bergantung kepada maklumat yang terpaksa diperolehi daripada satelit negara lain.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: *[Bangun]*

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Yang Berhormat Parit Sulong sakit tekak?

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Yang Berhormat Parit Sulong, silakan.

Dato' Dr. Noraini binti Ahmad [Parit Sulong]: Saya hendak tanya. Saya tertarik dengan apa tadi... Terima kasih banyak Tuan Yang di-Pertua, saya tertarik dengan apa tadi Yang Berhormat Menteri nyatakan, terutamanya mengenai projek satelit RazakSAT-2. Jadi, saya cuma hendak bertanya, sebab keputusan ini dah dibuat oleh pihak kerajaan dah *quite some time*, dengan izin. Jadi bilakah kerajaan akan memulakan projek satelit RazakSAT-2 yang kedua ini memandangkan sekarang ini kita tidak ada satu satelit pun di Malaysia ini setelah satelit RazakSAT-1 tidak boleh digunakan? Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Pertimbangan telah saya nyatakan tadi Tuan Yang di-Pertua, kita dalam proses perolehan dan kita berhati-hati dalam perolehan ini. Memperincikan segala kriteria, keperluan dan sebagainya sebab kita ingin mempelajari. Kita tidak mengulangi masalah yang telah kita hadapi dengan RazakSAT-1 yang lalu. Sebab itu mengambil sedikit masa tetapi mudah-mudahan dalam masa yang terdekat ini kita dapat peroleh.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: *[Bangun]*

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Silakan.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, Yang Berhormat Shah Alam, sila.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: Ya, terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Saya ingin tahu sama ada satelit kita yang hendak dilancarkan ini akan mempunyai keupayaan untuk membantu dari segi pemantauan,

pencerobohan pengairan Malaysia. Ini kerana tadi ada perbincangan berhubung dengan kapal-kapal Vietnam, Siam yang pukat tunda, yang menceroboh masuk dalam pengairan Malaysia dan disebut tentang penggunaan, bukan satelit tetapi dia gunakan, apa?

Seorang Ahli: *Drone*.

Tuan Khalid bin Abd. Samad [Shah Alam]: *Drone*, maaf. Penggunaan *drone* dan dikatakan *drone* itu tidak mungkin boleh buat pemantauan secara yang berkesan. Maka kalau kita sudah hendak lancarkan satelit RazakSAT-2 ini, adakah mungkin diberikan kepadanya keupayaan untuk memantau pengairan dan memantau peristiwa pencerobohan oleh kapal-kapal nelayan asing? Terima kasih.

Datuk Seri Panglima Madius Tangau: Terima kasih Yang Berhormat Shah Alam. Keupayaan satu-satu satelit itu adalah tertakluk kepada *payload* ataupun kamera optik yang di *upload*kan ke dalam satelit itu. Saya ingin nyatakan seperti saya nyatakan tadi bahawa RazakSAT-2 ini adalah membawa muatan ataupun *payload* kamera optik beresolusi tinggi dan saya pun juga telah sebutkan beberapa perkara yang kita akan pantau. Kalau itu salah satu perkara yang perlu dibuat, tertakluk kepada keperluan agensi-agensi lain, kita boleh pertimbangkan. Terima kasih.

Jadi, Tuan Yang di-Pertua, setakat itu sahaja jawapan daripada Kementerian saya. Saya mengucapkan sekali lagi terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbincangan ini. Sekian dan terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Baiklah. Saya jemput Kementerian Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan. Setakat bagi salam jelah.

9.29 mlm

Menteri Kesejahteraan Bandar, Perumahan dan Kerajaan Tempatan [Tan Sri Haji Noh bin Omar]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, Salam Sejahtera dan Salam Negaraku Malaysia. Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada 23 orang Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbincangan Titah Diraja terutama sekali kepada Ahli Yang Berhormat yang telah mengemukakan cadangan-cadangan serta membangkitkan isu-isu semasa yang berkaitan dengan bidang tugas Kementerian saya.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, terima kasih Yang Berhormat.

Tan Sri Haji Noh bin Omar: Saya amat menghargai pandangan dan saranan yang telah diutarakan oleh Ahli Yang Berhormat sekalian.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Ya, terima kasih Yang Berhormat.

Tan Sri Haji Noh bin Omar: Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua [Dato' Sri Haji Ismail bin Haji Mohamed Said]: Boleh sambung esok. Baiklah Ahli-ahli Yang Berhormat, mesyuarat Dewan hari ini ditangguhkan sehingga jam 10.00 pagi, hari Khamis 23 Mac 2017.

[Dewan ditangguhkan pada pukul 9.30 malam]